

לקראת שבת מלאכתא

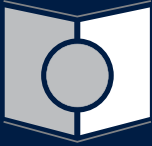
Dirshu

דרשן ד' ועוזן

קרן עולמית לחיזוק
ועידוד לימוד התורה

אוגדן עלוני השבת

פרשת האזינו -
חג סוכות

Dirshu
דרשו' ד' ועוזו
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

לקראת שבת מלכתא

לקבלת הגליון למייל: dirshu@dirshu.co.il

תקציר שבועי של 'הדף היומי בהלכה'

גליון מס' 348

פנינים לפרשת האזינו - חג הסוכות

אני זוכר שראיתי פעם את אבי מורי הגאון הגדול בעל 'מעדני השולחן' זצ"ל, כשהוא משוחח בדברי תורה עם הראב"ד של ירושלים הגאון הגדול רבי דוד יונגרייז זצ"ל. אמר לו אבא, איזה חג נפלא זה חג הסוכות, הרי אדם עולה על יצועו בלילה, ישן שנת ישרים, שש, שבע אפילו שמונה שעות שינה, שקוע לו בחלומותיו אבל בכל רגע ורגע הוא מקיים מצוות עשה מדאורייתא! נפלא!!!

הגה"צ רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א בעל 'טיב הכוונות', 'טיב הפרשה' ושאר ספרים, בשיחה נלהבת, מרתקת ומלאה התרגשות על הזכות העצומה שנפלה בחלקנו, להיכנס לסוכה ולקיים את מצוות החג

יעקב א. לוסטיגמן

נודע בשערים כח ההשפעה של הגה"צ רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א, אשר בכוחו לעורר באמרי פיו את ישראל קדושים לאביהם שבשמים, ורבים השיב מעוון, ובכל עת שאנו פונים אליו בבקשה לאמץ ברכיים כושלות בעבודת ה', ולהתחזק בדיבורים נפלאים לכבוד התורה ולכבוד נותן התורה, אנו זוכים לשמוע מפיו שפע של אמרות ורעיונות המתובלים בסיפורים ומשלים, אשרי אוזן שמעה כל זאת, ועל כן פנינו אליו גם הפעם, לקראת חג הסוכות הבעל"ט, זמן שמחתנו אשר בו אנו זוכים להתקרב לקב"ה ברשפי אהבה עזה, ואכן שמענו דברים נפלאים מאת הגה"צ שליט"א, כאשר תחזינה עיניכם בשורות הבאות:

יש בידי קבלה, איש מפי איש, עד הרבי הקדוש בעל ה'דברי חיים' מצאנו זיע"א, שפעם אחת בליל יום טוב ראשון של סוכות הגיע ה'דברי חיים' מבית המדרש לביתו, ורצה להיכנס לסוכה. עמד הרבי לפני פתח הסוכה, והרגיש שאינו ראוי לבוא אל תוכה.

"הרי האר"י הקדוש אומר שסוכה היא בגימטריא שני השמות הקדושים שם הוי"ה ושם א-ד-נ-י. הסוכה היא מקום קדוש מאוד, צריכים להיות ראוי להיכנס אליה, איך אני חיים, יכול להיכנס לכזאת סוכה שכל כולה קודש קודשים???"

לאחר מחשבה התנער הרבי משרעפיו ואמר: "הרי היום חילקתי כספים רבים לצדקה, כמו שידוע שה'דברי חיים' לא היה עולה על יצועו, לפני שחילק את כל הכסף שהיה ברשותו לצדקה עד הפרוטה האחרונה... על אחת כמה וכמה בערב חג הסוכות, שהאר"י הקדוש כתב שיש עניין גדול לתת סכומים גדולים לצדקה בערב חג הסוכות ביתר שאת וביתר

עוז... "אם כן, בכח מצוות הצדקה אוכל לבוא אל הסוכה".

כמובן שאנחנו לא בכאלו דרגות גבוהות, אנחנו לא מרגישים את החיל והרעדה שהרגיש ה'דברי חיים' כשעמד לפסוע אל תוך הסוכה, אבל אנחנו צריכים לדעת ולהבין עד כמה גדולה ועצומה הזכות שלנו, לחצות את מפתן הדלת של הסוכה הקדושה אשר כל כולה שמותיו של הקב"ה, על אחת כמה וכמה לשהות בה, לאכול בסוכה, ללמוד בה תורה ואפילו לישון בה בלילה... זה הרי נורא נוראות! אנחנו צריכים לרקוד מתחילת חג הסוכות ועד צאתו בשמחה גדולה ועצומה, על כך שזכינו במצווה הנוראה הזאת.

אני זוכר שראיתי פעם את אבי מורי, הגאון הגדול בעל 'מעדני השולחן' זצ"ל, כשהוא משוחח בדברי תורה עם הראב"ד של ירושלים, הגאון הגדול רבי דוד יונגרייז זצ"ל. אמר לו אבא באותה שיחה: "איזה חג נפלא זה חג הסוכות, הרי אדם עולה על יצועו בלילה, ישן שנת ישרים, שש, שבע אפילו שמונה שעות שינה, הוא ישן כמו כל לילה, הוא לא מתכוון בזמן שהוא ישן לשום דבר, שקוע לו בחלומותיו, אבל בכל רגע ורגע הוא מקיים מצוות עשה מדאורייתא! נפלא!!!".

צריכים להעריך את הדבר הזה, מצוות עשה מדאורייתא. אבי מורי גם בגיל 95 לא ויתר על אף רגע שיכול היה לשהות בסוכה, וכך ראיתי גם אצל הצדיק הירושלמי הנודע רבי זונדל קרויזר, שזכיתי להיות קרוב אליו וללמוד אתו בחברותא שנים רבות, הם לא היו יוצאים מהסוכה במשך כל החג, למעט יציאות הכרחיות כדי להתפלל בבית הכנסת וכדו', אבל בכל רגע שהתאפשר להם, הם ישבו בסוכה בלי לוותר אפילו על שניה אחת בצל הסוכה.

אם הזכרנו את דברי האר"י הקדוש, אני רוצה לומר עוד דבר מאוד מאוד חזק, שמופיע בספר 'שער הכוונות', שכתב רבי חיים ויטאל מפיו של האר"י הקדוש. אומר האר"י הקדוש ככה, כדאי להקשיב טוב טוב, ולזכור את זה חזק כשאנחנו נכנסים לחג: כל השנה אנחנו עובדים את הקב"ה, מקיימים מצוות ומתפללים, והקדוש ברוך הוא נותן לנו שפע בהתאם למעשים שלנו. אפשר להרחיב בזה רבות, אבל אני רוצה להגיע לנקודה.

אומר האר"י הקדוש: כשאנחנו זוכים כל השנה לשפע הרוחני הזה, אנחנו מקלים אותו 'טיפין טיפין', בכמויות קטנות יחסית, אבל כשמגיע יום טוב, כשמגיע חג, אז השפע יורד בבחינה של 'ארובות השמים נפתחו', שפע רוחני עצום! אם היינו יכולים לראות אותו, לא היינו יכולים לשמור על שפיות אל מול השפע הנורא הזה, ועל מה מדובר כאן, לא על כסף,

לא אוכל, לא ממתקים ולא שטויות, זה שפע רוחני, אורות רוחניים גבוהים ומזוככים, שמאירים את הנשמה שלנו בכל העולמות. רבות! זה צריך לגרום לגוף שלנו לרעוד מהתרגשות. לא רק אנשים מבוגרים, לא רק אנשים עם זקן לבן ארוך זוכים לשפע הזה, גם ילדים קטנים שמקיימים את המצווה, גם נשים, נערות, ילדות. כל אחד ואחד שנכנס לחג הסוכות זוכה לאור העצום הזה, הלב צריך לקפוץ משמחה כשאנחנו חושבים על זה!!

אני רוצה לשאול אתכם שאלת תם: הרי הקב"ה עשה איתנו חסד ונתן לנו יומי דפגרא, ימים טובים שבהם אנחנו שמחים ומאושרים, לא הולכים לעבודה, אין לימודים בבתי הספר ותלמודי התורה, יושבים כל המשפחה ביחד, אוכלים, שרים, עוסקים בתורה מקיימים את מצוות החג בעיתן ובזמנן. נפלא מאוד.

תגידו לי, למה הקב"ה לא עשה קצת הפרדה בין החגים? ראש השנה זה אמנם יום הדין אבל זה יומיים של חג, אחר כך יש יום הכיפורים, בערב יום כיפור זה חג, אוכלים ביחד ששים ושמחים כך גם במוצאי יום הכיפורים.

למה מגיע סוכות כל כך צמוד לימים הנוראים? אני חושב שהיה הרבה יותר פרקטי ונחמד אם חודש או חודשיים אחרי סוכות היינו עושים עצירה והפוגה נעימה ממרוץ החיים השוטף לחגוג את חג הסוכות, וכן על זה הדרך, חודש לאחר מכן שמחת תורה, ואחרי חודש נוסף חנוכה... למה התורה נתנה לנו את חג הסוכות צמוד ליום הכיפורים???

כמובן שיש הרבה תשובות לשאלה הזאת, על פי פשט ועל פי דרש, על פי רמז ועל פי סוד.

אבל אני רוצה לומר לכם טעם עיקרי בזה: דווקא בגלל שהסוכה היא כל כך קדושה ומיוחדת כמו שאמרנו, הקב"ה רצה שאנחנו ניכנס אליה כשאנחנו נקיים מכל חטא עוון ופשע, אחרי שנטהרנו בראש השנה וביום הכיפורים, הזדככנו בעשרת ימי תשובה, ולאחר יום הכיפורים הזענו והתאמצנו כדי להתכונן לחג, קיימנו כל כך הרבה מצוות לקראת בוא החג, עכשיו אנחנו ראויים לבוא אל הסוכה.

מספרים שפעם שאל יהודי אחד את הרבי שלו: הרי צריך לקיים מצוות בשמחה. הוא מבין איך אפשר ליטול לולב בשמחה, איך אפשר לתקוע בשופר בשמחה, איך אפשר לאכול מצה ולהניח תפילין וללבוש ציצית בשמחה, יפה מאוד, אבל איך אפשר לעשות תשובה בשמחה? הרי

המשך בעמוד 30

גליון 'לקראת שבת' יו"ל בחסות
'אמונה וחסד' דפוס וכריכתיה בע"מ 02-6715501

זיכוי הרבים בהפצת גליון זה
לעי"נ הרה"ח בנימין ב"ר דוד צבי רוזנטל זצ"ל
גלב"ע ר"ח אב תשע"ו

"כל אהבת התורה העצומה הזאת שבעבעה בתוכו כל השנה, פרצה החוצה כמו הר געש שיורה לבה רותחת בכוח אדיר. הוא היה שר, רוקד, קופץ, רץ, זה היה מדהים! ראית אדם מבוגר, חולני, איש שלא ידע לעשות שום דבר חוץ מלהעמיק במחשבה אל מול הספר שלפניו, כשהוא הופך ללהבת אש"

פעיל 'אחינו' הרה"ג ר' ישראל היימן, מתאר כיצד נראה יום 'שמחת תורה' של מרן ראש ישיבת 'קרית מלך', הגאון הגדול רבי שמואל יעקב בורנשטיין זצ"ל

יעקב א. לוסטיגמן

בגיליון של פרשת ניצבים - ראש השנה, הבאנו שיחה מרתקת מאוד שערכנו עם הרה"ג ר' ישראל היימן, פעיל אחינו, שבעבר היה מהתלמידים המקורבים ביותר למרן ראש ישיבת 'קרית מלך', הגאון הגדול רבי שמואל יעקב בורנשטיין זצ"ל.

הגרש"י בורנשטיין עצמו לא זכה לזרע של קיימא, אבל אפשר לראות רבים מתלמידיו הקרובים ביותר, שהיו דבקים בו וקרובים אליו כקרבת אב ובניו, וגם אחרי שנים זכרו חקוק בלבם, ודברותיו נשואות על שפתיהם.

לכן, כשרק ביקשנו לשמוע מהרב היימן מעט אודות מורו ורבו הגדול, נפרץ הסכר, והסיפורים החלו לזרום בשפע. ראינו כי טוב, והחלטנו לבקש ממנו שיספר לנו גם על עבודת קדשו של ראש הישיבה בשמיני עצרת - שמחת תורה, לכבוד הגיליון של ערב חג הסוכות. הרב היימן נעתר ואף הביע שמחה על ההזדמנות הנוספת להנציח את זכרו והנהגותיו של ראש הישיבה הנערץ, והנה התוצאה הנפלאה לפניכם:

"אחד הימים הכי עמוסים בשנה, אצל מרן ראש הישיבה זצ"ל, היה יום שמחת תורה", פותח הרב היימן. "בשאר הימים הטובים היו מתארחים אצלו בקביעות בחורים מהישיבה ואורחים רבים, אבל בשמחת תורה זה לא היה אפשרי, כי ראש הישיבה עצמו היה סועד את סעודות החג בחדר שלו בישיבה, יחד עם הרבנית, כי פשוט לא היה זמן לאכול ולשיר זמירות, כמו בכל סעודת חג אחרת.

"באופן עקרוני, עמדתו הייתה שההקפות שמקיפים את הבימה ורוקדים עם ספר התורה, הן חלק מסדר התפילה של שמחת תורה, ולכן הוא לא הסכים בשום אופן לכך שיישבו לסעודת חג, ולאחר מכן יחזרו לעשות את ההקפות, בהסבירו שאין זה ראוי ללכת לסעוד את סעודת החג, לפני שסיימו את התפילה... הוא הסכים לקצר את ההקפות אם צריך, לרקוד קצת פחות, אבל לא לעצור באמצע.

"בפועל, חלק מהשנים ההקפות היו נמשכות לאורכו של כמעט כל היום, היו מתפללים מנחה מיד אחרי מוסף, והולכים לסעוד את סעודת החג ממש דקות אחדות לפני השקיעה. רק בשנים האחרונות סידרו שההקפות בבוקר יהיו קצרות על סדר התפילה,

ואחריהן יהיו הקפות נוספות אחה"צ, כדי שיוכלו לרקוד לכבוד התורה בלי הגבלת זמן...

"כמו כן, במהלך ההקפות הוא מאוד הקפיד על כל המנהגים, על אמירת כל הפיוטים לפי הסדר הכתוב במחזורים, כי אם זה חלק מהתפילה, הרי שצריך לקיים את זה בהתאם לסדר, כמו כל חלקי התפילה."

להחליף את ה'פראק'...

וכך היה נראה חג שמחת תורה בישיבת 'קרית מלך': "ראש הישיבה היה ניגש בעצמו לפני התפילה. הוא הרי היה בעל תפילה מיוחד במינו, ונהג כמנהג ישיבת חברון, שאת תפילת ערבית של שמחת תורה התפללו בנוסח של הימים הנוראים.

"כשהוא היה שואג 'ברכו את ה' המבורך', היה בית המדרש רועד מעוצמת המענה של הקהל, תפילת ערבית היתה נרגשת מאוד, ממש מרוממת ונעלית.

"אחרי תפילת שמונה עשרה, היה פוצח באמירת 'אתה הראית', ומתחיל לרקוד עם ספר התורה..."

"אשרי עין ראתה אלה. אני לא יכול לתאר את המראה הנהדר שהיינו רואים אז. הרי ראש הישיבה היה כל כולו תורה, 'איין שטיק תורה'. לא היה לו בעולמו שום דבר אחר חוץ מתורה. כל השנה הוא אצר את ההתלהבות בתוכו פנימה, הוא לא נתן לה כל כך ביטוי חיצוני.

המנגינה. זה מתחיל עם חשש, מנסים לגשש את הדרך בסוגיא החדשה שעכשיו התחלנו ללמוד, מה הולך פה? לא כל כך מובן... לאט לאט הסוגיא מתחילה להתבהר, הניגון הופך להיות יותר קצבי, השאלות ברורות, התמיהות מחודדות, ואז מגיע התירוץ והשמחה פורצת גבולות.

"כמו כן היו לו דרשות שלמות על השיר 'אנא עבדא'. הוא היה מסביר איפה יש בשיר הזה תהיה, איפה חיפוש, באיזה שלב מגיעה קבלת העול וההכנעה, וכן על זה הדרך הוא היה מסביר כל מיני ניגונים ומאריך בזה".

אה, גאר גישמאק!

"כמו שאמרנו, ששמחת תורה היתה כבר התוצאה", מחדד הרב היימן, "היתה זו התפרצות של אהבת התורה הנדירה שלו. היו לה לאהבת התורה הזו הרבה מאד ביטויים גם כל השנה, גילויים שמי שהיה רגיל וותיק איתו, יכול היה לשים לב ולראות את אהבת התורה העצומה שלו מתפרצת בכל מיני אופנים, את מה שכולם ראו בעוצמה גדולה ביום שמחת תורה, היה ניתן לראות כל השנה מאחורי הפרגוד.

"כשראש הישיבה היה לומד", הוא מתאר, "יכולת לראות שהוא ממש שואב הנאה גשמית מהלימוד. כמו להבדיל, אדם שאוכל מאכל מאוד טעים, נדיר במיוחד, וממש מפגין את ההנאה שלו.

"היו לו כל מיני לשונות מעניינים כאלו, שהיה אומר תוך כדי לימוד, שמהם יכולת להבין מה הוא מרגיש ואיך הוא חווה את הלימוד. "אין אחד שלמד ב'קרית מלך' בבחרות, ולא זוכר את ראש הישיבה זצ"ל, אומר סברא נפלאה ולאחר מכן מפטיר בינו ובין עצמו 'אה! גאר גישמאק!!!'. איזו מתיקות!

"הוא לא היה אומר את זה בקול לתלמידים, כדי שאנחנו נבין שהסברא מתוקה מדבש. זה היה בקול שקט, הוא היה מפטיר בינו ובין עצמו, מתאר לעצמו איך הוא מרגיש. גאר גישמאק!

"לא פעם היה מסיים לומר איזה מהלך מחודש, והיה מצוין 'ס'ווערט א טענצל', זה שווה ריקוד! שווה לרקוד משמחה על כזאת סברא נפלאה.

"זה היה העולם שבו הוא חי, עולם שבו התורה היא הדבר הכי מתוק, ושאינן שום דבר שיכול לשמח את האדם יותר מסברא טובה, דיוק נפלא בלשון רש"י, או חידוד מחודש של סברת התוספות החולקים עליו.

"כל ה'טענצלאך' - הריקודים הקטנים האלו, שהוא רצה לרקוד בכל פעם שהוא אמר סברא טובה או מצא איזה חידוש נפלא בדברי אחד הראשונים והאחרונים, התרכזו יחד לשמחת תורה, אז הוא היה פורץ בכזה ריקוד עצום ובלתי פוסק, שבו הוא ביטא את השמחה של כל השנה על כך שזכה לעסוק בתורה המתוקה מדבש ומנופת צופים.

"הריקוד היה כל חזק, עד שבכל שנה, במוצאי שמחת תורה, הוא היה פושט את הפראק, והרבנית היתה זורקת אותו לפח! הפראק היה קרוע מכל הכיוונים, מרופט, ספוג בזיעה בכמויות שקשה לתפוס בכלל, מרוב המאמץ הגופני האדיר שהתאמץ כשרקד ורקד

"כשראש הישיבה היה לומד", הוא מתאר, "יכולת לראות שהוא ממש שואב הנאה גשמית מהלימוד. כמו להבדיל, אדם שאוכל מאכל מאוד טעים, נדיר במיוחד, וממש מפגין את ההנאה שלו. "היו לו כל מיני לשונות מעניינים כאלו, שהיה אומר תוך כדי לימוד, שמהם יכולת להבין מה הוא מרגיש

כשהגיעו ההקפות, פעם בשנה, כשהוא החזיק את ספר התורה בזרועותיו ושר 'תורת ה' תמימה', כל אהבת התורה העצומה הזאת, שבעבעה בתוכו כל השנה, פרצה החוצה כמו הר געש שיורה לבה רותחת בכוח אדיר.

"הוא היה שר, רוקד, קופץ, רץ, זה היה מדהים! ראית אדם מבוגר, חולני, איש שלא ידע לעשות שום דבר חוץ מלהעמיק במחשבה אל מול הספר שלפניו, כשהוא הופך ללהבת אש, עם מרץ אינסופי, רוקד ורוקד במשך שעות!!!

"רוב השנים הוא אפילו לא ישב לרגע לנוח במהלך ההקפות, כי הרי יש ספרי תורה - עומדים, אסור ע"פ ההלכה לשבת, על אף שיש בזה דעות שונות הוא לא ראה לנכון 'להקל' בכבוד התורה.

"הציעו פתרון שיחזיק ביד ספר תורה, וישב עם ספר התורה, אבל ראש הישיבה לא הסכים לשמוע על דבר כזה. מה? להשתמש בספר התורה כדי להתיר לו לשבת, בזמן שיש כאן בחורים תלמידי חכמים שרוצים לרקוד עם ספר התורה? היה לא תהיה. הוא היה עומד ורוקד ושר וקופץ במשך שעות ארוכות, לכבוד התורה.

"בשנים יותר מאוחרות, כשהוא כבר הזקין והיה לו מאוד קשה, הצליחו להשיג לו את ספר התורה הקטן שהיה של הגרמ"י לפקוביץ' זצ"ל. מאחר והיה זה ספר יקר מאוד, רק ראש הישיבה החזיק בו ולא נתן לאף אחד אחר לרקוד איתו, ולכן הוא יכול היה לשבת כשספר התורה בידו, בלי לפגוע בשמחת התורה, ובלי לגרוע מהזכות של הבחורים לרקוד כשהם מחזיקים בספרי התורה הרגילים של הישיבה.

"אבל לא רק ריקודים היו שם", מתאר הרב היימן. "ראש הישיבה השקיע הרבה מחשבה במילות השירים ואפילו בתנועות של הניגונים".

"כך למשל היה שר את הניגון המפורסם של רבי ברוך בער, 'אמר אבי'. הוא היה שר את הניגון בית אחר בית והיה 'מתרגם' את

"המנהג היה מבוסס על האמור בגמרא במסכת מכות דף כב: 'אמר רבא כמה טפשי שאר אינשי דקיימי מקמי ספר תורה ולא קיימי מקמי גברא רבה'. כלומר, אם אנחנו עושים כל כך הרבה כבוד לתורה ביום הזה, אנחנו לא יכולים להיות כאלו טיפשים, ולהימנע מלכבד תלמידי חכמים. זה יום שבו צריכים לעשות גם כבוד ללומדי התורה! "את הדבר הזה, לכבד את חכמי התורה, יכלו לראות שהוא נוהג בעצמו ולא רק מנסה ללמד את תלמידיו. כשהוא היה נפגש עם אחד מגדולי התורה, הוא היה מתבטל אליו כעפרא דארעא. כשהיה מדבר עם אברך כולל פשוט, היה מדבר אליו בלשון רבים כי הוא תלמיד חכם..."

"זכיתי להיכנס עמו כמה פעמים למעונו של מרן שר התורה הגר"ח קנייבסקי זצ"ל. זה היה ממש מפליא לראות את ההתבטלות שלו אליו. כשעלינו במדרגות, לפני שנכנסנו לבית, הוא תפס ביד שלי בבעתה. חשבתי שהוא עומד ליפול או משהו כזה, אבל ראש הישיבה לחש לי באוזן 'איך האב מוירא' - אני מפחד! הוא פחד להיכנס לרבי חיים! וזאת, למרות שמרן שר התורה עצמו היה קם לכבוד ראש הישיבה כשנכנס אליו לחדר. ראש הישיבה גם אמר לי פעם, שהוא בטל ומבוטל למרן הגר"ח, ואפילו בשאלות של פיקוח נפש, הוא יעשה מה שרבי חיים יורה בלי לחשוב פעמיים ובלי להציע סברא נוספת..."

"בכל אופן, נחזור לעניינינו, למרות שכל ההקפות של שמחת תורה התנהלו כאמור באריכות רבה והיו רוקדים שעות ללא הפוגה, זה לא הספיק לראש הישיבה. הוא היה עושה גם 'הקפות שניות', ושוב היה רוקד בעוז ותעצומות, וגם אחרי שסיימו הקפות שניות, וכבר החזירו את כל ספרי התורה לארון הקודש, זה לא הספיק. או אז הוא היה מתיישב יחד עם כל התלמידים לשירה בצוותא חדא, הוא היה שר את כל השירים הישנים, שירים של געגוע ודבקות עד אחרי חצות הלילה, או אז היה קם ופונה לביתו, כדי לאפשר לבחורים לאגור כוחות ולהשכים מחר ליום שגרתי של לימוד התורה..."

בכוחות על טבעיים, במשך ארבע שעות ברצף, בלילה, ולאחר מכן שוב בצהרים, ושוב יצא בריקודים סוערים בהקפות שניות. "הריקוד היה באטמוספירה אחרת. הוא לא ראה ולא ידע איפה הוא נמצא בכלל, זה היה מדהים. פתאום היה תופס איזה בחור באקראי, ומתחיל לרוץ איתו ולרקוד. לפעמים היה זה בחור משיעור א', שרק לפני כמה שבועות נכנס לישיבה, וראש הישיבה עדיין לא הכיר אותו בכלל, לפעמים הוא תפס בכלל איזה אורח, שרק נכנס לכמה דקות לראות את ההקפות בישיבה, ופתאום מצא את עצמו רץ ורוקד עם ראש הישיבה, שבלי לשים לב תפס אותו והתחיל לרקוד איתו. זה היה מדהים!"

"לא זו בלבד שהוא רקד חזק כל כך, בצורה שאי אפשר להבין איך הוא הצליח בכזה גיל לעשות זאת, אלא שהיה לו קשה לעצור את הריקוד. תמיד בסיום ההקפות הוא היה מחזיר את ספר התורה האחרון אל ארון הקודש, ואז, רגע לפני שהריקודים מסתיימים, הוא היה פורץ בריקוד סוער במיוחד. היו פותחים ריבוע ענק, כל הבחורים הצטופפו הכי קרוב שיכלו לכותלי בית המדרש, וברחבה שנפתחה באמצע היה ראש הישיבה רץ בעיגולים כשספר התורה בידי, מתרגש עד עמקי נשמתו. לא יאומן איך הרגשנו את השמחה שלו וההתרגשות שלו, זה היה משהו שקשה לתאר במילים."

כבוד חכמים ינחלו

"אבל יום שמחת התורה, היה אצל ראש הישיבה לא רק שמחה עם התורה, אלא גם של כבוד התורה. הוא הנהיג בישיבה שאחרי שהתחלקו ל'בתים', למניינים רבים לקריאת התורה כמקובל, היו מתכנסים יחד למניין אחד גדול, והעלו את ראשי הישיבה ורבניה לעליות החשובות, חתן תורה, חתן בראשית, מפטיר וכו'."

"בשלב זה, היו עוצרים את קריאת התורה, והיו שרים ורוקדים לכבוד מי שקיבל את העליה. זה יכול היה לקחת אפילו עשר דקות תמימות, שהיו רוקדים לכבוד אחד מרבני הישיבה, ולאחר מכן עשר דקות נוספות, עבור עוד אחד מרבני הישיבה וכן הלאה."

להתחיל את היום ברגל ימין

חוויה ראשית מדי יום אצלך בחייל

הלכה, סיפורים, רעיונות, ווארטים ועוד... אקטואלי ומרתק

הצטרפו בחינם לאלפי מנויים, שלחו מייל לכתובת:

dirshu@dirshu.co.il

הפורתח
בכל יום..

המייל היומי של 'דרשו'.

"אני כבר מזמן הגעתי לרחוב חידושי הרי"ם, לכתובת שהיהודי שהתגלה כשכנו של רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל, היה אמור לרדת. אבל הסיפור היה כל כך מרתק וכל כך חשוב, שעצרתתי את הרכב בצד הדרך, והקשבתי לו בשקיקה. עברו מאז כבר שמונה שנים", סיפר לי הטרמפיסט...

מגיד המישרים הגאון רבי אליעזר יוטקובסקי שליט"א,
בסיפור מרתק על סורגים שהפריעו לסוכה ומתנה מפתיעה

יעקב א. לוסטיגמן

בשיחה שקיימנו עם מגיד המישרים הג"ר אליעזר יוטקובסקי שליט"א, לקראת הדפסת הגיליון של 'לקראת שבת' לחג הסוכות, ביקשנו ממנו לעסוק בנושא של קיום המצוות בשמחה, שהרי חג הסוכות מכונה בפי צדיקים 'ראש השנה לשמחה', ומי שזוכה לקיים 'ושמחת בחגך' בחג הסוכות, התורה מבטיחה לו 'והיית אך שמח' כל ימות השנה. הרב יוטקובסקי נענה לבקשה, והזכיר את דברי הכתוב בפרשת הקללות, שחלילה וחס יבואו הקללות "תחת אשר לא עבדת את ה' אלוךך בשמחה ובטוב לבב", כלומר שעבודת ה' שלא על ידי שמחה, לא רק שהיא אינה נעלית ומרוממת כמו עבודת ה' מתוך שמחה, אלא שהיא אפילו מהווה פגם של ממש, ואדם שעובד את ה' שלא בשמחה, עלול להיענש על כך חלילה וחלילה.

"אומרים שבקרוב צפויות להתקיים בחירות", פותח מגיד המישרים את דבריו, "אני כבר מזמן רציתי להציע לשלוחא דרבנן שמחוקקים חוקים וכדו', להגיש הצעת חוק מאוד יעילה. לחייב כל נהג, להחזיק בכיס שלו 'רב קו', ופעם בחודשיים תוטל עליו חובה לנסוע בתחבורה הציבורית..."

"וכל כך למה? כי כשהנהגים בעלי הרכבים יעמדו בתחנות האוטובוס בקיץ או בחורף, ייצרבו בחום השמש או יצטנפו מתחת לגג הדולף מי גשמים, יביטו על השעון עשרות פעמים ולבסוף יידחקו לתוך אוטובוס עמוס לעייפה, ויצטרכו לנסוע כל הדרך בעמידה - חזקה עליהם שהם ייקחו יותר טרמפים..."

"כי הרי איך זה עובד? השבע לא מבין את הרעב, העשיר לא מבין את העני, האיש שחם לו לא מבין את זה שקר לו..."

"תארו לעצמכם מצב שבו אוטובוס נוסע מבני ברק לירושלים, כולם רוצים להגיע לברכת כהנים בכותל המערבי, בחול המועד סוכות. אנשים עולים ועולים, האוטובוס מתמלא בכל תחנה בעוד ועוד אנשים, עד שבתחנה הראשונה של רחוב עזרא, הוא כבר מלא עד אפס מקום, ואנשים עומדים בין הספסלים לכל אורך האוטובוס.

"עכשיו עובר האוטובוס ליד התחנה השניה ברחוב עזרא. מה אתם אומרים? הנהג צריך לעצור בתחנה ולהעלות עוד נוסעים, או שעדיף שפשוט יתעלם מהם וימשיך בדרכו, והם יחכו לאוטובוס הבא???"

"התשובה היא שזה תלוי איפה אתם נמצאים. אם אתם נמצאים

באוטובוס הצפוף והעמוס, סביר להניח שאתם חושבים שהאוטובוס כבר עמוס מדי, הוא באמת מאוד עמוס, אין מקום להכניס סיכה. אם עכשיו תעצור בתחנה, הרי לא כולם יצליחו לעלות, ואז יהיה בלגאן, חלק יעלו וחלק לא, זה יעכב את כל האוטובוס בעוד רבע שעה, וכולם יאחרו את ברכת הכהנים המרכזית בכותל.

"אבל אם אתם נמצאים בתחנת האוטובוס, איך אתם מסתכלים על האירוע?? האוטובוס לא כזה מלא, יש מקום לעוד אנשים שיכולים לעמוד שם, ברור שיש כמה ילדים שיושבים ואפשר להושיב אותם על הברכיים של האבות שלהם, למה שלא יעצור בתחנה? איזו חוצפה!!!" "בקיץ, הרעיון ברור, הכל תלוי בפועל. כל אחד רואה את העולם מהמקום שבו הוא עצמו נמצא, ולכן, אם הנהגים ייסעו מדי פעם בתחבורה הציבורית, אני בטוח שאחוז ההיענות שלהם לעזרתם של עוצרי הטרמפים יהיה גבוה הרבה הרבה יותר".

סודם של דרשנים מוצלחים

"בכל מקרה", ממשיך הרב יוטקובסקי לספר, "אני עצמי משתדל מאוד לעצור לטרמפים, ולא בגלל שאני נוסע בתחבורה הציבורית, אלא בגלל שכדי למסור דרשות, אני צריך הרבה סיפורים. הרי אמרו חז"ל 'לא המדרש עיקר אלא המעשה'. וכדי לספר סיפורים, אני חייב לקחת אנשים ברכב, זה הזמן שבו אנשים מספרים כבדרך אגב, וכלאחר יד, את כל הסיפורים הכי מעניינים והכי יפים. ועכשיו רבותי,

**"בחג הסוכות, רבי ראובן זצ"ל
היה יושב כל החג בסוכה, כמעט
לא יצא ממנה, רק כדי להתפלל
וכדו'. חוץ מזמני התפילות,
הוא היה יושב בסוכה ושמה
בכל רגע שהוא זוכה לקיים את
המצווה. הוא היה מחבק ומנשק
את הסוכה, זה היה דבר מדהים,
לראות את האהבה העצומה
שהוא אהב את הסוכה שלו**

לסכך של סוכת השכן מלמטה, ושלוש על ישראל.
"במשך השנים רבי ראובן קרלנשטיין לא אמר לנו מילה אחת לגבי
הסורג", מספר לי הטרמפיסט שזכה להיות שכנו של רבי ראובן זצ"ל.
"אבל כשהילדים גדלו, והסורג הזה כבר לא היה כל כך שימושי, הגיע
רבי ראובן לדלת ביתנו, נקש בדלת וביקש לשוחח איתי."

"הוא ביקש ממני טובה אישית: 'אם לא אכפת לכם, ואם זה בסדר
מצדכם, ואם זה לא מפריע לכם, ויש את נפשכם לעשות איתי חסד,
אני מבקש אולי תואילו להסכים שאני אביא מסגר שיחליף לכם את
ה'סורג בטן' בסורג ישר, וכך הסוכה שלי תהיה יותר מהודרת, כמו
שאני אשא בכל העלויות, ואתם לא תצרכו לשלם אפילו לא שקל
אחד בודד'."

"לא הייתי צריך להתלבט הרבה", מספר השכן, "כמובן שהסכמת
בשמחה, ואמרתי לרבי ראובן שאני שמח שיש לי חלק בקיום מצוות
הסוכה שלו, שכידוע היתה בהידור רב ובשמחה עצומה. אשרי ואשרי
חלקי שזכיתי לכך..."

"עברה שנה תמימה, ובערב יום הכיפורים של השנה הבאה, רבי ראובן
שוב נוקש בדלת. הוא כבר לא היה בריא, בדרך כלל היה מתנייד על גבי
כסא גלגלים, אבל הוא התאמץ מאוד כדי לבוא לביתי..."

"פתחתי את הדלת, קיבלתי את פניו בכבוד גדול, ורבי ראובן אומר לי
שהוא חייב לי הכרת הטוב, ולכן הוא רוצה לתת לי מתנה..."

"הכרת הטוב? לא הבנתי על מה הוא מדבר, ורבי ראובן הזכיר לי את
העניין עם הסורג. אני אמרתי לו שמאחר ובסך הכל הוא החליף לנו
בסורג חדש ויפה יותר, לא עשיתי לו שום טובה, ובוודאי שהוא לא
חייב לי הכרת הטוב."

"אבל הוא התעקש: 'אני חייב הכרת הטוב, אני חייב הכרת הטוב', הוא
בשום אופן לא הסכים לקבל את הטענה שלא גמלתי אתו שום חסד..."

גיליתי לכם את יסוד היסודות של מקצוע הדרשנות... רוצים להיות
דרשנים מבוקשים? תתחילו לאסוף טרמפיסטים, ותקשיבו למה שיש
להם לספר...

"בכל אופן, לקחתי טרמפיסט אחד כזה, מרחוב חזון איש בבני ברק
לכיוון רחוב חידושי הר"ם, יהודי חביב מאוד ונחמד מאוד. הוא כנראה
פעם שמע איזו דרשה שלי, או שראה את התמונה ב'לקראת שבת',
ומיד זיהה אותי: 'אתה יטקובסקי, נכון?', 'אישרתי את דבריו, והוא
אמר לי, שיש לו סיפור יפה לספר לי..."

"היהודי הזה התגורר בניין שבו התגורר הגאון רבי ראובן קרלנשטיין
זצ"ל. מי שידוע, רבי ראובן היה יהודי שמלבד עצם גאונותו הגדולה
בכל חלקי התורה, ומעבר ליראת השמים המופלגת שלו, היתה לו
חיבה עצומה למצוות. הוא היה שמח בכל מצווה בצורה מופלאה."

"מספרים עליו שכשהוא נסע במונית, ובסיום הנסיעה הנהג היה עוצר
את המונה ומבקש 38 שקלים ושמונים אגורות כשכר עבור הנסיעה,
היה רבי ראובן שולף את הארנק בשמחה עצומה, ומכריז בקול גדול
'ביזמו תתן שכרו', ולפעמים היה מתחיל לשיר ואפילו לרקוד קצת, על
כך שזכה לקיים את המצווה החשובה הזאת..."

"בחג הסוכות, רבי ראובן זצ"ל היה יושב כל החג בסוכה, כמעט לא
יצא ממנה, רק כדי להתפלל וכדו'. חוץ מזמני התפילות, הוא היה יושב
בסוכה ושמה בכל רגע שהוא זוכה לקיים את המצווה. הוא היה מחבק
ומנשק את הסוכה, זה היה דבר מדהים, לראות את האהבה העצומה
שהוא אהב את הסוכה שלו."

"בכל אופן, מספר לי השכן סיפור מדהים, שממנו אני רוצה להוציא
את הנקודה העיקרית שלנו, איך צריכים להתייחס לקיום המצוות, וכך
היה המעשה..."

כמה נכדים בסורג אחד

"כשהיו הילדים שלי קטנים", מספר אותו שכן של רבי ראובן, "התקנו
סורגים בביתנו, ומאחר והדירות בבני ברק צפופות ביחס למספר
הילדים הממוצע למשפחה, עשינו 'סורג בטן' שבולטים מעט החוצה,
ואפשר להושיב שם שבעה או שמונה ילדים שיראו את ה'אוטו זבל'
עושה את מלאכתו, ואת הסודני שמנקה את המדרכה ברחוב ממול.
מה כבר אפשר לראות בבני ברק???"

"דרכם של סורגים אלו שהם שימושיים מאוד, לשהות הילדים
בהתחלה, כשההורים מתבגרים והילדים גדלים מאכלס כזה סורג בטן
איזה 34 נכדים, כשהסבא והסבתא מזדקנים עוד יותר נכנסים שם 98
נינים בלי עין הרע, על כל עם ישראל כהנה וכהנה..."

"אבל כמה ש'סורג בטן' זה דבר נפלא, יש בהם גם חיסרון קטן.
כשמגיע חג הסוכות והשכן מלמטה בונה סוכה, הסורג הזה עלול
לעשות לו 'נערווים'. יש חוששים לכך שאומרים 'לבד' בין סורג לסורג,
וממילא צריך להתייחס לכל שטח הסורג כאל פלטה אחת גדולה של
מתכת, שעומדת מעל הסכך של השכן מלמטה, והיושב מתחת לסורג
הזה בספק אם אין זה נקרא שהוא יושב בסוכה."

"יש הפותרים את הבעיה הזאת, על ידי כך ששמים סכך כשר על גבי
הסורג, ואז הברזל של הסורג בטל לסכך הכשר שמצטרף ב'חבוט רמי'

ממש לא דבר שגרת... ו.. איפה המתנה שהוא דיבר עליה?...
"רבי ראובן עצר את שטף דיבורו, והתחנן אלי שאני לא איעלב. האמת
שעכשיו זה קצת היה קשה שלא להיעלב, אבל ראיתי שהוא אומר
את הדברים מעומק הלב, ומתכוון אליהם כל כך חזק, שאני לא יכולתי
שלא להבטיח לו שאני לא נעלב וזה בסדר, הוא יכול להמשיך בדבריו
וגם לתת מתנה אם הוא רוצה...
"ואז הוא הגיע למתנה המדוברת כל כך..."

"באתי לתת לך מתנה!", הצהיר רבי ראובן, 'עכשיו אתה תיתן לי יד,
ותבטיח לי שמהיום, ערב יום הכיפורים זה, ועד ערב יום הכיפורים הבא
עלינו לטובה בשנה הבאה, לא תחמיץ אפילו פעם אחת את מצוות
קריאת שמע בזמנה. תבטיח לי! אתה תעמוד בהבטחה שלך, וזאת
תהיה המתנה שלי אליך, אני אזכה אותך בשנה שלמה של אמירת
קריאת שמע בזמנה, זאת מתנה הולמת ליהודי שהסכים להחליף את
הסורג שלו, כדי שהסוכה שלי תהיה יותר מהודרת'..."

הסורג המיוחד

אני כבר מזמן הגעתי לרחוב חידושי הר"ם, לכתובת שבה היהודי
שהתגלה כשכנו של רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל היה אמור לרדת.
אבל הסיפור היה כל כך מרתק וכל כך חשוב, שעצרתי את הרכב בצד
הדרך, והקשבתי לו בשקיקה.

"עברו מאז כבר שמונה שנים", סיפר לי הטרמפיסט... "אני רוצה לומר
לך הרב יוטקובסקי, שמאז ועד היום לא הפסדתי אפילו פעם אחת
אמירת קריאת שמע בזמנה. רבי ראובן אכן נתן לי מתנה יקרה מפז
ומפנינים. הוא נתן לי את המתנה הכי טובה שקיבלתי אי פעם מיצור
בשר ודם. אני מודה ומהלל לקב"ה על כך, שהיה לי שכל לעשות 'סורג
בטן' בסלון הבית בצעירותי, כדי ששנים אחר כך אזכה לקבל כזאת
מתנה נפלאה תמורת החלפתו בסורג ישר..."

"ולענייננו", מסכם הרב יוטקובסקי את דבריו, "הסיפור הזה מראה
לנו למה רבי ראובן היה שמח במצוות. הוא הסתכל על כל מצווה כמו
על ניצול הזדמנות. זה כאילו שאתה צועד בשדה ענק עם הרבה עצים
שעליהם גדלים יהלומים, ואתה פשוט קוטף יהלומים וממלא בהם
אוצרות נצח. עוד קריאת שמע בזמנה, עוד רגע של ישיבה בסוכה,
עוד נענוע בלולב, עוד מילת טובה שאתה אומר ליהודי מסכן, או
אפילו לסתם יהודי שאינו מסכן. סתם לעשות טוב לבנאדם, לשמח
יהודים, בחג ובכל ימות השנה. איזה אוצר! עוד מצוה! עוד יהלום!
איך אפשר ללכת עם 'פרצוף תשעה באב', כשאתה יודע שבכל רגע
אתה זוכה בעוד ועוד מצוות ויהלומים נצחיים??? כשמסתכלים כך
על החיים ועל קיום המצוות, אי אפשר שלא לקיים אותן בשמחה
עצומה".

"נו, בסיידר, הכרת הטוב, אני מוכן. אבל מה הוא רוצה ממני? הצצתי
לראות אם מהכיס שלו מבצבצת איזו מעטפה עם סכום נכבד של
כסף, וקצת התאכזבתי לגלות שלא. אולי הוא מחביא מאחורי הגב
איזו מתנה עטופה יפה? גם לא! הוא בא בידיים ריקות. אז איזו מתנה
הוא רוצה לתת לי???"

מתנה שאינה מעליבה

"אני אתן לך מתנה", הסביר לי רבי ראובן, 'אבל אני מבקש שלא
תיעלב... בסדר? תבטיח לי שלא תיעלב...!'

"למה שאני איעלב ממתנה? לא הבנתי מה הוא רוצה, והוא, רבי ראובן
מבקש מני שוב שלא איעלב. עד שהבטחתי לו שאני לא מתכוון
להיעלב.

"מאחר ואנחנו שכנים ואנחנו גרים באותו בניין", הוא אמר לי, 'יצא לי
לראות אותך כמה וכמה פעמים, כשאתה יוצא מהבית לתפילה בשעה
תשע וחצי וגם קצת יותר מאוחר.

"אני שוב מבקש שלא תיעלב... אתה מבטיח שלא תיעלב???"

"הבטחתי לו שאני לא נעלב. נכון, לפעמים אני קם מאוחר. זה קורה.
זה אומנם לא נעים, אני ממש לא מתגאה בזה, אבל בכל זאת, זאת
מציאות, וברור לי שאני לא היחיד שיודע על כך..."

"המשיך רבי ראובן והצליף בי במתק לשונו... 'אז לפי השעה, ולפי
העובדה שזה נראה שאתה ממש הרגע קמת מהמיטה ואתה רץ
להתפלל, אני מסיק מסקנה: אולי בטעות, אבל כך זה נראה לי, שקורה
לפעמים שאתה מפספס את קריאת שמע בזמנה רח"ל...!'

"עכשיו התחיל רבי ראובן להסביר לי כשדמעות בעיניו, מה החשיבות
העצומה של קריאת שמע בזמנה, שהקורא את שמע בזמנה ומדקדק
באותיות מצננים לו את אש הגהינום... 'אתה יודע מה זה אומר? איזו
זכות נפלאה יש באמירת קריאת שמע בזמנה? ואתה מפסיד את זה
לא פעם ולא פעמיים... אוי, אתה לא מבין מה זה. כשיבוא יומך ויקראו
לך לתת דין וחשבון על מעשיך, אתה תצרח ותתחנן שיתנו לך לקרוא
עוד קריאת שמע אחת בזמנה, אבל זה יהיה מאוחר מדי. הרי אפילו
הגאון הקדוש מווילנא, שכל ימיו היו בתשובה ותפילה ותורה ועבודת
ה', הוא בכה לפני שנפטר על כך שבעולם הזה הוא יכול בקלות לקיים
מצוות ציצית ובעולם הבא, אין בו שום התקדמות בעבודת ה', אי
אפשר לקיים שום מצווה. אוי ואבוי לנו על ל מצווה שהפסדנו כאן
בעולם הזה, כשעוד יכולנו לקיים אותה..."

"אני עמדת נדהם. לא הבנתי מה רבי ראובן רוצה ממני. הוא בא לתת לי
מתנה ובמקום זאת מעורר אותי על הנושא של קריאת שמע, שכמובן
זה נושא מאוד מאוד חשוב, ואני מסכים עם כל מילה שהוא אומר, אבל
ממתי רבי ראובן דופק לשכנים בדלת ומעורר אותם על חטאיהם???"

077-2222-666 או *4992

קו השיעורים של 'דרשו' - לחייג, ללמוד, לדעת

כאשר האברך הוא בעל החזקה שב מחוץ לארץ, הוא לא ויתר, וביקש מרבי חיים לחזור לקחת אותו. ואז הרגשתי החמצה רבה והיה לי צער על ההפסד, אך כמובן שהחזרתי את ה'פקדון' היקר. לאחר כחודש, הוא נאלץ שוב להפסיק לקחת את מרן, וכך שבתי למלאכת הקודש. אז הבנתי היטב כי כדי לזכות לשמש את ספר התורה, יש להתפלל, ואכן מאז התחלתי להתפלל על כך - שלא אפסיד ולא אפסיק

הרב הגאון רבי ישעי' אפשטיין שליט"א, בשיחה נדירה על העמידה לימין רשכבה"ג מרן רבי חיים קנייבסקי זצוק"ל

רושם כמה בריתות יש לי, וכלפי שמיא גליא".

בשעה תשע בכולל

בקשנו לשמוע על הימים ההם לפני חצי יובל שנים או יותר, כשמרן זצוק"ל רק התחיל להתפרסם בקנה מידה עולמי, ועומס הציבור היה עדיין במידה ובגבול. ניתן לשער, כי ראיתם דברים שאחרים לא רואים...

"לא יודע, האם ראיתי דברים שאחרים לא רואים, אבל הקב"ה זיכה אותי 32 שנה להיות במחיצתו".

מי היה השדכן בינך לבין ספר התורה? כיצד נפל הרעיון הזה - לעמוד לצידו של מרן? כיצד התחלת ומדוע?

"שני אנשים טוענים לזכותם, שהם היו השדכנים של הענין. מה שאני זוכר, שיום אחד יצאתי מהכולל 'אור הנר' בו למדתי, וחלפתי עם רכבי ליד כולל 'חזון איש' והנה רבי שלמה הורביץ ז"ל עוצר אותי ושואל 'אולי תיקח את רבי חיים הביתתה?', הייתי מרוגש והשבתי מיד 'בשמחה רבה'.

"בדיעבד התברר, שבאותה תקופה היה תלמיד חכם יקר, שלקח את

איש של צורה ואצילות הדעת הוא הרב הגאון רבי ישעי' אפשטיין שליט"א. מטבעו, צנוע ונחבא אל הכלים, ואף בשלושת העשורים האחרונים, כאשר דמותו הפכה ל'נרדפת' לדמותו המאירה של מרן הגאון רבי חיים זצוק"ל, אם במושבו על יד הגה הרכב, ואם בעמידתו לימין שר התורה ותהלוכותיו, עדיין דומה שמצדו היה מבקש הוא להיעלם, לראות ולא להיראות, ולעשות את מלאכתו בהצנע והסתר.

"דעו, שמרן זצוק"ל עצמו היה אומר לנו תמיד את דברי הגמרא בסנהדרין 'הוי קביל וקיים' (היינו שתהיה אפל ותחיה, כמו שכתב רש"י. ובנימוקי יוסף פירש, קבל וקיים - הוי עניו ותחיה, קבל, אפל, עשה עצמך אפל ושפל) ואמר לי כמה פעמים על עצמו, שצריך זהירות לא להתבלט ושלא ישיחו בנו הבריות.

"ולכן, מעיקר הדבר היה עדיף שלא לשוח כלל לעיתון, אבל, זיכוי הרבים יש בו צד 'מחייב' למרות הכל (וגם שם בגמרא בסנהדרין דף י"ד, מבואר שלמרות שהיה משבח את המעלה של 'קביל וקיים' ושכך יש להתנהג, אבל יש מקרים חריגים)".

הרב אפשטיין ממשיך בדבריו הנעימים לגבי "קביל וקיים" שהם יסוד חשוב בדורנו דור של חיצוניות, מדבריו של רבן של ישראל באוזניו: פעם אחת קיבל 'מפטיר' בבית הכנסת, בשבת של ה'הפטרה' שלו (בר מצוה), הגבאי הציע לו אחר כך שיקרא כבר את ההפטרה - והוא השתמט. אחרי שיצאנו מהתפילה אמר לי בענוותנות ובפשטותו: "הרי ידעתי לקרוא את ההפטרה בטעמיה, אבל לא רציתי שישוחו בי..." (אודות יום ההולדת שלו שחל השבוע) שאלתיו מיד: "אבל החזון איש עקר את העין הרע' מבני ברק" מרן הגיב: "עין הרע ודבר זה, הן שני דברים, לא רציתי שידברו ממני".

גם כשמרן הגיע לבריתות, והיה ממתין בחוץ ברכב לתחילת הברית, היה פותח מיד את הספר, וקרה לפעמים שלפתע הבחין שרבים מאוד מצטופפים ומסתכלים בו, היה סוגר את הגמרא ומלמל לעצמו: "יותר מדי רואים".

גם עם עצמו פנימה, כביכול, לא התבלט. הוא אמר לי פעם: "אני לא

מרון לכולל ומהכולל לביתו, ובאותם ימים הוא יצא לחו"ל, לדרוש ברופאים לרפואת אחד מבני משפחתו, וכך נעמדתי ליד הכולל ומרון נכנס לרכב.

הכרתי את מרון גם קודם לכן, אנחנו מתגוררים בבני ברק עוד מבית אבי זכרונו לברכה, יותר מיוזב שנים, והתפללנו בלדרמן, אבל עדיין לא הייתי קרוב. זכורני שאמא הייתה חוזרת מהמכולת ברחוב רשב"ם, ומרון היה יושב ולומד באותם ימים חמים במדרגות הבית כדי לקבל מעט אויר, והייתה אומרת שוב ושוב מידי יום בהתרגשות: 'הנה כאן יש רוח הקודש'.

"נחזור לנסיעה ההיא: ר' שלמה הורביץ הצטרף לנסיעה, ולקראת סוף הדרך שאל אותי בקול 'מתי אתה נוסע לכולל שלך בבוקר, באיזו שעה?' 'בשעה תשע בדיוק אני בכולל' - השבתי. 'נו, מצוין' הוא פנה למרון ואמר: 'אז הוא יבוא מחר בבוקר לקחת את הרב לכולל'. מרון לא סירב, וכך יום אחרי יום."

חזקה דרבה

בוודאי זה לא ענין אתכם, אבל הוא דיבר אתכם פעם אודות קבלת תמורה על הנסיעה...?

"בחודשים הראשונים וגם הרבה אחר כך, לא העזתי לדבר עם רבי חיים מילה אחת. בעת שישבתי לצידו ברכב או צעדתי לידו, היתה לי אימה וגם פחד של יראת הכבוד. ביציאתו, אמר תמיד 'ישר כוח' בחביבות, ואז הייתי יוצא ומלווה אותו במדרגות של הכולל, ועולה לצדו לוקח את התיק עם הספרים והמחברות ומניחו על השולחן. בימים הראשונים, מיאן שאסחב בשבילו את התיק, לא רצה להטריח. אחר כך הסכים.

"כאשר האברך ההוא בעל החזקה שב מחוץ לארץ, הוא לא ויתר, וביקש מרבי חיים לחזור לקחת אותו. ואז הרגשתי החמצה רבה והיה לי צער על ההפסד, אך כמובן שהחזרתי את ה'פקדון' היקר. לאחר כחודש, לצערינו, הוא נאלץ שוב בעקבות קשיים להפסיק לקחת את מרון, וכך שבתי למלאכת הקודש. אז הבנתי היטב כמה חשוב להתפלל על הזכות הזו. היה זה אחרי שטעמתי את טעם ההחמצה הקשה של אותו חודש שהפסקתי לקחת אותו, הבנתי היטב, כי כדי לזכות לשמש את ספר התורה, יש להתפלל, ואכן מאז התחלתי להתפלל על כך - שלא אפסיד ולא אפסיק.

"לאחר כחודש ימים רצוף שלקחתי אותו לכולל, אמר לי: 'אני רוצה, לשלם לך מאה דולר'. השבתי כי אני לא לוקח כסף, והרי בלא"ה אני נוסע לכולל ואדרבה אני מרוויח את המצוה. למחרת אחרי וותיקן מרון ניגש לאבי, שיבקש ממני שאקח את התשלום, אך אבי השתמט ממנו במקסימום האפשרי, כמובן.

"וכך, בסיעתא דשמיא מידי בוקר הייתי לוקח אותו לכולל, ובשנים שאחר כך, הייתי נוסע איתו ועומד לצידו בטרחה הגדולה שלו לסנדקאות. בערך אחרי מלחמת המפרץ - אולי קצת קודם לכן, התחיל הגל הגדול מאד של בריתות ובקשות של סנדקאות. והיה נוסע בכל שעות היום ולכל רחבי ארץ ישראל מדי יום ועד בארבע שנים. באחת הפעמים שהיינו בבית מרון הגרי"ש בירושלים, מרון הגרי"ש

התעניין ברחמנות על חתנו, ושאל האם הנסיעות לסנדקאות לא מפריעות לו ולא גוזלות את זמנו. מרון השיב כי לסנדק מאריכין ימיו ושנותיו, והזמן הזה ישלים לו את הזמן שהוא מפסיד..."

היו מקומות אליהם לא הסכים להגיע?

"הוא מיאן לנסוע כמדומה לנהריה, בגלל שצריכים לעבור את עכו, שחציה בחוץ לארץ לפי ההלכה, ולא רצה חלילה לצאת מארץ ישראל, כמו כן לא נסע למצפה רמון כשהזמינו אותו לברית שם, כי זה אחרי נחל צין. אבל לירוחם לדוגמה כן נסע."

מה היה עושה מתמיד הדור בדרכים?

"נו, איזו שאלה... לומד ולומד.

"לפעמים היה שואל אותי ערב קודם 'מה מחר?' כלומר להיכן נוסעים מחר ולאיזה מרחק? ואם הייתי אומר לו שנוסעים לצפון או לטבריה וכדומה או לדרום, נסיעה ארוכה, אז פעמים שהיה ישן בלילה פחות ממה שהוא צריך, ובדרך השלים את מנוחתו. פעם אמר לי: הדרכים הן טובה גדולה בשבילי כי אז אני חוזר במחשבותי על מה שכתבתי (בספרים), להתבונן ולבדוק האם כתבתי טוב, ללבן את הדברים.

"אגב, מרון זכה ב"ה עד סוף ימיו שראיתו היתה טובה וחדה, ויכול היה להביט באותיות השונות והקטנות של הגמרא ואותיות ה'שולחן ערוך', זו סיעתא דשמיא מיוחדת!"

"אמרתי שיעור בטהרות..."

משכורת מכיסו של מרון, אפוא, לא היתה לכם, אז אם לא על גשמיות, הבה נשוחח על רוחניות; ראשית וודאי יש לכם מה לומר מה שראיתם בחלק של לימוד התורה...

"מה שאומר לכם, אלו לא דיבורים בעלמא, או 'מופת' אותו זכיתי לראותו פעם או פעמיים, הייתי חווה את זה מידי יום, ולרוב כמה פעמים ביום.

"בעת שנכנסתי לחדר לפני שיצאנו לדרך, הוא פשוט לא שמע ולא הבחין שאני נכנס. הוא לא שם לב מה הולך סביבו. ניסיתי לומר בשקט כי 'צריך ללכת', או קצת להרעיש כמו להזיז כסא, ולא הצלחתי במשימתי, וכך זה דקה ועוד דקה עד שהייתי מרים את הקול, והוא כמו התעורר והתעניין 'אתה מחכה הרבה זמן?', ואז ברוב המקרים היה מבקש כאילו בתחנונים: 'עוד רגע עוד רגע' כמי שמבקש מידיד טוב שלו שירחם עליו שלא לנתק אותו מהחמצן. כך היה תמיד. אינני זוכר פעם אחת (!) במשך שלושים שנה, שבאתי ומיד כבר הבין, או שהמתין לי וסגר את הגמרא או את הספר. תמיד נראה היה כמו שאני לוקח אותו מהחמצן..."

"אמנם היו מקרים שהזדמן לי בדרכים שהיה מדבר איתי בהארת פנים כדרכו, ובאבהיות רבה. פעם אחת מרון סיפר לי את מה שהיה אתו בבחרותו בלשכת הגיוס - וכה סיפר:

"כשהלכתי לקבל אישור מהצבא, בפעם הראשונה שבאתי, ישבת עם גמרא עד שפתאום בא חייל אחד לצעוק: 'בחור, מה אתה עושה כאן? הולכים לסגור כבר את המקום', אז הלכתי משם. בפעם השניה, קראו לי ושאלו מה השם שלי, אמרתי להם. שאלו אותי

**"היה פעם שיהודי עשיר
מאמריקה בא אליו התכופך
וביקש: 'אני עושה כעת עסק
גדול, ורצוני שהרב יהיה שותף
איתי- חמישים אחוז בשבילי
חמישים בשביל הרב'. מרן
הביט עליו בתמיהה, כאינו יודע
ומבין מה רצונו: 'אם אתה רוצה
לעשות איתי שותפות, תגמור
ש"ס כל שנה' - באה התשובה..."**

"יצוין שבימים ההם הרבנית מיאנה ליהנות מהמזגן, והוא היה דלוק אך ורק כשהרב היה בבית ולמד תורה.

"לאחר כשבועיים שלושה, התעניין מרן ושאל אותי: 'מה הדינים של זה?', הבנתי מיד כי כוונתו לשאול כיצד מדליקים את המזגן, כי היה לו נוסח רק של תורה, ולכן מיד הסברתי לו שכאן מדליקים וכאן מכבים..."

הרב אפשטיין שליט"א מציג את הדברים ומגלה, כי לפי טבעו של מרן, כאשר התערבו לו בתחומי הבית הפרטי (גם כשזה היה לטובתו) היה קשה עליו מאד. 'הפריעה לו כל נקודה שמשנתנית בבית (בלי לשאול), ולכן לא החלפנו בחדרו פלורוסנט בלי לשאול, ובוודאי לא כאשר הכניסו והעמידו מאוורר ואחר כך מזגן. רק שמרן צוק"ל והרבנית ברוב קדושתם וגבורתם זיכנו ושיברו את רוחם, והתאזרו במידת הסבלנות- שאין לשער ולתאר! ובמשך השנים מסרו את עצמם ואת פרטיותם למען הכלל, ואנשים נכנסו ביום ובלילה, והבית הפרטי הפך לנחלת ההמונים, אנשים ונשים. היפך טבעו של מרן.

שיג ושי"ח

"כל שיחו ושיגו כידוע, היה של תורה: אתם רוצים דוגמאות? הלכת לצידי מרן בשעת ההליכה לבריאיות. בתקופה הראשונה הלכנו ליד שיכון ג', אחרי זה עברנו ללכת ליד בית העלמין, בנו שם בניינים גבוהים, ומיד כשהגענו לשם אמר 'אתה לוקח אותי לדור ההפלגה שהם עשו סמוכות לשמים'. הוא ראה בבנין גבוה את התורה... סיפרתי כבר, שכשנסעתי איתו בפעם הראשונה לברית לירוחם, עברנו את באר שבע כשמתחיל המדבר, ותיכף אמר לי: 'אני רואה שאי אפשר לעשות כאן כיסוי הדם...' (כפי ההלכה שיש לכסות דוקא בעפר שהוא בר הצמחת זרעים). כל דבר ראה את ההלכה.

באיזו ישיבה אני לומד, אמרתי להם. שאלו באיזה רחוב הישיבה, אמרתי כי אני לא יודע, כתבו עלי 'בחור מוזר'... וכי מה אני צריך לדעת את שם הרחוב, הרי אני יודע איך ללכת לישיבה גם בלי זה, ואם אכניס לראש את השם של הרחוב, זה על חשבון תורה. "אם תשאלו איך זוכים לזה, הנה מה ששמעתי ממנו: 'מימי התפללתי שלא יכנסו דברים אחרים לראשי'..."

"הייתי מעיר אותו מהשינה בבוקר לתפילת וותיקין, וכן הרבה פעמים לבריתות בעת שהיה נח בצהרים כדי לצאת לדרך. זכורני שאמר לי פעם אחת תוך כדי שינה: 'אני עוד באמצע הסוגיא', 'הערת אותי באמצע הגמרא', ואפילו - 'ישנתי שינה טובה ואמרתי שיעור בטהרות'... כמי שמתלונן על שאני מנתק אותו מההנאה של לימוד תורה ותענוגיה..."

"אמר לי פעם את דברי הגמרא במגילה, ששאלו כל מיני תנאים ואמוראים 'במה הארכת ימים', ומובא בגמרא רשימה של דברים, ועל כך אמר: 'אני חושב שהדבר הכי קשה הוא, מימי לא הרהרתי במקומות המטונפים בדברי תורה'... הוא זצ"ל הבין שזה הקשה ביותר.

"היה פעם שיהודי עשיר מאמריקה בא אליו התכופך וביקש: 'אני עושה כעת עסק גדול, ורצוני שהרב יהיה שותף איתי- חמישים אחוז בשבילי חמישים בשביל הרב'. מרן הביט עליו בתמיהה, כאינו יודע ומבין מה רצונו: 'אם אתה רוצה לעשות איתי שותפות, תגמור ש"ס כל שנה' - באה התשובה..."

מה הדינים של המזגן?

עם השנים, הפך רבי ישעי' אפשטיין שליט"א גם לעומד לימינו של מרן שר התורה צוק"ל, לשמשו בביתו. לבקשתנו, מגולל הוא מעט מהווי הבית הגדול בימים ההם:

"היה לכולם רצון להתקין לו מזגן בבית, כי הוא ישב תמיד ולמד מתוך חום רב, וזיעה מציקה מאד, בחום של בני ברק. זכורני בשעות אחרי צהריים בעת שלמד עם הבן רבי שלמה שליט"א, כיצד השמש היתה ממש קופחת עליהם מצד מערב לתוך החדר, והיה להם מאד קשה. הילדים של מרן שליט"א הציעו, שבשעות הבוקר כשהוא בכולל 'חזון איש', נתקין לו מזגן בחלון של החדר, בלי לשאול אותו מראש ולצפות לישועת ה' שהוא יסכים, ואם לא יסכים, כמובן שנאלץ להוריד אותו. הרבנית הסכימה, ואבי זכרונו לברכה דאג למימון.

"אכן כך עשיתי, ומשעת הבוקר עד שעת הצהריים המזגן כבר עמד על מתכונתו. באותו יום כאשר מרן שב בצהרים מהכולל, לוויית אותו עד הכניסה לבית, וראיתי כי הוא מיד מבחין בשינוי, מסתכל ומברר: 'מה זה?!'. מיד ברחתי. הרבנית שחה איתו וסיפרה לו מה שעשו, וניסתה לעמוד לצדנו..."

"למחרת ביקש ממני: 'תיקח את זה'. אמרתי לו 'אבל יש לי כיבוד אב, שהוא יעץ לי לרחם על הרב ולעשות את המזגן'. מרן ביקש שאומר לאבי כי הוא מבקש שייקחו את זה (לא מצווה אלא מבקש) אבי זצ"ל בחכמתו לא וויתר והשיב מה שהשיב. גם רבי שלמה שליט"א שיזם את הרעיון עמד לצידו, ומרן הסכים לבקשתו להדליק את המזגן.

כולם באים באותו רגע ואז היא תהיה פנויה בשבילנו ונוכל להמתין ולעלות, אבל כשנצא מהכולל הרי כולם יוצאים אחרי מנחה, ויהיה תור גדול מאד אז יהיה חבל על הזמן... לרגע הוא לא חשב שזה בשבילו, ולא חשב שוודאי יפנו לו את התור מיד.

"ואכן, בסיום הלימוד בכולל כשנסענו במעלית, ועצרו את המעלית שתמתין במיוחד ברגע שיצא, לא חשב כלל שהיא מתפנית למענו, וכשראה שהמעלית נפתחת היה שמח: 'איך זה שחיכו לנו', 'ברוך השם המעלית מחכה לנו', וכנהנה לשונות...".

ממון (מעשר) חביב עליהם

אמרו, כי לא היה לו כסף בארנקו כלל.

"כן היה לו כסף בארנק. כשהיה מקבל את התמיכה החודשית מכולל חזון איש, היה מוריד 'מעשר' ומטמין בארנק, ואת המשכורת עצמה קרא לרבנית ונתן לה. חוץ מזה גם מהכסף שקיבל מרכישת ספרים שאנשים שילמו לו, היה מוריד מעשר ומניח בארנק, ואת הכסף העיקרי העביר לרבנית. היא הניחה את זה בארון מסוים, וכשהיתה צריכה לפעמים כסף וביקשה ממנו - היה מביא לה משם מהארון או שהיה מבקש ממני לתת לה.

"גם כשהיה רוצה לשלם לי על חפץ שקניתי לו, היה מביא לי כסף מהארון, וכיון שלא היה מכיר כל כך בצורתא דזוזא בשטרות ובמטבעות, היה שואל לפעמים: 'האם זה מטבע טוב? האם השטר הזה מספיק?' (לסכום שנקבתי בו).

"היו לו גם כספי הפקדות שמהם היה מלווה כסף לאברכים, והיה שמח על מצוה זו. הוא היה נותן את ההלוואה לתקופה של 4 חודשים (לא כהיום שנותנים לשלושה חודשים ומקשים על המקבלים), ואמר לי כי בפעם הראשונה שאברך בא לבקש היה נותן לו רק לחודש, ואם נוכח לראות כי עומד בזמן וכו' רק בפעם הבאה הלווה לו לארבעה חודשים.

"פעם אחת בא אלי אברך, והתלונן מדוע לפלוני נתתי לד' חודשים ולו רק לחודש אחד, ולא יכולתי לומר לו את התשובה האמיתית כי הוא במבחן, כי אז 'העיקר חסר מן הספר'. בענין זה הוא אמר לי פעם אודות טוב ליבה של הרבנית - 'אם לרבנית היה את הגמ"ח, ביום אחד כל הכסף היה נגמר...".

בימים עברו הרי גידל את ילדיו מתוך הדחק.

"בעיקרון, בכלל, מעולם לא לקח כסף מאחרים ולכן חי מתוך הדחק. לאחרים היה נותן כסף אבל לעצמו לא לקח כלום. ואכן היו תקופות שחי בעניות רבה מאד, תורה מתוך הדחק. גם בימים שהתחננו לתת לו כסף, לא לקח לעצמו, ומיחידי יחידים - כמו מאבי זכרוננו לברכה - לקח את ההכרח. או כאשר חשש שאם לא ייקח כבר יש בכך נדרי צדקה של הנותן, לקח ממנו והעביר לצדקה. או שנתנו לו ישירות לתת לילדיו, לפעמים היה לוקח - אך לא לעצמו.

"זכורני בימים מאוחרים יותר ממש, שקרה שלא היה לו לקנות פת לחם. היה זה אחרי הגניבה בביתו. זכורני את אותם רגעים. היה זה ביום שישי, חזרנו מהתפילה ב'לדרמן', הוא הוריד את הטלית והתפילין והתיישב ללמוד. כמדומה שהלימוד היה אז בחברותא עם

"גם כל ההיכרות שלו עם אנשים היתה דרך התורה. מי שדיבר איתו בלימוד ומי שהביא לו ספר או קונטרס או מכתבים בלימוד - אותו הוא זכר, ולא דווקא על פי שמו, אלא על פי דברי התורה. אחד הילדים שלי הוציא ספר על 'בגדי שבת' ומרן היה אומר בחביבותו: 'הגיע הבגדי שבת... זכורני יהודי שנכנס ושאל 'הרב זוכר אותי?' - 'לא זוכר'. האיש המשיך ואמר 'אני פלוני ופלוני', מרן העלה פנים ממש מתביישות על כי אינו זוכרו, הלה המשיך 'החתן של...', ועדיין - מרן לא מכירו. לאחר מכן אמר 'אני מחבר ספר פלוני' אז אמר לו מרן 'אה, אני מכיר אותך'.

"יום אחד הצביע לי על הזמנה לחתונה ואמר 'אני רוצה ללכת לומר מזל טוב'. כמוכן שנסעתי איתו, וכשיצאנו בחזור לרכב אמר לי: 'לא הכרתי אף אחד, רק את החתן בגלל שהוא מתכתב איתי בלימוד'. זו היתה ההיכרות שלו עם אנשים. כי לא היה לו משהו אחר.

"היתה לנו כמה פעמים ברית באולם באשדוד, שהמדרגות שם ממש עגולות, כשהיה עולה שם אמר 'כמסיכה' - היינו המדרגות שהיו בבית המקדש (עי' מדות ד,ה)

"כשרופא היה שואל אותו 'מה שלום הרב', התגובה הייתה על מצבו וכאבו היחיד: 'לא נותנים לי ללמוד'...

"כאמור, הייתה תקופה שהלך כל יום הליכה לבריאותו, הלכתי איתו מידי יום בגינה ליד שיכון ג'. יום אחד הוא נפל ושבר את הכתף. כמוכן שלא ידענו את חומרת המצב ועוצמת הכאבים שלו.

"מיד אחרי הנפילה, סייעתי בידו לקום, כאב לו מאד, אך אמר לי: 'תביא את הירושלמי הכל יעבור'. הבאתי לו את הירושלמי שהיה כרך כבד, הוא החזיק אותו ביד האחת לבד, כך למד עשרים וחמש דקות, עד שהייסורים גברו על הכל, והבנתי שמהו לא פשוט קורה לו. נאלצנו ללכת לרופא. הרופא אמר מיד שיש לו שבר בכתף, ולכן כשהרופא שאל בידידות 'מה שלום הרב' התגובה הייתה 'מפריעים לי ללמוד'. זו הייתה מהותו באמת. זה היה הדבר הראשון שכאב לו! 'אגב, כח הריכוז שלו היה עצום, כך שגם אם היה מוציא רגע אחד את העיניים לצורך דבר, מיד כשהיה שב עם עיניו לגמרא, היה מונח בענין והתנתק מהסובב'.

למי מחכה המעלית?

מה היתה הסיבה בשלה יצא להליכה לשם בריאות?

"היה זה קצת אחרי האירוע המוחי, הרופאים ציוו עליו ללכת בוקר וערב. היה חבל לו מאד על הזמן הזה, והרבה פעמים היה אומר לי אז: 'אנו מקיימים כעת מצוות ונשמרתם'. והוסיף: 'פעמיים כתוב 'מאד' בתורה, על שכחת התורה, ועל שמירת הבריאות'.

"הענוה שלו הייתה כידוע מבהיל על כל רעיון. בעת שבנו מעלית בכולל, שהוא ורבי יהודה שפירא יצוק"ל יוכלו לעלות בה, כמדומה שר' שלמה הורביץ הוא זה שדאג לכך בשעתו, במסירות ובנאמנות. באחד הימים הגענו לכולל, התחלנו לעלות במדרגות הראשונות, והוא ראה פועל ששובר אבנים מהקיר של הבנין, והוא התעניין מה מעשיו, וסיפרתי לו כי בונים כאן מעלית. עלינו עוד כמה מדרגות ואמר לי, 'ברוך ה', אני חושב שכשנבוא לכולל נוכל לעלות בה, כי לא

בנו הגאון רבי שאול שליט"א ועם הג"ר יעקב איזקוב שליט"א. "הרבנית גם היא שבה מבית הכנסת, הלכה למרפסת והנה הארון של הכסף פתוח וריק מכסף. היה זה רגע קשה מאד. היו שם סכומים גדולים שנאספו ממכירות הספרים, והיה בהם כדי פרנסת הבית לכל החודשים הבאים, ולחתונת בני המשפחה. לשמע קריאת הכאב, הוא קם לראות. אך מיד חזר ללמוד ברוע, ולא דיבר מילה אחת. "אלא שבאותו יום שיש אחר כך, בדרך לברית, אמר לי: 'אצל החזון איש גנבו שעון זהב שעמד על השולחן וכאב לו מאד על כך, כאבה לו הנקודה שהוא נותן אמון בבני אדם ובאדם המסתובב בתוך הבית, ואותו מאן דהוא זה שנכנס, ויוצא מנצל את האמון הזה לרעה'. וסיפר, שלאחר מכן מצאו את הגנב מת בבור בפאתי בני ברק. בגניבה הנוכחית בבית מרן לא מצאנו את הגנב. בימים שלאחר מכן, לא היה לרבנית לקנות לחם ומצרכים לשבת וכו', עד שאבי זכרונו לברכה סייע להם".

"תקרא להם, רחמנות"

היה מופלג גם במידותיו, בבין אדם לחבירו. "פעם אחת נסעתי איתו לברית ב'אם וילד'. משום מה הוא התעניין מי המוהל, והשבתי לו כפי ששמעתי מאבי הבן. כשהגענו, היה נשאר ברכב בחוץ והיה לומד בגמרתו ואני הייתי נכנס לברר האם כבר הכל מוכן ומזומן. נכנסתי וראיתי שזה לא המוהל המדובר. התעניינתי, ואבי הבן אמר 'ביטלתי אותו ולקחתי אחר'. סיפרתי למרן כי בסוף יש מוהל אחר, כי הוא ביטל את אותו מוהל. מיד אמר בתקיפות רבה: 'אני לא רוצה להיות כאן סנדק, הוא פגע בו!'. ביקשתי ממנו רשות לומר לבעל הבית שאנו עוזבים את המקום. בעל הבית רץ למרן, וסיפר לו את השתלשלות העניינים, וכי לא היתה כל פגיעה, ורק אז התרצה ויצא לסנדקאות.

"הארת פנים של מרן היתה מיוחדת. עם אבהות מסוימת ולבביות חמה, ועם המון רחמנות על יהודים הסובלים. שמעתי ממנו כמה פעמים ביטויים 'רחמנות, תקרא לו'. פעם אחת חזרנו מברית והיה עייף עד מאד, אבל ראה כמה אנשים שמחכים במדרגות, ואמר לי: 'רחמנות, תקרא להם לחלון'. פעם היה שמישהו דחף מאחורינו וניסה להתקרב בכח, ומרן ראה שפלוגי צועק עליו 'מה אתה דוחף' - אמר לי: 'תקרא לו רחמנות, מה הוא רוצה'.

"כבוד הספרים היה אצלו באופן מדהים. אם היה רואה בארון ספר שלא מונח ישר היה מיישר אותו, שיעמוד יפה בצורה מסודרת. כשהיה רואה בבית הכנסת ספר העומד ליפול, היה מעמידו על מכונו. "פעם הייתי עמו בברית בבאר שבע, והבחין במדפי ספרים שעומדים בצורה שאינה מכובדת, עמד רבע שעה וסידר את הספרים. גם כשהיה יוצא לתפילה ליד המקום שעמדו ה'ספרים למכירה' שעדיין לא למדו בהם, אם הם לא היו מסודרים נעצר וסידר. אני חושב גם שהנקודה היא בגלל שהספרים היו החיות שלו, והם החיות של עם ישראל, וכבוד התורה מדור לדור, ולכן גם בדרכו לתפילה אפילו שמהיר ונתקל בספרים שאינם עומדים בכבוד הראוי - לא יצא עד שהספרים עמדו כראוי להם.

"יש פתקא מעניינת שמפורסמת בספר 'אלא ד' אמות של הלכה', שכתב שם בקשות אישיות לתפילת שמו"ע. בסוף 'שמונה עשרה' היה מעיין בה ומבקש מתוכה. לא תמיד נהג כך, וזכורני שאמר לי מדוע החל בהנהגה זו, וכה הסביר: 'כיון שב'שמונה עשרה' אני 'עומד לפני המלך' אין זה כבוד כאשר לפעמים קורה שאני מסתפק לגבי בקשה מסוימת, האם כבר ביקשתי עליה או לא, וגם אין זה כבוד לפני המלך שאני חוזר שוב על הבקשה, אז החלטתי לכתוב ולעיין מתוך הכתב..."

(מתוך יתד נאמן פסח תשפ"ב)

* תוכנית יומית מענייני דיומא
בהגשת הרב אברהם פוקס

* מידע כולל לנבחני דרשו על מועדי
המבחנים מסלולי הלימוד ועוד

* שיעורי משניות על מסכת
שביעית לתוכנית קניין שביעית

* שיעורי משנה ברורה לפי
סדר דף היומי בהלכה

* שיעורים על הדף היומי ועל כל
הש"ס ממבחר מגידי השיעורים

* שיעורים מבוארים בעיון לביאורי
תוס' על פי סדר הדף היומי

הכל במקום אחד

קו השיעורים של 'דרשו' *4992 או 077-2222-666

האדמו"ר ה'לב שמחה' עמד ועשה תקנה בשנה אחת, שכולם ללא יוצא מן הכלל יקנו אך ורק אתרוגים בקופסאות סגורות, כדי שמעוטי היכולת לא יתביישו באתרוגיהם, ולכולם יהיו אתרוגים שווים. באו ושאלו אותו: הרי חלק ממצות ארבעת המינים היא שהאתרוג יהיה 'הדר', ואתרוג מקופסא סגורה לפעמים אינו 'הדר'...

הגאון רבי שמואל יוסף שטיצברג שליט"א, מרבני קהילת חסידי גור בבית שמש, ומחבר הספר 'שערי הברכה', עם הכנה מיוחדת לחג הסוכות

אליעזר (לייזר) רוט

לקראת חג הסוכות, פנינו אל הגאון רבי שמואל יוסף שטיצברג שליט"א, מרבני קהילת חסידי גור בבית שמש, מחבר הספר 'שערי הברכה', ומגדולי העוסקים בתחום הטכנולוגיה על פי ההלכה, וביקשנו לשמוע מעט מדברותיו לכבוד הרגל הקרב ובא. "בחג הסוכות", פותח הרב שטיצברג, "אנו זוכים לקיים כמה וכמה מצוות יקרות וחשובות מאוד. מצוות סוכה בראש ובראשונה, כמו כן מצוות ארבעה מינים, שביום הראשון היא מדאורייתא ובשאר הימים מדרבנן, ועיקר העיקרים הוא מצוות 'ושמחת בחגך'... ובכלל זה המצוה לשמח את העניים. אתה והלוי והיתום והאלמנה... לשמוח וגם לשמח את האומללים והחלשים, העניים והנדכאים.

רבותינו בעלי התוספות (נדה י"ז.), שאדם שדואג שלאחרים לא יהיה נזק, הוא זה שנקרא 'חסיד'. ואם כן, גם מי שדואג שחברו לא יתבייש באתרוג שלו, גם זה מצוות הידור, ומתאים לומר עליו "הדר הוא לכל חסידינו", כי יש בו הידור של מידת חסידות.

"ואף שחג הסוכות הוא 'חג ההידורים', וכל אדם מישראל בוחר לו את האתרוג הכי יפה, ואת הלולב הכי נאה, שהרי נאמר 'זה א-לי ואנוהו', אבל למעשה יש שתי שיטות בגמרא במסכת שבת (קל"ג:), מה הפירוש של תיבת 'ואנוהו', יש אומרים שהפירוש הוא, התנאה לפניו במצות, עשה לפניו סוכה נאה ולולב נאה, וכו'. אבל התנא אבא שאול אומר, 'ואנוהו' הוי דומה לו, מה הוא חנון ורחום - אף אתה היה חנון ורחום.

"לכאורה יש כאן מחלוקת בין התנאים, האם 'ואנוהו' עולה על ההידור של נוי מצוה, או על מידות טובות. אבל חלק מהמפרשים כתבו שאין כאן מחלוקת, אלא שניהם מתכוונים לאותו דבר, שחלק מהנוי של המצוה הוא להיות רחום וחנון!

"כלומר שכאשר אדם חושב, שאם הוא קונה את האתרוג הכי יפה בבית הכנסת, הוא קיים בשלימות את מצוות 'זה א-לי ואנוהו', בא התנא הקדוש 'אבא שאול' ואומר לו שזו טעות, אתה צריך להדר בנוי מצוה, אבל חלק מהמצוה היא להיות רחום וחנון, גם זה 'נוי מצוה'. חלק בלתי נפרד מההידור במצוה, הוא ההידור בין אדם לחברו, ולכן

"השנה", הוא מזכיר, "קדמו לחג דיבורים על כך שאיכותם של שבעת המינים תהיה ירודה. ההדסים ברמת הגולן קפאו, רבים מהם איבדו את ראשם... האתרוגים הרי לא טופלו בשנת השמיטה כמו בשנים רגילות, ולכן סביר להניח שאחוז האתרוגים המהודרים יהיה נמוך יותר מהרגיל.

"ובכן, כדי שמי שלא יצליח להשיג ארבעה מינים מהודרים, לא יתעצב חלילה אל לבו ותיפגם אצלו שמחת החג, אפתח בסיפור יפה שהיה עם כ"ק מרן ה'לב שמחה' מגור זיע"א, שבאחת השנים ראה שאנשים רבים מוציאים ממון רב על אתרוג יפה ומהודר, וזה גרם לכך שגם אנשים עניים שאין להם יכולת כספית, מוציאים ממון רב על קניית אתרוג הרבה מעבר ליכולת שלהם, כדי שלא להתבייש בבית הכנסת עם אתרוג פשוט.

"לכן עמד ה'לב שמחה' ועשה תקנה בשנה אחת, שכולם ללא יוצא מן הכלל יקנו אך ורק אתרוגים בקופסאות סגורות, כדי שכולם יהיו אתרוגים שווים, ואף אחד לא יתבייש באתרוגו.

"באו ושאלו אותו: הרי חלק ממצוות ארבעת המינים היא שהאתרוג יהיה 'הדר', ואתרוג מקופסא סגורה לפעמים אינו 'הדר'...

"ענה ה'לב שמחה' מינייה וביה, 'גם זה הדר', שהרי כתוב בפסוק 'הדר הוא לכל חסידינו'!...

"ואפשר להסביר את כוונתו, שמלבד מה שהצויות לדברי חכמים הופך את האדם לחסיד. יש כאן עומק נוסף, על פי מה שביארו

גם אם זכית לאתרוג הכי מהודר, אין צורך להשתדל להוציא את העיניים של כל הסובבים, שירגישו פחיתות כבוד ועגמת נפש על כך שאתרוגם אינו מהודר כל כך. ואכן ידוע על כמה וכמה צדיקים, שהיו להם אתרוגים מהודרים מאוד, אבל לבית הכנסת הם הלכו עם אתרוג פשוט יותר, כדי לקיים את החלק השני של 'ואנוהו'.

'סיפור עם מסר דומה, מסופר גם על האדמו"ר הבית ישראל זי"ע, שמדי שנה בימים שלפני חג הסוכות, היו באים לביתו הרבה סוחרים של ארבעת המינים, וכל אחד היה מעניק אתרוג מהודר במתנה לרבי, שהרי כל אחד רצה את הזכות, שהרבי יברך על האתרוג שהוא הביא. ובכל פעם היה הרבי בוחר לקחת את האתרוג שהיה נאה ביותר.

"אבל שנה אחת בא ילד יתום ואתרוג בידו, ואמר שאמו האלמנה שלחה את האתרוג לרבי, כיון שבעלה היה רגיל להביא כל שנה במתנה אתרוג לרבי, והיא גם רוצה לשלוח אתרוג כפי שהיה בעלה נוהג. התבונן הבית ישראל זי"ע על האתרוג ואמר: 'יש לי כבר כמה וכמה אתרוגים, הרבה יותר יפים ויותר מהודרים, אך את האתרוג הזה אני רוצה ליטול בחג הסוכות בכדי לברך עליו, כי בכך אוכל לשמח אלמנה'. ואחז האדמו"ר את האתרוג בידו, והכריז את לשון הפסוק 'וְלֵב אֶלְמָנָה אֶרְנֶן'.

"לפי זה אפשר לבאר שאלה מאוד מעניינת. שהרי ידוע שכל אחד מארבעת המינים, הוא רמז כנגד איבר חשוב בגוף. האתרוג הוא כנגד הלב, הלולב כנגד השדרה, ההדס כנגד העין, והערבה כנגד השפתיים. נשאלת השאלה, למה אין שום 'מין' שלוקחים בארבעה מינים שיהיה כנגד האוזן?

"אלא התשובה היא, על פי מה שהתפלל שלמה המלך, 'וְנִתְּתָּ לְעֶבְדְּךָ לֵב שׁוֹמֵעַ', שאף שהאוזן היא אפרכסת השמיעה, מכל מקום הלב הוא זה ששומע ומאזין, ולכן אפשר לומר שהאתרוג הוא גם כנגד האוזן.

"ומכך נלמד לענייננו, שאדם שמשקיע ממוון רב על קניית אתרוג מהודר, צריך גם להשקיע ולעשות את עצמו 'לב שומע', להאזין אל שיחו של הזולת, להרגיש את כאבו ולדאוג לרווחתו".

למה צריך גשמים?

"בהקשר האמור, אפשר לעמוד על נקודה נוספת, שמובילה גם היא לאותו המקום. הרי כולם מכירים את המשנה האומרת 'העושה סוכתו כמין בית - פסולה', כלומר שאם הסכך הוא עבה כל כך, עד שאין הגשמים יכולים לחדור דרכו, אין לו דין של סכך כשר.

"ובאמת זה פלא גדול. הרי יש מצווה של 'ושמחת בחגך', ויש עניין של 'בסוכות תשבו - כעין תדורו', ואנחנו יודעים ש'המצטער פטור מן הסוכה', וממילא אם חדרו גשמים 'עד שתסרח המקפה', פטור מהסוכה ויכול לצאת ממנה ולאכול בביתו... בגלל שהגשמים חודרים דרך הסכך.

"אז מה החיסרון בכך שהסוכה עשויה 'כמין בית' ולא חודרים גשמים דרך הסכך? למה שלא נזכה לקיים את הסוכה בשמחה גדולה גם אם בחוץ יורדים גשמים?

"נראה שהתשובה לכך נעוצה בסיפור הידוע, המסופר על רבה של העיר לודז', הגאון רבי אליהו חיים מייזל זצ"ל, שפעם עסק באיסוף צדקה למען משפחה של אלמנה ויתומים עניים, ונקש על פתח ביתו של אחד מעשירי העיר באמצע הלילה, כשבחוץ שרר קור איום ונורא.

"הגביר שהיה בתוך ביתו המוסק כהלכה, היה לבוש בבגדים קלים, וכששמע שרבה של לודז' עומד בפתח, מיהר לגשת אליו ולהזמין אותו להיכנס אל תוך הבית, כדי לשוחח עמו.

"אולם הרב מייזל סירב להיכנס, ורצה לשוחח דווקא על פתח הבית. בלית ברירה יצא הגביר החוצה כדי לשמוע מה בפיו, ומפני כבודו של הרב לא הלך ללבוש את המעיל שלו, אלא עמד בחוץ כך, בבגדיו הקלים, כשכל גופו רועד מהקור העז.

"סיפר לו הרב באריכות ובפרוטרוט, שיש משפחה של אלמנה ויתומים שאין להם במה להתפרנס בימות החורף, ואין להם כסף להסיק את הבית, והם שרויים בקור וסכנה גדולה, והוא רוצה ממנו שייתן צדקה כדי לתמוך באותה משפחה.

"הגביר התרצה לבקשת הרב, והואיל לתרום סכום הגון. או אז נכנס הרב יחד עמו אל תוך הבית, והמתין לעשיר שהלך להביא את הכסף מחדר אוצרותיו.

"כשעמדו בתוך הבית, פנה הגביר אל הרב בשאלה, מדוע לא יכול היה לספר את כל זה בפנים הבית, ומדוע היה צריך לדבר זאת דווקא בחוץ?

"ענה לו הרב: 'אם הייתי מספר לך את זה בפנים, בתוך הבית הנעים והמוסק, לא היית יכול להבין כלל את המצב הנואש של אותה אלמנה, ורק בחוץ, כשהרגשת בעצמך את הקור הנורא השורר בחוץ, אז היית יכול לרדת קצת לעומק ההרגשה, ולהבין את מצבם של האלמנה והיתומים.

"אם כך נוכל לתרץ את הענין הנ"ל, שהרי כתבו רבותינו הקדושים, שהענין הכי גדול בחג הסוכות הוא להזמין אורחים ולתת להם כל צרכם, וכמו שכתב בספר יסוד ושוורש העבודה, שחג הסוכות נקרא 'חג האסיף', כיון שהוא זמן אסיפה, לאסוף הביתה אורחים עניים ולתת להם צדקה.

"ולכן אמרה התורה, שבכדי שתוכל להרגיש את העניים, את אותם עלובים שאין להם בית, צריך אתה לצאת החוצה, ולשבת בסוכה שאין בה גג המונע את חדירת הגשמים, רק אז תוכל להעלות על דעתך את כאבם, ולהרגיש את מה שמרגישים אותם עניים.

"על ידי ההסבר הזה אפשר לתרץ עוד קושיא, שהרי חג הסוכות הוקש לחג הפסח, בגזירה שווה 'חמשה עשר - חמשה עשר', ולכן כתבו הפוסקים שצריך לאכול כזית בבת אחת בסעודת ליל ראשון של יו"ט, כמו שאוכלים את הכזית ראשון של המצה בליל הפסח בבת אחת.

"נשאלת השאלה, לכאורה צריך לעשות עוד היקש, שיצטרכו גם לומר 'הא לחמא עניא' בתחילת סעודת ליל החג של סוכות, כמו שאומרים בתחילת ליל הסדר שמזמינים את כל דצריך וכל דכפין. 'התשובה היא, שבחג הפסח כל אחד יושב בתוך ביתו, ורק בתחילת

במשך 27 שנים, הייתי נוסע לאוקראינה לחגים, גם בימים הנוראים, גם בסוכות ופסח. ישבתי עם היהודים המקומיים שלא זכו לקבל חינוך יהודי. בגלל שהסתובבתי לא מעט במקומות הללו, למדתי לדבר את השפה הרוסית, בהתחלה חשבתי שאם אני אדבר אל האנשים בשפת האם שלהם, ברוסית, הם בוודאי יתחברו טוב יותר לדברים, אבל אחרי זמן מה גיליתי שההיפך הוא הנכון

שיחה מרתקת שחייבים לקרוא לקראת חג הסוכות, ובכלל...
עם הרה"ח רבי יוחנן בריזל, איש מלא שמחה עם הרבה מאוד סיפורים מחזקים

הרב יוחנן וסרמן

הרה"ח יוחנן בריזל, הוא ללא ספק אחד האנשים הכי מעניינים שיצא לי להכיר. 'יהודי של שמחה', כך אני מכנה אותו. צהלתו בפניו בכל עת, גם בתקופות קשות, ובוודאי בזמני שגרה. על אחת כמה וכמה בימים הטובים, ועולה על כולם חג הסוכות, זמן שמחתנו... 'ושמחת לפני ה' אלוהיכם שבעת ימים'...

לכן, אך טבעי יהיה הדבר שכשחג הסוכות מתקרב, נבקש לשוחח עם היהודי הנפלא הזה, שכל כולו מתיקות, שמחה ואהבת הבריות. ביקשנו ממנו לשמוע כמה מילים על חג הסוכות, והרב בריזל לא אכזב אותנו... "אני לא איש דברים", הוא אמר, "אתם צריכים לחפש איזה דרשן או רב מפורסם. אני איש פשוט, איך אני יכול לדבר לעם... ממה שאני יודע 'לקראת שבת' זה עלון מפורסם במיוחד, בכל מקום שאני הולך אני נתקל בו, ואני הולך להרבה מאוד מקומות", הוא צוחק, "אבל אם אנחנו כבר מדברים על סוכות, אז תשמע מה חשבתי בדיוק על הנושא הזה..."

וכך, בלי לשים לב, התראיין הרב בריזל ל'לקראת שבת', ואת התוצאה תשפטו אתם, כשנגיע לסיומו של המאמר... "במשך 27 שנים, הייתי נוסע לאוקראינה לחגים, גם בימים הנוראים, גם בסוכות ופסח. נדדתי בין הקהילות היהודיות שם, ישבתי עם היהודים המקומיים שלא זכו לקבל חינוך יהודי, אלו שגדלו תחת משטר הרשע של סטאלין ימ"ש וזכרו, וגם הדורות הבאים אחריהם, שגדלו אצל הורים שהידע שלהם ביהדות שואף לאפס..."

"בכל אופן, בגלל שהסתובבתי לא מעט במקומות הללו, למדתי לדבר את השפה הרוסית, וב"ה אי אפשר 'למכור' אותי ברוסית. אני מבין את השפה היטב, וגם דובר אותה לא רע. אבל מה? אני אמנם מדבר רוסית בצורה טובה, אבל שומעים עלי שאני 'עולה חדש'..." "במשך השנים נשאתי דברים בפני יהודים באינספור הזדמנויות. לפעמים הייתי מגיע עם מתורגמן שתרגם את דברי, ולפעמים דיברתי ברוסית.

"בהתחלה חשבתי שאם אני אדבר אל האנשים בשפת האם שלהם,

ברוסית, הם בוודאי יתחברו טוב יותר לדברים ויוכלו לקבל ממני. אבל אחרי זמן מה גיליתי שההיפך הוא הנכון. כשדיברתי ברוסית, הם התייחסו אלי כמו ל'עולה חדש', אחד שבקושי מבין את השפה, שובר את השיניים, ובוודאי גם תוכן דבריו נראה בהתאם. מה הוא כבר יכול לספר לנו שלא ידענו קודם, הרי הוא בקושי יודע רוסית... איזה איש לא מפותח!

"לעומת זאת, כשבאתי עם מתורגמן שדיבר בשפה רהוטה ובמילים גבוהות ברוסית, הקהל היה מרותק, הקשיבו, האזינו, וגם הפנימו..." "למדתי מזה לקח מאוד חשוב לחיים, לא משנה מה אתה אומר, לא משנה מה יש לך למכור, השאלה היא איך אתה 'משווק' את זה. אם אתה תבוא עם מתורגמן, אז אתה אורח חשוב שבא מחו"ל, ושמדבר הכי יפה בעולם, עובדה, המתורגמן אומר את זה במילים כאלו גבוהות וערבות לאוזן.

"אבל אם אתה מדבר בשפה שהיא קצת לא הכי מהוקצעת ומדוייקת, ההתייחסות לדברים שלך תהיה בהתאם, וזאת על אף שאת אותם דברים בדיוק, הציבור היה מקבל בצורה שונה לחלוטין אם הם היו מוגשים לפניו בעטיפה יפה יותר..."

"עכשיו, תחשוב על זה רגע: הרי אנחנו כולנו 'מוכרים' לילדים שלנו

"הבנתי שהם יהודים, אבל מאיפה הם מכירים אותי, ולמה הם כל כך שמחים לראות אותי? התחלתי לתחקר אותם, ואז אומרת לי הגברת: 'מה זאת אומרת??? אתה האיש שרקד עם הספסל על השיניים, איך אפשר לשכוח את זה???'..."

חזקה, יש כאלו שיש להם זיכרונות עמומים מבית אבא...
"אבל מה יגרום להם לבוא בלילה השני??? מילא יהודים שומרי מצוות, נו, ברור שהם יבואו. אבל אלו שאינם שומרי מצוות, איך נגרום להם לבוא גם בלילה השני, לשתות ארבע כוסות ולאכול כזית מצה?"

"אני החלטתי להפוך את ליל הסדר לחוויה שהם לא ישכחו, ושתגרום להם לבוא פעם נוספת. אני שר, משתולל, רוקד, עושה שמייח, משהו לא רגיל."

"הציבור מתחיל לשיר, ואני שם בקבוק מלא יין על הראש ומתחיל לרקוד כמו כל ירושלמי שורשי, שמכיר את הריקוד הזה. אצלם זה היה חידוש עצום, הם נהנו עד הגג, אבל לא אמרתי ד', זה השלב שבו אני לוקח מטאטא ושם על השיניים, רוקד במרץ בלי שהמטאטא ייפול, אחר כך אני מחליף את המטאטא בכיסא, ולבסוף אני שם על השיניים ספסל גדול, ורוקד איתו כך כשאני שומר על שיווי המשקל..."

"הציבור יוצא מהכלים, מתרגשים, שמחים, זה לא משהו שהם יכולים לשכוח. למחרת, כל אחד מביא איתו חבר יהודי נוסף...
"אני חשבתי לתומי שזה טוב מספיק, כדי להביא אנשים לעוד לילה של ליל הסדר, לא יותר מזה. אבל קרה פעם שצעדתי ברחובות קייב, והנה עוצרים אותי זוג יהודים, הם אומרים לי שלום בהתלהבות..."

"הבנתי שהם יהודים, אבל מאיפה הם מכירים אותי, ולמה הם כל כך שמחים לראות אותי? התחלתי לתחקר אותם, ואז אומרת לי הגברת: 'מה זאת אומרת??? אתה האיש שרקד עם הספסל על השיניים, איך אפשר לשכוח את זה???'..."

"אכלנו מצה, שתינו ארבע כוסות, שרנו שירים, אמרתי דרשות, היו ריקודים, היה אוכל טעים במיוחד אבל מה הם זוכרים??? ספסל... אם תשאלו אותי, זה החלק הכי פחות חשוב בליל הסדר, אבל זה החלק שהעביר להם את ההתרגשות, זה החלק שגרם להם להבין

את מרכולתנו. יש לנו מה למכור להם, ראש השנה, יום כיפור, סוכות, תפילין, ציצית, תפילה, נטילת ידיים, פרשת השבוע, חשיבות לימוד התורה, כיבוד הורים, ציות לגדולי הדור...
"אנחנו מוכרים להם כל כך הרבה מוצרים, שחשוב לנו מאוד שהם יקנו אותם מאתנו... אבל איך אנחנו משווקים להם את זה??? אה??? אתה רוצה להגיד לי איך אנחנו משווקים להם את זה???..."

"תקשיב", אומר הרב בריזל שראה שאני כבר מתחיל לחפש מתורגמן שיעביר את דברי לילדים שלי... "ברור שאני לא מתכוון שאתה צריך להביא מתורגמן הביתה, או להתחיל לדבר אל הילדים בשפה גבוהה כמו איזה מרצה באוניברסיטה. "שמואל", הוא מחקה את קולו של אב מסור, "במטותא ממך גש נא אל כיוור הרחצה, מלא את הנטלה במים זכים וצלולים עד סמוך לגדותיה, וטול ידיך בזהירות המתבקשת, על מנת שאוכל לוודא שהנך נוהג כהלכה, ולא סוטה חלילה מיין או שמאל מדברי חכמינו פוסקי הדורות...".

"אם תגיד כך לילדים שלך, אני חושב שזה יהיה שיווק גרוע מאוד... כמובן שהורים מדברים עם הילדים שלהם בשפה רגילה ונורמטיבית, בלי משחקי לשון ובלי להתייפייף עם משפטים גבוהים."

"אבל יש משהו הרבה יותר יסודי בשיווק. לא 'מה' אתה אומר, אלא 'איך' אתה אומר. כלומר, אם אתה מגיע לשולחן שבת עם עיניים חצי עצומות, מפהק פיהוק שיש בו כדי לבלוע מקרר שלם, עם הדלתות, ולאחר מכן עושה קידוש בחופזה ומתיישב לאכול עד שאתה נרדם, נו... אני לא חושב שזה נקרא לשווק לילדים מוצר שנקרא 'סעודת שבת' בצורה מכובדת... ממש לא."

"אבל אם אתה מגיע עם חיוך רחב, כל כולך אושר ושמחה, איזה יופי! שבת קוידש!!! שבת קוידש!!! אוו אוו אההה איך אנחנו שמחים שבה שבת, אפשר לשבת ביחד, לשיר זמירות, להתענג על השבת ולזכות במצווה כבירה, עם כל כפית של מאכל שאנחנו מכניסים לפה... ילדים בואו נרקוד!!!"

"כמובן שזה יהיה 'שיווק' הרבה יותר יעיל ואפקטיבי. הילדים שלך ירצו לקנות את המוצר הזה, וכשיהיה להם אותו ביד, הם לא יזרקו אותו ולא יוותרו עליו בעד שום הון שבעולם..."

"ועכשיו אנחנו מגיעים לחג הסוכות. הסוכה! הלולב! האתרוג! שמחת בית השואבה! משם שואבים רוח הקודש. שמחה של מצוה, אנחנו צריכים לשווק את החג בצורה נכונה, לגרום לילדים שיזכרו את החג כמו שצריך."

"כשאני הייתי עושה את חג הפסח באוקראינה, הייתי צריך לערוך 'ליל הסדר' ברבים. מספר פעמים עשיתי ליל הסדר בקייב, השתתפו בו 500 יהודים..."

"עכשיו, יש בעיה. הרי ליל הסדר בחוץ לארץ עושים פעמיים, בלילה הראשון של פסח וגם בלילה השני. ובכן, בלילה הראשון באים 500 יהודים, הם רוצים לראות מה זה 'ליל הסדר', עושים קודם תעמולה

בו מסר חשוב לכל אדם, מה זה נקרא 'נשמה של ילד', וכמה חשוב להשפיע עליה לטובה...

"התיק של היהודי הזה, הוא תיק פדראלי, הסביר לי העסקן, 'יש כאן התנהלות בין הרשויות של ארה"ב והרשויות של ארגנטינה, זה נושא מורכב מאוד, ויש מערכה משפטית על כל כך הרבה פרטים. כשמדינה מסגירה אסיר, היא יכולה לדרוש דרישות שונות, שישפטו אותן רק לפי החוקים שלה, ולא בצורה חמורה יותר ועוד ועוד.

"והנה לא פחות ולא יותר, נפלנו על שופט ערבי... שופט יליד לבנון, שבגיל צעיר היגר לארגנטינה, השתקע בה והפך למקומי, למד את השפה, למד את מקצוע המשפטים ולימים הפך לשופט בכיר.

"אם בתחילה חששנו מפניו, עד מהרה גילינו שזה היה ממש מתנה מהקב"ה. כל מה שאנחנו מבקשים ואפשר לתת במסגרת החוק, השופט הערבי נותן ליהודי הזה. כאילו יש לו היכרות אישית איתו. ממש כל מה שאנחנו מבקשים ואפילו מעבר'.

"כך למשל, המשפחה של היהודי הזה באה לכאן לחגוג את חג הפסח. הם ביקשו אישור להיכנס לכלא ולעשות איתו את ליל הסדר. כולם הסתכלו עליהם כמו משוגעים, אין סיכוי! אבל למרבה ההפתעה השופט שאל אותם כמה זמן הם צריכים, ובאיזו שעה הם מתכננים לסיים את החגיגה. הם השיבו שבשעה תשע בערב, פחדו לבקש יותר, אבל השופט צחק הוא אמר: 'אתם יהודים, אני יודע איך זה אצלכם, תשע זה לא תשע, וגם לא עשר... אני מאשר לכם עד 11 בלילה!...'.

"פעם אחרת הם באו לערוך כאן שמחה משפחתית, וביקשו מבית המשפט שיאשר לו לצאת מהכלא לכמה שעות כדי להשתתף בשמחה, בליווי של סוהר כמובן. ושוב, אותו שופט שמנהל את התיק שלו, החליט לאשר, נגד כל הסיכויים...

"גם מול האמריקאים הוא עומד איתן, ודורש לנהוג עם האסיר בצורה רכה יותר. הוא קבע למשל, שההסגרה תהיה בתנאי שבארה"ב יכירו בזמן שהוא היה עצור בארגנטינה, וינכו לו את התקופה הזאת מעונש המאסר שייגזר עליו...

"מספר לי אותו עסקן שבאחת ההזדמנויות הוא שאל את השופט בצורה ישירה: 'אמר לי כבודו, מה מצאת אצל היהודי הזה שאתה נוטה כל כך לטובתו. אני כמובן שמח על כך מאוד, כי אני יהודי, אבל אתה הרי לא יהודי, למה אתה כל כך דואג לו???'.

"השיב לו השופט, תשובה שהממה אותו: 'כבר יותר משישים שנה אני מחפש יהודי שאוכל להשיב לו טובה... שישים שנה לא מצאתי הזדמנות להחזיר טובה ליהודי, ועכשיו כשיש לי הזדמנות כזאת, אני מנצל אותה עד תום. כל מה שאוכל לעשות לטובתו, אעשה!...'.

"מה היה הסיפור? ובכן, השופט הזה התגורר בלבנון כילד צעיר. אבא שלו היה סוחר עשיר, והוא היה עובד אצל אבא שלו, ועושה עבורו שליחויות בגיל צעיר מאוד.

"חלק מהאנשים שאיתם אביו עבד היו יהודים, והם תמיד התייחסו אלי יפה, נתנו לו 'בקשיש' נחמד וכיבדו אותו בממתק.

שזה לילה מאוד שמח ומאוד מיוחד, וזה החלק שהם זכרו ושאותו הם לא ישכחו לעולם.

"עכשיו תגיד לי: בגלל שהם נולדו באוקראינה, מגיע להם לחוות כזה ליל הסדר מיוחד, והילדים שלי שזכו להיוולד בירושלים לא מגיע להם? הילדים של מוישה רובינשטיין מצפת, לא מגיע להם? הילדים של יענקל אלברשטיין מראש פינה לא מגיע להם? למה? בגלל שהם לא יודעים רוסית???

"אנחנו כולנו צריכים 'לרקוד עם ספסל'. לא רק באוקראינה, לא רק אני, ולא רק ספסל, כל אבא וכל אמא מחוייבים 'לרקוד עם ספסל', כל אחד והספסל שלו, אנחנו חייבים לתת לילדים שלנו חוויות של רוחניות, חוויות של שמחה בקיום המצוות, זאת החובה שלנו, ואם אנחנו נחנך אותם בצורה הזאת, הם לא ישכחו את החינוך שלנו לעולם!!!"

"הדברים נכונים לאנשים בכל גיל", אומר הרב בריזל לאחר מחשבה נוספת, "אבל ביתר שאת הם נכונים למי שיש לו בבית ילדים קטנים, ילדים בגיל חמש, שמונה, עשר, 12, אפילו בחורים צעירים.

"אני רוצה לספר לכם סיפור, על נפש של ילד מה היא קולטת, ואיך זה משפיע עליה גם אחרי שישים שנה ויותר...

"לפני כ-15 שנה, שהיתי תקופה בארגנטינה. פגש אותי שם עסקן יהודי מקומי, שראה שלא משעמם איתי, וביקש ממני טובה... 'יש פה בעיר בית סוהר', כך הוא סיפר לי, 'ושם יושב יהודי חרדי אמריקאי, שהסתבך עם רשויות המס בארה"ב ונמלט מפניהם לארגנטינה.

"האמריקאים הוציאו נגדו בקשת הסגרה, והרשויות בארגנטינה עצרו אותו, וכעת הוא ממתין להחלטות של בית המשפט, אם להסגיר אותו ובאלו תנאים.

"האיש הזה יושב בכלא לבד, הוא דובר יידיש ואנגלית, היהודים פה ברובם דוברי ספרדית, אין מי שיבקר אותו וישוחח איתו, אתה הרי דובר יידיש, זאת הזדמנות מצוינת לשמח אסיר מסכן, להפיג את העצבות שלו ולתת לו קצת שמחה'...

"נעניתי בשמחה. לקחו אותי לבית הסוהר, עברתי את כל הבידוקים הנדרשים, ונכנסתי לחדר עם האסיר. שוחחתי איתו, העליתי לו חיוך על השפתיים, גרמתי לו לצחוק, ברוך הוא וברוך שמו...

"הביקור הגיע אל סיומו, הסוהר מלווה אותי החוצה, ובזה נגמר הסיפור...

"כמה ימים אחר כך פונה אלי שוב אותו עסקן ואומר לי: 'ר' יחונן, כל עוד אתה כאן בארגנטינה, תעשה טובה, לך תבקר אותו שוב. מאוד שימחת אותו בפעם הקודמת, מי יודע מתי בפעם הבאה הוא יוכל ככה לשמוח ולצחוק'.

"כמובן שלא היססתי, מיהרתי לאשר ביקור נוסף ואכן ביקרתי את היהודי, שוחחתי איתו, שימחתי אותו, ושוב הגיע זמן הביקור אל סיומו ויצאתי החוצה.

"בשלב זה, החל העסקן לספר לי סיפור מדהים... שאני חושב שיש

"זיכרון ישן מלווה אותי שנים רבות, הקשור לחג הסוכות. אני ישוב ברכב מקרטע בצפיפות, עם אבי מורי שליט"א ועם אחי לאוי"ט בדרך חזור מתפילת שחרית, מנסים להידחק ברכב הצר והמקרטע, ובו בזמן לשמור על נרתיקי הלולב שכידוע צריכים אגד ולא מספיק להם רכב קטן ונמוך... ברכב נוהג יהודי שאת שמו אני זוכר עד היום"...

"את הווארט הזה שהוא אמר לאבי שליט"א באותה נסיעה, אני זוכר עד היום"

מאת: הרב ישראל היימן

זמן שמחת ינו... מנגינות נישאות מכל עבר, כל סוכה והסגנון שלה, כל לילה מחולו של מועד הוא בבחינת לילה כיום יאיר, רחובות הערים והשכונות מלאות אנשים נשים וטף, חוגגים והולכים משמחת בית השואבה אחת לזו שבבית הכנסת הסמוך.

יש את אלו שעומדים בצד ומסתכלים בעניין, הם משתתפים בשמחה רק מהצד, קשה להם להתחבר ולרקוד, לשמוח ולשיר בפומבי, כביכול בלי להרגיש חיבור, ויש את אלו שאתה רואה אותם מפוזים בכל עוז, עוברים משמחה אחת לשניה, ובכל אחת מהם הם נותנים את חלקם עם כל הלב והנשמה.

לא לו וגם לאלו מוגשת האנקדוטה הבאה, שיכולה להעשיר את שמחת החג, ובעיקר להביא לכך שיהיה ניתן לשאוב מלא חופניים רוח הקודש משמחת בית השואבה, גם בימינו לכל השנה כולה.

זיכרון ישן מלווה אותי שנים רבות הקשור לחג הסוכות: אני ישוב ברכב מקרטע בצפיפות, עם אבי מורי שליט"א ועם אחי לאוי"ט, בדרך חזור מתפילת שחרית בבית כנסת קצת מרוחק מביתנו, מנסים להידחק ברכב הצר והמקרטע, ובו בזמן לשמור על נרתיקי הלולב שכידוע צריכים אגד ולא מספיק להם רכב קטן ונמוך...

ברכב נוהג יהודי שאת שמו אני זוכר עד היום, אע"פ שמראהו כבר מטושטש למדי במוחי ממרחק השנים. הוא היה יהודי מלומד בייסורים שונים. ואבל על אף הכל תמיד הוא היה שמח ומאושר, תמיד הייתה לו סוכריה קטנה בכיס לילדים, ואמרת כנף או ווארט נחמד על הלשון למבוגרים.

את הווארט הזה שהוא אמר לאבי שליט"א באותה נסיעה, אני זוכר עד היום גם משום שהוא היה קליט ונחמד, ובפרט שכבר אז כילד צעיר בשנים, חשבת מיד שנאים הדברים למי שאמרם.

"יונה הנביא הוא חידה לא פתורה", הוא פנה לאבי בפאתוס האופייני לו, "כל שנה ממש לפני הזמן הכי מקודש בשנה, בשעת קריאת 'מפטיר יונה' אנו מתוודעים לתמיהה גדולה: יונה הנביא קם בבוקר, אחרי שהוא הלך לישון בצל הקיקיון, והנה לתדהמתו במהלך הלילה תולעת קטנה כירסמה את כל הקיקיון הגדול והמיתתה אותו. שמש עזה קופחת על ראשו והוא נמצא בצער נורא, עד כדי כך שהוא

שואל את נפשו למות, אז מתגלה אליו הדיבור ונותן לו שיחת מוסר כבידה... אתה חסת על הקיקיון אשר בין לילה היה ובין לילה אבד, ואני לא אחוס על נינה העיר הגדולה וכו'...

"הדבר איננו מובן בכלל", המכונית כבר עצרה ליד הבית, אבל כל יושבי הרכב היו מרותקים, "הלא ליעקב אבינו לא ניגלה הקב"ה, ולא דיבר איתו עשרים ושתיים שנה, משום שהיה בצער על יוסף שנלקח ממנו, 'אין השכינה שרויה אלא מתוך שמחה', 'עוז וחדווה במקומו', א"כ, כשיונה הנביא נמצא בכזה צער נורא, עד שהוא שואל את נפשו למות, איך שייך שיתגלה אליו ה' וידבר איתו?"

"שאלה עצומה!!"
"אלא התירוץ הוא נפלא!", האיש התלהב וכמעט פצח במחול על הכיסא בתוך הרכב, "הירושלמי מביא בתחילת פרק ה' במסכת סוכה, שיונה בן אמיתי קיבל את נבואתו בשמחת בית השואבה, כלומר שיונה הנביא התחיל להתנבאות בשמחת בית השואבה, ומאז לא פסקה נבואתו, כל מהות קרבת ה' של יונה הנביא, הייתה מאותה שמחה עצומה, בה הוא אכן שאב רוח הקודש ובנה את קומתו הרוחנית, שמחת בית השואבה הייתה שמחה כל כך גדולה, היא הייתה שמחה עמוקה כל כך, שחדרה עד לשית הנפש הפנימיים ביותר, שם בעומק הנשמה, נזרעו זרעי השמחה בצורה שאין לעצב מקום לבוא בכלל. גם בשעת צער ויגון, בשעה שהאדם מבקש את

התחלתי לכתוב לו: "דע לך ידידי היקר שאני מחפש אחריו כבר תקופה...
ראיתי את האוטו שלך כאן והחלטתי להמתין שתבוא, אבל עבר זמן רב,
ופתאום גיליתי שהחלון פתוח, הצצתי וראיתי את התיק עם הכסף...
השבתי לקחת את הכסף ולהשאיר לך פתק, אבל אנחנו יהודים, אנחנו לא
עושים דברים כאלה.. הלכתי לרבי ניסים קרליץ שבית הדין שלו כאן לא
רחוק, והוא אסר עלי לקחת את הכסף"

סיפור מדהים שסיפר הגאון רבי שלמה קוגל שליט"א, ראש כולל במודיעין עילית,
העוסק זה רבות בשנים בהשבת לב בנים אל אביהם שבשמים

אליעזר (לייזר) רוט

הימים הם ימי 'בין הזמנים' וזמן שמחתינו, והנה התגלגל לפתחנו
סיפור נפלא, שיש בו כדי לחדד מאוד את העניין של הזהירות
במעשים שאנו עושים, גם אם הם לשם שמים, כדי לוודא שאכן הם
נעשים על פי ההלכה ובמסגרת המותר.

את הסיפור שמענו מפיו של אחד מתלמידיו של הגאון רבי שלמה
קוגל שליט"א, ראש כולל במודיעין עילית ומגיד שיעור בשיבת
'קריית מלאכי' ובישיבות נוספות, העוסק זה רבות בשנים בקירוב
רחוקים ובהשבת לב בנים על אבותם.

הרב קוגל שליט"א סיפר את המעשה כבר לפני כמה שנים, אבל
גם ספר תורה שבהיכל תלוי במזל, וכעת נתמזל מזלו של המעשה
הנפלא הזה, בהשגחה פרטית מופלאה, להתפרסם ברבים. וכך
סיפר הגר"ש קוגל שליט"א לתלמידיו:

"מעשה באחד מבעלי התשובה שזכיתי לקרב לדרך התורה והיראה,
שאחד מילדיו לא התחבר כל כך לעניין של שמירת המצוות, וכמה
שאביו ואמו ניסו להכניס אותו תחת כנפי השכינה, ולהראות לו את
האור שבתורה ובקיום המצוות, הם לא הצליחו.

"הילד גדל בתחילת חייו כילד שאינו שומר מצוות, וכיוון דטעם טעם
איסורא, כמו שאומרת הגמרא, הוא כבר לא רצה לחזור למוטב.
כמובן שכשהוא היה בבית ההורים, נאלץ קצת לשמור על הכללים
הבסיסיים בבית, אבל לא היתה קבלה אמיתית של עול תורה ומצוות.

"אביו היה מאוד מאוד שבור מכך, והוא ביקש ממני כמה פעמים
שאני אשתדל לקרב את בנו כמו שקירבתי אותו עצמו. 'מסתבר
שחינוך חרדי הוא לא הצליח לקלוט', אמר האב בצער, 'אולי אם
ידברו אליו כמו לכל נער חילוני, יש סיכוי שהוא כן ישמע ויקבל

ויטיב את דרכיו. ואכן נפגשתי אתו כמה פעמים, אבל הוא בא
לפגישות הללו באילון, ולא היה פתוח לשמוע ולקבל. ברגע שהוא
קצת התבגר והיה ברשות עצמו, יצא הבחור להתגורר עם חברים
באזור פרדס כץ בבני ברק, ופרק מעליו כל עול רח"ל."

"אבא שלו התקשר אלי בדמעות. 'הרב קוגל, אתה הראית לי את

הדרך, אתה הארת לי את החושך בו הייתי לפני שנים. אני מתחנן
אליך שתציל גם את הבן שלי מרדת שחת. אתה חייב לעזור לי...!

"החלטתי לקחת את המקרה הזה כפרויקט אישי. יצאתי למוקדי
ההתאספות של הבחורים מהסוג הזה, באזור קריית הרצוג ופרדס
כץ, חיפשתי אותו ערב אחרי ערב, אבל לא מצאתי אותו. ככה
במשך מספר שבועות ואפילו שלושה וארבעה חודשים, המשכתי
בחיפושים, עד שנואשתי. הבחור איננו. לא מצאתי אותו בשום
מקום.

"עברה תקופה, והנה אני צועד ברחובות בני ברק, עובר ליד
'איצקוביץ', ולפתע צדה את עיני מכונית מוכרת שעמדה בחניה.
"היתה זו המכונית של אותו בחור..."

"שמחתי מאוד! הנה, הבחור נפל לידי. בטח יחזור עוד כמה דקות
מהחנות שאליה נכנס כדי לקנות משהו, ואני אתפוס אותו בהפתעה,
אולי אצליח להשפיע עליו שיבוא לפגישה יותר רצינית..."

"לרגע לא חשבתי שהוא נכנס לתפוס 'מנחה קצרה' באיצקוביץ...
ומאוחר יותר התברר לי שבאמת לא טעיתי..."

"נשענתי על עמוד סמוך, וארבותי לו בצפייה שישוב למכונית, ואולי
גם ישוב לדרך התורה..."

**"להפתעתי הרבה, בשעות הערב
הוא נקש על דלת ביתי ונכנס.
פניו היו רטובות מדמעות. הוא
בכה בכי מטלטל. לא חמש דקות
ולא עשר דקות. הבחור בכה בכי
אמיתי שלא נגמר. ניסיתי לדבר
אתו אבל הוא פשוט השתנק.**

הוצאתי מהכיס דף ועט.

"התחלתי לכתוב לו: 'דע לך ידידי היקר שאני מחפש אחר כך כבר תקופה... אני ראיתי את האוטו שלך כאן והחלטתי להמתין שתבוא, אבל עבר זמן רב, ופתאום גיליתי שהחלון פתוח, הצצתי וראיתי את התיק עם הכסף... חשבתי לקחת את הכסף ולהשאיר לך פתק שתבוא אלי הביתה לקחת, שם אוכל לדבר אתך ולנהל אתך את השיחה, שאני כל כך רוצה לנהל אתך כבר מספר חודשים...

"אבל אנחנו יהודים, אנחנו לא עושים דברים כאלו אם יש חשש שהם מנוגדים להלכה. הלכתי לרבי ניסים קרליץ שבית הדין שלו כאן לא רחוק, והוא אסר עלי לקחת את הכסף. הוא אמר לי לדחוף את התיק לרצפת הרכב, ולוותר על הפגישה איתך... אז אני רוצה להגיד לך שני דברים: קודם כל תשתדל לסגור את החלונות של הרכב כשאתה מחנה אותו, שלא ייגנבו לך חפצים חלילה.

"דבר שני, תדע שאני מחפש אותך כבר הרבה זמן, ואני מאוד רוצה שתבוא אלי או שתתקשר ונוכל לשוחח כמו בני אדם. יש לי הרבה מה להגיד לך, ואני הבטחתי לאבא שלך שאני אשתדל לדבר אתך. אתה לא חייב לי כלום ואני לא יכול להכריח אותך, אבל אם אתה רוצה לדבר איתי, אני מאוד מאוד אשמח".

"תחבתי את הפתק בתוך התיק שלו, בצורה שהוא בוודאי ירגיש בו ברגע שיראה את התיק, הנחתי את התיק על רצפת הרכב, והלכתי. הייתי בטוח שהוא לא ייצור איתי קשר. אני מכיר את הבחור, הוא לא אוהב להתעמת ולהתווכח. הוא אוהב לקבל החלטות לבד, ולא רוצה שיעזרו לו לראות מה נכון ומה לא נכון...

"להפתעתי הרבה, בשעות הערב הוא נקש על דלת ביתי ונכנס. פניו היו רטובות מדמעות. הוא בכה בכי מטלטל. לא חמש דקות ולא עשר דקות. הבחור בכה בכי אמיתי שלא נגמר. ניסיתי לדבר אתו אבל הוא פשוט השתנק.

"כמובן הגשתי לו כוס מים וישבתי, הבטתי בו וחייכתי שיירגע מעט

"רבע שעה חלפה, ולבחור אין שום זכר. חצי שעה, שלוש רבעי שעה. מזג האוויר הבני ברקי הוא מן המפורסמות שאינן צריכות ראייה, ואני עמדתי שם, מתבשל בבישול איטי...
"התחלתי להסתובב מסביב למכונית המוכרת כל כך ו... גיליתי דבר מדהים. החלון היה פתוח לרווחה, ודרכו יכולתי לראות שעל הכסא מונח תיק, וממנו מציצה חבילה של שטרות.

"גלגלי המחשבה התחילו לעבוד במהירות. רעיון מבריק עלה במוחי. "הרי להשאיר ככה כסף זה חוסר אחריות, משהו עלול לגנוב לו את התיק עם הכסף, לכן אם אני לוקח לו את התיק הזה על כל תכולתו, על מנת להחזיר לו בהמשך, זה ממש בבחינת 'השבת אבידה'...
"פנטסטי! הוא יבוא אלי הביתה כדי לקבל את הכסף, ובבית אני אמתין לו עם כוס קפה מהביל, עוגיות מאפה בית, ופירות ארץ ישראל. כך אוכל לזכות אותו בכמה וכמה ברכות הנהנין, וגם להשמיע לו קצת דברי מוסר וכיבושין שאולי יחזירו אותו הביתה, לאביו שבשמים...

"כבר הושטתי את ידי לקחת את התיק, אבל אז התעורר בי ספק. "אולי אסור לעשות את זה? הרי אסור לגנוב כסף מהחבר גם לא כדי להקניט אותו, גם כשמלכתחילה אני מתכוון להחזיר לו אחרי שתי דקות, הדבר אסור.

"אני רוצה לזכות פה במצוות 'השבת אבידה' או במצוות 'והשיב לב בנים על אבותם'? כי אם זה השבת אבידה פשוט שמותר לי לקחת את התיק, אבל אם זה 'השבת לב בנים', מי אומר שמותר לגזול כדי לקיים את המצווה הזאת?

"מה עושים? התלבטתי מאוד, ולשמחתי ראיתי חבר טוב שמתקרב אלי, יהודי ירא שמים שאני סומך עליו בעיניים עצומות. ביקשתי ממנו שיחליף אותי בשמירה למשך כמה דקות, ויוודא שאף אחד לא נוגע בתיק, מלבד בעל הרכב עצמו.

"אם הוא יבוא, תגייד לו שקוגל רוצה לדבר איתו, אמרתי לו. "כל עוד רוחי בי רצתי לבית דינו של מרן הגאון רבי ניסים קרליץ זצ"ל השוכן בקרבת מקום, נכנסתי לרבי ניסים ושטחתי בפניו את שאלתי: יש כאן מצווה של השבת אבידה, ולא זו בלבד אלא שכך אני גם אוכל לנסות להחזיר אותו בתשובה...

"רבי ניסים ענה לי על אתר: 'זו בדיוק הבעיה. אתה רוצה להחזיר אותו בתשובה, אתה לא מחפש פה את ה'השבת אבידה', ולכן אין לך רשות לקחת את הכסף'.

"אמרתי לרבי ניסים שאני לא אוכל להמתין שם כמה שעות, הרי יש לי סדר יום, יש לי דברים שאני חייב להספיק, שיעור למסור ועוד... "הגר"ן קרליץ אמר לי: 'תדחוף את התיק קצת שיהיה על רצפת הרכב, אף אחד לא מציץ לתוך מכוניות ולא יגנוב את הכסף. ברגע שהתיק יהיה על רצפת הרכב, אתה קיימת את מצוות 'השבת אבידה', וגם נמנעת מאיסור גזל...'

"בחזור הפסיעות שלי היו קצת פחות נמרצות. הרגשתי שסתם עמדתי שעה בחוץ, אני לא אפגוש את הבחור הזה, ולא אוכל לדבר אתו...

"הגעתי לרכב, שחררתי את החבר שהפקדתי על השמירה, ו...

ונוכל לדבר. רק אחרי שנרגע, הוא הסביר את עצמו...".

"תשמע כבוד הרב", אמר הצעיר, "אני אף פעם לא התחברתי ליהדות, לא לתורה ולא למצוות. אני נולדתי חילוני גדלתי כילד חילוני, ופתאום ההורים שלו עברו צד ונהיו חרדים. זכותם. אני לא אומר להם מה לעשות אבל שגם הם לא יגידו לי. "אני מכבד אותם מאוד, אבל שלא יגידו לי מה לאכול ועם מי לדבר, אילו בגדים ללבוש ולא יזו מזיקה להאזין... "ככה אני חיי חיים מלאי ריגושים, אני עושה מה שלבי חפץ ואף אחד לא מתערב לי בחיים.

"אבל מה? יש דבר אחד שאין שם, בעולם החומרי שבו אני חי. אין אמונה בין אנשים... אני לא סומך אפילו על החברים הכי טובים שלי. אם אני הולך לטיול עם חברים, אני תמיד אזהר על הכסף שלי, שאף אחד לא יגנוב לי, גם אם הוא החבר הכי טוב. כי אני יודע שברגע שתהיה לו הזדמנות, הוא לא יהסס לקחת לי כסף, כשהוא חושב שאני לא אשים לב.

"אני לא מדבר על זה שלפעמים משתמשים זה בחפציו של זה בלי לבקש רשות, ואם שוברים בטעות או מקלקלים, לא טורחים ליידע ולשלם על הנזק. אין שום כבוד לכסף של הזולת. הולכים ברחוב, אני יכול לראות את החברים שלי פתאום שוברים רכוש, מתייחסים בזלזול לרכוש ציבורי ולרכוש פרטי של אנשים אחרים. אבל אם מישוהו יגע במשהו ששייך להם, אוי ואבוי.

"כל הזמן מנקרת לי בראש מחשבה על כך שכשלמדתי בחינוך החרדי, היה כבוד לכסף של הזולת. יכולתי להשאיר חפץ על השולחן ולדעת שאף אחד מהחברים לא יגע בו. החדירו את זה בחינוך החרדי מגיל צעיר מאוד.

"כשנכנסתי לאוטו שלי, ראיתי את התיק עם הכסף ואת המכתב שהשארתי לי... הרגשתי שזרם אדיר של חשמל מכה בי.

"טיפשו! כך צעקתי על עצמי, 'תראה איפה אתה חי! תראה על מה ויתרת! יש כאן בנאדם שכל מה שהוא רוצה זה לדבר איתך, חודשים הוא מחפש אחרי, הוא השקיע הרבה מאוד זמן וכסף בחיפוש, הוא רוצה להחזיר אותי בתשובה, ואני יודע שזה הדבר הכי חשוב לו בחיים, להחזיר עוד יהודי בתשובה, הוא עמד שעה וחצי בשמש בשיא הקיץ של בני ברק, וחיכה לי, כל כולו מלא רצון עז לתפוס אותי, הוא מוכן לעשות בשביל זה את הכל.

"היתה לו הזדמנות פז, לקחת את הכסף שלי, ולהודיע לי שאבוא לאסוף אותו מתי שאני רוצה...

"אבל בגלל החשש מ'איסור גזל' הוא לא נגע לי בכסף!

"אני מוותר על השהייה בחברתם של אנשים כל כך איכותיים, שחיים בצורה כל כך נכונה וישרה, וכל זה בשביל מה? בשביל להשתולל עם חברים שאני לא יכול לסמוך עליהם? חברים שאני יודע שברגע

שתהיה להם הזדמנות לעקוץ אותי ולקחת מכספי, הם לא יחשבו פעמיים אם לנצל אותה או לא???

"לא הצלחתי להירגע. מאז אני בוכה ובוכה. איזה טיפש אני, איך יכולתי לוותר על כל זה ולחפש לעצמי חיי שקר ורעות רוח, חיים ריקים מכל תוכן.

"עכשיו אני עומד כאן, בבית שלך, ומתחנן אליך, כבוד הרב, יש לך כמה דקות כדי להדריך אותי איך אני מתחיל לחזור בתשובה? מה הדבר הראשון שאני צריך לעשות, איך אני יוצא מהבור הנורא הזה שהפלתי את עצמי לתוכו...".

"כשסיפר מרן הגר"ש קוגל את הסיפור", מסיים תלמידו, "הוא אמר לנו שהמסר המרכזי שהוא הוציא מהסיפור הזה, הוא שאדם צריך לחשוך בעצמו... לא לסמוך בעיניים עצומות על שיקול הדעת של עצמו. הרי הוא היה בטוח שיש כאן מצוה, ואם לא היה עוצר לרגע, היה עלול להיכשל בגזל חלילה וחס. אבל הוא חשד בעצמו, והלך לשאול את הגר"ש קרליץ.

"התשובה של הגר"ש קרליץ גם היא מחדדת כאן את העניין של חובת האדם בעולמו. מה התפקיד שלנו? קודם כל לא לעשות איסורים. לא עושים 'מסחר' בעבירות כנגד מצוות, ולא עושים גם לא 'עבירה קטנה' כדי להרוויח מצווה גדולה. מה שאסור אסור, ולה' הישועה... 'ובסופו של דבר, אפשר ללמוד מהסיפור הזה, את הרעיון שאנחנו צריכים לחיות על פיו. מקיום מצווה לא מפסידים, מהימנעות מעבירה לא מפסידים. הקב"ה אומר 'אין אדם שומע לי ומפסיד', חז"ל הקדושים אומרים שכל הנוטל עצה מן הזקנים אינו נכשל. הרי גם אם הבחור היה מגיע אליו הביתה כדי לקבל את הכסף, הסיכוי שהשיחה הזאת היתה משפיעה עליו היה נמוך למדי. בסופו של דבר, דווקא ההימנעות מעשיית המעשה הבעייתי, היא זאת שהחזירה את הבחור לחיק אבינו שבשמים...

"זה מוסר השכל לכל החיים. ידוע מאמר צדיקים שאומרים בשם הבעל שם טוב הקדוש, על דברי הגמרא ש'שוחט חייב משום צובע'. 'אומר הבעל שם טוב הקדוש, ש'שוחט' הכוונה ליצר הרע, שגם בפיוט 'חד גדיא' הוא מוזכר כשוחט, הוא יצה"ר הוא שטן הוא מלאך המוות. ולכאורה למה היצר הרע נענש, למה יבוא הקב"ה וישחט את השוחט? הרי הוא עושה את תפקידו להחטיא בני אדם... אלא התשובה היא, שהיצר הרע חורג מהתפקיד שלו ו'צובע', הוא גורם לבני אדם לחשוב שהם עושים מצווה, כשבעצם הם עושים עבירה. על זה הוא חייב, משום צובע...

"והדרך להימלט ממנו היא רק על ידי שהאדם חושד בעצמו, בודק את עצמו, נזהר במעשיו ושואל את גדולי התורה כשיש ספק. רק כך אפשר להינצל מעצת היצר ולזכות לחיי העולם הבא".

רוצים לקבל את 'לקראת שבת' מדי שבוע ישירות למייל?
שלח מייל ל- dirshu@dirshu.co.il

וכאן נשאלת השאלה: במה אנחנו שמחים בסוכות? ... האם אנחנו שמחים בזה שיש לנו בשר בקר טעים, ומנות עסיסיות של דג סלומון על השולחן? או שאנחנו מתרגשים בקידוש של ליל החג, כשאנחנו אומרים בקול מתרונן: "אשר בחר בנו מכל עם ורוממנו מכל לשון וקידשנו במצוותיו"

הרב עמרם בינעט: איך נוכל לטעת בלב הילדים שלנו, את השאיפה לצמוח תלמידי חכמים

הרב עמרם בינעט

חג הסוכות כבר כאן, שמיני עצרת מגיע בסמוך אליו, ובו אנחנו שמחים עם התורה הקדושה, ששים ושמחים רוקדים, מפזזים ומכרכרים בכל עוז ותעצומות לכבוד התורה הקדושה. נפלא מאוד.

אני רוצה לספר לכם על שיחה מעניינת, שקיימתי עם אחד מידידי שאמר לי דבר מאוד מעניין: "מדי פעם אני בוחן את הילדים שלי", הוא סיפר, "אני פשוט רוצה לבדוק אם הם 'מונחים' בלימוד, ואם לימוד התורה נמצא בראש מעייניהם, או שחלילה יש להם דברים אחרים שחשובים להם יותר מהלימוד..."

אמרתי לו: באמת מעניין, איך אפשר לדעת דבר כזה? הרי סביר להניח שכל בחור ישיבה, אם תשאל אותו מה הכי חשוב לך בעולם, הוא יגיד שהתורה הקדושה. הוא לא יעשה זאת כי הוא משנה מן האמת בכוונה חלילה, אלא כי באמת לכל אדם בריא בנפשו יש דעה חיובית על עצמו, וכי מי מאתנו יודע לומר על עצמו ביקורת? השיב לי אותו יהודי, שהוא שואל את הבחורים שלו שאלה מאוד תמימה: "איך היה היום בישיבה?"

אם הבחור מיד פוצח בהסבר מפורט על הסוגיא הנלמדת, ועל החידוש העצום שהמגיד שיעור חידש, נו... ברור שהוא מונח בלימוד. אבל אם הוא מספר שהיום בארוחת הצהרים היו שניצלים, והבחור שיושב לידו בדיוק החסיר, ולכן הוא קיבל שני שניצלים - אנחנו מבינים שהראש של הבחור הזה מלא ב... שניצלים! גם אם הוא לומד גמרא, ואפילו לומד טוב, בכל זאת, הגמרא היא לא המקום בו הראש שלו מונח, למרבה הצער.

אגב, כדאי מאוד שנחשוב על זה היטב בכל ימות השנה, ובמיוחד בחג הסוכות, שבו אומרת לנו התורה "ושמחת בחגך", וכאן נשאלת השאלה: במה אנחנו שמחים בסוכות?...

האם אנחנו שמחים בזה שיש לנו חופש ולא צריכים ללכת לעבודה? אנחנו שמחים בזה שיש לנו בשר בקר טעים, ומנות עסיסיות של דג סלומון על השולחן? אנחנו שמחים בזה שיש את האורגניסט הכי טוב בעיר בשמחת בית השואבה של בית הכנסת שלנו?

או שאנחנו שמחים בזה שאנחנו זוכים לנענע בלולב ובאתרוג? אנחנו מתרגשים בקידוש של ליל החג כשאנחנו אומרים בקול מתרונן "אשר בחר בנו מכל עם, ורוממנו מכל לשון וקידשנו במצוותיו", "ותיתן לנו ה' אלוקינו באהבה מועדים לשמחה"?

האם אנחנו שמחים בכך שאנחנו זוכים לקיים מצוות עשה חשובה

ויקרה כל כך, בכל רגע שאנחנו שוהים בסוכה? או שאנחנו מאושרים עד הגג מהמאוורר החדש שקנינו השנה, שמתברר כרכישה מאוד מוצלחת???

כי, רבותי היקרים, כמו שאנחנו יכולים לדעת איפה הראש של הילדים שלנו מונח, גם הם יכולים לדעת את אותו הדבר עלינו.

גם אם אנחנו נאמר להם אלף פעמים שלקיים מצוות זה טוב, ושלעשות את רצון ה' זו התכלית של האדם, ושצריכים לשמוח בקיום המצוות, הילדים שלנו אינם מחוסרי דעה. הם מבינים טוב מאוד, בעצם יותר נכון לומר שהם מרגישים טוב מאוד, מה חשוב לנו ומה משמח אותנו.

ארוחת צהרים שחדרה לעצמות

אבל איך באמת אנחנו יכולים לגרום לילד שלנו שהראש שלו יהיה מונח בתורה? איך אפשר לגרום לילד שיחשוק בתורה וישמח איתה בכל עת מצוא?

כדי להגיע לכך, צריך לעבור מהלך שכולל שני חלקים. כמו אותה אמה שמאוד רוצה שהבן הקטן שלה יטעם את מרק הירקות הטעים שהיא הכינה. הילד סוגר את פיו ולא מעוניין לפתוח, מה עושים? פשוט! כל הורה יודע שעושים 'מטוס'. לוקחים קצת אוכל על הכף, מרימים גבוה גבוה, משמיעים קולות שונים ומשונים, גורמים לילד לפעור את פיו בסקרנות ו... הופ, מנחיתים את האוכל הטעים הישר לפיו.

אחרי שהילד טעם את המרק, הוא מבין שבאמת המרק טעים, ועכשיו אפשר לקחת את הצלחת מהשולחן ולהתחיל להתרחק. הילד כבר

הסיפור הזה מבטא את מה שאנחנו רוצים לומר בצורה הטובה ביותר. הילד, וגם הבחור, קולטים את האווירה, את מה שמסביב למעשה. נניח שהבחור הזה היה מגיע לבית האלמנה, ועל הצלחת היה מוכן האוכל. כולם כבר אכלו והלכו לנח או לשחק, והוא היה יושב ואוכל לבדו. מה היה קורה לבחור הזה?

הוא היה יוצא שבע, אבל הוא לא היה מקבל כזאת אהבת תורה... הצורה שבה הם נתנו לו את האוכל שלהם בשמחה, בהתלהבות, כל אחד מהילדים רצה שה'תלמיד חכם' יאכל מהאוכל שהוא שם לו בצלחת, את האווירה הזאת הצליחה האמא האלמנה להחדיר בילדים שלה, והם בתורם הצליחו להעביר אותה לבחור זר שרק בא לאכול בביתם, והם השפיעו עליו למשך כל ימי חייו!

הגמרא במסכת שבת אומרת: "אמר רבא דרחים רבנן הווי ליה בנין רבנן, דמוקיר רבנן הווי ליה חתנוותא רבנן". כשאדם אוהב תלמידי חכמים הוא מראה לילדים שלו דוגמה אישית, כשהוא מכבד תלמידי חכמים, הוא מלמד את הבנות שלו להעריך תלמידי חכמים, וממילא הן רוצות להתחתן רק עם תלמידי חכמים. זאת מציאות, ככה עובד חינוך הילדים, מה שהאבא מחשיב, הדבר שממנו הוא הכי מתלהב, זה גם מה שהילדים מרגישים.

מה שאתה אומר ומה שאתה משדר

ישנו סיפור ששמעתי בעבר יותר מפעם אחת, וכנראה שיש עוד אנשים שמכירים אותו, אבל בגלל שהמסר שלו כל כך חשוב, צריכים לספר אותו שוב ושוב, שנזכור את זה ושיחקק לנו בעצמות... מעשה בשני חברי ילדות שאחד מהם היה תלמיד חכם, וחברו היה יהודי פשוט. השנים הקימו בתים ומשפחות לתפארת, והנה הילדים של התלמיד חכם, כולם יצאו לעבוד. הם היו יהודים כשרים וישרי דרך, אבל אף אחד מהם לא נשאר בלימוד.

לעומת זאת, הילדים של החבר השני, שהיה איש פשוט, נעשו תלמידי חכמים גדולים וכולם היו מרביצי תורה, וגם הילדים שלהם, כשהתחתנו, קבעו את מושבם בבית המדרש. זכה אותו יהודי להקים משפחה שלמה של לומדי תורה.

לימים הזדמנו השניים לפונדק אחד. שאל החבר התלמיד חכם את חברו מנוער, "במאי קא זכית? למה אתה זכית למה שאני לא זכית? הרי אני שוקד על התורה יומם ולילה, ואתה עסוק בעסקים שלך, ובכל זאת לך יצאו ילדים 'אחד אחד', ואצלי... נו, הלוואי שמהנכדים שלי יצא איזה תלמיד חכם אחד או שניים..."

השיב לו החבר: "כשאתה ישבת בשולחן שבת עם הילדים, על מה דיברתם? על הרב הזה שלא יודע לפסוק הלכות לדעתך, ועל הדיין ההוא שאתה חושב שיש לו ראש עקום, כי ככה לא מנהלים דין תורה, ועל המחלוקת בחסידות ההיא או ישיבה פלונית, והראש ישיבה ההוא מעשיו פסולים וכו' וכו'..."

"אומנם ישבת ולמדת, אבל מה הילדים ספגו ממך? ביקורת על תלמידי חכמים! ביקורת על גדולי תורה, על דיינים, רבנים וראשי ישיבות!

"ומה אני עשיתי בשולחן שבת? אני סיפרתי סיפורי צדיקים, דיברתי

ירוץ אחרי אמו, וידרוש במפגיע לקבל טעימה נוספת. זאת, בתנאי שהמרק באמת טעים כמובן..."

אותו הדבר אנחנו צריכים לעשות גם על לימוד התורה. אנחנו צריכים לפתות את הילדים שלנו ללמוד, לגרום להם להבין שבתורה הקדושה מונח כל האושר שבעולם. כשהילדים שלנו יבינו את זה ויאמינו בזה, הם ילמדו, ואם הם ילמדו בצורה נכונה, הם יזכו להרגיש שהתורה מתוקה, היא מלאה בניעמויות, מתיקות ועריבות. או אז הם כבר ירצו בעצמם ללמוד בחשק ובהתלהבות.

בהקשר זה כדאי להזכיר, את מה שמסופר על נדבן גדול מאוד מארה"ב, שהיה תורם סכומי כסף גדולים מאוד להחזקת תורה ולביסוס הישיבות בארץ הקודש. שאלו אותו מה ראה על ככה, והוא השיב בסיפור:

"לאחר שמלאו לי 13 שנה, שלחו אותי ההורים ללמוד בישיבה", הוא סיפר. "אני לא מאוד אהבתי ללמוד, ולא ידעתי מה אעשה בישיבה. מה גם שהייתי מפונק למדי בבית הורי, וכשהגעתי לישיבה ראיתי שמדובר בבניין מוזנח, ושאתרן אצטרך ללכת בכל יום לאכול בביתה של משפחה אחרת, כל פעם יתנו לי שאריות של אוכל... בקיצור, התנאים היו שלא לרוחי, ובלבי גמלה ההחלטה לשוב הביתה.

"אבל הייתי צריך להישאר בישיבה, עד שתהיה לי הזדמנות לחזור הביתה, וכך אירע ששלחו אותי לאכול 'טעג' ('מים') בביתה של משפחה המתגוררת בקצה העיר. נאמר לי שמדובר באלמנה המגדלת את ילדיה לבדה.

"הגעתי לבית שהיה נראה מזעזע, ממש בית מט לנפול, היסטתי אם לדפוק על הדלת, אבל הילדים כבר ראו אותי מהחלון, ומיהרו לזעוק 'הנה התלמיד חכם הגיע', יצאו אלי וסובבו אותי מכל הכיוונים, כשהם מכניסים אותי אחר כבוד לביתם.

"כשנכנסתי ראיתי על השולחן שבע צלחות, בשש מהן היה אוכל, וצלחת אחת שהיתה בראש השולחן, היתה ריקה.

"באה אם הבנים, ושאלה אותם, 'נו מה עושים עכשיו?', והם כולם מיהרו לקחת את הצלחות שלהם, והפרישו כל אחד מהאוכל שלו, כדי שיהיה לתלמיד חכם מה לאכול, ובסופו של דבר היה לי יותר אוכל מכל היתר.

"השמחה שבה הם נתנו לתלמיד חכם מפת לחמם הדל", סיפר העשיר המופלג, "הפתיעה אותי. הם מאוד מאוד אהבו את התורה ואת לומדיה, ורצו בכל מאודם לזכות בכך שהתלמיד חכם יאכל מעט מהאוכל שלהם, ובכח האכילה הזאת אוכל ללמוד תורה. הם כיבדו אותי, דאגו לי, ונתנו לי מהאוכל שלהם, רק בגלל שאני לומד תורה.

"הכבוד העצום הזה שהם נתנו לי, האהבה הגדולה הזאת שהם אהבו את התורה, חדרו לי לעצמות", הוא סיפר. "אחרי אותה ארוחה חזרתי לישיבה והתחלתי להשקיע בלימוד, וב'ה זכיתי לעשות חיל.

כשפרצה המלחמה נאלצתי ליטול את מקל הנדודים והגעתי הלום, שקעתי בעסקים ולצער רוב היום איני לומד תורה, אבל את אהבת התורה שהיתה להם - לא אוכל לשכוח, היא חרוטה בליבי. עד היום בכל פעם שמבקשים ממני נדבה להחזקת ישיבה או כולל אברכים, אני לא יכול שלא לתת סכום הגון במיוחד."

הוא אמר לי שהוא חושש שהבחורים בישיבה יצחקו עליו. יחשבו שהוא לא יודע על מה הוא מדבר. אבל הוא ניסה את זה, כמה ימים אחר כך הוא התקשר אלי ואמר לי: "זה עבד כמו קסם"

לומדים 'אלו מציאות' במשך כל השנה הילד שומע מושגים, ואין לו מושג איפה הפסוקים האלו כתובים בתורה. כנ"ל ב'כיצד הרגל' או ב'ארבעה אבות'. פתח חומש, ותלמד עם הבחורים את הפסוקים הרלוונטיים לעניין.

הוא אמר לי שהוא חושש שהבחורים בישיבה יצחקו עליו. יחשבו שהוא לא יודע על מה הוא מדבר. אבל הוא ניסה את זה, כמה ימים אחר כך הוא התקשר אלי ואמר לי: "זה עבד כמו קסם. הבחורים פשוט היו מרותקים כל השיעור, הם הבינו על מה מדובר, הם היו מחוברים לנושא. הכל היה נראה אחרת".

ועכשיו אני רוצה להגיע גם לחלק של ההורים בבית. הילדים שלנו רואים אותנו מקיימים מצוות, זה טוב וזה חשוב. אבל לא תמיד הם מבינים את ההקשר. למה אתה עושה כך? מה הרעיון? מי אמר לך שכן צריך לעשות.

אסור לחסוך מהילדים את המידע החשוב הזה! אנחנו יכולים וגם צריכים להסביר להם בשיחה נעימה, לא בצורה של הטפה או הרצאה. סתם, לספר לילד בשבת שהסיבה שעכשיו אתה חותך את הבצל בחתיכות גדולות זה בגלל שאם תחתוך דק דק, יש בזה איסור של 'טוחן', והסיבה שבגינה אתה שותה עכשיו לפני ברכת המזון, היא כי כדי להדר ב'ושבעת', שיהיה גם אכילה וגם שתיה.

למה לחסוך מהילדים את המידע החשוב הזה? למה אנחנו יכולים לראות לפעמים אנשים מבוגרים, שידועים שאבא שלהם היה עושה כך וכך, אבל אין להם מושג אם זה מנהג, או דין, או חומרה או אולי סתם צורת התנהגות וכדו'.

ה'אלף בית' של חינוך הילדים, זה לנדב להם מידע, בשפע! להסביר מה אתה עושה, להכניס היגיון במעשים שלך, שיבינו, יתחברו ובעזרת ה' גם יגדלו ויצעדו בהתאם לחינוך שהענקנו להם. ועוד רבות יש להאריך בעניין אבל קצרה היריעה, ובעזרת ה' יהיו הזדמנויות נוספות.

עם הילדים שלי כמה שצריך לכבד לומדי תורה. בכל פעם שהזכרתי את שמו של אחד מגדולי הדור, העיניים שלי נצצו כשאמרתי, שהלוואי שה' יאריך את ימיו ושנותיו בטוב ובנעימים, שנזכה ליהנות מזיוו ומאורו עוד רבות בשנים.

"הילדים שלי ראו שאני אוהב תלמידי חכמים, שאני מכבד תלמידי חכמים. אומנם לא למדתי הרבה לידם, אבל מה הם קלטו? מה הדבר הכי חשוב? מי הם האנשים הכי מכובדים בעולם? לומדי התורה! נכנס להם בלב חשק אדיר להיות בעצמם לומדי תורה, כי הרי כל אדם בריא בנפשו, רוצה להגיע אל השיא, ובעיני הילדים שלי, השיא היה... להיות תלמיד חכם!

"גם אתה, חברי היקר, אמרת לילדים שלך שלהיות תלמיד חכם זה השיא. גם אתה הסברת להם שלומדי תורה הם נזר הבריאה, אבל מה שידרת להם בתת מודע, איזו דוגמה הם קיבלו ממך כשדובר על תלמידי חכמים וגדולי תורה???"...

להעביר לילדים משנה סדורה

עד כאן דיברנו על השלב הראשון. איך גורמים לילד לרצות ללמוד? קודם כל משדרים לו שהתורה היא הכבוד הכי גדול, היא האושר הכי גדול, הרכוש הכי גדול. כשהבחור ירגיש את זה, הוא ירצה ללמוד.

אבל לא פחות חשוב שיהיה לו גישמאק בלימוד! כי גם אם הבחור מבין ש'כבוד חכמים ינחלו' וש'עץ חיים היא למחזיקים בה' וש'יקרה היא מפנינים' וש'כל חפצין לא ישוו בה', וש'תורת ה' תמימה משיבת נפש' ועוד כהנה וכהנה, אבל הוא לא ירגיש טעם בלימוד, לא הרווחנו כלום! הוא ילמד יום, יומיים, אולי אפילו שבע שנים שבהן הוא נמצא בישיבה, אבל ברגע שתהיה לו אפשרות להתחמק מזה, הוא לא ישב על יד הגמרא יותר ממה שהוא חייב. למה? כי הלימוד לא ערב בפיו ולא מתוק לחכו...

אז איך באמת מגיעים למתיקות הזאת? הרבה תשובות בעניין, בארגון 'אחינו' - זרוע החיזוק של 'דרשו' הקימו מוקד מיוחד שעוסק רק בנושא זה, ובאמת מדובר בנושא רחב מיני ים.

אבל אני חושב שאחד הנושאים החשובים ביותר, כדי להגיע למתיקות בלימוד, זה בהירות. הבנת הנלמד בצורה בהירה. ההורים ובעיקר המלמדים ומגידי השיעורים, צריכים להיות ברורים במסרים שאנחנו רוצים להעביר לילדים שלנו, ובתורה שאנחנו מלמדים אותם. ברשותכם, אני אקח דוגמה ממקרה שאירע בשבועות האחרונים: אחד מחברי זכה להתמנות כמגיד שיעור בישיבה. הוא מאוד התרגש, ויצא לדרך בשמחה, התחיל למסור שיעורים וכו'. אבל באיזשהו שלב הוא קצת נתקע, הוא הרגיש שהבחורים לא איתו כל כך.

הוא פנה אלי ואמר לי: "הרי אתה מוסר שיעורים ב'דף היומי' כבר לא מעט שנים, בטח יהיה לך איזה 'טיפ' לתת לי, מה עושים כשמגיעים לגמרא קשה..."

אמרתי לו: שמע ידי, מהניסיון שלי, כדאי להתחיל מאפס. אל תסמוך על הידע של הבחורים, וגם לא על הידע שלך. אם אתם לומדים על שדה אחוזה ושדה מקנתו, תפתח חומש ותתחיל ללמוד איתם את הפרשה.

הגאון רבי משה פרידמן שליט"א, ראש כולל במוסדות ויז'ניץ, סיפר לי כי פעם התגלע דין תורה סבוך בין שני צדדים, ואחד מבעלי הדינים היה אדם נכבד מאד ובעל השפעה, עד שכל הדיינים שהתבקשו להתערב סרבו להיכנס לענין ומשכו את ידיהם. רק הגאון הקדוש האדמו"ר בעל ה'שפת אמת' מגור זצ"ל הסכים להיכנס לעובי הקורה ולדון בדין תורה זה. והנה, מיד כאשר נכנסו הצדדים לביתו - כמעט קט יצאו ממנו

מאוצרותיו של הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א

שמע מהגאון רבי שלמה נח קרול זצ"ל, רב המושב 'חמד' וממייסדי ארגון הפעילים, שהוא פעם פנה אל מרן הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל, ראש ישיבת מיר, ודיבר על ליבו שיצטרף למאבק החשוב שניהלו 'הפעילים' נגד העברה על הדת בארץ הקודש.

הרב קרול האריך לתאר את הצורך הנואש, ואת השמדות הנוראים שנעשים על ידי גורמים רבים, ולמשמע דבריו התרגש רבי חיים עד כדי דמעות. הרב קרול היה בטוח שהצליח לשכנעו ולרתום אותו לפעול בענין, אך רבי חיים מחה את עיניו ואמר לו: "אמנם הצלחת לפעול אצלי התרגשות - אבל את הגמרא לא אסגור בשום אופן בשביל זה..."

אמנם, יש להדגיש, לפעמים קורה שגדולי ישראל רואים נחיצות לסגור את הגמרא, בשביל מצוה דרבים שאינה יכולה ליעשות על ידי אחרים, אבל באופן כללי צריך לדעת שאין דבר חשוב מהגמרא. זה מה שרבי חיים אמר.

ידידי הגאון רבי משה יעקב בולק שליט"א סיפר לי, כי כשלמד בישיבת מיר, ישבו במרחק לא רב ממנו שני גאוני וגדולי ירושלים: רבי משה יהושע לנדא זצ"ל, ויבדל לחיים טובים רבי מנדל אטיק

ההערכה לדברים רוחניים ובעיקר לתורה הקדושה, אינה רק מעלה נוספת הנובעת מהכרה בזכות שלנו לעסוק בה, אלא היא חלק מהותי מהעיסוק בתורה.

בסיום שירת האזינו, מוסיפה התורה כמה פסוקים ואומרת: "כִּי לֹא דָבַר יְרַק הוּא מִכֶּם כִּי הוּא תִיַיְכֶם וּבְדַבַּר הַזֶּה תֵּאָרִיכוּ יָמִים עַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים אֶת הַיַּרְדֵּן שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ: (לב, מז).

מה הכוונה במילים "כי לא דבר ריק הוא מכם, כי הוא חייכם"? הפשט הוא, הסביר הגאון רבי גדליה שארר זצ"ל, מגדולי מרביצי התורה והמוסר בארצות-הברית. כל אות ואות בתורה, כל פסיק ותג, מלאים בחיות ובעומק ויכולים להציף את לב האדם בהמון תוכן - היפך הריקנות.

כשמייחסים את הערך האמיתי לתורה, כפועל יוצא מכך - היא נוסכת תוכן רוחני בכל החיים עצמם, עד שאלו נהפכים מחיים גשמיים למלאי משמעות ורוחניות.

שמעתי מהגאון הצדיק רבי חיים וואלקין שליט"א, משגיח ישיבת 'עטרת ישראל', מעשה נפלא: פעם פגשו כמה אנשים את מרן הגאון רבי ברוך בער ליבוביץ זצ"ל, ראש ישיבת קמניץ ובעל ה'ברכת שמואל', וחפצו לשוחח עימו בעניינים העומדים על הפרק. בתחילה נענה להם, אך השיחה התארכה יתר על המידה והוא פנה ואמר להם: "במטותא מכם, אני מוכרח כעת לסיים את שיחתנו, כי יש אנשים שממתנים לי..."

בסמוך עמד אחד מתלמידיו של רבי ברוך בער, והוא שם לב כי לאחר אמירה זו נכנס רבי ברוך בער לחדרו, ולמד שם כמה שעות רצופות. הוא הרהיב עוז, ושאל את רבו בהזדמנות: "ראיתי שראש הישיבה נכנס לאחר השיחה היא ללמוד בחדרו. לאלו אנשים התכווין הרב?" "אה, התכוונתי לאב"י ורבא" - השיב רבי ברוך בער בכנות ובפשטות. ורבי חיים הסביר במתיקות: רבי ברוך בער לא אמר זאת סתם במין עליצות או בדיחות הדעת. הוא היה לומד תמיד בכזו חיות, ובכזו צורה מוחשית, שהוא אכן חי את אב"י ורבא, והרגיש באמת ובתמים כי הם ממתנים לו שיבוא ללמוד ולהתעמק בדבריהם...

הגאון רבי משה מרדכי שולזינגר זצ"ל, בעל 'משמר הלוי', סיפר כי

רבי מנדל התלבט אם לצאת מה'סדר' כדי לשמש כסנדק - הרי זאת זכות עצומה, שימול ילד יהודי על ברכיו. אבל רבי משה יהושע אמר לו בפליאה: "וכי אין לך מה לעשות? הלוא אם תתחיל כעת עם כיבודים אתה לא תגמור..."

הוא התאמץ בדיני תורה להציל את כספו ולא עלה בידו. רבי יוסף שאול היה שרוי בצער גדול מכך, והאדמו"ר הראשון לשושלת הקודש בעלזא, בעל ה'שר שלום' זצ"ל, שלח אליו את בנו לנחמו ולחזקו. לפליאתו, אמר לו הגאון: "צערי אינו נובע מחמת הכסף שאבד לי. השם נתן והשם לקח, יהי שם השם מבורך... צערי הוא על דבר אחד ויחיד - על כך שמחמת הטרדה שאפפנתי, לא הספקתי בחודש זה את שש מאות דפי הגמרא, שאני רגיל להספיק כל חודש... צער זה אינו נותן מנוח לנפשי!".

כך היה צערם של גדולי ישראל במקרה של הפסד של דברי תורה. הזמן היה כה יקר להם, כיוון שהם רצו לנצל ללימוד - ואם חלילה הופסד הלימוד עצמו, הרי על אחת כמה וכמה שיגונם נקב התמונת. כך למשל סיפר נכדו של הגאון רבי מרדכי גיפטר זצ"ל, כי פעם נסע עם סבו וסבתו לחופת אחד מצאצאיהם, ובדרך יצאה הרבנית לרכוש תכשיט לכלה. בעודם ממתנינים במכונית, שם הנכד לב כי מעיניו של סבו זולגות דמעות חמות. הוא נרעש: "למה סבא בוכה?", ורבי מרדכי השיב לו בדמעות: "שכחתי רמב"ם! איני יכול להרגע מכך..."

"אבל למה דווקא עכשיו הסבא בוכה", תמה הנכד, ורבי מרדכי אמר: "כבר מקודם גיליתי את דבר השכחה, אבל עצרתי את רגשותי שלא לצער את הרבנית... אבל עכשיו היא יצאה מהרכב, וכבר אינני מסוגל להתגבר על הצער שיש לי מזה"... נורא!

ידידי הגאון רבי זונדל שטרן שליט"א, רב קהילת 'פרושים' בשכונת רמת שלמה בירושלים, סיפר לי בשם אחד מתלמידיו של מרן הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל שפעם שוחח עם רבו בלימוד, ובדבריו הזכיר את דברי התוספות בדף פלוני. רבי משה תיקנו שזה בדף אחר, אך לפתע חוורו פניו. הלך התלמיד ובדק, וראה כי אכן הצדק עם רבי משה. כשאלו לאחר מכן מדוע החויר, השיב רבי משה במורא: "חששתי שהתחלתי לשכוח..."

החרדה המוחשית שאנו מרגישים, אם נדמה לנו לרגע כי שכחנו

שליט"א - ולמדו בחברותא. מדי פעם הזדמן לו לשמוע את שיגם ושיחם של שני תלמידי החכמים הללו.

באחת מן הפעמים, הגיע יהודי וביקש מרבי מנדל שייאות לשמש כסנדק בברית שהוא עומד לערוך לבנו. רבי מנדל התלבט אם לצאת מה'סדר' כדי לשמש כסנדק - הרי זאת זכות עצומה, שימול ילד יהודי על ברכיו. אבל רבי משה יהושע אמר לו בפליאה: "וכי אין לך מה לעשות? הלוא אם תתחיל כעת עם כיבודים אתה לא תגמור... בגילנו צריך לנצל כל רגע ורגע ללימוד..."

"אתה צודק", נענה רבי מנדל בהתעוררות, והשיב בשלילה להצעה: "אני עסוק, ואיני יכול להגיע לברית..."

רבי מרדכי גיפטר מוזיל דמעות בדרך לחופת נכדו

כשאדם חס על זמנו ומנצלו כראוי, משפיע הדבר על כל הסובבים. הגאון רבי משה פרידמן שליט"א, ראש כולל במוסדות ויז'ניץ, סיפר לי כי פעם התגלע דין תורה סבוך בין שני צדדים, ואחד מבעלי הדינים היה אדם נכבד מאד ובעל השפעה, עד שכל הדיינים שהתבקשו להתערב סרבו להיכנס לענין, ומשכו את ידיהם. רק הגאון הקדוש האדמו"ר בעל ה'שפת אמת' מגור זצ"ל הסכים להיכנס לעובי הקורה ולדון בדין תורה זה.

והנה, מיד כאשר נכנסו הצדדים לביתו - כמעט קט יצאו ממנו, כשבעל הדין הנכבד הסכים לעשות פשרה. כשנשאל אחר כך מה שינה את דעתו בכזו מהירות, השיב ואמר: "נכנסתי לחדרו של ה'שפת אמת', וראיתי בחוש כמה יקר לו כל רגע ורגע מימי חייו. הוא ישב עם עינים נעוצות בספר, רק הרים את ראשו לשמוע את טענותינו, ושוב ברגע שסיימתי עד שבעל הדין השני החל לומר את דברו - שוב נעץ עינים בספר לעוד רגע קט... מה אעשה, לא מלאני ליבי לדון לפניו בענייני לגזול לו זמן יקר מפז..."

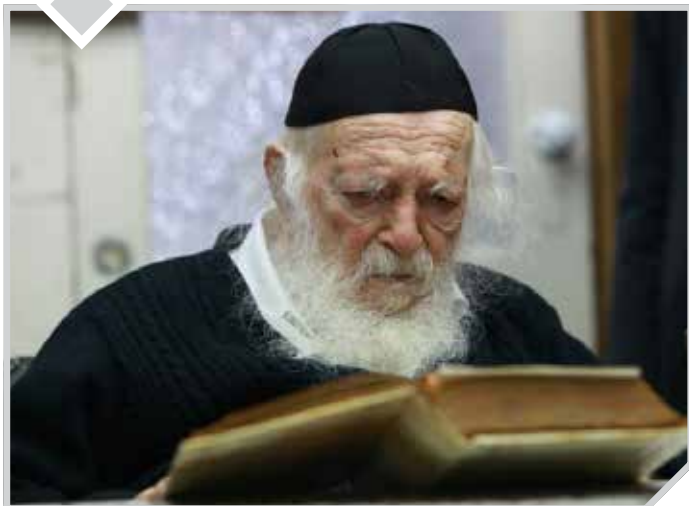
שמעתי שהרב הגאון רבי רפאל ולדשיין שליט"א, אחיינו של מרן הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל, ראש ישיבת מיר, סיפר כי בבחרותו ביקש מדודו הגדול רבי חיים שילמד עימו תקופה קצרה, ורבי חיים נענה והסכים לקבוע שעת לימוד יחידו. אבל הוא התנה בתוקף דבר אחד: "שעה זה שישים דקות שכל דקה הינה שישים שניות לא פחות, מהרגע שהיא מתחילה ועד שהיא מסתיימת! בלי תירוצים, בלי קולות ובלי הנחות..."

וכשמייקרים כך את הזמן, יש גם צד שני למטבע. שמענו על גדולים שכאשר שכחו דבר מה מלימודם, או שנגזל מהם זמן לריק - התאבלו על כך נוראות. כי מי שמעריך את הזמן, יודע מה הוא מפסיד כשזה בטל לחינם, ומצטער כדרך שאנו היינו מצטערים אם היינו מאבדים סכום כסף גדול.

הנה המחשה חריפה לכך, שסיפר הגאון רבי מתתיהו דייטש שליט"א, מרבני שכונת 'רמת שלמה' בירושלים. הוא סיפר מעשה אודות הגאון הגדול בדורו רבי יוסף שאול נתנזון זצ"ל, בעל ה'שואל ומשיב'. לאחר נישואיו קיבל רבי שאול יוסף מחותנו נדוניה גדולה מאד, ומחמת סיבה כלשהי איבד את כל כספו בענין רע. חודש ימים

"אני אגיע לעולם האמת", הפתיע אותי מרן רבי חיים קנייבסקי זצוק"ל בהתבטאות מפתיעה, "גם אתה תגיע לעולם האמת", הפטיר הרב. "בעזרת השם אחרי... תרצה להיות לידי?"

סיפור מדהים שקיבלנו בתגובות על סדרת השיחות עם אנשים מופלאים הנבחרים על כל הש"ס

מאת: הרה"ח אהרן כהן

הרבה תגובות מעניינות ומדרבנות מגיעות כסדר מאלפי הקוראים החשובים שליט"א. זה מבקש להודות על התועלת והדרבון שקיבל, להשקיע בלימוד וידיעת הש"ס, רעהו מודה על הרעיונות והתוכניות המגוונות לשינון וחזרות. כשעיקר העיקרים זו התועלת שיהודים מקבלים להתחזק בלימוד התורה, כל אחד לפי רמתו ודרגתו. כעת בחרנו לשתף בשתי תגובות מרגשות ומפעימות, שעדיין מפעפעות בקרבנו.

"כעת קבלתי היתר הוראה", נשמעה ההודעה המרוגשת מעבר לקו הטלפון, עודני מנסה להעיר את ליבו לטעות בכתובת, ומנסה להיזכר מי אחראי ב'דרשו' על מסגרת 'קניין ההלכה'...

"לא. זו לא טעות! פשוט רציתי להודות. זה שנים שאני משקיע בלימוד בשולחן ערוך, על מנת לזכות לעמוד בכור המבחן ולזכות לכתרה של הוראה. לא קלה היא הדרך... אך נהגתי כסדר להתיישב ולעבור בשקיקה על השיחות הייחודיות עם חברי מסגרת 'קניין ש"ס', הזוכים לטפס ולהתקדם בדרכם הסלולה, לזכות לידיעת הש"ס ולהיות בבחינת 'קנאת סופרים תרבה חכמה'...

"אכן", הוא מבהיר, "לא כל רעיון המתאים לידיעת וזיכרון הגמרא, מתאים בלימוד ההלכה, אך בהחלט, ליבת הרעיון - העקביות בתכנית, הדבקות במטרה, זה דבר שכל לומד ובעצם כל יהודי צריך ללמוד מהם. ועל זה אני רוצה להודות!".

תגובה מרגשת הגיעה אלינו מהרה"ג יעקב יעקבזון שליט"א, מחשובי המקורבים למרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל - אשר ללא ספק חובה עליה להתפרסם לתועלת כלל הקוראים החשובים.

וכה מספר הרב יעקבזון בקול רוגש, אחר שנתוודע לדרכי השינון והחזרות של הרב דוד אלבז, שהתפרסם לאחרונה, דבר שהזכיר לו סיפור אישי, כשהוא חושף במעט מזעיר כמה שזכה לחוות ולחזות לפני ולפנים.

"היה זה באחד הימים, היה לי דין ודברים בין כמה רבנים וראשי ישיבות, האם בעצם יש מצווה לסיים את הש"ס. עלו דעות לכאן ולכאן. כשצד אחד טענו כמה שזה לא דבר שכל אחד יכול לעשות אותו, יש כאלה שאוהבים ללמוד בעיון וכדומה, ואז הועלה הרעיון לשאול את מרן שר התורה זצ"ל.

"בחלקי", משתף הרב יעקבזון, "נפלה הזכות להיכנס ולהציע את השאלה. ואכן בהזדמנות נכנסתי ופרסתי את השאלה, וביקשתי לשמוע את דעת התורה.

"אני אגיע לעולם האמת", הפתיע אותי רבי חיים קניבסקי בהתבטאות מפתיעה, 'גם אתה תגיע לעולם האמת', הפטיר הרב, 'בעזרת השם אחרי... תרצה להיות לידי?', שאל הרב בחיוך בהמשיכו, "תרצה להיות לידי? אני אשוחח בלימוד. איזה פנים יהיו לך באם לא תדע את הש"ס... זה ממש גיהנום, כשהוא מתכוון לאמור שלעמוד ליד מי שמדבר בש"ס, ולא מבינים ויודעים מה שהוא אומר, זו פשוט הרגשה של גיהנום...

"עמדתי בהלם מוחלט", משחזר הרב יעקבזון את המעמד, "כשבני המשפחה עמדו נדהמים גם הם למול המחזה הלא שגרתי, כשאני הרהבתי עוז ושאלתי להלכה ולמעשה; 'איך לומדים את הש"ס?', 'ואז הופתענו שוב. הרב זצ"ל ענה בהוראה חדה וברורה: 'תלמד בכל יום עשר דף גמרא עם רש"י ותוס' ופירוש המהרש"א... כשיהיו לך חידושים תעביר לי את זה'...

"יצאתי מהחדר, וידעתי שני דברים", מתחייך הרב יעקבזון. "אחד, שאני הולך ללמוד עשר דף ליום, ושנית, וזה ידעתי לא פחות מהראשון, שזה כמעט בלתי ישים עבורי. עד אז למדתי כל השנים רק בעיון, אפילו דף היומי לא ניסיתי ללמוד, ופתאום לעבור ללימוד שכזה.

"עבר שבוע והיות שראיתי שהדבר מדי גדול עלי, אזרתי עוז ונכנסתי להתחנן ולבקש הנחה, היות שאני מוסר שיעור בעיון בישיבה גדולה וכו', אך הרב לא ויתר על מילתו.

מהרש"א ואף בלי תוס', אך שיהיה עשר דף בכל יום, וכך ללמוד את כל הש"ס"...

לסיום שב הרב יעקבזון ומבקש להביע הערכה לחברי מסגרת 'קניין ש"ס' בכלל, ובאופן מיוחד לחברים היקרים המשתתפים בדרכי לימודם - דבר הגורם ומדרבן עוד ועוד אברכים ובני תורה, להצטרף ללמוד ולדעת את הש"ס כרצון הגר"ח זצ"ל, שזו היתה בקשתו ושאיפתו שיזכו לדעת את הש"ס.

שלחית תגובות לכותב המאמר,
כתבו ל: a0533185209@gmail.com

המשך מעמוד 27 | הרה"ח רבי יוחנן בריזל

במקרים של אחוזים משמעותיים. גם אם מישהו תרם חלק קטן מאוד, הוא כבר שותף! שותפות של גוי בבהמה פוטרת מבכורה, אפילו אם יש לו רק אחוז אחד בבהמה. כל תשעים ותשעת האחוזים הנותרים נפטרים מן הבכורה, כי כשיש למישהו חלק בזה, קטן ככל שיהיה, הוא נחשב לשותף'...

"לכן אני שמח ומאושר בלימוד התורה ובשיעורים שאני זוכה למסור", סיים רבי שלמה זלמן את דברו. "די לי שאני טובל את רגלי בקצה הים הגדול של תורה, הים בו שטו כמוני בכל הדורות תלמידי חכמים גדולים וצדיקים"...

אי אפשר לסכם פרק זה בלא להתייחס לדמותו של ראש ישיבת מיר, מרן הגאון רבי אליעזר יהודה פינקל זצ"ל, ששמו הפך למשל ונמשל של אהבה והערכה לתורה. סיפר לי ידידי המחנך הרב יעקב גינזבורג שליט"א, כי כאשר למד בבחרותו בישיבת מיר, ראה באחד הבקרים את ראש הישיבה רבי אליעזר יהודה שהיה כבר בערוב ימיו, יוצא מהיכל הישיבה לאחר תפילת שחרית ועולה לעזרת נשים'. בעודו עטור בטלית ותפילין, הציץ ראש הישיבה מבעד לחרכי הוילונות על בית המדרש, שכבר המה מקול התורה. עיניו ברקו מאושר, ולאחר רגע זלגו מעיניו דמעות התרגשות. דמעות של אושר, דמעות של אהבת תורה.

"המראה הזה הותיר בי רושם עז", סיים התלמיד את סיפורו. "הרי ראש הישיבה כבר כיהן ברמה שנים רבות, ובודאי ראה את המחזה הזה פעמים אין ספור. אך אהבת התורה היוקדת שלו ריגשה אותו בכל פעם מחדש!"...

(מתוך הספר 'אוצרותיהם אמלא')

"בבלבול המוחין בו הייתי שרוי לא התאפקתי והגבתי בשאלה: 'הרי גם הרב לומד רק שמונה דף ליום?', התקשיתי להבין את המספר הגדול של לימוד עשר דף ליום. 'תודה רבה, אני לומד עוד דברים', הגיב הרב בחיוך משיב לב.

"עברו שבועיים, ובאמת הרגשתי שכלו כל הקיצין, זה ממש לא בשבילי. ביקשתי מחמי הגה"צ רבי אברהם שלמה לייבוביץ שליט"א, שמרן זצ"ל קירבו מאוד, להיכנס ולהתחנן על נפשי, כשהוא אכן נכנס וביקש להוריד לפחות את ששי-שבת, אך מרן זצ"ל ממש התעקש, עשר דף ליום, בכל יום. לבסוף, ויתר הרב, שאלמד בלי

את הארנק באוטובוס - לא היתה חדה ונוקבת כפחדו של רבי משה, כי איבד חלילה ידיעה בתורה! כך מעריכים תורה! כך נותנים "גודל לאלוקינו"....

בנותן טעם לספר כאן אנקדוטה שתעיד על שורש הערכתו העצומה, של מרן הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל ללימוד התורה:

תלמידו משיבת 'קול תורה', המשגיח הגאון הצדיק רבי דן סגל שליט"א, סיפר כי שמע ממנו פעם משפט מפליא שאמר ברוב ענוותנותו: "אילו גאון הגאונים רבי עקיבא איגר זצ"ל היה נכנס לשיעור שלי בישיבה, הרי וודאי לא היה מתייחס ברצינות לכוזה שיעור... וכי זה נקרא שיעור? וכי אלו נקראים חידושים!?"

"נו", המשיך רבי שלמה זלמן, "בוודאי תמהים אתם - כיצד אני אומר את הדברים בחיוך על שפתיי? הרי לכאורה הייתי אמור להיות שבור מזה שאני חושב כך?!"

"אלא אומר לכם: משל למה הדבר דומה? לשני אנשים המגיסים תרומות להחזקת מוסדות תורה. שניהם נשלחו על ידי מוסדות ענק עם אלפי תלמידים שהוצאותיהם כבירות, והם יוצאים למסע אצל נדיבי עם למען שולחיהם.

"אחד מהם החליט שהוא לא טורח לבקר אצל תורמים שאינם בעלי ממונ. 'לשם מה לטרוח ולהגיע אליהם', נימק באוזני חברו, 'הסכומים שאני זקוק להם עצומים, ומה שהם יביאו לי יחשב לפרוטות'.

"חברו חלק עליו מכל וכל. 'דבר ראשון, פרוטה לפרוטה מצטרפת', אמר, 'אבל כיצד אוכל לוותר על האפשרות לזכות את כל תומכי התורה הללו בשותפות בזכות הלימוד?! שותפות לא מתקבלת רק

המשך מעמוד 19 | הרב ישראל היימן

נפשו למות, הצער הוא חיצוני ובפנימיות שוכנת שמחה, אותה לא ניתן לשנות או לקחת".
ירדנו מהרכב נרעשים מעוצמת החידוש הנפלא, וכאמור החידוש הזה נחרט לי שם בעמקי הנפש.
איני יודע אם התירוץ הוא על דרך הפשט או רק על דרך הדרוש, אבל וודאי שלימוד גדול ניתן ללמוד ממנו גם לימינו אנו, בין אם אנחנו מאילו שמשותתפים בשמחת בית השואבה בצורה אקטיבית, ובין אם אנחנו מאילו שמשותתפים בה בצורה פסיבית, זמן

שמחתנו הוא וודאי מתננה אלוקית נפלאה, שלא נועדה רק לספק לנו תעסוקה לשבוע שלם... היא נועדה להטעין בנו מצברים לחורף שלם, היא נועדה להנביט בנו זרעי שמחה בה' יתברך, אותם נצטרך לגדל ולהפריח כל החודשים הבאים עלינו לטובה, כשאנחנו נמצאים במציאות של "חבוקה וחבוקה בך" בצילא דמהימנותא, ניתן להטעין בתוכינו את השמחה הגדולה של "ושמחתם לפני ה' אלוקיכם" ולמלא בה את כל חדרי הנפש.

אפריילעכ'ן יו"ט.

פרשת האיני - חג הסוכות | יו"ל ע"י 'דרשו' - קרן עולמית לחינוך ועידוד לימוד התורה | 02-560-9000 | info@dirshu.co.il

כלפי מה הדברים אמורים? חג הסוכות הוא 'זמן שמחתנו'. רבותי, יהודי שיושב בסוכה בחג הסוכות ואינו מרגיש בשמחה עצומה, צריך לבדוק את עצמו. אתה בטוח שיש לך אמונה חזקה במה שאמרנו חז"ל ובמה שכתוב בספרים הקדושים? אם אתה מאמין שאתה התנקית ונטהרת ביום כיפור מכל העבירות והחטאים, ושעכשיו אתה יושב בסוכה, בצילא דמהימנותא! בהיכל המלך! איך אתה יכול שלא לשמוח???

אני רוצה לומר לכם דבר מאוד חזק, שכדאי להפנים אותו. אני אתאר את זה במשל. תגידו, מה קורה לאדם שיש לו חולצה אחת, שפעם בשנה יש לו אפשרות לכבס אותה?

כמובן שבמשך השנה החולצה מתלכלכת ונהיית מטונפת נורא, אבל אז מגיעה הפעם האחת בשנה, שבה החולצה עוברת כיבוס וחוזרת אליו כשהיא צחורה! נקיה מכל רבב.

מה אתם חושבים? האיש הזה, עכשיו כשהחולצה שלו נקייה כל כך, הוא יתגלגל על הרצפה ויעשה פעולות שייגרמו לה להתלכלך? כמובן שלא! הוא ישמור על החולצה מכל משמר, וישתדל בכל כוחו שלא ללכלך אותה.

אבל אם האיש הזה עיוור ולא רואה את החולצה, אומרים לו שהיא היתה מלוכלכת, עכשיו היא נקייה. הוא לא בטוח שזה נכון. כמובן שהוא פחות יזהר על החולצה שלו...

ועכשיו נחזור למציאות שלנו: רבותי! מי שמאמין באמונה שלמה ותמימה, בלי שום פקפוק, שביום הכיפורים הקב"ה לקח את הנשמה שלו וכיבס אותה - "כי ביום הזה יכפר עליכם... מכל חטאתיכם", מי שמאמין בזה באמונה שלמה, אחרי יום הכיפורים הוא יזהר מאוד שלא ללכלך את החולצה שלו! הוא יזהר וישמר מכל דבר שעלול לטנף את הנשמה שלו!

לא זו בלבד, אלא שהוא ירגיש טוב עם זה שהחולצה נקייה וצחורה, וכל עוד היא לא שבה והתלכלכה הוא יהיה שמח ומאושר.

ככה אנחנו נכנסים לסוכות, עם חולצה נקייה, אנחנו צריכים להאמין בזה, להכיר במציאות הזאת, כך נוכל לשמוח. מי שלא שמח בסוכות, זה בגלל שהוא לא מאמין בכח של יום הכיפורים, וממילא הוא צפוי חלילה לשוב ולהתלכלך, כי הוא בכלל לא יודע שהוא נקי עכשיו!

ומי שלא מאמין מספיק חזק, רבותי, סוכות זה חג האמונה, זה הזמן להשריש את האמונה בלב, לדבר דיבורים של אמונה 'האמנתי כי אדבר', ככל שמדברים יותר זוכים לאמונה חזקה יותר, לשבת בסוכה, להתפלל לקב"ה שישיריש את האמונה בלב שלנו.

איך כותב ה'חזון איש' באגרות שלו, לא פעם אחת ולא פעמיים: "העיקר לזכור למי אתה עובד". לחשוב על זה ולזכור את זה, אנחנו עובדים את מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא שחפץ בנו, חשק בנו, רוממנו מכל לשון וקידשנו במצוותיו! אח איזו שמחה!!!

חלק מהשגת האמונה תלוי במעשים שאנחנו עושים. רבותי, הזוהר הקדוש כותב, שבחג הסוכות מגיעים שבעת הרועים של עם ישראל לבקר בסוכה שלנו, אברהם, יצחק, יעקב, משה, אהרן, יוסף ודוד. תגידו

מצוות תשובה היא מצווה ככל המצוות, וכל עצם עיקרה של המצווה היא להצטער ולהתחרט, איך אפשר לשמוח כשעושים תשובה???

השיב לו הרבי בדרך משל: תחשוב על איש פשוט, אדם בור ונבער שלא קנה דעת וחכמה ולא יודע שום דבר. היה לו חשק גדול לשרת את המלך. הוא אוהב את המלך, ורוצה מאוד להכין למלך כוס קפה... איכשהו הוא הצליח אחרי ניסיונות רבים, להגיע אל המלך ולבקש ממנו שיאות לאפשר לו להכין לו כוס קפה.

המלך ראה כמה עז רצונו של האיש לשרת אותו, והסכים. אותו אזרח פשוט לקח כוס מפוארת מהמטבח של בית המלך, הכניס בכוס מנה גדושה של קפה טורקי טרי וריחני, הרתיח מים בקומקום, מזג פנימה וערבב חזק, וכעת הוא צועד מעדנות אל הטרקלין שבו יושב המלך, פסיעה אחר פסיעה, בזהירות רבה, כדי להגיש למלך את כוס הקפה.

הטרקלין רחב ידיים, המלך יושב בקצה השני, והאזרח עם הכוס צועד בזהירות, והנה פתאום הוא מאבד את הריכוז לרגע אחד, הכוס מחליקה לו מהיד ו... מתרסקת על הרצפה...

מילא הכוס שנשברה, מילא הקפה שנשפך... אבל ה'בוץ'... הגרגירים השחורים שניתזו לכל עבר... אוי ואבוי. הוא טינף את היכלו של המלך, עוד רגע יתפסו אותו עבדי המלך הנאמנים, ויציאו הישר אל הגרדום. איזה מן דבר זה? אזרח פשוט מגיע ממרחקים כדי לטנף את ארמונו של המלך? בוש וחרה!!!

האיש החוויר, ידיו רעדו באימה, כל קורות חייו רצו לנגד עיניו, הוא נפרד במחשבתו מיקיריו, והבין שעוד רגע קט והוא יהפוך מאכל לעוף השמים...

ואז נשמע קולו של המלך. המלך הרחום והחנן אומר לו: "אל דאגה אזרח יקר, אני לא כועס עליך. ללכת את הטרקלין שלי? אל דאגה. קח בבקשה סמרטוט ותנגב את הטינופת. זה הכל, ברגע שהכל יהיה נקי, תוכל להכין לי כוס קפה ולנסות את מזלך פעם נוספת..."

"נו, מה אתה אומר?", שאל הרבי את היהודי ששאל אותו איך אפשר לעשות תשובה בשמחה... "האיש הזה שמח או מצטער???" התשובה היא גם וגם. הוא מצטער מאוד על כך שטינף את היכל המלך, אבל הוא שמח שמחה עצומה על כך שהמלך נתן לו הזדמנות נוספת, ומאפשר לו לנקות את הלכלוך, במקום להעניש אותו בעונש הולם למי שחטא כך כנגד המלך".

כך גם אנחנו, שנה שלימה אנחנו התלכלכנו בעבירות, שפכנו 'בוץ' לכל עבר, התמלאנו בלכלוך וטינופת. מה הגיע לנו על כך? אוי ואבוי, עדיף שלא ננסה אפילו לחשוב על העונש שמגיע לנו, אבל המלך רחום וחנן, אבינו שבשמים שאוהב אותנו ורוצה בנו, "אשר קידשנו במצוותיו ורצה בנו", מה הוא עשה לנו? כלום! הוא אמר לנו: 'בני היקרים, קחו סמרטוט, תעשו תשובה, תנקו את הבוץ והלכלוך, ואני נותן לכם הזדמנות נוספת לעשות את רצוני ולשרת אותי'...

איך אפשר שלא לשמוח על ההזדמנות הנפלאה הזאת???

תחשבו על זה, אם הילד שלכם רואה שהשאריתם כסא ריק, מה זה עושה לו, איזה רושם זה עושה עליו? הוא מבין שזאת לא בדיחה, האבות הקדושים באמת מגיעים לשבת בסוכה שלנו... ככה אנחנו מרוויחים שתי ציפורים במכה אחת: גם נטענו בלב של הילד שלנו את האמונה החזקה, וכמובן בלב שלנו עצמנו, וגם זכינו באמת לארח את האושפיזין בשמחה ובלבב שלם!

ה'יסוד ושורש העבודה', כותב דבר נורא, שמי שאינו מזמין את האושפיזין לבוא ולבקר בסוכתו, הם באמת לא דורכים בסוכה שלו... זה דבר נורא! אבל מי שמכין כסא, ומזמין את האושפיזין בפה, ומאמין באמונה שלמה שהם אכן מגיעים, ושמח עמהם ומתנהג בכבוד ראש ובשמחה של מצווה, כפי שראוי להתנהג בחברת האבות הקדושים, אחד כזה זוכה לחגוג את חג הסוכות כדבעי, ובאמת זוכה לקיים "זמן שמחתנו", ולהשפיע מחג הסוכות שמחה גדולה לכל ימות השנה, אמון כן יהי רצון.

המשך מעמוד 15 | הגאון רבי שמואל יוסף שטיצברג

מן השמים! ולכן חג הסוכות הוא זמן שמחה, כי הקדוש ברוך הוא כביכול שמח כשהוא מכין מזון לבריותיו. וזה בא ללמד את האדם, לקבל את האורח בסבר פנים יפות, ולתת צדקה בשמחה. "יעזור הקב"ה, שיהיה לכולנו 'לב שומע', ונוכל להאזין לרחשי הזולת, ולקיים את כל הפירושים של 'זה א-לי ואנוהו', גם להדר בנוי מצוה, וגם להידבק במידותיו של הקב"ה שהוא רחום וחנון. ואז נזכה למה שכתב רבינו המהרש"ל (חידושי אגדות מס' שבת שם), שהשם יתברך נראה לבני ישראל לפי מעשיהם וענייניהם, וכאשר בני ישראל מתנאים במצות השם, ומקיימים 'זה א-לי ואנוהו', גם הקב"ה נראה ומתנהג עמם בנוי ובהדר".

את האמת: זה מרגש אתכם שאברהם אבינו ומשה רבינו באים לבקר בסוכה שלכם? או שבעצם אתם חושבים שזה לא בדיוק ככה, וזה רק סוג של הגזמה... חלילה וחס! אם הזוהר הקדוש כותב זאת במילים ברורות, אז זאת האמת. איך אפשר שלא להתרגש???

ה'פלא יועץ' כותב שאצלם נהגו להניח שבעה כיסאות ריקים בסוכה, כסא אחד לאברהם אבינו, כסא אחד ליצחק אבינו וכן הלאה.

נו, לא לכל אחד יש מקום בסוכה לשבעה כיסאות ריקים. לצערנו אנחנו היום נאלצים להסתדר עם סוכות קטנות, ולשמחתנו ב"ה המשפחות הולכות וגדלות... אבל כסא אחד ריק להשאיר לאושפיזין - זה אפשרי בדרך כלל.

אני הקטן נוהג להשאיר בסוכה שלי כסא אחד לכבוד האושפיזין, ועליו יש כיסוי יפה ומכובד, שרקומים עליו שמותיהם של האושפיזין הקדושים.

הסדר פותח את הדלת ואומר 'הא לחמא עניא וכו', כל דצריך ייתי ויפסח'. אבל בסוכות לא מסתפקים רק בפתירת הדלת. אלא עושים הרבה יותר מזה, יוצאים ממש החוצה אל הרחוב, אל מקומם של העניים וחסרי הבית, כדי להרגיש אותם, לרדת לדעתם של אלו שהבית שלהם אינו מחסה כראוי, ולהרגיש את אלו שזקוקים לעזרתנו.

"וכעין דברים אלו מצינו בספר הקדוש שפת אמת (סוכות, דף ק"א), שאומר שאחרי שהבריאה התחדשה בראש השנה, זהו הזמן להתפלל על הפרנסה ועל קיום העולם. 'וזהו טעם הפשוט של מצות סוכה, לצאת החוצה מן הבית, ולדעת כי הארץ צריכה מטר

המשך מעמוד 18 | הרה"ח רבי יוחנן בריזל

את כספם, ואף שב לעשות עימם עסקים. "אחר כך פרצה המלחמה, כל היהודים ברחו מלבנון, לא נשאר אפילו יהודי אחד שאוכל להשיב לו טובה", מספר השופט, "בהמשך היגרתי לארגנטינה, וגם אם פגשתי יהודים פה ושם, לא יצא לי אף פעם להגיע למצב שהם היו זקוקים לעזרה ממני.

"כשהביאו בפני את האסיר האמריקאי, ראיתי את המראה היהודי שלו, זקן, פיאות, כיפה לראשו, ציצית בבגדו, אמרתי לעצמי: הוא מאוד דומה ליהודים ההם, שהצילו את אבא שלי, ונתנו לו אפשרות להתעשר מחדש. אני חייב להחזיר לאיש הזה טובה!!!".

"הנה כי כן", מסכם הרב בריזל את הסיפור הנפלא, "תראה מה זה השפעה על ילד קטן. שישים שנה עברו והוא לא שכח את זה. הוא חיכה להזדמנות שתהיה לו כדי להחזיר טובה... תראה כמה כח השפעה יש לנו על ילדים של אחרים, קל וחומר בן בנו של קל וחומר, על הילדים שלנו...".

"ביום מן הימים הסתבך אביו בעסקה כושלת, עם שותף רמאי שעשק אותו, ובתוך זמן קצר איבד את כל רכושו, ולא היה יכול להמשיך במסחר. הילד הפסיק לצאת בשליחות אביו..."

"יום אחד הוא יושב בקרן זוית, והנה חולף על פניו אחד מאותם יהודים שהוא היה מביא להם שליחויות. היהודי הלבנוני זיהה אותו ושאל 'א וואלד, לאיפה נעלמת? מה קרה הפסקת להביא לנו סחורה מאבא???'."

"הוא השפיל מבט וסיפר את האמת... 'אבא הסתבך ולא נשאר לו כסף כדי להשקיע בסחורה חדשה'..."

"היהודי אמר לו: 'ככה? אבא שלך פשט את הרגל? אוי ואבוי, זה לא בסדר. אבא שלך סוחר ישר, לא מגיע לו. אני אעזור לך!!!'"

"הלך היהודי וגייס כמה חברים יהודים, שעבדו גם הם עם אביו של הילד, שלימים נהיה שופט בארגנטינה, כל אחד מהם נתן סכום מכובד, יחד זה הצטבר לסכום גדול מאוד שהם הפקידו בידי הערבי, שחזר לעסות עסקים, ובתוך זמן קצר התעשר בחזרה והחזיר להם

סיכום שבועי ב'דף יומי בהלכה'

- ◆ מדוע נקרא שליח הציבור בשם 'חזן'?
- ◆ אדם שנוצר על פי ספר יצירה - האם נחשב כישראל או כגוי?
- ◆ לאיזה צורך מותר לדבר בין 'ישתבח' ל'יוצר אור'?

מהלכות ש"ץ ומשרות ציבור

- בתשובות הרא"ש, נשאל בנוגע לציבור שהיה באפשרותם לשכור אחד מן השנים: רב מורה הוראה, או שליח ציבור, שיוציאם ידי חובתם בתפילה. והשיב, שהרב קודם לש"ץ.
- לא ישמש כש"ץ אלא אדם המקובל על הציבור; והמשמש כש"ץ כנגד רצון הציבור, הריהו כגוזל את הציבור, ואסור לענות אמן אחר ברכותיו.
- אין להעביר אדם מכהונתו במשרה ציבורית כלשהי, בגין שמועות על מעשים רעים שעשה, אלא אם כן העידו על כך שני עדים כשרים. אולם, אף שמועה שלא אומתה בידי עדים, נחשבת בתנאים מסוימים למבוססת דיה כדי להעביר אדם מכהונתו מחמתה.
- אסור לישראל לתבוע את חברו למשפט בבית משפט שאינו דן לפי חוקי התורה, ללא קבלת היתר מרב הראוי לכך. ומי שעבר על איסור זה, ולא עשה תשובה - פסול מלשמש כש"ץ בימים הנוראים.
- ראוי לכל אדם להתפלל מתוך הסידור, ועל אחת כמה שהש"ץ צריך להקפיד על תפילה מתוך הסידור, ועל שם כך נקרא שליח הציבור בשם 'חזן', דהיינו, שמוטל עליו 'לחזות', כלומר, לראות, מה וכיצד יקרא באוזני הציבור.
- אדם שנשא במשרה ציבורית שיש בה מעלה וכבוד, ומת, והותיר אחריו בן הראוי למלא את מקומו - הבן קודם לכל אדם אחר למינויו למשרת אביו, גם אם ישנם המתאימים למשרה זו יותר ממנו.
- כל אדם מחויב להשתתף בהוצאות צורכי הציבור במקום מגוריו. מעיקר הדין, שיעור ההשתתפות הוא לכל אדם לפי מצבו הכספי, אך יש מצורכי הציבור שמטילים את תשלומם על הציבור בסכום קצוב לפי מספר הנפשות, והדבר תלוי במנהג המקום, ובנתונים נוספים.

מהלכות קדיש ושאר 'דברים שבקדושה'

- חכמינו ז"ל תיקנו שכל 'דבר שבקדושה', כגון קדיש וקדושה, יאמר רק במעמד עשרה אנשים 'גדולים', המכונה: 'מִנְיָן'. ובנוגע לקדיש, נחלקו הפוסקים, אם צריך שהפסוקים או התפילה שעליהם נסוב הקדיש יאמרו במנין.
- כל 'דבר שבקדושה' שאינו נאמר אלא ב'מנין' - אם התחילו לאמרו במנין, ובמהלך אמירתו יצאו חלק מבני המנין, ולא נותרו במקום עשרה אנשים, מותר להמשיך ולאמרו ללא מנין, עד תומו. ולכן, לדוגמה, אם התחילו חזרת הש"ץ, ולו באמירת "ברוך אתה ה'" שבתחילתה, והמנין התבטל, מותר להמשיך עד לאחר קדיש 'תתקבל', הנסוב גם על חזרת הש"ץ.
- לאחר לימוד תורה שבעל פה אומרים 'קדיש דרבנן'. ויש אומרים, שאין לומר קדיש דרבנן אלא לאחר לימוד דברי אגדה מהתורה שבעל פה, ולא לאחר דברי הלכה; וכן המנהג.
- אדם שנוצר על פי ספר יצירה - כפי שיצר לפני כארבע מאות שנה רבי אליהו בעל שם זצ"ל, אב"ד חעלמא - אינו מצטרף ל'מנין', ואינו נחשב לישראל, ומסתבר שאין דינו פְּאָדָם כלל.

מהלכות 'פְּרָכוּ'

- מיד לאחר עניית 'ברוך ה' המבורך' על 'פְּרָכוּ' שלפני ברכות קריאת שמע, הרי זה כאמצע ברכה, ואסור להפסיק לכל דבר שאסור להפסיק באמצע ברכה, כגון לעניית אמן, וכל שכן שאסור להפסיק בדיבור. אולם, כמובן, מי שטרם סיים פסוקי דזמרה בשעת עניית ברכו, וכל שכן מי שנקלע לבית הכנסת בשעת אמירת ברכו, ואין בכוונתו להתפלל עם הציבור, אין זה נחשב לגביו כתחילת ברכה.
- אסור להפסיק בדיבור בין ברכת 'ישתבח' לברכת 'יוצר אור', מלבד לעניית ה'קדיש' וה'ברכו'. אולם, מותר להפסיק לצורכי מצוה, או לצורכי ציבור, כאשר יש צורך בהפסקה זו.

גליון 544
שנה י"ב תשפ"ג

סיפורי צדיקים

יו"ל לע"נ הרה"ח ר' הלל ז"ל בן ר' פינחס נחום המבורגר ז"ל

תורה למשפחה קייטום על האישור לפרויקט המבית

סיפורי חז"ל

כי המשפט לאלהים הוא

מסופר בתלמוד: בעיר בבל היה עשיר אחד שעשה עוול לעני אחד, והעני החליט לתבוע את העשיר לדין תורה, הלך העני לבית דינו של רב שהיה גדול הדור ואמר: ברצוני לתבוע את עשיר פלוני לדין תורה שעשה לי עוול, רב שלח אחרי העשיר להזמין אל בית הדין, אך העשיר מחמת גאוותו סירב לבוא ולהתדיין עם אותו עני, ואמר לשליח: וכי אני אבוא להתדיין עם אותו עני? והרי אם יבואו כל הגמלים של הערבים, לא יוכלו לשאת את מפתחות האוצרות שלי מחמת רוב עושרי. ולכן אין זה מכבודי לבוא לבית הדין. כשמע רב כך, אמר: מדוע מתגאה זה בממון שאינו שלו? יהי רצון שתהא קללה בממונו, מיד יצאה גזירה מהמלך שיכנס הוא וכל אוצרותיו לטמיון לאוצר המלך. מיד בא העשיר לפני רב בבכיה, וביקש שיתפלל עליו שהמלך יחזיר לו את ממונו, וכן היה שהמלך החזיר לו.

(ירושלמי נדרים ט' - ד')

פרשת השבוע

לכך נתכוונתי אפוא בדברי שביתך אינו מתנהל כולו על פי התורה.

וישמן ישורון ויבעט (ל"ב ס"ו)

מעשה בסוחר דל ואביון, שאחרי שנים ללא מזל ועניות, האירה לו המזל פנים, ובכל עסק שעשה הצליח, ותוך זמן קצר הגיע לעשירות מופלגת. הוא התחיל להאמין כי הודות לחכמתו וכשרונותיו עשה את החיל הזה, וכל כמה שהונו גדל גאותו פרח, את ידידיו התחיל לנטוש והביט עליהם בבוז. ויהי היום והרה"ק רבי יחיאל מיכל מולוטשוב וזיע"א עבר במקום ונכנס לבית העשיר. הלה שהיה פעם חסיד ומעריץ את ר' מיכל, עשה עתה עצמו כלא מכירו, וקיבל אותו בקרירות. לקח אותו הרבי לחלון הסגור ושאלו, מה אתה רואה מעבר לזכוכית? השיב לו, אנשים עוברים ושבים. אחר כך לקחו הרבי ליד המראה, ושאלו שוב, ועכשיו מה אתה רואה? את עצמי אני רואה, השיב הסוחר. כאן הוכיחו הרבי ואמר: ההבדל בין זכוכית זו לזו היא, כשהיא אינה מצופה בכסף, רואים אנשים ואילו כאשר הזכוכית מצופה בכסף מראה, רואה אתה רק את עצמך.

וישמן ישורון ויבעט (ל"ב - ס"ו)
מסופר על הרה"ק רבי ישראל מסלנט זיע"א, שכאשר ביקר בפרנקפורט, הוזמן להתארח בארמונו המפואר של הנגיד הנודע רוטשילד. התפעל האורח מן הפאר הרב שראה באותו מקום, וכשנפרד ממארחו אמר לו בבדיחות הדעת, במחילה מכבודו, נוכחתי לדעת שאין הבית הזה מתנהל כולו על פי התורה. נחרד המארח הנדיב מדבריו של רבי ישראל וקרא בתמיחה, מה כוונת כבוד הרב בדברים שהשמיע באזני זה עתה? התחייך רבי ישראל כנגד מארחו ואמר לו בנימה פייסנית, מה שהשמעתי זה עתה למר, אינו אלא שבח והלל ולא חלילה דברי ביקורת, שכן כתוב בתורה וישמן ישורון ויבעט נמצינו למדים מכאן, שכאשר יהודי עולה לגדולה והוא משופע בעושר ובנכסים, זחה דעתו עליו והוא בועט בגסות בכל הכתוב בתורה, כאילו נשכחה ממנו מציאות ה' בעולם חלילה. ואילו אצליך מצאתי כביכול עולם הפוך, אתה הנך בלי עין הרע עשיר מופלג, ובכל זאת מתנהל ביתך על טהרת הכשרות ברוח ישראל סבא.

זמני השבת

זמני יציאת השבת
ירושלים: 6:52 ת"א: 6:54 ר"ת: 7:30

האזינו

זמני כניסת השבת
ירושלים: 5:41 ת"א: 5:56

מסירות נפשו של רבי נחמן ליהודי (יומא הדילולא ח"י תשרי)

נפוליאון בונפרטה שליט צרפת לפני למעלה ממאתיים שנים. רצה לכבוש את כל העולם ולהפוך את אירופה ואיזור הים התיכון למרכז ענקי של התרבות הצרפתית, צבאותיו האדירים כבשו מדינה אחר מדינה, וכמו אלכסנדר הגדול בשעתו האמין הגנרל הצרפתי נמוך הקומה, כי הדרך אל השלטון המוחלט בארצו ובעולם כולו עוברת במזרח התיכון, ואחרי ששטף וכבש את מצרים, המשיך בראש גייסותיו לארץ ישראל.

בעת ההיא ביקר בארץ ישראל אברך צעיר בשם רבי נחמן מברסלב, שהיה נין ונכד להבעש"ט הקדוש זיע"א, הוא שהה בצפת והתעמק בלימוד הקבלה, במגמה לשאוב לתוכו מרוח הגדולה של האר"י הקדוש ושאר מקובלים תלמידי חכמים וקדושי עליון שחיו בערים העתיקות צפת וטבריה. רבי נחמן שעתיד היה להיות רבם של חסידי ברסלב, שהה שעות רבות בעיון והתבוננות כשהוא מתמסר לעבודת הבורא ברוח האר"י ז"ל ותלמידיו. אחד המקומות החביבים על רבי נחמן בו הרבה להתגודד היה בית העלמין של צפת, כאן בין המצבות השקועות למחצה, שחלאת הזמן ומוזג האויר עשו בהם שפטים, ובקושי אפשר היה לקרוא את החרות עליהן, כאן הוא הרגיש את עצמו הכי קרוב אל אותם אנשים קדושים שהקדישו את כל חייהם ללימוד התורה ולחקר אלוקי וסודות הבריאה.

באחד הערבים אחרי שהוא התפלל בדבקות, הניח את ראשו לרגעים אחדים על האבנים העתיקות מכוסות האזוב, ונרדם. בחלומו הוא ראה אדם זקן עומד לפניו וכולו עטוף לבן, הזר ביקש ממנו להפסיק את תפילתו, וללכת תיכף ומיד לים כינרת אשר בטבריה, שם יטיל עליו ה' תפקיד חשוב מאוד. רבי נחמן התעורר משנתו וזוכר בחלום שראה. ללא כל היסוס הלך מיד לאכסניה שלו, נטל את מטלטליו המעטים, ועזב את צפת כדי ללכת לטבריה, בעקבות הקריאה השמימית. בהגיעו לטבריה, הוא שכר חדר קטן קרוב לכינרת וירד אל החוף כדי לראות מה יתרחש.

בינתיים הוא המשיך באורח חייו הקבוע, היינו לימוד תפילה והתבוננות, בקרב הכוחות הצרפתיים שחנו בארץ ישראל, הורגש אותה שעה אי שקט שהיה תוצאה של חוסר המעש, חוסר המעש שנכפתה עליהם, התברר כי לורד נלטון נחל ניצחון גדול על הצי הצרפתי בקרבת שפך הנילוס, וקטע בכך את קווי האספקה החיוניים של צבאות נפוליאון. למנהיגה הצרפתי שיחק מזלו והוא הצליח להימלט מהכוחות האנגליים המנצחים, ולקבוע את המטה שלו בארץ ישראל על חופי הכנרת, בדיוק מול המקום שבו ישב רבי נחמן מברסלב ולמד תורה יומם ולילה. נפוליאון היה מודאג מאוד, מלבד התבוסה בקרב, הוסיפו שמועות על מרידות ואי סדרים בצרפת צרות על צרותיו. המורל של צבאותיו היה ירוד למדי והם החלו להטריד את תושבי הכפרים והעיירות הסמוכות.

יום אחד התפרצה קבוצה של חיילים צרפתיים לבתי הדייגים אשר על שפת האגם. האיש אשר אצלו שכר רבי נחמן את חדרו היה דייג זקן ועני, שבילה את מרבית זמנו באמירת תהילים, הוא התפרנס ממה שבניו הרוויחו במלאכת הדייג, כאשר הצרפתים התפרצו

לבקתתו ותבעו את כספו, אמר להם הזקן כי אין לו מאומה בבית. אולם החיילים המשחרים לטרף לא האמינו לו, וערכו בבית חיפוש מדוקדק מן המסד ועד הטפחות. משלא מצאו מאומה הרגיו אותם הדבר מאוד, והם תפשו את הזקן טלטלו אותו באויר, הרביצו לו, קללו אותו ודרשו ממנו בקול מאיים, שיגלה להם תיכף ומיד היכן הוא החביא את כספו. לחינם אמר להם הזקן כשקולו נשבר מבכי שאין לו כל אוצרות, זה רק העלה את חמת החיילים עוד יותר והם הוסיפו להרביץ לו ללא רחם. צעקותיו של הזקן הגיעו אל רבי נחמן שישב בחדרו, מבלי להפסיד רגע של זמן הוא וינק החוצה רוץ כדי להציל את הדייג הזקן.

כאשר נכנס אל החדר וראה את הדייג העני נתון בידיהם של החיילים האכזריים לשבט ולחסד, קרא רבי נחמן בקול גדול: "סלקו ידיכם מהזקן תיכף ומיד" החיילים הקשוחים שתאוות רצח ניבטה מעיניהם, הופתעו לראות לפניהם אדם צעיר שהיה מוכן להתייצב נגדם, אם כי בידיו לא היה כל נשק. הם התפלאו כיצד העיז איש זה להתקומם נגדם ולדבר אתם בסגנון זה. ככה, אתה רוצה לקבל מכות נכון? אמר אחד מהם לרבי נחמן כשחיין רחב משתפך על פניו, בוא הנה חביבי ותטעם את טעמם של החגורות שלנו, מנהיגים של החיילים המתפרעים שהיה בעל פרצוף של גוי מגושם, צעד קדימה כדי לתפוס את רבי נחמן, אולם כאשר הוא הביט לתוך עינו היוקדות של הרבי הצעיר, נעצרו ידיו המורמות והוא לא היה מסוגל לזוז יותר.

שניים מחבריו שביקשו לחוש לעזרתו מצאו את עצמם אף הם מסומרים אל מקומותיהם בלי יכולת לנוע. "עתה תנו את כל הכסף שיש אצלכם לדייג הזקן, בתור פיצוי על אשר עוללתם לו" פקד עליהם רבי נחמן. והשלשה פעלו כמהופנטים, רוקנו את כיסיהם והניחו את המעות לפני הזקן, אולם ההוא היה חלש ונפחד מדי, ולא היה יכול לאסוף אותם. "קחו את הזקן והניחו אותו במיטה" פקד עתה רבי נחמן על החיילים, והללו מלאו אחר הוראותיו ללא ערעור, "עכשיו תלכו מכאן ואל תעזו להטריד יותר את תושבי הסביבה" נפרד מהם רבי נחמן. החיילים הסתלקו כל עוד נפשם בם מבלי להוציא הגה.

סיפורו של הרב הצעיר, אומץ ליבו והכח הנפשי הבלתי רגיל, שבעזרתו הוא הכריע קבוצה של חיילים מזוינים. נפוץ חיש מהר במחנה הצרפתי, והפך לשיחת היום בקרב החיילים, אלה שהיו מעורבים בתקרית אף נפחו את הסיפור והוסיפו לו גוונים ופרטי פרטים, עד כי כל הצבא הצרפתי שחנה על חוף הכנרת היה מספר סיפורים על כוחו המופלא של הרב הצעיר. הסיפור הגיע גם לאזני נפוליאון שלא היה מאושר מכך שיהודי העיז להתנגד לחייליו ואף לתת להם הוראות, הוא פקד איפוא על אחד מקציניו שיחקור את המקרה וידווח לו מה בדיוק קרה, מאז המקרה לא העיזו חיילים צרפתיים להתקרב אל מגורי היהודים בטבריה, לכן התפלאו עתה היהודים בראותם קצין צרפתי בעל דרגה גבוהה, עושה את דרכו ברחובותיה הצרים של העיר במגמה להגיע אל שכונת הדייגים אשר על שפת הכנרת. הקצין היה מלווה ע"י שני חיילים, ושלושתם נעצרו כאשר הגיעו אל בקתת הדייג הזקן.

שני החיילים שהיו בין אלה שהתקיפו בשעתו את הזקן לא העיזו עתה לעבור את דלתה של הביקתה, הקצין הבין לרוחם ונכנס לבדו, הדייג הזקן שכב במיטה ולידו אדם צעיר שטיפל בפצעיו, הקצין שיער שצער זה מוכרח להיות אותו רב שעל אודותיו מספרים במחנה את הסיפורים המופלאים, אולם ליתר בטחון הוא שאל האם אתה זה הצעיר שהעיז להתנגד לחיילי צרפת?

משל ונמשל

הלה' תגמלו זאת עם נבל ולא חכם (לב ו)

יש להבין הרי תמיד למודים אנו ללכת מן הקל אל הכבד, וכאן הכתוב אומר להיפך, שקודם נוקט לשון נבל שהוא ביטוי של גנאי גדול, ואחר כך הוא משתמש בביטוי 'לא חכם' שהוא גנאי פחות הרבה מן הקודם. והדברים יתבארו על פי משל, סוחר אחד היה מנהל את כל מסחרו במשך חודש אחד בשנה, וממנו פרנסתו ופרנסת אנשי ביתו במשך כל השנה. לימים נפל למשכב ורפואתו עלתה לו סכום כסף גדול מאד, היה אותו איש שרוי בדאגה על אותו הפסד שנגרם לו עקב מחלתו. באו קרוביו וידידיו ונחמו אותו באמרם, שלא ישים לב לסכומים הגדולים שהוציא לרופאים ולרפואות. אמר להם וכי על הכסף הזה שהוצאתי עבור הרופאים והרפואות דאגתכם? לא ולא, אלא כל דאגתי היא שבמשך כל החודש לא הרווחתי מאומה, והרי ידוע לכם שאדם עני הנני, וכל השנה פרנסתי מן העסק של חודש זה, ואם כן מנין אתפרנס כל השנה? ועל זה אני בוכה.

והנמשל, נבל הוא גנאי לעוברים על רצונו יתברך במעשה העבירות, ואילו לא חכם על שאינם עוסקים במעשה המצוות, ואמנם נבל הוא גנאי גדול ויש בו כדי לגרום דאגה גדולה למי שמכנים אותו כך, אבל ביותר חייב אדם לדאוג על היותו לא חכם, כי מי שהשפיל נשמתו בחטאיו, נשמתו תטהר על ידי העונשים בעולם האמת, אבל מעשי המצוות הרי מקומם הוא רק בעולם הזה, וכאשר לא מלא באמתחתו מהם, יתכן שיהיה זה עבורו מעוות לא יוכל לתקן כי במה יחיה את נפשו העגומה שם בעולם האמת? לכן הקדימה התורה את הביטוי עם נבל שזה ביטוי לעוברי עבירה, אבל ההיזק בזה הוא פחות מן ההיזק שנגרם לאדם על ידי היותו לא חכם.

(בשם ה'חפץ חיים' הקדוש זיע"א)

"אני רק אמרתי לאנשיך שיפסיקו להכות זקן חף מפשע" השיב רבי נחמן בקול שקט. מי שמך לשופט על מעשיהם של החיילים הצרפתיים? תבע הקצין הצרפתי לדעת. "לא יכולה להיות סיבה שתצדיק את האכזריות אותה ראו עיניי" השיב רבי נחמן והוסיף כי נסיבות המקרה היו גלויות וברורות והוא רמו בכך על נסיון השוד שהחיילים בקשו לבצע. הקצין הצרפתי התרשם מאוד מהצורה הכנה והתקיפה בה דיבר רבי נחמן, והחלה שיחה ארוכה בה באה לידי ביטוי הבנתו העמוקה של רבי נחמן בבעיות שהטרידו את נפוליאון ומטהו, ידיעותיו הרחבות בפוליטיקה העולמית ובאסטרטגיה הפליאו את הקצין שהפך מבלי משים למעריץ נלהב של הרב הצעיר. בשובו למטה הצרפתי דיווח הקצין את רשמיו לנפוליאון.

באחד מלילות הירח היה רבי נחמן יושב על שפת הים שקוע בלימודיו, כאשר לפתע הבחין בסירה המתקרבת אל החוף, נראה היה כי בסירה חיילים אחדים. כאשר יצאו האנשים מהסירה והתקרבו אליו, קם רבי נחמן וקרא "ברוך בואך הוד מלכותך" כיצד זה ידעת מי אני? שאל נפוליאון. התורה נותנת חכמה ללומדיה, השיב רבי נחמן. נפוליאון עמד על כך חיש מהר כי לפניו אדם בלתי רגיל, אחרי שיחה קצרה הוא התרשם ממנו מאוד, ולאחר שהשתכנע כי לרבי נחמן הבנה עמוקה ושיפוט בהיר בענייני העולם, ביקש ממנו עצה אם להמשיך את מסעו לאסיה בניסיון לכבוש את העולם, או לחזור לצרפת ולנסות לפתור את בעיותיה הפנימיות. אחרי שחשב שעה קלה, השיב לו רבי נחמן: אני רואה שצפוי לך עתיד גדול אולם לא בכיבוש העולם, לך הביתה לצרפת ותשתמש בכישרונותיך לטובת ארצך, אולם אל תשלה את עצמך, כי לאיזה גובה שלא ידרוך כוכבך, דע כי קריירה שהחלה בדם מסתיימת בדם, התוצאה של קרבות ומלחמות היא מלחמה חדשה ולא שלום, וההיסטוריה לא נעשית בידי אדם כי אם בידי ההשגחה העליונה. נפוליאון התרשם מאוד מדעה זו שכמותה עדיין לא הושמעה באזניו, אולם תשוקתו העזה לתהילת גיבורים המושגת בשדה הקרב הכריעה את הכף והוא החליט ללכת בדרכו, מוטב חיים קצרים אך רבי תהילה וכבוד, מאשר חיים ארוכים משעממים של שלום, אמר בתוקף. רבי נחמן החווה קידה והשיב: כל אדם חייב לבחור לו את דרכו בחיים, אולם אל נא ישכח הוד מעלתו כי אפילו לב מלכים ורוזנים הוא בידי ה'. לפני שעזב ניסה נפוליאון לשכנע את רבי נחמן שיסכים להימנות על יועציו. אולם הרב אמר לו כי גם הוא כבר בחר את דרכו בחיים, אני מחפש לעצמי לא תהילה ולא כבוד אלא לעבוד את ה' בכל לבי ובכל נפשי.

הרה"ק רבי נחמן זיע"א ונפוליאון הלכו איש איש לדרכו, נפוליאון הפך להיות האדם הגדול ביותר בעולם אולם רק לתקופה קצרה, וחיוו נסתיימו בבדידות מזהירה בגלות על אי בודד. רבי נחמן נפטר בגיל צעיר, אולם בחייו הקצרים הוא הגיע לפסגת האמונה וההשראה הרוחנית ונהיה מנהיגם הנערץ של אלפי יהודים בכל העולם.

צ'ין אדם לחברו

כל אלמנה ויתום לא תענון

הרה"ק רבי אביגדור אחיו של הרה"ק רבי חיים מצאנז זיע"א, נודמן פעם לעיירה לשבת ונתארך בבית גביר אחד, נהוג היה באותם הימים, שלאורח חשוב היו מגישים את קערת החמין והוא היה מחלק לכל אחד את מנתו כאילו הוא בעל הבית. הגישו לרבי אביגדור את הקערה, ולאחר שטעם ממנה המשיך לאוכלה עד תומה, ולא חילק למסובים האחרים. תמהו כל המסובים וחשבו שיש כאן איוז הנהגה נסתרת הנשגבה מבינתם. לאחר הסעודה לשאלתו של אחד ממקורביו, אמר רבי אביגדור לך אני יכול לגלות את הסיבה: כשטעמתי מהחמין התברר לי שהמשרתת היתומה טעתה ונתנה בו מעט נפט במקום שמן, אמרתי בלבי מוטב אסבול אני את טעם הנפט ולא יכעסו בעלי הבית על המשרתת היתומה.

זהירותו של החתם סופר בכבוד הזולת מסופר על הגאון רבי ישראל יצחק אהרן לנדסברג זיע"א לימים אב"ד גרויסווארדיין, שכאשר נכנס ללמוד בישיבת הגה"ק ה"חתם סופר" זיע"א, והיות שהיה מחוסר אמצעים, הציע לבחורים כי מוכן הוא לכתוב את כל חידושיו של ה"חתם סופר" מלה במלה, ואפילו לתאר כל תנועה ותנועה שלו, והם הבטיחו לשלם לו על כך. כשהגיע החת"ס לשיעור, חש באוירה קלילה בעקבות ניסיונו של אותו בחור צעיר לחקות אותו, והוא תבע מאחד התלמידים לספר לו מה זה ועל מה זה? התלמיד נאלץ לספר לו על ההסכם שהיה עם אותו עילוי צעיר, לכתוב את שיעוריו ולמוסרם בפני התלמידים בדיוק באותו אופן שהרב מוסרם. החת"ס הגיב בהקפדה, סגר את הגמרא ועזב את הישיבה. למחרת היום ציווה החת"ס למסור לכל הבחורים, שעליהם להתייצב לשיעור ללא יוצא מן הכלל,

איש בל יעדר, ומי שלא יבוא לא יורשה להיות בישיבה, וגם איציק אהרן אותו נער צעיר חייב להשתתף, ואם יסרב יש להביאו אף נגד רצונו. לא היתה איפא ברירה לאיציק אהרן, וגם הוא בא כשכל גופו רועד כעלה נידף, ונפשו כמעט פורחת ממנו, ורוח היתה כה שבורה ורצוצה ממה שאירע בשיעור אתמול, שלא היה יכול לבוא ברגליו והבחורים נאלצו להעמיסו על כתפיהם ולהביאו לישיבה, הוא ידע שכלתה אליו הרעה, והיה בטוח שהרבי יגער בו קשות ויסלקו מהישיבה בבושת פנים. כאשר כולם התיישבו במקומותיהם, פתח ה"חתם סופר" הקדוש ואמר:

בניי היקרים, אתמול בעת השיעור לא התנהגתי כשורה, במקום לשבח את הבחור איציק אהרן על מידת חביבותו לחידושי-תורה של רבו, ולחביבות שלו בכלל, ועל כשרונותיו הנעלים וזיכרונו הנפלא, נכשלתי בעוון של המלבין פני חברו ברבים, כאן פרץ מרן החת"ס בבכי מר שזעזע את כל הנוכחים, רגעים ארוכים חלפו ובכיו של החתם סופר נשמע בחלל הישיבה, בחזרו על כך שהמלבין פני חברו ברבים אין לו חלק לעולם הבא, ועל כן אינני רואה עצמי ראוי להמשיך ללמד כאן. אבל ברצוני לפייסו, על כן הנני מבקש מכם, חנוני בני חנוני, אנכי מבקש מהקב"ה שימחל לי, וכן ממך יצחק אהרן מבקש אני ממך מחילה, אנא בני, מחל לי, וחור ושאל האם הינך מוחל? כמוכן שהתלמיד ההמום מחל לרבו בלב שלם, ורק כאשר היה ברור לחת"ס כי אין לו שום קפידא עליו, חידש את שיעורו בישיבה. כל זה עשה ראש הישיבה, מגדולי הדור בפני כל תלמידי הישיבה שמנו אז שלש מאות ותשעים בחורים. כמה מוסר השכל למידים אנו ממעשה נורא זה בוהירות יתירה בכבוד הזולת.

תלולא דצדקיא

שבת קודש י"ג תשרי
הרה"ק רבי שלום שכנא מפראהביטש ב"ר אברהם המלאך (תקפ"ח)
הגה"ק רבי עקיבא אייגר ב"ר משה (תקצ"ח)
יום ראשון י"ד תשרי
הרה"ק רבי ישראל ב"ר שבתי מקאזניץ (תקע"ה)
הרה"ק רבי יוסף צבי ב"ר ישראל דושינסקי (אב"ד ירושלים - תש"ט)
יום שני ט"ו תשרי
יעקב אבינו
הרה"ק רבי מרדכי מנדבורנא ב"ר ישכר בער (תרנ"ז)

יום שלישי ט"ז תשרי
הרה"ק רבי שמעון מירוסלב ב"ר ישראל (תרנ"ז)
הרה"ק רבי צבי הירש ב"ר שלמה שפירא (דרכי תשובה - תרע"ו)

יום רביעי י"ח תשרי
הרה"ק רבי משולם איגרא ב"ר שמשון (אב"ד פרעסבורג - תקס"ב)
הרה"ק רבי נחמן ב"ר שמחה מברסלב (תקע"א)

יום חמישי י"ט תשרי
הרה"ק רבי אליהו ב"ר שלמה זלמן (הגאון מוילנא - תקנ"ח)
הרה"ק רבי יעקב יצחק ב"ר אשר (היהודי הקדוש - תקע"ד)

הרה"ק רבי יעקב יהושע העשל ב"ר יעקב (פלא יועץ - תקפ"ד)

יום שישי כ' תשרי
הרה"ק רבי אברהם יהושע העשל ב"ר יעקב (רבי העשל מקראקא - תכ"ד)

זכותם תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מצווה הלכות

מאת הרה"ג נמליאל הכהן רבטובין שליט"א
מח"ס "גם אני אודך" רמזים יספי תרשים" על המצוות.

ספרים שנפלו (א)

- א) נפל ספר על הארץ, ימהר להגביהו. (בית לחם יהודה, יור"ד סימן רפ"ב)
- ב) אפילו אם נמצא באמצע הלימוד חייב להגביה הספר. (ערוך השלחן, יור"ד, סימן רפ"ב, סעיף י"א)
- ג) אם נפלו כמה ספרים, ימהר להגביה כולם, ואל ישהה בין ספר לספר, אפילו בכדי לנשק, אלא קודם יגביה כל הספרים, ואחר כך ינשקם. (ספר חסידים, סימן תתקכ"ג, שו"ת כנה"ג על הטור יור"ד, סימן רפ"ב, אות י"ט, בשם מהר"ל, בית לחם יהודה, יור"ד סימן רפ"ב, יוסף אומן, דף 277).
- ד) אם נפלו כמה ספרים, ויש שיהוי וטורח להגביה כל ספר בפני עצמו, יעשה ערימה מהספרים על גבי קרקע, ואחר כך יגביה כולם. (פתחי תשובה, יור"ד, סימן רפ"ב, ס"ק ז')

לע"נ

מרת פייגא מלכה שיינברגר ע"ה
ב"ר יהודה לייב זצ"ל
נלב"ע י"ד תשרי תנצב"ה

קרית קרעטשניף רחובות

טל': 052-7144471 מייל: sipureitzadikim@gmail.com

בחטות דפוס פוסטר

דפוס אישי מקצועי

08-8422112 ההגנה 54 רחובות

P6422112@gmail.com

פני עין חמד

יוצא לאור ע"י בית הכנסת שכונת "עין חמד" - אהלית ציון

פרשת האזינו - עניית אמן

"בפיך ובלבבך לעשתו" (דברים ל, יד)

אחרי ימי השבעה הגיע היום שבו התקיים השיעור הקבוע של הרבי. בית המדרש היה מלא מפה לפה. הקהל ישב קשוב ודרוך. כולם המתינו למוצא פיו של רבם שיורה להם את הדרך אשר ילכו בה כדי להסיר מעליהם את מידת הדין שנמתחה על קהילתם.

הרבי פתח את השיעור בדברי הפסוק בפרשת האזינו: "וירא ה' וינאץ מפעס בניו ויבנתיו. ויאמר: אסתירה פני מהם אראה מה אחריתם פי דור תהפכת המה בנים לא אמן בם" (דברים לב, כ).

לאחר מכן המשיך והביא את דברי חז"ל: "אמר רב דוסתאי בן יהודה: אל תקרי לא אמן בם, אלא לא אמן בם, שלא היו רוצים לענות אמן" (ספרי דברים ש ב ילקוט רמז תתקמה).

הרבי אמר אל תוך דממת הקודש: "אמן- ראשי תיבות של אהרן משה נחמיה'. מהשמיים תובעים אותנו כי לא נזהרנו בעניית אמן. בגלל שחטאנו בזה נקטפו שני צדיקים אלו. עלינו להתחזק באמירת אמן בקול רם ובכוונה הראויה וישוב חרון אף ה' מעלינו".

דברי הרבי הותירו רושם עז בקרב השומעים. הדברים גרמו להתעוררות רבה וחיזוק מיוחד בעניית אמן. זמן רב אחרי השיחה רישומי דבריו ניכרו בקרב השומעים. הרבי הנחיל להם מסר גדול. פתרון אמת לבעיות סבוכות. דרך נכונה ש האדם יבור לו בשעת קושי שאינה בשמיים ונגישה לכל דורש. בפניו ובלבבו לעשותה כמעט בכל רגע נתון (כתר מלוכה עמ' שע"ב).

בברכת שבת שלום וחג שמח
הרב אליהו חיים פנחס שליט"א
חבר הרבנות המקומית מבשרת ציון

שנת אמת

יום	כניסת אמת	צאת אמת	היגיון חס
יום	17: 41	18: 52	19: 32
ת"א	17: 59	18: 50	19: 29
מיטב	18: 00	18: 50	19: 30
ב"ל	18: 01	18: 51	19: 31

בדרך כלל כאשר מתרגשת על אדם צרה או אסון חלילה הוא נוטה לחפש סגולות שיטו את כף הזכות לטובתו. הוא מרבה בתפילות, מפזר ממון לצדקה, מתפייס עם חבר לשעבר וכדומה.

הנהגות אלו נכונות, טובות והוגנות, אבל יחד עם זאת יש לחפש ולדרוש אחר הסיבה לניסיון ולקושי. בסיפור שלפנינו נקרא על האדמו"ר מקלויזנבורג זצ"ל אשר ברוח קודשו ידע להציג לפני תלמידיו את הגורם לצרה שהתרגשה עליהם למען ידעו לפעול ישועת אמת ולמנוע צרות נוספות. אסון מחריד התרחש. השמועה האיומה פשטה בין יהודי ניו-ג'רסי שבארצות הברית כאש בשדה קוצים.

היה זה בשנת ה'תשל"ט. אברך צדיק וירא שמיים, תלמיד חכם ואב למשפחה בשם ר' אהרן קיפח את חייו בתאונת דרכים מחרידה.

הוא היה צעיר לימים והשאיר אחריו אלמנה וכמה יתומים רכים. דבר האסון היה לשיחת היום. אבל גדול ירד על קהילת צאנז שאליה השתייך וגם על שכניו וידידיו.

ר' אהרן היה ממקורביו של כ"ק האדמו"ר רבי יקותיאל יהודה מצאנז קלויזנבורג זיע"א. גם בבית הרבי הורגש צער גדול על פטירתו הפתאומית. עוד לפני שתאוששו מהאסון ומהמהלומה העצומה שניתכה עליכם פשטה בשורה נוראה נוספת:

אברך נוסף מקהילת צאנז בשם ר' משה נחמיה נפטר לפתע ואינו. גם הוא היה תלמיד חכם גדול וצעיר לימים. גם הוא השאיר אחריו אלמנה צעירה מטופלת ביתומים קטנים שבורים ורצוצים. כולם הרגישו כי חובה על כל אחד לפשפש במעשיו ולראות מה צריך לתקן.

הם הבינו כי לא לחינם ה' עשה זאת אלא לעורר אותם ולשפר את מעשיהם. הציבור לא ידע במה ואיך להתחזק. הם חיכו למוצא פי הרב.

הצלחה בגו"ר

יצחק אריאל בן טובה חגי חיים וב"ב שמואל אימן בן אסתר זרי שגית בת רותי מאיר ישראל בן רחל ברכה- יראת שמים ליאור יהושע סומך וב"ב גלית בת מסודי יהודה אריה בן רחל ברכה ארז בן שושנה רונן אברהם וב"ב קסירר אפרים וב"ב רחל ברכה בת פדילה דליה משפ' שטרית נעם יצחק בן רחל ברכה רינה בת סימי וב"ב יוסף ליאור בן דליה אפרת- הצלחה בכל העניינים שלמה ודנה דוד וב"ב אריה ושרה לוי וב"ב י.מ.ש כדורי אקבלי יוסף חיים בן נסכה שולמית ומרדכי חיים דויטש וב"ב רח דוד בן לאה וב"ב עמית בן אהרון וב"ב

זיווג הגון וכשר במהרה

אורן חיים בן אלן אסתר רחמי בת סימי תרצה בתיה בת ימנה נינט יוסף בן רחמה אילן בן ג'ולייט יפית שרה בת ג'ינה דרור בן סופיה אנאל חביבה בת שולמית מיטל בת מלכה מאיר בן שרית ואליהו טליה עדן אסתר בת שולמית נעם בן שרה שירי ימנה בת שולמית דוד עומרי בן יהודית שושנה שירה בת סילביה שמעון בן שולמית סינן רבקה בת אלן אסתר עמית בת טובה אברהם גורגי' בן דליה אפרת אורן בן נעמי

זרע קודש בר קיימא

גלית בת מסודי אליהו זרי בן ימנה אילנה בת רחמה שמואל אימן בן אסתר זרי סינן בת אסתר רחל מרים בת יהודית דניאל בן שרה ואושרית בת שושנה נעמה בת יפה דגנית בת שושנה אסף בן סופיה נתנאל בן ג'ינה מיטל בת שושנה

רפואה שלמה

מאיר ישראל בן רחל ברכה יצחק בן עזרא ימנה ניזרי בת סטה- בריאות ואריכות ימים מרדכי ניזרי בן פרח- בריאות ואריכות ימים מאיה בת עדי דליה אפרת בת נעימה סימי בת סוליקה מיכאל יהודה בן מרים אורן בן אסתר דינה בת מזל נעם יצחק בן רחל ברכה נעמי בת רחל שירה שילת בת אורלי אפרים בן שרה לביא ישראל בן תמר חיה אסתר בת סוליקה מוריה בת רחל ברכה נחום בן כיריה יהודה אריה בן רחל ברכה ישראל בן חווה יפה בת שרה-הצלחה ורפואה רחל בת זוהרה משה בן נזימה עינת בת רחל ברכה רפאל משה בן רחל יצחק בן פנינה רחל ברכה בת פדילה דליה יצחק בן רבקה רחמי בת סבריה קסנש בת דגטו יצחק בן חנון רפאל אבידן בן תקווה אליהו בן רחל בנימין בן ברכה אלן אסתר בת שלום נעימה בת שרה יהודה לייב בן אסתר מלכה נעם אלימלך בן אושרית- רפואה שלמה ובריאות איתנה יהודית אסתר פרדאל בת חיה- בריאות ואריכות ימים

העלון מוקדש לעילוי נשמת משה בן גורג'יה ז"ל

לרפואה שלימה לנוריאל בן אסתר

לרפואה שלימה לאיידה חיה בת אסתר וליילד אלחנן רפאל בן איריס וליילד אורי חיים בן שלי

זש"ק, פרנסה טובה ובריאות איתנה לאליהו ניזרי בן ימנה וגלית בת מסודי

להצלחת ולרפואת אברהם גורג'י בן דליה אפרת וב"ב והצלחת יוסף ליאור בן דליה אפרת וב"ב

לע"נ הצדיק ר' חיים אבישלום כהן פרחיה בן בלנקה זצ"ל

שואל ומשיב בהלכה - סוכות

מה הן הלכות של חג סוכות?

Ice ?

תשובה :

הלן סיכום ההלכה מפי ר' אליהו חיים פנחסי, רבנות מקומית מבשרת מתוך ספרו 'הכשרות למעשה':

מצוות עשה מן התורה לאכול כזית פת בלילה הראשון של חג הסוכות בסוכה. צריך לאכול בלי הפסק בכדי אכילת פרס. **מקורות:** ילקוט יוסף מועדים עמ' קל"ט. חזון עובדיה- סוכות עמ' ק"ח, ק"ב.

יש אומרים שאת ה'כזית פת' שאוכלים בסוכה צריך לאכול בלי לפתן ויש חולקים. מעיקר הדין יוצא ידי חובת אכילת כזית פת בסוכה בלילה הראשון גם כשיש בו תערובת לפתן של סלט או דגים וכיו"ב, אבל נכון לחוש להחמיר בזה.

מכיוון שיש חיוב מהתורה לאכול כזית פת בלילה סוכות בסוכה, לכן אם שכח לומר 'עלה ויבוא' בברכת המזון בלילה חג הסוכות, אם נזכר כשאמר 'ברוך אתה ה' - לא יסיים ויאמר 'בונה ירושלים' אלא יאמר: 'למדני חוקיך' ויחזור ל'עלה ויבוא'.

אם חתם 'בונה ירושלים' - יאמר שם: 'ברוך אתה ה', אלוקינו מלך העולם, אשר נתן (שבתות למנוחה ו) מועדים לשמחה וכו' את יום (השבת הזה ואת יום) חג הסוכות הזה, את יום טוב מקרא קודש הזה. ברוך אתה ה', מקדש (השבת ו) ישראל והזמנים. וממשיך את ברכת 'הטוב והמטיב'.

אם לא נזכר עד שהתחיל ברכת 'הטוב והמטיב' ואמר: 'ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם לעד וכו' - יחזור לראש ברכת המזון. אבל אם טעה ביום החג בבוקר ולא אמר בברכת המזון 'עלה ויבוא', לא צריך לחזור. **מקורות:** ילקוט יוסף- מועדים ע"מ ק"מ. חזון עובדיה- סוכות עמ' ק"א-ק"ג.

אם ירדו גשמים בלילה הראשון של החג, פטור מלאכול בסוכה, שנאמר: "בַּסֹּכֹת תִּשְׁבּוּ שִׁבְעַת יָמִים" (ויקרא כג, מב). "תִּשְׁבּוּ- כעין תדורו", מכאן שהמצטער- פטור מן הסוכה. יש חולקים ואומרים כי בלילה הראשון צריך לאכול כזית בסוכה גם אם יורדים גשמים, והעיקר להקל. גם למחמירים, כשיורדים גשמים לא יברכו ברכת 'לישב בסוכה', שספק ברכות להקל.

מי שלא אכל בסוכה בלילה הראשון של החג בגלל הגשמים ונכנס לביתו וקידש וברך 'שהחיינו' בקידוש ולמחרת בבוקר פסקו הגשמים, יש אומרים שיחזור לברך 'שהחיינו' בקידוש. יש חולקים. ספק ברכות להקל ולא יברך.

על כל איש ואיש מישראל מוטלת מצוות נטילת ארבעת המינים (לולב אחד, שלושה הדסים, שתי ערבות ואתרוג אחד) לברך עליהם ולנענע אותם בשבעת ימי החג. אישה פטורה ממצווה זו (לפי מנהג האשכנזים יכולה ליטול בברכה). לא נוטלים לולב בשבת, מכיוון שחכמים גזרו שמא יטול את הלולב בידו וילך ארבע אמות ברשות הרבים.

מצוות נטילת ארבעת המינים היא ביום ולא בלילה. כל היום כשר לנטילת לולב. המהדרים במצוות - יש מהם שנוהגים לברך על הלולב ולנענע אותו בתוך הסוכה ואת הנענועים בזמן אמירת ההלל עושים בביה"כ. אדם שאין לו לולב, יכול לקחת מחבירו ב'מתנה על מנת להחזיר' ויוצא בו ידי חובה. גם מי שאיטר יד (שמאלי) נוטל את הלולב ביד ימין ואת האתרוג ביד שמאל.

כָּל מֵה שְׂאָדָם עוֹשֶׂה- לְעֶצְמוֹ הוּא עוֹשֶׂה

המשפיע הרב אברהם אלימלך בידרמן סיפר סיפור מופלא על כוחו של ויתור. זה היה בשנת ה'תשע"ח בבני ברק. מדובר בבניין בן ארבע קומות ללא מעלית. השכן מהקומה הרביעית רצה להוציא מרפסת מביתו, כדי שיוכל לבנות שם סוכה שצריכה להיות תחת כיפת השמיים. כל השכנים מתחתיו התנגדו לכך בכל תוקף. הם אמרו שלא משנה היכן הוא יוציא את מרפסת הסוכה, הוא יגרום לאותו שכן שיש לו מרפסת מתחת לא לבנות את הסוכה שלו מכיוון שיש מעליה מרפסת והסוכה תיפסל.

השכן מהקומה הרביעית החליט בלית ברירה לבנות סוכה בחצר הבניין. דבר זה יגרום לו לטרחה גדולה. על כל חיסרון של הדבר הקטן ביותר, הם יצטרכו לעלות ארבע קומות ושוב לרדת וחוזר חלילה. אחד השכנים שבקומה הראשונה שמע זאת והוא ריחם על השכן. הוא ניגש לשכן מהקומה הרביעית ואמר: "אתה יכול להוציא מרפסת סוכה מעל השול שבו אשר הייתי בונה עד היום את הסוכה. אני אבנה את הסוכה שלי מהצד השני בחצר הבניין". השכן מהקומה הרביעית הודה לו מאוד על כך.

בימי חוה"מ פרצו רוחות סערה. גג גדול וכבד נפל מהקומה השלישית ישר לאותו מקום שבו השכן מלמטה היה בונה בכל שנה את הסוכה. הרעש היה עצום והשכן רץ לעבר המרפסת כדי לראות מה קרה. אז הבין שאם הוא לא היה מוותר והיה ישן בסוכה עם ילדיו, מי יודע מה חלילה היה עלול להתרחש. אנחנו לומדים מכאן דבר עצום - לפעמים האדם חושב שהוא עושה טובה לשכנו בעצם העובדה שהוא מוותר, אבל למעשה הוא עושה את הטובה הזאת לעצמו.

עושה אירוע שמחה באולם שמחות וברצונך להפוך אותו לכשרות "מהדרין-גלאט"?

צוות משגיחים תלמידי חכמים ידאגו לכך בכל איזור בארץ. ההשגחה החל מזמן אספקת הבשר ועד למנה האחרונה. בפיקוחו של הרב אליהו חיים פנחסי שליט"א 052-6329144 (הנייד באישור ועדה רוחנית)

מינויים

לקבלת העלון חייג במייל מדי שבוע, יש לשלוח בקשה למייל PnineEH@gmail.com

הקדשת העלון

ניתן להקדיש את העלון לעילוי נשמה, רפואה שלמה, הצלחה, זיווג הגון, חזרה בתשובה וכו' נא לפנות לליאור בטל" 052-7652084 כתובת המערכת: עבור ליאור עצמון, רח' הבושם 26 ת.ד. 83375. מבשרת ציון. מיקוד 9076926

לשאלות בהלכה

נא לפנות לרב אליהו פנחסי בטל" 052-6329144 (הנייד באישור ועדה רוחנית)

אם ראשונים כמלאכים - האדמו"ר הרב מנחם מנדל פנט מדעש זצ"ל

האדמו"ר הרב מנחם מנדל פנט מדעש זצ"ל - נולד בשנת ה'תקע"ח (1818) בטרצל שבהונגריה. כבר מילדותו הועידו לו גדולות ונצורות. שקדן ולמדן עצום. ענוותן. בשנת ה'תר"ב (1841) עבר לעיר אוריזור שברומניה לכהן שם כרב, תפקיד אותו מילא עד פטירת אביו ב-כ' בניסן ה'תר"ה (1845). לאחר פטירת אביו קבע את מקומו בדעש והתמנה למלא את מקום אביו באדמו"רות ובכך היה האדמו"ר השני בשושלת.

היה נערץ על ידי אלפים כצדיק, וכן היה עמוד ההוראה בטרנסילבניה. בשנת ה'תרל"ה (1875) ייסד את "כולל אהבת ציון לזינברגן סילאדי וקיוואר" לטובת בני ארץ ישראל וכן הקים ישיבה גדולה בדעש. גאון. מסר עצמו כל חייו בעבודת הקודש לטובת היהודים. נפטר ב-י"ג בתשרי ה'תרמ"ה (1884). חי כ-66 שנים. ציונו באוהל אדמו"רי דעש שבהונגריה. בנו, ר' משה, מילא את מקומו באדמו"רות.

אביו: האדמו"ר ר' יחזקאל (רב העיר קרלסבורג. לימים מייסד חסידות דעש. בעל ה'מראה יחזקאל'). **אימו:** מרת חיה רחל (בת ר' משה הניג מלינסק שבגליציה). **מרבתי:** ר' משה סופר שרייבר (החת"ם סופר), ר' משה טייטלבוים (הראשון) מאוהל (ה'ישמח משה" - ממנו למד את תורת החסידות משנת ה'תקצ"ז). **אשתו:** מרת רייזל (בת הגביר ר' יהודה לייביש הלוי קרויס מאוהל, נישא בשנת ה'תקצ"ט). **ילדיו:** ר' משה (מילא את מקום אביו באדמו"רות), בתו (נישאה לר' שבתי בן רבי משה - מחבר הספר 'מבשר טוב'). **מספריו:** **ישערי צדק** - על אורח חיים ויורה דעה • **משפטי צדק** - על חושן משפט • **מעגלי צדק** - על אבן העזר • **יאבני צדק** - על התורה הקדושה.

בספר 'גדולת יהושע' מובא שיום אחד רבינו אמר למשמשו, רבי משה פדר ז"ל: "אמש התעמקתי בסוגיא ויישבתי דבריו של התנא האלוקי רבי עקיבא והתגלה אלי בחלום להכיר לי טובה. אמר לי שזה יהיה לאות שהחלום אמת, שהיום שליח מארץ הקודש יגיע לכאן, ויביא לי במתנה גלימה ממלבושי ירושלים". אכן כך היה.

אביו של רבינו שלח את בנו מנחם מנדל לישיבה של ה'חת"ם סופר' בפרשבורג. הבן המוכשר ובעל המידות למד יומם ולילה בישיבה והתעלה במעלות התורה והיראה. כאשר הגיע לפרקו רצה לשוב לבית הוריו כדי למצוא את זיווגו. לפני כן ניגש לרבו כדי לקבל ברכת פרידה. ה'חת"ם סופר' אמר לו: "בדרךך לביתך כדאי שתעבור בעיר אוהל ותכיר את הרב הקדוש ה'ישמח משה', שהוא מופת לגדלות בתורה וליראת ה' תמה והידבק בדרכיו".

רבינו עשה כדבריו. הוא הגיע לאוהל. שכן שם חדר באכסניה המקומית ופנה ללמוד במחיצת ה'ישמח משה'. בקרבתו התעלה עוד ועוד בלימוד התורה ובמעלות הקדושה. יום אחד, כאשר חזר מלימודו אצל ה'ישמח משה' ופנה לעבר האכסניה שבה התגורר, נפשו חשקה לקנות מלון באחד מדוכני השוק שנמצא בדיוק בדרכו. הוא ניגש לאחד מדוכני הפירות ושאל את הנערה המוכרת למחירו של המלון. היא אמרה מחיר שנשמע לו גבוה למדי. הוא עמד ללכת לדוכן אחר.

אז שמע את הנערה אומרת בלשון נופל על לשון: "צדיק זה בא לבית מלוני וייפטר בלא מלון?!" הוא התפעל מאוד מלשון המליצה של הנערה בשוק. הוא נשא את עיניו והביט בה לשניה אחת. מיד נשא את רגליו לעבר אכסנייתו, עלה בריצה לחדרו, השתטח על הארץ והתחיל למרר בבכי. האכסנאי שמע את בכיו הרם, חשב שקרה לו אסון, מיהר לחדרו ושאל אותו בדאגה רבה לסיבת הדבר. ענה לו הנער בקולו הנשבר: "איך לא אבכה אם נשאתי את עיניי להסתכל בבת ישראל? איך אוכל לשוב על כך בתשובה?!"

האכסנאי שמע את פרטי המקרה ואמר: "יש לי עצה עבורך כיצד תוכל לתקן את הדבר למפרע. הרי חז"ל אסרו על האדם לקדש אישה עד שיראנה. אותה נערה בודאי הגיעה לפרקה. ובכן, אם תסכים לשאתה, יהיה התר למפרע להסתכלות זאת והיא תסכים בודאי מכיוון שהיא בת עניים היא". העצה התקבלה על דעתו של הנער והרגיעה אותו מעט. הוא התנה את החלטתו בהסכמת המרא דאתרא.

ה'ישמח משה' שמע את המקרה מפי הנער ויעץ לו כי יכתבו מכתב להוריו בו יבקשו מהם שיגיעו לאוהל כדי לבדוק את השידוך. אם יסכימו לו, הדבר יגמר בכי טוב. המכתב נשלח ליעדו. לאחר כמה שבועות הרב מקרלסבורג ורעייתו הגיעו לאוהל. הם נועדו תחילה בביתו של ה'ישמח משה' שהביע בפניהם את דעתו שכדאי להם להסכים לשידוך כדי להציל את בנם מצער ועוגמת נפש כה מרובים.

הרבנית התמרמרה על כך שעליהם לשדך את בנם העילוי בתורה והמושלם במידות עם נערה מוכרת פירות בשוק שמשתייכת לדלת העם, אבל שני הרבנים נמנו וגמרו שאם הנערה נאה במידותיה ובמעשיה, די בכך כדי שתינשא עם הבן. אמו של הנער ביקשה לראות את הנערה כדי להתרשם ממנה.

הפגישה סודרה מהרה ובסיומה האמא חזרה לביתו של הרב מאוהל כשהיא ממררת בבכי: "פגשתי בה... היא בהחלט נערה עדינה, אבל צורתה החיצונית אינה נאה! מדוע מגיע לנו עונש כזה?! אם הקדוש ברוך הוא חנן אותנו בבן כליל המעלות, מדוע עליו לשאת נערה פשוטה וחיצונית לא מתאימה? הרי הוא בן יחיד, מיוחס ומיוחד."

ה'ישמח משה' לא מצא תשובה משכנעת לטענתה של האמא. הוא פנה לבן שהיה שם ואמר: "נראה כי אימך צודקת בדבריה". כאשר הבן שמע זאת, הוא פרץ בבכי עז וזעק: "אבל מה יהיה על המבט? מה יהיה על המבט?!" ה'ישמח משה' ראה כי הצער של הבן גדול אפילו מהצער של אמו. הוא קם ממקומו וקרא לרב ולרבנית שיכנסו איתו לחדר הפנימי בביתו.

כאשר שלושתם נועדו, פייס את האם והבטיח להורים: "אם תסכימו לשדך את בנכם עם הנערה, אני מבטיח לכם שתזכו לדורות ישרים מזיווג זה!". ההורים נמלכו בדעתם והחליטו לשמוע בקולו של הרב. השידוך נגמר בכי טוב. רבינו הקים עם רעייתו בית לתפארת והפך לרבה של דעש. ברבות הימים בני הזוג זכו לשושלת רבנים גאונים, גדולים בתורה ובריאה לדורי דורות.

ויתור וישָׁכְרוּ

לא היה לי מה לעשות. שתקתי וחשבתי כי 'דיה לצרה בשעתה'. עתה, כאשר שניכם באתם אלי, אני מוכן לפצות את אחד מכם. מתחת לבנין יש מחסן קטן שלא מכרתי אותו. חפרתי שם כדי לבנות מחסנים, אבל העיריה לא אישרה לי. לכן נשאר מחסן שלא מכרתי. אתן את המחסן לאחד מכם בתמורה לחניה שמגיעה לו".

השכן שחנה בבנין שנים רבות הגיע לבית וסיפר לאשתו את כל הסיפור. הוא כעס על הקבלן שהולך אותם שולל. "ברוב חוצפתו", אמר לאשתו, "הוא מציע לנו איזה מחסן קטן. מה אני אעשה עם מחסן בלי חניה?".

"מה בכוונתך לעשות?", אשתו שאלה. הוא השיב שהוא לא מוכן לוותר והוא 'ילך עד הסוף'. אשתו אמרה לו: "אני מתקשה להאמין שאני שומעת דיבורים כאלה מפיו. אתה לומד שנים בכולל. מקיים מצוות בהידור ועובד כל הזמן לשפר את מידותיך. פתאום אתה לא מוכן לוותר, ואתה דורש שהשני יותר? זאת שעת המבחן שלך- אדם צריך לתקן את עצמו, לפני שהוא תובע דבר מזולתו".

הוא הסביר כי קשה למצוא חניה באזור. אם יוותר הוא יצטרך לחנות לפעמים רחוק מהבית. מי יודע מה יקרה לרכב וכו'. אשתו אמרה לו: "אם הויתור היה קל, זה לא היה מבחן. דוקא מכיוון שזה קשה, תקבל על כך שכר גדול". הוא ניגש לשכן ושאל אותו: "למה קנית רכב אחרי שנים שלא היה לך?". השכן ענה כי קשה לו ללכת ברגל. "אם כך", אמר, "החניה תהיה שלך. אני אקח את המחסן". השכן ניגש לקבלן וסיפר שהחליט לקחת את המחסן, בתנאי שהקבלן יחתום שכל מה שתחת הבנין שייך לו, כדי שלא יבוא יום אחד מישהו ויערער על כך.

הקבלן חתם העסקה בוצעה והשקט שב לשרור בבנין. חלפו מספר חודשים. יום אחד הוא קנה סחורה וחיפש מקום לאחסן אותה. הוא נזכר במחסן שקיבל. הוא ירד למחסן עם ילדיו כדי לאחסן את הסחורה.

אחד הילדים התחיל לדפוק על הקירות תוך כדי משחק. פתאום הם שמעו קול חלול. התברר שאחד הקירות הוא קיר גבס. הם הביאו פטיש, דפקו על הקיר והגבס נפל. מאחוריו הוא גילה חלל אדיר של עשרות מטרים רבועים. שטח של דירה ממש.

התברר שהקבלן בנה מרתף גדול, אבל העיריה לא אישרה את הבנין, כל עוד המרתף הזה קיים לכן הוא בנה שם קיר מגבס להסתיר את כל הבנייה ושכח מזה. עתה, כל הדירה הגדולה הזאת עברה לרשותו של אותו שכן ותרן באישור הקבלן, שעשה מהשטח דירה גדולה, אותה התחיל להשכיר ולהתפרנס ממנה בכבוד.

(מעובד מתוך דורש טוב – סוכות)

עד כמה גדול כוחו של ויתור- זאת לא ניתן לתאר ולשער. עלינו לדעת כי כגודל הקושי- כך גודל השכר שאותו אדם יקבל אם יוותר. סיפר מגיד המישרים הרה"ג גואל אלקריף שליט"א, ר"מ בישיבת 'דרך חיים' בבני ברק: יהודי בעל משפחה גדולה עשה במשך שנים סוכה בחצר הבנין בו התגורר. יום אחד הגיעו לבנין שכנים חדשים- זוג צעיר עם ילד. הסוכה שבנו במרפסת הדירה הספיקה להם.

במשך השנים המשפחה גדלה. שנה אחת לפני חג סוכות השכן הצעיר הגיע לשכן הותיק ואמר לו כי הוא רוצה השנה לבנות סוכה למטה בחצר. השכן הותיק השיב: "אין בחצר מקום לשתי סוכות". השכן הצעיר ענה: "אם כך, נעשה תורנות - שנה אחת אני אעשה למטה ושנה אחת אתה".

השכן הותיק תמה: "אבל אני מוחזק לעשות בחצר סוכה כבר שנים רבות". השכן הצעיר השיב: "אכן עשית סוכה בחצר לבדך, כל עוד לא הייתי צריך לך, אבל החצר היא משותפת לכל השכנים. זכותי לבנות בחצר בדיוק כפי שזאת זכותך. לכן עלינו להתחלק בזכות בנין הסוכה בחצר".

הם החליטו לגשת לרב ולקבל את פסיקתו. הרב שמע את שני הצדדים, וקבע כי החזקה של השכן הותיק, אין לה תוקף הלכתי. הוא לא טוען שקנה את זכות הבניה בחצר, אלא טענתו היא שאיש לא מחה על כך שהוא בונה סוכה בחצר. טענתו של השכן החדש צודקת על פי דין.

השכן הותיק התקשה לקבל את פסק ההלכה וטען כי הוא בונה סוכה בחצר במשך שנים רבות. כיצד יתכן שיבוא שכן חדש ויוציא אותו מסוכתו? הרב אמר לו: אספר לך סיפור: באחד הבניינים פה בשכונה, גר דייר שהיתה לו חניה רשומה על שמו ב'טאבו'. במשך שנים לא היה לו רכב ולכן אחד הדיירים בבנין החנה בקביעות שם את רכבו.

הוא קנה מכונית יום אחד. הוא פנה לשכן והודיע לו כי הוא קנה רכב ומעכשיו הוא יחנה את הרכב בחניה הרשומה על שמו. השכן היה מופתע והשיב כי החניה רשומה על שמו ב'טאבו'. השניים התחילו להתווכח כאשר כל אחד טוען כי החניה רשומה על שמו. שניהם הביאו את מסמכי הקניה. התברר כי הקבלן מכר לשניהם את אותה חניה.

הקבלן שמכר להם את הבנין היה אדם ישר ואמין. הם החליטו לפנות אליו ולשאול אותו כיצד הוא מכר חניה אחת לשני דיירים. כאשר הגיעו לקבלן הוא אמר להם: "בודאי שמתם לב שהחניה הזאת היא מרווחת יותר משאר החניות".

"בתוכנית המקורית היתה שם חניה כפולה, ולכן מכרתי שתי חניות. במהלך הבניה המהנדס הגיע ודרש להוסיף עוד עמוד תומך בבנין במקום החניה. כך החניה הכפולה הפכה להיות חניה אחת. ידעתי שמכרתי את החניה לשניכם, אבל

הרב יצחק בן תפאחה כדורי זצ"ל	הרב שמואל בן שמחה דרזי זצ"ל	ילד יחיא בן יוסף ז"ל
פואד אברהם בן רגינה ז"ל	מאיר מורד בן שושנה ז"ל	יצחק בן ברוך דב ז"ל
אביבה בת איירין ע"ה	זהבה בת שושנה רייזל ע"ה	מאירה בת יפה ע"ה
אברהם בן יונה ז"ל	מרים בן דבורה ז"ל	אביגדור בן ג'ולי ז"ל
סעידה בת תופחה ע"ה	ר' שאול בן סילביה זצ"ל	צדיק חכם בן חזלה ז"ל
מזל בת שמעון ע"ה	שני בת אסתר ע"ה	דוד בר חסיבה ז"ל
יוסף בן מרים נוסרת ז"ל	מסודי בת חביבה ע"ה	חוה בת יעקב צבי ע"ה
יעקב בן אסתר ז"ל	אסתר בת גולה גאולה ע"ה	יצחק בן מישא אסתר ז"ל
רחל רפאת בת השמת ע"ה	יוסף בר סעדה ז"ל	ברכה בת מרדכי ע"ה
לטיף בן פרוחה ז"ל	שלום בן אסתר ז"ל	יעקב בן נעמה ז"ל
מרים בת שרה ע"ה	אריה בן מרים ז"ל	דוד יצחק בן פרוחה ז"ל
אביבה לוישי ע"ה	אלון בן סעדה ז"ל	גורג'יה בת נעימה ע"ה
שרה בת נרקיס ע"ה	אילנה (מחרוזת) בת שרה ע"ה	רחמה בת מסעודה ע"ה

הרב עובדיה יוסף בן גורג'יה זצ"ל	הרב מרדכי צמח בן מזל אליהו זצ"ל	רחמים בן רחל ז"ל
חיים משה גרשון בן שלמה יחזקאל ז"ל	אליהו אליאס בן אלגריה ז"ל	ר' עוליאל ישועה בן סטה מקנין זצ"ל
אביחי בן אסתר ז"ל	שמואל בן רבקה ז"ל	נעימה בת גורג'יה ע"ה
חי זידי בן קלרה ז"ל	רפאל בן אסתר ז"ל	חי זידי בן קלרה ז"ל
ר' יצחק בן מסעודה קדוש ז"ל	יצחק בן חביבה ז"ל	ר' יצחק בן מסעודה קדוש ז"ל
אסתר בת נעמי ע"ה	אהרון (אורי) בן רבקה ז"ל	אסתר בת נעמי ע"ה
ר' דב בן בנימין אלטר ז"ל	דב בן יצחק ז"ל	ר' דב בן בנימין אלטר ז"ל
אורה בת נעימה ע"ה	סוליקה בת עישה ע"ה	אורה בת נעימה ע"ה
מישא אסתר בת זרה ע"ה	סלים בן פרוחה ז"ל	מישא אסתר בת זרה ע"ה
מסעוד בן יקוט ז"ל	יעקב בן סלימה ז"ל	מסעוד בן יקוט ז"ל
	ספירנס תקווה בת נעימה ע"ה	
	יהודה בן סעידה ז"ל	
	עפאת בת השמת ע"ה	

גליון
באר
הברכה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

סוכות

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
וכן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימיל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש

באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש

דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית

Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית

Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית

Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית

Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית

Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון **ארה"ב:**
Mechon Beer Emunah
1660 45th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
כל הזכויות שמורות להמכון © 2022

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון באר האמונה הינו נגד החלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת האזינו

- ב..... צדיק וישר הוא - קבלת הנהגת הבורא
ג..... אמון בם - אמונה והכרה בכוח כל יחיד מישראל ובעשיית המצוות

ארבעה ימים שבין יוה"כ לסוכות

- ו..... ראשון לחשבון - ד' ימי טהרה שבין יוה"כ"פ לסוכות
ז..... הבינני ואדעה עדותיך - ענין ההתבוננות במהות החג ומצוותיו כהכנה לקראת הרגל
ח..... לעבדו בלבב שלם - מעלת ההכנה ועשיית המצוות בהתלהבות ובשמחה
ט..... אם אתה משמח את שלי - ענין צדקה וחסד כהכנה ליו"ט ובימי המועד

חג הסוכות

- י..... למען ידעו - בצילא דמהימנותא
יא..... ושמחת בחגך - מעלת השמחה וסגולותיה
יב..... אך שמח - מתוך האמונה יבוא לידי שמחה
יג..... דירת עראי - להיות שמח בחלקו
יד..... ולישרי לב שמחה - טהרת הלב מביאה לידי השמחה
יה..... שם שמים על הסוכה - השראת השכינה על היושב בסוכה
יו..... וסוכה תהיה - סגולות מצות סוכה
יז..... הלל וזמרה - הודאה וקרבת ה' ע"י ארבעת המינים
יח..... על נטילת - הרי הוא כביכול כנוטל את הקב"ה בכבודו ובעצמו
יט..... שפע ברכות - סגולת מצוות ארבעת המינים
כ..... כנגד האברים - רמזי ד' מינים לקדושת האדם
כא..... אויר פוסל - הולך בטל כישן דמי
כב..... מקראי קודש - קדושת חול המועד ובפרט שבת שבתוך המועד
כג..... ברכת מועדך - להמשיך מימי החג לכל השנה כולה

הושענא רבא

- כד..... לעת חיתום - יום מסירת הפתקין
כה..... בשפון תליא - בדינו לקרוע רוע גזר הדין ולהריק עלינו שפע רב
כו..... יום ערבה - פתח תקווה גם למי שאין בו לא טעם ולא ריח
כז..... והושיענו אלוקי ישענו - המתקת הדינים ביום הוש"ר וביותר ע"י חביטת ערבה

שמנ"ע ושמח"ת

- כח..... עכבו עוד יום אחד - הקירבה שבין ישראל לאביהם שבשמים בשמיני עצרת
כט..... עננו ביום קראנו - ימים המסוגלים מאוד לקבלת התפילות
ל..... תעלה תפילתי - זמן תיקון וקבלת התפילות של כל השנה
לא..... שישו ושמחו - סגולת השמחה בתורתנו הקדושה
לב..... תחילתה וסופה חסד - הזהירות בכבוד חברו
לג..... עכבו עמי - בקבלה טובה ישאר קשור לכל השנה

פרשת האזינו

צדיק וישר הוא - קבלת הנהגת הבורא

בפרשתן (לב ד), 'הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט א-ל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא'. כאן הודיענו הכתוב יסוד האמונה בהקב"ה כי תמים פעלו וצדיק וישר הוא, ובאמת ייאמר, כי מקרא זה צריך לעמוד נגד עיני האדם ולבו בכל עת ובכל שעה לקבל את כל הנהגת הבורא עמו באהבה ובתמימות, מתוך אמונה שהורה שיש מנהיג לבירה, א-ל אמונה ואין בו עול, וכמו שאנו אומרים בימים אלו (במוסף דר"ה ויוה"כ) 'וכל מאמינים שהוא דיין אמת'.

וממילא גם לעת כי תמוט רגלו ח"ו יודע הוא כי 'כל מאי דעביד רחמנא לטב עביד', שהרי 'צדיק ה' בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו, ולעולם אינו מביא 'רעה' על האדם, אלא היא רק נראית כרעה ואין זה אלא טובה עבורו. פעמים שיוכה לראות בעיניים כיצד היתה ה'רעה' הכנה לישועת ה', ופעמים שבאה לזכנו ולהרבות שברו לעולם הבא². וכדאיתא ב'ספרי' בפרשתן על מה שנאמר (פסוק ז) 'זכור ימות עולם - אמר להם הקב"ה, כל זמן שאני מביא עליכם ייסורים בעולם הזה תזכרו במה טובות ונחמות עתיד אני ליתן לכם לעולם הבא'¹.

א. איתא בגמרא (קידושין כו.), 'נכסים שאין להם אחריות נקנין עם נכסים שיש להן אחריות' - כלומר, שה'קונה' עושה מעשה קנין בקרקע ובפעולה זו נקנים לו 'אגב הקרקע' גם המטלטלים שבדעת המוכר לתיתם לו, ומסתפקת הגמרא האם קנין זה מועיל דייקא כשהחפץ המטלטל נמצא בקרקע או לאו דווקא... והוכיחו ממה שלמדנו ב'בריייתא' שקנין זה מועיל גם אגב קרקע כל שהוא, והרי זה ברור שאי אפשר להעמיד חפץ המטלטל ב'קרקע כל שהוא'... ומכאן מוכח שאין צורך להעמיד את המטלטלים בתוך הקרקע, ודחו בגמרא את ההוכחה, כי בוודאי יש בידו להניח שם חפץ כי יכול להעמיד בקרקע זו מחט, ומקשה כ"כ הרבה טרח התנא ללמדנו אופן שאפשר לקנות מחט שאינה שווה כמעט מאומה, ותירץ רב אשי - מי גילה לך רז זה שהמחט איננה שווה, אולי מדובר במחט שבראשה תלויה 'אבן טובה' - מרגניתא, ששוויה אלפי זוזי. שמעתי מחכם אחד שליט"א לרמוז בדבר, שפעמים מרגיש אדם שהוא נדקר מן השמים (או ע"י בני האדם) ב'מחט', עס שטעכט, עס טוט וויי (המחט דוקרת ומכאיבה), אבל זכור תזכור, על המחט תלויה מרגניתא דשויה אלפי זוזי...

ויתבאר עוד, כי הנה 'מרגניתא' זו אין לה מקום על גבי הקרקע, שהרי כל גודל הקרקע היא רק 'כל שהוא', ואי אפשר להניח בה שום חפץ אלא רק לנעוץ בה מחט, ונמצא שהדרך היחידה לקנות את המרגלית היא אך על ידי המחט, ולעניינו יאמר, כי לפעמים רוצים מן השמים להשפיע על האדם כל מילי דמיטב, אלא שהוא כ'קרקע כל שהו' - שאינו מוכן לקבל את הברכה, ואין עצה אלא לתלות בו מחט 'ולדקרו' בייסורים ולהביא עליו עגמת נפש ועי"ז יוכל 'לקנות' את כל האוצר המוכן בעדו.

עוד ייאמר בזה, כי לכאורה כל פעולת ה'מחט' היא עשית 'חור' בבגד, אמנם באמת כל תכליתה וייעודה הוא לחבר בין שני דברים (וכגון כפתור לבגד וכיו"ב), שמכניסים את המחט עם החוט שבה עד שנעשו לאחדים, ונמצא שאין כאן 'חור' וקלקול אלא הא גופא התיקון והחיבור. ועד"ז ייאמר כי כל ה'מחטים' שנדקרו בהם יהודי לא באו לעשות לו 'חורים' ח"ו אלא נועדו רק לחבר אותו לאבינו שבשמים.

והנה נודע מהבעש"ט הק' זי"ע (עיי' בעש"ט עה"ת, פרשת מקץ בהערה ד, ועוד) כי זה הנפק"מ והחילוק שבין האמירה 'כל דעביד רחמנא לטב עביד' (ברכות ס:) לבין נחום איש גם זו שהיה אומר 'גם זו לטובה' (תענית כא.), כי ביאור 'לטב עביד' הוא - כדי שתצא טובה מתוך הרעה, מוסיף עליה נחום איש גם זו ואומר גם זו - אותה רעה טובה היא בעצם, וכדרך שנתהפך עפרו של נחום איש גם זו לחיצים, נמצא שטובה היתה לו בעפר עצמו... והאומר שגם זו לטובה מתוך אמונה שלימה הרי באמירה זו מהפך האדם את הרעה עצמה להיות לו לטובה. ולדברינו, כל מכה ומכה הרי מלבד ש'לטב עביד' - שתצא טובה מתוך הרעה, הרי בעצם 'גם זו לטובה', כי עצם המכה טובה היא שמחברת ומקרבת את היהודי אל הקב"ה.

באר הפרשה - פרשת האזינו

ג

לדור, סנהדרין ח.), כלומר שהקב"ה ינהיגו בהשגחה עליונה גלויה לטוב לו כל הימים, וכבר נאמר (בתפילה מוסף דר"ה) 'ולא יכלמו לנצח כל החוסים בך'.

אמון גם - אמונה והכרה ככוח כל יחיד
מישראל ובעשיית המצוות

בפרשתן (לב יח-כ) 'צור ילדך תשי ותשכח קל מחוללך וכו', כי דור תהפוכות המה בנים לא אמון גם, ופירש הרה"ק ה'אורח לחיים' מזולאמשוב ז"ע

וככל שיאמין יותר כי הקב"ה 'צדיק וישר הוא' וידע שגם בשעה שנראה ש'כל דרכיו משפט' הקב"ה משגיח עליו, כך יתהפכו כל הדינים לטובה, ויזכה לראות בישועת ה' מתוך השגחה פרטית גלויה. וכמו שפירש הנה"ק ה'ארץ צבי' ז"ע מקו'יגלוב (מועדים, לשבת תשובה תרפ"ו) בלשון הכתוב בריש פרשתן (לב א) 'האזינו השמים ואדברה', שאם יאזין אדם אל 'השמים', כלומר שיטה אזנו להתבונן שכל העובר עליו וכל הקורות עמו אינם אלא מן השמים בהשגחה עליונה מדוקדקת, אזי יתקיים בו 'ואדברה', לשון הנהגה [וכמו דְּבָר אחד

ב. ובזה ביארו בנוסח התפילה (בברכת השיבה שופטנו) 'והסר ממנו יגון ואנחה ומלוך עלינו מהרה אתה ה' לבדך בחסד וברחמים', כי תחינתנו ובקשתנו להסיר ממנו יגון ואנחה, שאף שהייסורים מכניעים לבו של אדם וממשיכים אותו אל הקב"ה, אך מלוך עלינו אתה ה' בחסד וברחמים, כי אין כוונתנו ח"ו לילך בפריקת עול ובהפקרות, אלא שגלוי מלכותו ית' עלינו תהיה מתוך חסד ורחמים.

ג. הרה"ק ה'שפת אמת' ז"ע (שלח תר"נ ד"ה בפרשת) מבאר לשון הכתוב 'א-ל אמונה', וז"ל, שאלוקותו ית' מתגלה בעולם הזה לפי האמונה שנמצא בבני אדם.

ד. וכן פירש הרה"ק ה'אורח לחיים' מזולאמשוב ז"ע בלשון הכתוב בפרשתן (לב ג) 'כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלוקינו', בהקדם המשל שאמר הבעש"ט הק' ז"ע לאב ששינה מלבושיו להבעית את בנו הקטן, ותיכף שמבין הבן כי אין זה אלא אביו וקורא אבי אבי, מיד מתמלא האב רחמים על הבן ומוריד אותם לבושים ומתגלה לפני הבן, וכך כל תכלית ה'הסתר' והצער אינו אלא בכדי שנבין שהקב"ה אינו עוזב אותנו אלא רק הסתיר פניו בכדי שנקרא אליו, וכשיש לו לאדם הכרה זו מיד נעלמים כל המחיצות וההסתרים ומתבטלים כל הצער והייסורים. וזהו שאמר הכתוב כי שם ה' אקרא בעת שיהיה צער ל"ע מתוך ההכרה שהכל מאתו, וגם אותו צער בא מידי הקב"ה, ואני קורא לו, עי"ז הבו גודל - היינו מידת החסד לאלוקינו - הוא מידת הדין, כי האמונה שהכל מהבורא ית"ש ממתיקה כל הדינים ומבטלת את כל מיני צער ויגון.

ה. כאשר פרצה ה'מלחמה' הנוראה (בשלהי שנת תרצ"ט) והרשעים ימ"ש החלו להתקדם לתוך מדינות פולין וליטא, נחפזו הכל להימלט על נפשם ולברוח למקומות מרוחקים יותר או להתחבא בתוך יערות (עד שבתוך זמן קצר התברר להם כי כבר אין לאן לברוח). גם בני משפחת 'הרב מבריסק' ה"ה הגרי"ז הלוי סאלאוויטשיק ז"ע רצו לברוח אך המתינו להכרעתו של 'הרב'. לאחר ששקל הרבה בדעתו הגדולה האם מעשה זה הוא אכן בגדר 'השתדלות' הכרחית או שיש בזה סתירה לחובת הבטחון בהקב"ה הכריע כי אמנם צריך לנוס אל היער הסמוך, אך הזהירים שלא יטלו עמם שום מאכל ומזון, אלא 'יקחו' את האמונה ב'אין עוד מלבדו'... ואכן יצאו לדרך כשארין ברשותם אפילו פרוסת לחם אחת.

לאחר כמה שעות שהלכו בדרך הופיע כנגדם איש יהודי הנושא שני סלים גדולים מלאים במיני מאכלים טובים ומשובחים, ושאלם האם כבר אכלו היום, והשיבוהו שעדיין לא נכנס לפיהם אפילו משהו, מיד הראה להם את מה שבידו, וסיפר להם, כי היה אמור להתקיים שמחת נישואין וכבר ביטלו את כל האוכל עבור סעודת החתונה, אלא שלצוק העתים נדחו הנישואין למועד בלתי ידוע ונשאר כל התבשילים באין דורש, ולא מלאו ליבו להשליכם לאשפה שלא לעבור על 'בל תשחית', ועל כן נטלם עמו בכדי לתת אותם להולכי דרכים הרעבים, ואם ברצונם 'הרי שלהם לפניכם'... החל הגרי"ז לחקור ולדרוש אודות כשרות המאכלים, ולאחר שהתברר לו כי אכן הכל בתכלית ההידור והדקדוק הרשה לבני ביתו לקבלם ממנו, ונתיישבו לאכול 'כסעודת שלמה בשעתו' באמצע היער... והורה הגרי"ז שלא להשאיר מאומה מן האוכל ולשמור אותו למחרת, כי צריך לבטוח בה' שיספק להם למחר צרכיהם כמו שדאג להם ביום זה. והמשיכו להעמיק במנוסתם לתוך היער.

ויהי למחרת ושוב הופיע לפניהם איש אחר וסלי מזון בידו, ואותם הדברים בפיו, שהכינו סעודת נישואין והתבטלה... וקבלו מידו ופתחו את הסלים להוציא את המאכלים בכדי להתיישב ל'סעודה', ואכן היה שם כל מיני מאכל מלבד ה'לפת' המוגש בסוף הסעודה. פשיטא שאיש לא היה מוטרד מחסרון הלפת... חוץ מ'הרב' בעצמו... והיה הדבר

הכתוב כי דור תהפכות המה - שיש בידם לזעזע את כל העולמות, ולהפוך מידת הדין בשורשה לרחמים גלויים ומרובים, אלא שלא אמון בם - שאינם מאמינים בעצמם⁹ ובכוחות הגדולים אשר נתן להם הקב"ה'...

ובך כתב הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (שבת שובה תרס"ב ד"ה שובה) לפרש הלשון האמור בפרשתן (לב ד) 'א-ל אמונה', שבאותה שעה שאמר הקב"ה 'אנכי ה' אלוקיך' נטבע בתוך נפשות בני ישראל כח אלוקי, אלא שהוא גנוז ונסתר 'וכפי האמונה שמאמין האדם

(ד"ה צור) כי הנה האדם צריך להאמין בתפילתו ובעשייתו שפועל למעלה וכו', ויחשוב שהוא עולם קטן ונכלל בו כל העולמות מרום המעלות, על כן כאשר יפשפש במעשיו ומתחרט עליהם יכול לפעול בעולמות העליונים עד מקום שורש נשמתו, ויוכל להפוך מדת הדין למדת הרחמים, ונותן כח ועוז למעלה כמו שנאמר (תהילים סח לה) תנו עוז לאלוקים¹⁰. ושלא יהא ח"ו בכלל האמור 'צור ילדך תשי ותשכח קל מחוללך', כלומר ששוכח שהקב"ה מחולל ויוצר אותו מהעולמות העליונים למען יוכל לפעול בתפילותך מעשיו הטובים. ועל כך אמר

לתימה רבתי בעיני כולם, שהלא אפילו בעיתות שלום מעולם לא היה מעניינו איזה אוכל מוגש ומוכן עבורו, ועל אחת כמה וכמה בעת מלחמה... ובפרט שאכלו יותר מכדי שבעם, ולמי 'חסר' בדיוק עכשיו 'ליפתן' (מנה אחרונה)... ונעמד הגרי"ז על רגליו ושאל בכובד ראש האם מישוהו השאיר אמש מהסעודה, ונאלמו הכל בדומייה ואיש לא ענה, חזר הגרי"ז על שאלתו ודרש לדעת מי השאיר אתמול מהאוכל, עד שקם ילד קטן והודה כי אכן השאיר משהו. הורה לו הגרי"ז לספר בקול גדול מה הותיר למשמרת, וסיפר כי חשש שמא לא יהיה להם מה לאכול על כן נטל מעט לפתן והניחו בצנצנת בכדי שיהיה לו היום מה לאכול. פנה הגרי"ז לכל אותם שהיו עמו, ואמר להם, ראו והתבוננו בכל מעשי ה', הילד השאיר לפתן על כן לא קבלנו היום בדיוק את הלפתן, וכל זה ללמדנו עד כמה הקב"ה שומר ומגן עלינו כפי מידת בטחונו בו, ואם נסמוך עליו לבדו נזכה לראות תמיד כיצד הוא מגן לכל החוסים בו.

ו. וכבר אמר הרה"ק מקאברין זי"ע (תורת אבות, אמונה ובטחון לו) שבכוח תפילתו של כל יהודי ויהודי, לפעול כל משאלות לבו לטובה ולברכה תיכף ומיד. אך מה שאנו רואים לפעמים שלא פעלה התפילה, הוא מפני שחסר לו אמונה בכוחה של תפילה, ואדם המאמין שבכוח תפילתו לקרוע רגיעים ולפעול עבורו כל מאי דבעי, הרי הוא פועל ללא כל שהות כל משאלותיו.

ז. והדברים אין צריכים ראייה אך דוגמא לדבר במה שמצינו בענייניא דיומא לגבי ארבעת המינים שמצוה לנענע בהם, וכמו שאמרו בגמ' (סוכה לו): 'מוליך ומביא כדי לעצור רוחות רעות מעלה ומוריד כדי לעצור טללים רעים', והדבר נורא למתבונן בהם, עומד איש פשוט והמוני, שבקושי קרא מימיו ומנענע בלולב ובוזה הוא משנה כל סדרי תבל ואת הנהגת העולם, עוצר רוחות רעות וטללים רעים.

אך מלבד האמונה בגודל פעולותיו 'בעליונים' גם צריך להאמין בכוחם של מצוות ה' לקדש את האדם, וכמו שאנו מברכים אשר קדשנו במצוותיו, ולהשפיע עליו השפעות קדושות וטובות ברוחניות ובגשמיות ללא גבול. וכאשר ישים האדם אל ליבו גודל השפעת מעשיו, אזי בוודאי תתלהב נפשו בעשיית המצוה בדחילו וברחימו.

ח. דברים חוצבי להבות אש בעיניי זה כתב בספר 'סדר היום' (לשבועות) בזה"ל, ואל יקל בעיני האדם הדבר הזה, כי (אף ש)האדם הוא שפל ואפל בבחינה אחת (מצד אחד), אבל בבחינה אחרת (מצד שני) גדול כמו עד מאד, ובידו להעמיד כל העולמות כולם, מה שאין מלאך משרת יכול לעשות כן, והוא הנותן כח וחיל כביכול לבורא עולם כדכתיב (דברים לג כו) 'רוכב שמים בעזרך' וכו', וצריך כל אדם עם היותו קטן מהקטנים והדיוט שבהדיוטות להחשיב עצמו ולהתגדל ולהתנשא על הענין הזה - לומר אולי על ידי יבא איזה ענין ודבר להפיק רצון הש"י, ואל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניו וכו', עיי"ש עוד.

ט. ואל תאמר, אין הדברים אמורים אלי... כי אם לאנשי מעלה, ויזכור מה שדרשו חז"ל (קידושין לו) מפסוק זה, כי אף אם 'לא אמון בם' עדיין נקראים הם 'בנים' למקום, וכדברי רבי מאיר שבין עושים רצונו של מקום ובין אין עושים רצונו של מקום נקראו בנים.

דבר נורא אמרו בזה, שהרי אמרו בגמ' (שבת י:) 'לעולם אל ישנה אדם בנו בין הבנים, שבשביל משקל שני סלעים מילת (כלומר, אותה כמות פסים) שנתן יעקב ליוסף יותר משאר בניו נתקנאו בו אחיו ונתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים', והרי הקב"ה מקיים כל התורה כולה, ואף הוא אינו משנה בן בין הבנים...

בשעה שהוא מדבר, ולכאורה יש מקום להקשות, הרי משה רבינו היה עניו מכל האדם אשר על פני האדמה, והיאך נהג כן שלא כדרך הענוים, אלא שעשה זאת ללמד את בני ישראל ולהראות להם מה גדול כוחו של איש יהודי, עד שביכולתו להעמיד דום את השמש והירח וכל צבא השמים, עליונים ותחתונים.

כי יש בו כח אלקות כך מתגלה אליו, ולכן נקרא הקב"ה א-ל אמונה, שכפי האמונה שבאדם כך מתגלה בו'.
נוראות כתב בעל 'שבט הלוי' זצוק"ל (דרשות ח"א שער יז) לבאר בהא דכתיב בריש פרשתן (לב א) 'האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי', ואיתא בחז"ל שמשוה רבינו ציווה על השמים ועל הארץ לשתוק

איתא במשנה (אבות ג יד) 'חביבין ישראל שנקראו בנים למקום, חיבה יתירה נודעת להם שנקראו בנים למקום, שנאמר (דברים יד א) בנים אתם לה' אלוקיכם'. והתמיהה ידועה, שלכאורה נראה כפל הלשון, ומה בין 'חביבין' ל'חיבה יתירה', וכן קשה מדוע הביא את הראיה מהפסוק רק כלפי מה שאמר 'חיבה יתירה'. ושמעתי לבאר באופן נפלא, כי מתחילה אמרו חביבין ישראל שהקב"ה מתייחס ומתנהג עימם כרחם אב על בניו, הוסיף התנא לומר חיבה יתרה נודעת להם, ר"ל, שלרוב חיבתו של הקב"ה לישראל לכן הודיע להם מעלה זו (ולא הסתיר זאת מהם), וזהו שהביא ראיה ממאמר הכתוב בנים אתם לה' אלוקיכם, שנאמר זאת לבני ישראל שידעו כי הם 'בניו', ויתבוננו בכוחות העצומים שנמסרו לידיהם, ולא יהיה ח"ו 'לא אמון' בעצמם...

וכך פירש הרה"ק ה'נחל יצחק' מזוטשקא זי"ע בלשון הכתוב בפרשתן (לב ה) 'שחת לו לא בניו מומם', שמי ששיחת וחטא ר"ל וחושב שכבר אבדה תקוותו והוא לא בניו - ששוב אינו נחשב כ'בן' לאבינו שבשמים, הרי הא גופא היא מומם והחטא הגדול ביותר....

י. ובכלל הדברים הוא גם האמונה בטהרת הנפש הגדולה שנשפעה עלינו ביום הכיפורים ובמחילת העוונות שזכינו לה בחסדי השי"ת, וגם על זה ייאמר 'בניו לא אמון בם' - שהם חסרים את ההכרה עד כמה הם טהורים בימים אלו, וכדברי הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (הובא בליקוטי הרי"ם יוה"כ) בטעם הדבר שאומרים בתפילת מעריב דמוצאי יוה"כ והוא רחום וסלח לנו, והרי עדיין לא הספיקו לחטוא אחר יוה"כ"פ, ועל מה מבקשים 'סלח לנו'. אלא על הא גופא, שאין מאמינים באמונה שלימה בכפרה הגמורה יש לשוב ולבקש מחילה. וכך אומרים בשם הרה"ק מקאצק זי"ע שאילו היו בני אדם מאמינים ומרגישים את גודל טהרת נפשותם לאחר יוה"כ לא היו שבים לחטוא לעולם אלא שאינם מאמינים ומרגישים את הטהרה כדבעי.

ידוע מה שפירשו צדיקים (הרה"ק רבי חיים מקראסנא זי"ע הובא ב'אמרי פנחס' לט רגג, ועוד צדיקים) בלשון הכתוב (קהלת ט ח) 'בכל עת יהיו בגדיך לבנים ושמן על ראשך לא יחסר', משל למה הדבר דומה, לאחד הלבוש בבגדים לבנים זכים ומצוחצחים, ועל ראשו הוא נושא 'צלוחית' מלאה שמן עד גדותיה, שבוודאי יזהר אדם הנושאה על כל תנועה ותנועה, בידעו שע"י תנועה אחת ללא מחשבה וחשבון מיד תתהפך הצלוחית וישפך השמן על בגדיו ויטנפם, על דרך זה, על האדם לכלכל מעשיו תמיד, לשמור על נקיון נשמתו ולובן בגדיו שלא יטנפו ממעשה שאינו הגון כתוצאה מחוסר מחשבה....

ביותר הדברים אמורים בימים אלו, כשאנו כולנו מהלכים ב'בגדים לבנים', ועל דרך שכתב רבינו יונה ב'שערי תשובה' (שער שני אות טז) 'לובן הבגדים - משל על נקיות הנפש בתשובה', וצריך להיזהר מאוד שלא ישפך 'שמן' על הבגדים...

ארבעה ימים שבין יוה"כ לסוכות

ימים ולא עשרה ימים, ומהו שאמר 'עשרה ימים', לפיכך מחדש השל"ה (שם אות ע) דקאי (גם) על עשרה ימים שבין יוה"כ פ ועד הושענא רבא, דמצינו שיום הכיפורים נקרא ראש השנה, כמו שנאמר (יחזקאל מ א) 'בראש השנה - בעשור לחודש', וכמו כן מצינו שהושענא רבא נקרא יוה"כ פ, כי אז נשלם החתימה, ונגמר יום הכיפורים במלואו ובטובו, וזהו 'עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכפורים', כלומר ממחרת יוה"כ פ ועד הושענא רבא [ולא עד בכלל], שהם עשרה ימים שלמים, ללמדנו שגם הם ענפי התשובה - וגם בהם ייאמר לנו עם קרובו 'דרשו ה' בהמצאו', ואל יאבד אדם שעת הכושר הלזו.

איתא בגמרא (יומא ב.) 'השטן' - בגמטריא שם"ד, לרמוז ששם"ד ימים מתוך שם"ה ימי השנה יש לו רשות להשטין, יצא יוה"כ שאין לו רשות להשטין או. ולכאורה צריך ביאור, כי אין שמו השטן אלא שטן בלבד (בלא אות ה' בתחילתו), א"כ אינו אלא בגמטריא שט"ט. ומחדש הי'ערות דבש' (ח"ב דרוש י) שאכן אין לו רשות לאסטוני כי אם שט"ט ימים בשנה כמספר 'שטן', ואילו בארבעה ימים שבין יוה"כ לסוכות ויום ראשון של חג הסוכות אין לו רשות להשטין (כדוגמת יוה"כ פ גופיה), ומאז הוא ראשון לחשבון עונות².

נפלאים דברי הגה"צ אב"ד קוויגלוב הי"ד (ארץ צבי, סוכות), המבאר, דהנה איתא בגמרא (שבת קיט:): 'אין העולם מתקיים אלא בשביל הבל פיהם של תינוקות

ראשון לחשבון - ד' ימי טהרה שבין יוה"כ פ לסוכות **איתא** במדרש (תנחומא אמור ב) על הפסוק (ויקרא כג מ) 'ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר וגו' - וכי ראשון הוא והלא יום חמשה עשר הוא... אלא ראשון לחשבון עונות'. והרחיבו חז"ל בדבריהם עוד (ויק"ר ל ז) שביום הכפורים הכל מתענים, 'ומיום הכפורים עד החג כל ישראל עסוקין במצוות, זה עוסק בסוכתו וזה בלולבו, וביו"ט הראשון של חג כל ישראל עומדין לפני הקב"ה ולולביהן ואתרוגיהן לשמו של הקב"ה, ואומר להם, מה דאזל אזל, מן הבא נחיל חושבנא' (מה שהיה היה, מכאן ואילך - חשבון חדש).

וביאר השל"ה הקדוש (מס' סוכה תורה אור ב) וז"ל (בשינוי קצת), כי כשם שבחמלת ה' עלינו נתן לנו את יוה"כ פ כדי לכפר על עוונותינו, כך אלו הארבעה ימים הם ענפים מיום כפורים לכפר עונות של השנה שעברה, בזכות שבני ישראל טורחים ועוסקים במלאכת שמים עם התעוררות הלב, יש בימים בעצמם מעין מחילה וסליחה, ענפים מיום הכפורים וכו', על כן החכם עיניו בראשו לעסוק במצות סוכה ולולב בעסק ובטורח גדול ובדמים יקרים לשם הידור מצוה³, ותהיה לו התעוררות גדולה בלבו, וישוב אל ה' וירחמהו, וישמח ישראל בעושיו. עכ"ל.

והנה דרשו חז"ל (ר"ה יח.) 'דרשו ה' בהמצאו - אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכפורים', ויש לדקדק, דבין ר"ה ליוה"כ פ ליכא כי אם שבעה

יא. בדרך צחות אמר הרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע, כי כשבני ישראל משלמים דמים מרובים על קניית ארבעה מינים הרי הם גורמים לעצמם שנה טובה ומתוקה, וביאור הדבר, כי השטן בא בימי הדין ומעמיס על מאזני המשפט את חבילי עוונותיהם של בני ישראל, לעומתו טוען הסנגור - וכי מה רצית מהם אחרי שהשטן מפתה אותם בכל מיני פיתויים והם בתמימותם נתפתו לדבריו... ומתחיל וויכוח ביניהם האם אכן, תמימים הם בני ישראל או לאו... ונופלת ההחלטה לבודקם לאחר יוה"כ פ, והנה בימים אלו יוצאים בני ישראל ומשלמים הון רב על ארבעת המינים... מיד שש הסנגור וממהר בשמחה לטעון לפני ב"ד של מעלה - ראו עד כמה תמימותם מגעת, שבקל אפשר לרמותם, כי איזה בר דעת משלם יותר מכמה פרוטות על פרי עץ, וכל שכן על הלולב ובדי ההדסים וערבות, מכאן תראה כמה תמימים וקלים הם להתפתות - ובזה מבטל מעליהם כל 'טענה', מדוע חטאו ולא עמדו בנסיון, כי היצר הצליח היטב לרמותם, ובדין הוא שיתנו להם שנה טובה ומתוקה בספרן של צדיקים גמורים.

יב. הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע (מהרי"ד סוכות) פירש את הפסוק (תהלים ס ח) 'אלוקים דיבר בקדשו אעלוזה אחלקה שכם ועמק סכות אמדד', שהקב"ה דיבר בקדשו, 'אעלוז ה'', (הקב"ה שמח בחמשה ימים) שחמשה ימים בשנה

באר הפרשה - ארבעה ימים שבין יוה"כ לסוכות

ז

עומד בפניו לנגדנו לרדפנו. והיינו 'ראשון לחשבון עונות' - שלא תחשוב שהוא סיוס וסילוק עונות ותתעצל במלחמה זו, לא כן הוא, אלא אדרבא ראשון לחשבון עונות, כי כל הגדול מחברו יצרו גדול ממנו וצריך עזר יותר, עכ"ל.

איתא במדרש (שוח"ט) על הפסוק (תהלים קב יט) 'תכתב זאת לדור אחרון ועם נברא יהלל קה' - וכי עדיין אומה עתידה להבראות שהוא אומר ועם נברא וכו' אלו הדורות שהן כמתים במעשיהם ובאין ומתפללין לפניך בראש השנה וביום הכפורים, ואתה בורא אותן בריה חדשה, ומה להם לעשות, ליקח הדם ולולב ולהלל אותך שנאמר ועם נברא יהלל קה'. ולכאורה צריך ביאור מה ששאלו ומה להם לעשות, ובעיקר צריך לבאר התירוץ ליקח הדם ולולב, שאם הכוונה ליטול ארבעת המינים - אם כן מדוע נקטו הדם ולולב דייקא יותר משאר המינים.

זביארו בספה"ק שעומק כוונת חז"ל במה שאמרו 'ומה להם לעשות' היתה, כיצד ניתן לשמור בקרבנו את כל רגעי ההתעלות הנוראיים להם זבינו בראש השנה וביום הכפורים, היאך אפשר להחזיק במהרת הנפש ולהישאר כ'בריה חדשה', ולא נשוב לכסלה כמימים ימימה. והורו לנו חז"ל את הדרך הנכונה באומרם ליקח הדם ולולב, וכדברי הרמב"ן (אמונה ובטחון

של בית רבן, מפני שאינו דומה הבל שיש בו חטא להבל שאין בו חטא, אמור מעתה, בימים הללו נחשב כל איש מבני ישראל כ'תינוקות של בית רבן', אחר שנטהרנו מכל עוון וחטא בכפרת 'עיצומו של יום' הכיפורים, ולא עוד, אלא שבימים אלו אף גדלה מעלת ישראל יותר מתשב"ר, שהרי הם אינם מצווים ועושים ואילו ישראל עם קודש מצווים ועושים ו'גדול מצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה' (קידושין לא.)³.

זמ"מ ידע כי אף לאחר מהרת יוהכ"פ יש לו לעמוד איתן במלחמה התמידית כנגד היצר, כמו שכתב הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (דרשות חת"ס ח"א נב: ד"ה א"נ י"ל) על לשון הגמרא 'גירא בעיניך דשיטנא' (בנשילת הלולב), וז"ל. יש לדייק מאי טעמא לא אמר סתם גירא לשמן ואמר בעיניך. י"ל דביום הכיפורים נצחנו המלחמה, ואפשר שנבוא לחשוב כי ברח השונא (היצר הרע) ואנו רודפים אחריו והוא אינו רודף אחרינו. וזה אינו, אדרבא, מיד אחר יום הכיפורים נתהפך אחר הרודף, ומשזכינו להיות טובים וגדולים ביום הכיפורים נעשה לעומת זה 'כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו' (סוכה נב.), וצריך להתחזק במלחמה הגדולה הזאת המעותרת, ועל כן כשנטל לולב אמר גירא בעיניך דייקא, שלא נחשוב שהוא יורה חץ בעורף השמן הבורח ממנו ע"ד 'ידך בעורף אויביך' (בראשית מט ח), אלא גירא בעיניך שהוא

משתעשע הקב"ה בחביבות ושמח עם כלל ישראל. אלו יום הכיפורים וארבעה ימים אחריו עד חג הסוכות, והם בבחינת 'אחלקה' פירוש 'אחלק ה'" ששונים ומובדלים ימים אלו משאר ימות השנה העולים בגימטריא 'שכס', שהרי יש שס"ה ימים בשנה וכאשר תוריד מהם חמשה יעלה המספר ש"ס כמנין 'שכס', ומכאן נלמד חשיבות הימים הללו. והוסיף לפרש עוד בדרך רמז בסיפא דההוא קרא 'ועמק סוכות אמדד', דהנה שיעור הכשר סוכה הוא עד עשרים אמה לשלש דפנות, נמצא ששים אמות גובה לכל הדפנות יחד, והלא יש ששה טפחים באמה, הרי ש"ס טפחים לדפנות הסוכה, והיינו 'ועמק סוכות' שממידת הסוכה 'אמדד' ויתקן שאר ימות השנה, כי על ידי מצות סוכה יוכל לקדש שאר הימים שיהיו גם הם בבחינת 'אעלוזה'. הוסיף בנו הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע, לרמז בפסוק (תהלים לט ו) 'הנה טפחות נתתה ימי', שמדות הטפחים של הסוכה יתנו עוז ותעצומות בכל 'ימי' אלו שאר ימות השנה, כי ימי החג מתקנים את שאר ימות השנה להיות כחמשה ימים שבין יוהכ"פ לסוכות.

יג. ידועים הדברים, שבימים אלו שבין יוהכ"פ לסוכות לא היה יכול הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע לצמצם את מוחו ולהתעמק בתורת ה', מחמת רוב געגועיו להקב"ה אחר שזכה להיטהר ולהזדכך, ועל כן היה מחבר אז שירי ערגה וזמירות ותשבחות למלך א-ל חי וקיים, וקיבצם יחד וחיברם בספר 'שירת משה'. ופשוט דהני מילי לצדיקי עליון דוגמתו, אבל אנשים פשוטים כערכנו צריכים להשתדל שלא לצמצם את הראש בדברים אחרים... רק בתורה ולתפילה. ומן העניין להביא מה שכתב הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (האזינו תרמ"ח ד"ה בפסוק) וז"ל, וכמו כן בימים אלו אחר ר"ה ויוהכ"פ נתקנו נפשות בני ישראל להיות טהורים, ולכן בחג הסוכות נידונין על המים (ר"ה טז.) היינו לקבל השפע הבאה משמים ואין מים אלא תורה. וביוהכ"פ נטהרו הנפשות ולכן בסוכות רוח נכון יחדש בקרבנו. וצריכין בימים אלו בין יוהכ"פ לסוכות להשתוקק לקבל הארת התורה בסוכות.

באר הפרשה - ארבעה ימים שבין יוה"כ לסוכות

על קדושת העיניים בימים אלו^{טו}, כי אם האדם אינו שומר את עיניו רח"ל הרי הוא כשוטה המאבד את כל הקדושה העילאית שזכה לה בר"ה וביוה"כ^{טז}. וכן אמרו עוד ליקח 'לולב' וכדברי ה'חינוך' (מצוה שכה) שהוא דומה לשדרה 'שהיא העיקר שבאדם (ובכלל זה גם ענין קדושת החיים שהיא יסוד הקדושה) לרמוז שיישיר כל גופו לעבודתו ב"ה'.

ועוד בה ב'לולב' שהוא רומז על ה'לב', וכמו שנרמז בשמו לו לב, וכדאיתא בגמ' (סוכה מה:): 'מה תמר זה אין לו אלא לב אחד אף ישראל אין להם אלא לב אחד לאביהם שבשמים', כן אמרו צדיקי הדורות כי לולב ר"ת וטהר ליבנו לעבדך באמת, והיינו שצריך בימים אלו בפרט לשמור על ה'לב' ברגשי קודש של אהבת ה' ויראתו, וביותר בעת עיסוקיו במצוה^{יז}, שיכניס תשוקת הלב בהשתוקקות לעשות רצונך אלוקי חפצתי, מתוך שמחה של מצוה שהננו זוכים לעבדו בלבב שלם ולקיים מצוותיו^{יח}.

פי"ט) הנודעים על הפסוק (שה"ש ב ז) 'אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ', שבאשר מרגיש בקרבו רגשי התעוררות לאהבתו וליראתו ית' יעשה לה 'כלי' ע"י קיום מצוה או לימוד התורה בכדי לעצור ולשקם בתוככי נפשו רגשי קודש אלו, וזהו שאמר הכתוב 'אם תעירו ואם תעוררו את האהבה' - שנתעורר בכך מידת האהבה להשי"ת, אזי 'עד שתחפץ', מלשון חפץ וכלי, כלומר שתיכף ומיד תעשו כלי ובית קיבול לאגור ולשמור אותה התעוררות לאורך ימים לבל תפוג ותיעלם כלעומת שבאה. וזהו שאמרו ומה להם לעשות ליקח הדם ולולב, ר"ל שלאחר שזכינו בחסדי ה' ית' למחילת העוון ביוה"כ עד שכולנו נקיים מכל חטא כתינוק שנולד וכבריה חדשה אזי צריך 'להשקיע' בריבוי מצוות מעשיות, שהם ה'כלי' מחזיק ברכה וטהרה^{יט}.

אך לא לחינם נקטו חז"ל דווקא הדם ולולב, כי 'הדם' בידוע רומז לעיניים, ורמזו חז"ל עד כמה צריך לשמור

יד. והא גופא מתנה טובה מן השמים אותם ארבעה ימים בהם עסוקים וטרודים במצוות לקראת היו"ט המשמש ובא, שנתנו לנו את הכח והאמצעי לשמור על נקיון וצחות הנשמה על ידי שנהיה עסוקים 'ראשו ורובו' במצוות, ולא נחזור לסדר היום הרגיל...

טו. ו'דברי תורה צריכים חיזוק' דייקא בימים אלו, כשהמון האדם נמצא בשווקים וברחובות עיר, והכל עסוקים בהכנות ליו"ט, בצרכי החג, והסכנה מצויה ביותר...

גם מקום אתנו לעורר על החוב הכפול ומכופל לשמור על טהרת העיניים בימי החג הבעל"ט, וכבר אמרו חז"ל (קידושין פא.) 'סקבא דשתא ריגלא' - ריעוע של ימות השנה, כלומר זמן התורפה והחולשה הוא 'ברגל' שאינם נשמרים כ"כ (עיי"ש), עד שכתבו התוס' (שם ד"ה סקבא) שיש אומרים שלכך נהגו להתענות אחר המועד תענית בה"ב, והחכם 'עיניו בראשו' לשמור עליהם, ולהתרחק מידי נסיון ומידי בזיון, ואכן האריכו הרבה פוסקי הדורות בזהירות היתירה שצריך בימי הרגל, עד שאפילו בבית המקדש היו נזקקים לעשות תיקון גדול בזמן 'שמחת בית השואבה' (סוכה נא:), כדי שלא יבואו לידי מכשול...

טז. נוראות מצינו ב'תפארת שלמה' על הפסוק בפרשתן (לב י) 'יצרנהו כאישון עינו', שהקב"ה נוצר ומשמר את האדם כאישון עינו - כפי מה שהאדם משמר את עיניו. ובזה מבוארים דברי חז"ל 'שמור לי ואשמור לך שומר שכר' (ב"מ פ:) שהשי"ת אומר ליהודי, בני יקירי 'שמור לי', שמור את עיניך כפי ציוויי, ואני אשמור לך, אני אשמרך מכל צרה וצער, ולבר מזאת הינך עוד שומר שכר, שבבואך לעולם הבא שכרך שמור לך.

יז. ושלא יהיה כאותו אחד שהיה מאריך הרבה ב'קריאת שמע', ושאלו רבו 'אריכות' זו מה טיבה, השיב הלה, שהוא מכוון בדעתו כל כוונות האר"י הק' זי"ע, חזר הרב ושאלו האם זכרת גם מהקב"ה... ואמר הלה, אוי, 'כוונה' זו שכחתי... כך ייאמר לעינינו, שפעמים שמרוב עיסוקו בהידור החג וקניית ארבעת המינים עם כל הדקדוקים לפי כל השיטות יכול לשכוח את הכוונה הפשוטה שמתעסק הוא במצוות ה' ומקיים עתה רצונו ית'... ועל כך אמרו שאכן בימים הללו הננו טרודים במצוות, אך יזהר שלא יהא טרוד במוחו ובליבו, ושהטרדות לא יעבירו אותו מדעתו ומדעת קונו...

יח. עוד מצינו ב'שמירה' על טהרת יום הכיפורים, וכמעשה שהיה אצל הרה"ק ה'חזוה' מלובלין זי"ע שהיה משמח את החתן בשמחת נישואיו, ניגש אחד השושבינין אל הרבי ושאלו, וכי את החתן צריך לשמח, והלא מזלו מאיר לו פנים, וטפי יש צורך לשמח את הנדכאים ושוברי לב, השיב לו הרבי, הנה אמרו חז"ל (ירושלמי ביכורים ג ג) 'חתן מוחלין לו כל עוונותיו', ובוודאי בעת כזאת דואג החתן מאד שלא יחזור למצבו הראשון ח"ו, לכן צריך להזכיר

והוא אומרו עת לעשות לה' וכו', שאף בעשיית המצוות שהוא עת לעשות לה' הפרו התורה והחטיאו הבוונה וכו'. ואם לא יתעורר על זה אבל שיעשה זה מצד ההרגל מאין הרגש עשיית הדבר לכבוד בוראו ומאין כוונת קיום מצוה וכו', ויאכל על דרך זה מצה בפסח וישב בסוכה בחג, הרי הוא כדמיון החמור נושא אלומותיו בעת הקציר, ומשא הענבים בעת הבציר, ומשא החיטים בעת הטחינה, לא יגיענו משינוי העתים שום התבוננות רק שינוי המעשה בדרך מקרה. עכ"ל.

ובשם שהדברים אמורים לעניין הזמן, שבכל פעם שבאה העת לעשות' - בכל אחד ממועדי השנה עלינו לשאול ולדרוש בענייניו של יום' בהתבוננות ובהכנה לקראת הרגל, להבין ולהשכיל לאן אתה נכנס², כך גם לקראת עשיית המצוות, עלינו להבין עצמנו לפני שאנו מקיימים אותם, מתוך ההכרה בקדושתם והתכלית של עשייתם ומה ה' אלוקינו דורש מעמנו.

הביני ואדעה עדותיך - ענין ההתבוננות במהות החג ומצוותיו כהכנה לקראת הרגל

כתב המאירי (בהקדמתו לספרו בית הבחירה על הש"ס, ד"ה כל זה הערה) וז"ל, כל זה הערה לאדם שיתבונן בימים המיוחדים מה היא סיבת התייחדם ומה היום מיומיים וכו'. וכשיגיע האדם לאלו הזמנים ולא יחדש בעצמו תבונה להתעורר למה שראוי להתעורר בהם, אבל יקיים אותם דרך פעולת היחס והלשון מצוה מלומדה (ר"ל, מתוך הרגילות) מבלי שיתבונן בענין המצוה, לא ימשך לו מן המצוה ההיא מה שכיוון נותנה יתברך להימשך ממנה ונמצא מחטיא הבוונה³, עכ"ל. (פירושו, שלא ישג את התועלת והתכלית אשר רצה הקב"ה שיגיעו אליה על ידי קיום אותה מצוה).

בדרך זה מבאר מה שנאמר (תהילים קיט קכו) 'עת לעשות לה' הפרו תורתך', שהמקיים מצוות רק בגלל שעתה העת והזמן לעשות המצוה, ואינו מתבונן ומכוון בטעם המצוה, הרי זה בכלל 'הפרו תורתך' ח"ו, וכלשונו,

לו שעל ידי מדת השמחה יזכה להמשיך להיות במצב זה, כי השמחה היא כחומה בצורה שלא יבא לידי עבירה ועון. והכי נמי חובתנו ממחרת יום הכיפורים לחסות בצל כנפי השמחה, וממילא לא יכשל בעבירה ועון, וזו הייתה קללת אדם הראשון אחר חטא עץ הדעת 'בעצבון תאכלנו' (בראשית ג יז), וכן כתיב התם (פסוק טז) 'בעצב תלדי בנים', וכיוצא בו אחר חטא העגל כתיב (שמות לג ד) 'ויתאבלו', משמע שמדת העצבות היא פועל יוצא מן החטא, וכן תאמר להיפך - ע"י השמחה לא ימעד ולא יכשל לעולם.

ומעתה כמה עלינו להיזהר שכל ה'טירדא דמצוה' לא יביא לידי כעס ולידי עצבון ח"ו, ואף אם יארע דבר תקלה וכיו"ב יתחזק באמונה כי הכל מאתו ית', ויעמוד על המשמר להיות שמח וטוב לב מכאן ואילך. יט. וכך אמרו דורשי רשומות כי 'הכנה' עולה בגימטריא 'יסוד', כי אכן ההכנה היא ה'יסוד' שעליה 'נבנה' כל החג. ואילו הרה"ק ה'ישועות משה' מויז'ניץ זי"ע אמר כי 'הכנה' בגימטריא 'מח ולב', כי מהותה של הכנה הוא להתבונן במוחו וליבו ולהכשירם למען יהיו 'כלים' ראויים לקבל את כל השפעות החג הקדושות. כ. באמת אמרו, כי גם היצר הרע 'יודע' על גודל נחיצות ה'הכנה', ואשר על כן מנסה לבלבל את האדם שלא יתכונן כדבעי, ולא עוד אלא שמסיח דעתו מן העיקר אל הטפל, להחמיר בדקדוקים שונים [שכולם יסודתם מהררי קודש ואסור לזוז ממנהגי ישראל כמלוא נימה] שאינם עיקר וה'נקודה' של היו"ט.

משל למה הדבר דומה, לאחד שהיה עובר מדי יום ביומו בין גבולות המדינות עם רכב מפואר מלא חול, והיו שומרי הגבול תמהים ושואלים מאי האי, השיב האיש ואמר, שהוא בונה כעת ארמון מפואר ורחב ידיים בעירו, וכיון שהחול באותה מדינה זול יותר על כן הוא נוטל חול מאותו מקום לצרכי הבנייה, אולם השומרים לא קבלו את תשובתו התמוהה, שהרי החול כמעט ואינו עולה מאומה, וחשדו בו שבודאי הוא מסתיר בהם אבנים טובות ומרגליות וברצונו להשתמש מלשלם עליהם מכס כדון, לפיכך ציוו עליו לרוקן את כל החול אשר ברכבו וניפו את הכל בנפה וכברה, אך לתדהמתם לא מצאו שם מאומה, בליט ברירה נתנו לו לעבור בין הגבולות, וכך נמשך המחזה הזה במשך תקופה ארוכה, מדי יום ביומו היו השומרים מנפים ומסננים את החול אך חוזרים בידיים ריקניות, שלא מצאו שם מאומה, לאחר זמן מה הודיע העשיר לשומרים, שסיים לבנות את הארמון ומעתה אינו צריך לעבור עוד בין הגבולות. היה שם חכם אחד בין השומרים, שבהיחבא ביקש ממנו שיגלה לו את סודו, וכי שוטה הוא לטרוח להעביר חול מהתם להכא להרוויח כמה פרוטות, אמר לו העשיר, לא אגלה לך עד שתבטיח אותי שלא איענש ולא תגבה ממנו מכס על כך, ואכן, לאחר שהובטח לו על הדבר הזה לגלג עליו העשיר 'וכי לחול הייתי צריך, הרי לא חסר לי חול בחצר ביתי, אלא בכל יום נכנסתי ברכב חדש ויקר ושבתי עם רכב אחר ישן ופשוט, וכל מעשיי

באר הפרשה - ארבעה ימים שבין יוה"כ לסוכות

שאם האדם מקיים מצות ה' כמו 'חוק', היינו כמעשה קוף בעלמא, בפעולות הידים והרגלים מבלי לצרף את המחשבות שבראש וההרהור שבלב²¹, בזה הוא מעורר חלילה 'משפט לאלוקי יעקב', אלא צריך לגשת אל הקודש מתוך התלהבות ורגשות הלב²², ובוזה אדרבה, יעורר עליו ועל כל ישראל רחמים נגלים וחסדים מרובים.

לעבדו בלבב שלם - מעלת ההכנה ועשיית המצוות בהתלהבות ובשמחה

כבר הבאנו את דברי המדרש (תנחומא אמור ב) על הפסוק (ויקרא כג ט) 'ולקחתם לכם ביום הראשון

איתא בגמ' (סוכה יא:) לפרש במה שנאמר (דברים טו יג) 'הג הסוכות תעשה לך' - 'תעשה ולא מן העשוי'.

והגידו צדיקי הדורות כי רמו גדול נרמו בדברי הגמ' ללמד על אופן צורת עשיית כל המצוות שיהיו בבחי' תעשה ולא מן העשוי, שלא יקיים אותם בלא לב וכמצוות אנשים מלומדה עד שתהא המצוה 'נעשית מאיליה'... אלא 'תעשה' אותם עם הכנה ראויה מקודם²³ ומתוך התלהבות וחיות בשמחה של מצוה²⁴.

ובבר פירש מרן הבעש"ט הק' זי"ע בהא דכתיב (תהלים פא ה) 'כי חוק לישראל הוא משפט לאלוקי יעקב',

לא היו אלא בכדי להבריא את הרכב המפואר ולמכרו בהון רב, וכדי להסיח דעתכם מן העיקר מלאתי את הרכב בחול, וכך חשבתם בכל עת עברי 'מה מסתיר הילך זה בתוככי החול', ושכחתם לגמרי לחשוב על הרכב עצמו, אף לנו ייאמר - היצר מסיח דעתנו על דא ועל הא כדי שנשכח מה'נקודה הפנימית'.

'מעשה' באחד שנצרך לדרוש ברופאים עקב מחלתו ל"ע, ורצה לעמוד על טיבו של רופא פלוני אם מומחה הוא ובקי במלאכתו או שמא אינו אלא 'סנדלר'... ויצא לברר 'מה הבריות אומרות'... ושאל את ידידו האם מכיר הנך את הרופא הלזה והשיבו בהן, והחל לחקור אודותיו, נענה לו ידידו, מה אומר ומה אדבר... פשיטא שטוב לך לילך אליו, כי ב'חדר המתנה' שם שוהים ה'ממתנינים' לתורם יש 'מזגן' (עירקאנדישען) חזק מאוד המצנן היטב את האוויר, גם עומדים שם ניצבים כסאות מפוארים ומשובחים אשר נוח מאוד לשבת עליהם, אף כלי מיוחד (מתקן) מים קרים עומד לטובת הציבור... שמע אותו 'השואל' בחוסר סבלנות... ושאלו, מה אתה אומר על הרופא עצמו... השיב הידיד בכסילותו, אכן הרופא עצמו אינו מומחה כל כך, אך כדאי ללכת אליו בגלל ה'חדר המתנה'... גער בו, וכי מחפש אני אחר חדר המתנה או אחר רופא... כך היצר הרע מבלבל ומסיח דעת לחשוב על 'חדר המתנה' ולא על העיקר... כא. ידוע מאמר העולם על הפסוק (הושע יד י) 'צדיקים ילכו בם, ופושעים יכשלו בם', כי הצדיק מכין עצמו לפני המצווה והולך לקראתה, משא"כ פושעים לא יחשבו רגע אחד בטרם יבואו לידי המצווה, רק יכשלו בם, כמי שנתקל בטעות באיזה מכשול המונח על הארץ.

כב. עפ"ז פירשו בלישנא דגמ' (סוכה ב) 'אמרה תורה כל שבעת הימים צא מדירת קבע ושב בדירת עראי', והנה עיקר המצווה היא בישיבה בדירת עראי, ואם כן לאיזה צורך הזכירו שצריך לצאת מדירת קבע, ומה נפקא מינה היכן ישב מקודם, ומדוע לא אמרו בלשון קצרה 'כל שבעת הימים שב בדירת עראי', אלא ללמדנו שאין די בישיבה בעלמא בלא מח ולב.. אלא צא מדירת קבע, כלומר 'צא מעצמך' ותתבונן במעשיך בישיבה בסוכה.

כג. פעם שאל הרה"ק רבי יצחק מסקווירא זי"ע אדם קל דעת אם הוא ישן בסוכה, השיבו הלה, שאין בידו לישון בסוכה מפני הצינה, נענה הרה"ק מסקווירא ואמר 'מעולם לא ראיתי תפלת שמו"ע בקרירות כתפילתך, ואעפ"כ ראיתי שאתה ישן טוב בתפילתך...' כללו של דבר, עיקר עבודת האדם - לקיים כל דבר באש ותבערת קודש. כד. בדרך זה ביאר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע שלכן עושים 'נענועים' בארבעת המינים כנגד הלב, שהוא בכדי לעורר את הלב לעבודת ה' [ובזה מפרש הטעם שבשב"ק אין נוטלים לולב, כי קדושת השבת מעוררת את לב האדם לעבודת ה', ואין צורך בלולב].

פעם שאל הרה"ק מקאברין זי"ע בערב חג הפסח את אחד החסידים האם כבר יש לו אתרוג לכבוד החג, תמה הלה ושאל, מה ענין אתרוג לחג הפסח... אמר לו הרבי, 'אתרוג - דא ליבא...', ובוזה פסח וסוכות שווים שצריך להכין את הלב לקראת היום טוב (בית אברהם סוכות ד"ה האתרוג).

הנה איתא בירושלמי (סוכה ג א) ש'לולב היבש פסול' דכתיב (תהלים קטו יז) 'לא המתים יהללו י-ה'. ומעתה יש לדרוש קל וחומר, ומה אם המקיים מצוה כשהוא מלא חיות - אלא שהלולב שבידו יבש הוא, אינו יוצא ידי חובתו משום 'לא המתים יהללו י-ה', ק"ו בן בנו של ק"ו כאשר הלולב ירוק ומלא חיות אלא שהאדם הנוטלו 'יבש' הוא, מבלי חיות, בודאי שיש בו חסרון של 'לא המתים יהללו'...

ויש לדון קל וחומר ממה שאמרו ז"ל (יומא כט.). הרהורי עבירה קשים מעבירה, כל שכן מדה טובה, הרהורי מצוה שאדם מהרהר ומשתוקק לקיים פקודת השי"ת טובים מהמצוה ושומרים האדם, וע"ז אין עושין עוונות עכ"ל. וכעין זה כתב עוד במקום אחר (בחקותי תרמ"ד) שתיקון הנפש תלוי ברוב הרהור ותשוקה לעבודת הבורא.

והיינו מעמא, כי עיקר הנחת רוח שיש לו להקב"ה אינו מעשיית המצוה גרידא אלא מהשתוקקות

הלב לעשות רצונו ית"י, ומההתלהבות דקדושה שיש לו לאדם 'סביב' המצוה^כ, והשמחה והרגשת האושר בקיום המצוה^כ.

פרי עין הדר וגו' - וכי ראשון הוא והלא יום חמשה עשר הוא... אלא ראשון לחשבון עוונות'. והקשה הט"ז (ריש סי' תקפ"א) 'למה באמת יהיה עדיף ההכנה להמצוה של סוכה יותר מן היום עצמו שמקיימין המצוה', כיצד יתכן שיו"ט של סוכות שבו מקיימים מצוות ד' מינים וישיבה בסוכה הוא 'ראשון לחשבון עוונות' ושוב אין מחילת עוונות, ואילו בימים שלפניו, בהם טרודים במצוות ומתכוננים לקראת החג, אין נחשבים העוונות.

יסוד נפלא הוכיח מכאן הרה"ק ה'שפת אמת' (האוינו תרל"ד ד"ה בטור) וז"ל, אבל אין הדבר רחוק שיותר בה והצלה יש בהכנת המצוה מנוף קיום המצוה^כ...

כה. והוכיח זאת הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע (סוכות ליל ב' תרצא) מ'שמחת בית השואבה', שעשו בבית המקדש שמחה גדולה קודם שאיבת ניסוך המים - משם שואבין רוח הקודש, ולא כתיב כן על גוף המצווה - ניסוך המים לאחר הקרבת תמיד של שחר, אלא שההכנה למצווה יכולה להביא יותר אור ושמחה מהמצווה עצמה.

עוד הוכיחו יסוד זה, שהנה נחלקו חכמי ישראל והצדוקים היכן הציתו את הקטורת ביוה"כ, שהצדוקים אמרו שממה שנאמר (ויקרא טז ב) 'כי בענן אראה על הכפורת' משמע שצריך לתקנו מבחוץ ויכנס כבר כשהענן עולה מהקטורת, אכן חכמי ישראל למדו מהאמור (שם ג) 'ונתן את הקטורת על האש לפני ה'" - שלא יתקן מבחוץ ויכניס, אלא יתקן בעמדו בבית קדשי הקדשים, והיינו שהצדוקים אמרו ש'הכנה למצוה' פחותה היא מקיום המצוה עצמה, וממילא 'אין ראוי' לתקן את הקטורת ולהכינה למצוותה במקום הקדוש והנורא לפני ולפנים, אכן חכמי ישראל אמרו שההכנה למצוה היא כמצוה עצמה וראוי לאותה הכנה שתיעשה אף היא בבית קודש הקדשים.

כו. מסופר על הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע, שפעם פגש את השטן בין כסה לעשור כשהוא עצב, שאלו הרה"ק - עצבות זו מה היא עושה, ויאמר השטן, שהנה הוא רואה ספינה מלאה אתרוגים המפליגה ממדינה למדינה, ועליהם הולכים בני ישראל לברך בחג הסוכות, והלא אמרו (סוכה לח.) שנענועי ארבעת המינים המה 'גירא בעינא דשטנא' [-חיצים בעינו של השטן], לא עברו ימים מועטים ושוב פגש הרה"ק מבארדיטשוב את השטן, אך הפעם היה שמח וטוב לב, וסיפר להרה"ק מבארדיטשוב שפעל פעולות שונות ונתנו לו זכות בשמים להטביע את הספינה, וממילא לא יוכלו בני ישראל ליטול את הארבעה מינים, בחול המועד סוכות פגש הרה"ק מבארדיטשוב את השטן בפעם השלישית, ובפעם הזאת היו שוב פניו נפולות, תמה הרבי ושאלו על כך, שהרי מילאו את משאלתו והטביע את הספינה, וא"כ מה לו כי ילין עכשיו, השיב השטן ואמר 'אכן הצלחתי במזימתי ורוב האתרוגים לא הגיעו למחוז חפצם, אך בדרך לא דרך הצליחו כמה סוחרים להעביר אתרוגים בודדים מהכא להתם, ובני ישראל עם קודש הוזילו ממייטב כספם ושילמו סכומי כסף עצומים כדי לזכות במצוה זו, והשתוקקות ורצון אלו גדולים וחשובים יותר מכל עיקר המצוה גופא, ועל כן הנני עצב ומתחרט על שגרמתי להטביע את הספינה, כי טוב היה לי שיהיו אתרוגים מהודרים בריווח, וממילא תמעט השתוקקותם'...

כז. נהגו העולם להעניק ל'חתן' 'קופסה מכסף' להכניס בו ה'אתרוג', והנה שונה הידור מצוה זו משאר הידורי מצוה, כגון מנורת כסף לנרות חנוכה, וגביע לקידוש והבדלה שהם בגוף המצוה (בכפצא) משא"כ 'אתרוג פושקע' שהוא מחזיק לאתרוג קודם המצוה ולאחריה - ולא בשעת מעשה כלל. וביאור הדבר, כי 'אתרוג רומז ללב', ועיקר הלב בנוגע לקיום המצוות הוא ה'עסק' והשתוקקות שלפני המצווה, ולאחריה - שאינו יכול להיפרד מהמצוה. וזה עיקר החשיבות...

כח. ובזה ביאר בעל ה'מענה שמחה' זצ"ל (הובא בספר חתן סופר עבודת היום פרק יב) הא דאיתא במשנה (מח.) 'סוכה שבעה כיצד, גמר מלאכול לא יתיר את סוכתו, אבל מוריד את הכלים מן המנחה ולמעלה מפני כבוד יו"ט האחרון של חג', וכבר נתקשו המפרשים מדוע נקט התנא דין זה השייך לסוף הרגל, ולא פתח בעצם קיום מצוות סוכה בכל פרטיה ודקדוקיה. אלא, כי הנה האות ו'המבחן' לאדם אם שמח הוא בקיום המצוה אם לאו - הוא בשעת גמר קיומה, שאם בורח הוא כתינוק מבית הספר... ושמח שנפטר הימנה הרי זה מורה שכל עשיית המצוה היתה

באר הפרשה - ארבעה ימים שבין יוה"כ לסוכות

ונודע מה שכתב הרמב"ם (סוף הלכות לולב פ"ה הט"ו) וז"ל, 'השמחה שישמחה אדם בעשיית המצווה, ובאהבת הא-ל שציווה בהן, עבודה גדולה היא'^{כט}.
 דבר נורא כתב הגה"ק רבי חיים ויטאל זי"ע (הקדמה לשער המצוות) וז"ל, 'והנה אנחנו ראינו כמה וכמה מצוות שעושים בני אדם ואינם מתקיימים דברי רבותינו ח"ו בענין גודל שבהם אפילו בעולם הזה, אבל השורש שהכל נשען עליו הוא, שבעשיית המצווה אל יחשוב

שהיא עליו כמשא וממהר להסיר מעליו, אבל יחשוב בשכלו כאלו בעשותה אותה המצווה ירויח אלף אלפים דינרי זהב, ויהיה שמח בעשותו אותה המצווה בשמחה שאין לה קץ מלב ומנפש ובחשק גדול, כאלו ממש בפועל נותנים לו אלף אלפים דינרי זהב אם יעשה אותה מצווה, עב"ל ל"א.

זכה אמר הרה"ק ה'קדושת לוי' זי"ע (ליקושים, אבות ד"ה אם למדת) שרק מצווה הנעשית בהתלהבות נותנת בעל כרחו, אמנם אם אינו בורח מיד הרי הוא מראה בעליל עד כמה היה קשור ואחוז במצווה מתוך אהבה ורחימותא דליבא, אך מה יעשה ותם זמנה... לזה אמר התנא 'סוכה שבעה כיצד' - הסימן על כל קיום המצווה שאם גמר לאכול לא יתיר את סוכתו, שאל ימהר להיפטר ממנה כדבר שאין בו צורך, אלא רק את הכלים יעלה לביתו מפני כבוד יו"ט האחרון... וזה יהיה אות ומופת על כל שבעת הימים שישב בסוכה מתוך שמחה של מצווה...
 וכבר אמר הרה"ק רבי אשר מסטאלין זי"ע, שבד 'ערבה' עולה כמה גראצע"ס [-פרוטות], ומ"מ עולה חשיבותו למעלה למעלה עד שהוא הוא ה'חפצא' של 'יום ערבה' - יום הושענא רבא, אין זה אלא שהשמחה עושה אותו לדבר חשוב, כי אינו דומה מצווה הנעשית מתוך שמחה ששוה אלפי זהב וכסף ויותר, למצווה הנעשית כמצוות אנשים מלומדה.

בענין השמחה, אמר הרה"ק רבי מענדל מויטעפסק זי"ע (פרי הארץ מכתב כב) מבאר במה שאמרו חז"ל (חגיגה כז) 'פושעי ישראל מלאים מצוות כרימון', והקושיא נודעת, שאם כן מדוע נקראים הם בשם 'פושעי ישראל' אחר שמרבים בעשיית מצוות, ומבאר, שאכן מקיימים מצוות לרוב אבל אינם שמחים ונהנים בעשיית מצווה, על כן נגרע כל ערך מעשה המצווה. והוסיפו על דבריו בדקדוק לשון הגמ' שהם מלאים מצוות, כלומר שממלאים עצמם במצוות, עושים מצווה אחת, ועוד מצווה ועוד מצווה מבלי להתלהב ולהתפעל מכל מצווה בפני עצמה.
 ל. סיפר הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע, שבחודש אלול עלה זקיני הרה"ק רבי משה מלעלוב זי"ע להתיישב בארץ ישראל, ומבעוד מועד הכין לדרכו שופר לראש השנה וארבעה מינים לחג הסוכות, והנה, בערב סוכות (בהיותו על הספינה) הבחין שהערבות נכמשו ויבשו, ונפסלו מלצאת יד"ח בהם, מיד הפציר ברב החובל שיעצור באחד מאיי הים כדי שיוכל לקטוף משם ערבות לחג, הלה התנגד לבקשתו בכל תוקף - כי מדוע יתעכב בהפלגת הספינה בגלל אדם אחד החפץ בכמה בדי ערבות, אולם הרה"ק מלעלוב לא הרפה ממנו, וללא אומר דברים הוציא את כל הכסף הרב שהיה לו באמתחתו (כי בטרם יציאתו מארצו קיבל סכומים גדולים ממקורביו וחסידיו) והושיטו לרב החובל, והבטיח לו את כל כספו אם ימלא את בקשתו, ואכן להצעה זו לא סירב רב החובל וזכה הרה"ק מלעלוב לקיים את המצווה כתיקונה, ובזאת הגיע לאר"י בחוסר כל, ושלח לבקש מגבאי הצדקות בחו"ל שיוסיפו לשלוח לו מעות תמיכה, ויהי כאשר קיבלו מכתבו תמהו מאד על בקשתו, שהרי נתנו לו סכום מכובד מאד בטרם עלייתו לאר"י, ורק לאחר חקירות ודרישות נודע להם ממסירות נפשו לקיום המצווה, שהסכים לתת את כל אשר לו 'בעד נפשו', כי קיום המצוות בער בעצמותיו, וכל חפצי העוה"ז לא היו חשובים בעיניו למאומה מול התענוג והשמחה שהיו לו מלעשות נחת רוח לבורא יתב"ש. לא. מעשה בבני קהילה אחת שהיה ישובם במקום רחוק ונידח שבאחת השנים לא נמצא שם אתרוג לקראת חג הסוכות, יום אחד נקלע למחוזם סוחר שבידו היה אתרוג והסכים למכרו להם בסכום גבוה מאד. נאספו ראשי הקהילה ושלחו שלוחים החליטו לחזר על פתחי אנשי העיר כדי שכל אחד יתן יותר מכפי יכולתו למען יוכלו לקנות אתרוג בשותפות, ואכן, כל בני העיירה קיבלו את פניהם בסבר פנים יפות ונתנו בשמחה יותר מכוחם ויכולתם, אך בין התושבים היה קמצן אחד שחשב לעצמו, דממה-נפשך אינו צריך לתרום מהונו למען קניית האתרוג, כי אם לא ירכשו בסוף את האתרוג מחמת מחסור בכסף, הלא אונס רחמנא פטריה ומה יש בידם לעשות, ואם בסוף יצליחו הגבאים לאסוף כסף מאחרים וירכשו את האתרוג, מה טוב ומה נעים, ויזכה אף הוא ליטול את האתרוג חינם אין כסף, וא"כ למה לו להוציא מכספו ורכושו כדי להשתתף בקנייתו, ואכן כך עשה, וכאשר הגיעו גבאי העיר סירב לתת להם תרומתו, ואף אחר ריבוי הבקשות והתחנונים לא הסכים בשום אופן להזיל מכספו למען מצווה רבה זו.

גודל התלהבות כן הוא התרחקות מהחומר ובא יותר להשגת הבורא. אבל העושה בלי התלהבות רק מצות אנשים מלומדה הוא כמו העבד הנ"ל שאין נותן האש בכלי זיין בעת המלחמה^ל.

ועל ידי ה'השתוקקות' להתעלות בעבודתו ית' ולהתקרב אל השי"ת יזכה לשפע סיעתא דשמיא שחפץ ה' יצליח בידו, ואכן יוכל להתעלות כפי משאלת לבו. וכך איתא ב'דרשות חתם סופר' (ח"א דף מה. ד"ה ירד) על הפסוק (דברים לג יב) 'לבנימין אמר ירד ה' ישכון לבטח עליו, חופף עליו כל היום', כי חז"ל (ובחס נג) דרשו מהכא ואמרו 'רצועה היתה יוצאה מחלקו של יהודה

כה באדם לעמוד כנגד יצר הרע, ומבאר בדרך משל לאחר שמלמדים אותו תכסיסי המלחמה, כיצד לאחוז בכלי זיין והיכן לעמוד בכדי שיוכל לפגוע בקמים כנגדו, והנה באותה שעה אזי אין נותנים 'אש' בכלי זיין שהרי אין בו צורך עתה. ויהי היום והוצרך לצאת למלחמה, והביא עמו את כלי המלחמה אך לא נתן בהם אש אלא אחז בהם כמו בזמן שלמדוהו, ופשיטא ואין צריך לומר שמיד שבו אותו האויבים ושחקו על משבתו. וכך על דרך זה הוא הנמשל, שהקב"ה נתן לנו את התורה והמצוות כדי שנוכל להילחם עם היצר הרע, ו'ע"י המצות שאנו עושין בהתלהבות גדול בחשק עצום אנו נדבקים בפנימיות המצוה... ונרחקים מהחומר. ולפי

לאחר מאמץ גדול מאד הצליחו ראשי הקהילה לקנות את האתרוג, והשמחה רבתה מאד אצל כל בני העיר, ביום הראשון של חג שחרית נעמד ראש הקהל בהתרגשות וארבעה מינים בידי, בתחילה בירך המרא דאתרא על הלולב והאתרוג ברחימו ודחילו, ואח"כ עברו כל אנשי הקהילה לפניו לברך עליהם בהתלהבות עצומה, בין העומדים היה גם אותו קמצן שרצה גם הוא לנענע את הארבעה מינים, אולם כאשר הבחין בו ראש הקהל, הודיע לו שלא יתן לו לקיים את המצוה, למען ישמעו ויראו שהפורש מן הציבור לא יוכל לבוא בסוף ולקצור הפירות חנם אין כסף, ויהי כשמוע כן הפציר בראש הקהל שיתן לו לקיים המצוה, אך תחנוניו ובקשותיו נפלו על אזניים ערלות ואף אחר שהבטיח שבצאת החג ישלם סכום כסף גדול לקופת הקהל לא הסכים ראש הקהל בשום אופן לתת לו את האתרוג כדי לנענע בו.

למותר לציין שלבו של הקמצן התפלץ בקרבו, אך את הנעשה אין להשיב, וכיון שהוא השתוקק עד מאד לקיים מצות-עשה מן התורה כמצות היום, לכן כשיצא ראש הקהל מבית המדרש וארבעת המינים בידי, פתח הקמצן ובירך בכוונה 'על נטילת לולב' והרים את ראש הקהל ונענע אותו לכל ארבע רוחות העולם, ובכך נרגעה רוחו שהרי סוף סוף נטל את ארבעת המינים כמצוות היום, באותה שעה פרצו כל הנוכחים בצחוק גדול בראותם את מעשיו, אך הוא לא התייחס כלל לאלו שלעגו לו כי היה שש ושמח על שזכה לקיים את המצוה.

עברו ימים ושנים ואותו קמצן נפטר ונסתלק לעולם שכולו טוב, משנעמד לפני בית דין של מעלה עשו עמו דין וחשבון ומצאו בו שהכף של העבירות מכריעה את הכף של הזכויות, וכמעט פסקו להוליכו לגיהנם, אך אז הופיע מלאך טוב והזכיר את נטילת הלולב שקיים באותה שנה, ובירר אם חישבו גם מצות נטילת לולב באותה שנה, משהשיבו לו הדיינים בחיוב, הוסיף הסניגור ושאל אם העלו גם את כובד משקלו של ראש הקהל על המשקל, תמיהו הדיינים ושאלו מה ענין ראש הקהל להכא, דהא לא נצטוינו לנענע כי אם ד' מינים בלבד, אולם הסניגור המשיך לטעון דמכל מקום הרי כל מה שנענע את ראש הקהל היה בגלל שבער בקרבו לקיים המצוה, ולכן צריך להעלות את משקלו על כף המאזנים, ואכן קיבלו את טענתו בב"ד של מעלה, וזה מה שהכריע את הכף לזכות וניצל עי"ז מדינה של גיהנם. ועתה הבה נתבונן במעשה זה, הלא אם לא היה הלה משתוקק ומצפה בכל לבו לקיים המצוה, היה פוטר עצמו בטענת 'אונס רחמנא פטריה' ותו לא, ואף שמצד הדין כך הוא, אך אם היה מתברך בלבבו לומר כן היה עלול לרדת לבאר שחת רח"ל, ורק הרצון וההשתוקקות הם גרמו לו להרים את ראש הקהל ולנענעו, בבחינת אהבה המקלקלת את השורה, ועי"ז ניצל מדין קשה בגיהנום.

לב. מעין הדברים כתב הרה"ק בעל ה'תניא' (פרק כו) שרק על ידי השמחה אפשר לנצח במלחמת היצר, וז"ל, ברם כגון דא צריך לאודעי כלל גדול, כי כמו שנצחון לנצח דבר גשמי, כגון שני אנשים המתאבקים זה עם זה להפיל זה את זה, הנה אם האחד הוא בעצלות וכבדות ינוצח בקל, ויפול גם אם הוא גבור יותר מחבירו, ככה ממש בנצחון היצר, אי אפשר לנצחו בעצלות וכבדות הנמשכות מעצבות וטמטום הלב כאבן, כי אם בזריזות הנמשכת משמחה ופתיחת הלב וטהרתו מכל נדנוד דאגה ועצב בעולם.

באר הפרשה - ארבעה ימים שבין יוה"כ לסוכות

ליותר - שנבנה קדשי קדשים בחלקו. ומכאן, שההשתוקקות והרצון תגביה ותטהר את האדם הרבה יותר ממה שדימה בעיניו, והבא לטהר מסייעין אותו אלף אלפי פעמים יותר ממה שברצונו וברעתו להתקדש.

אם אתה משמח את שלי - ענין צדקה וחסד כהנהגה ליו"ט ובימי המועד

הזמן גרמא להרבות בצדקה וחסד, אם בצדקת ממון, אם בצדקת הוויתור - תן לו משלך^ג. וכך הובא ב'שערי תשובה' (או"ח תרכה) בשם 'אור צדיקים' להר"מ פאפר"ש זצ"ל, 'יש להרבות בצדקה ערב סוכות^{לד}, ומוה"ר חיים ויטאל זצ"ל היה מחלק הקופה לעניים ערב סוכות, וכתב ב'סוד ושורש העבודה' (פ"ב) 'הנה זה היום של ערב סוכות, הרי הוא כבי יתן איש אשר

ונכנסה בחלקו של בנימין, והיה בנימין הצדיק מצטער עליה בכל יום לנוטלה, לפיכך זכה בנימין הצדיק ונעשה אושפיזן להקב"ה, והיינו מעמא כי מיעטו בעיניו קרבתו אל אלוקים [על ידי הרצועה שלא היתה בחלקו], ועדיין נשתוקק ליותר מכל זה, ואינו מסתפק במה ששיג ממנו, על כן 'ידיד ה' ישכון לבטח עליו' - ר"ל אהבת ה' בטוחה שלא תזוז ממנה, ומים רבים לא יכבוהו. עכ"ל.

והיינו שכאן חזינן אצל בנימין - שהרצון וההשתוקקות גרמו לו שנעשה אושפיזן לשכינה, ומכאן ילמד כל אחד שאף אם אינו מצליח להשיג ולהתעלות בעבודתו כפי רצונו, אעפ"כ אל יפסיק מלהשתוקק אל ה', כי בסוף יזכה לסייעתא מן שמיא כהנהגה ובהנהגה, וראייתו, שהרי בנימין הצדיק היה מצטער ברצונו לזכות לרצועה זו (שיצאה מחלקו של יהודה) כחלק מביהמ"ק, ולמעשה זכה

לג. עובדא נפלאה מסופר על הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (הח"ח חיינו ופעלו חלק ג' עמ' תתקכב), בעת המלחמה בגלותו בסנובסק שברוסיה, לא היה ניתן להשיג אתרוגים, רק ל'חפץ חיים' הובא אתרוג מהשנה שעברה, שבאין ברירה יצא בו ידי חובת ארבעת המינים. ויהי לפלא בעיני מקורביו, שבבוקר בירך על 'ארבעת המינים' ואילו לנענועים בשעת הלל לא אבה להשתמש בהם, ונמוקו. שהרי בזה ייגרם צער וחלישות הדעת - לרבים ממתפללי בית הכנסת, אשר נפשם כלתה מהשתוקקות לערוך מנהג הנענועים ואין לאל ידם עשות כן, והרי ענין צער וחלישות דעת נוגע לעשין ולאויין, בעוד שנענועים אינם אלא מנהג, לו יהי מנהג עתיק ומקודש. 'ובכן, יתכן בלי נענועים'.

לד. גם יש להיזהר ביותר לגמול 'צדקה וחסד' עם בני ביתו... ושלא יהיה כאותם הגומלים חסדים לכל העולם חוץ מבביתם פנימה. מספרים על אחד הצדיקים, שראה תלמיד שהיה מחפש ותר שעות ארוכות אחר אתרוג מהודר בערב חג הסוכות שחל בשבת, ולאידך גיסא לא הקפיד לקיים חובת היום שאמרו (פסחים קט.) 'חייב אדם לשמח בנו ובני ביתו ברגל'... (עיי' בשו"ע או"ח תקכט ב, כיצד משמחן, הקטנים נותן להם קליות ואגוזים, והנשים קונה להם בגדים ותכשיטין כפי ממנו), לפיכך ניגש אליו והעיר לו 'אתה עסוק במצווה דרבנן (דלולב ביו"ט ראשון של חג אינו דוחה שבת, ובשאר הימים נטילתו מדרבנן זכר למקדש), מדוע לא תעסוק לכה"פ כיו"ב בקיום המצווה מן התורה...'

ודברי תורה צריכים חיזוק בימי ערב החג כשהטרדות מצויות שלא לבוא לידי כעס ומחלוקת ח"ו. וכבר היה מעשה אצל הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע בזקנותו לאחר שנשא את זיווגו השני, שבנה את סוכתו בעמל רב ככל דקדוקיה והלכותיה, אולם כאשר ראתה הרבנית את הסוכה אמרה לו לפי תומה, שלדעתה עדיף טפי לבנות הסוכה בקצה השני של החצר, ויהי כשמוע את דבריה הלך תיכף ופירק את הסוכה ובנאה במקום אשר קבעה היא, אך כאשר ראתה את הסוכה במשכנה החדש, חזרה בה והודתה שהצדק עמו, וראוי יותר לבנותה במקום שהיתה בתחילה, ותיכף הלך ה'חפץ חיים' בניחותא ופירק את הסוכה ובנאה בפעם השלישית כאילו לא אירע דבר ובלי אומר ודברים. ידוע העובדא דהוה אצל הרה"ק מזלאטשוב זי"ע (בנוסח שהובא בתורת המגיד מזלאטשוב) בימים אשר דחקות ועניות היו מנת חלקו ולא היה לו לחם לפי הטף, והנה ברשותו היו תפילין יקרות שירש מאביו הרה"ק רבי יצחק מדרוהוביטש זי"ע, והרבנית הפצירה בו רבות שימכרם כדי להאכיל את עולליה הרעבים אבל הוא לא הסכים לכך בשום אופן. שנה אחת בהתקרב חג הסוכות לא היו אתרוגים מהודרים בכל גלילות זלאטשוב, ושמע הרה"ק מזלאטשוב שיש סוחר אחד שהצליח להשיג אתרוג אחד מהודר והוא מוכן למוכרו בעבור חמישים רייניש שהיה סכום רב ועצום, למותר לציין גודל השתוקקותו של הרה"ק מזלאטשוב לקנות את האתרוג כדי לקיים בו מצוות ה' אך לא היה בידו לפורטה אפילו שוה פרוטה, לכן מכר אותם התפילין היקרים לאחד מעשירי העיר תמורת חמישים רייניש, ובמעות אלו קנה את האתרוג כדת וכדין, וכשהאתרוג בידו חזר לביתו שמח טוב לב על שזיכה אותו הקב"ה עם אתרוג לחג הקדוש הקרב ובא.

ידבנו לעשות צדקה כי רבה היא מאד ביום בזה לה, וגם הוא זמן אסיפה לאסוף הביתה על כל ימי החג

בכניסתו לביתו הבחינה הרבנית באתרוג, וביודעה שיש מחסור גדול באתרוגים תמהה בפניו מהיכן השיג סכום כסף גדול כל כך כדי לקנות האתרוג, אולם הרה"ק מזלאטשוב לא הסכים לגלות לה, ורק לאחר שהרבנית להפציר בו מאד הוכרח לגלות לה שמכר את התפילין היקרות בעד האתרוג המהודר, ויהי כשומעה כי כן נתמלאה רוגז, ובשעת כעסה צעקה עליו איך עשה כדבר הזה, דהא זמן זמנים טובא הרי היא מפצירה בו למוכרן ומעולם לא הסכים לכך אף כאשר היה הדבר נוגע לחיי נפש לקנות לחם צר ומים לחץ עבור הילדים הרעבים, ואילו כדי לקנות האתרוג מכר את התפילין בקלות, ולא נתקררה דעתה עד שמרוב כעסה נשכה את הפיטם ונפסל האתרוג, ויהי כראות הרה"ק מזלאטשוב כן לא העיר לה ולא כלום ואף לא הראה לה שום סימן של כעס וקפידה, רק נשא עיניו כלפי שמיא ואמר 'רבש"ע, תפילין אין לי, אתרוג אין לי, וכי גם אכעס', ובזאת פנה לעסקיו ולא הגיב מאומה. בלילה נתגלה אליו אביו בחלום, וגילה לו, שגדול מעשה האחרון יותר מן הראשון, וההתאפקות מן הכעס היתה חשובה בשמים יותר ממה שפיזר מעותיו לקניית האתרוג, ועי"ז ביטל כמה גזירות רעות.

לה. וכמו שמפורסם על הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע שפיזר ונתן לאביונים סכומים עצומים בערב סוכות, ואף שבכל השנה היה מרבה לתת מתנות גדולות לצדקה, ביותר היה מפזר כסף רב בימים אלו לאין שיעור, וכבר אמר בקדושתו, שאין לך 'נוי סוכה' יותר מן הצדקה שמחלקים בערב סוכות.

ונתנו צדיקים רמז בדבר, כי הנה שיעור סוכה כשרה הוא שתי דפנות העשויות כהלכתן ושלישית אפילו טפח, וכלומר, ששתי דפנות יהיו במשך שבעה טפחים בגובה עשרה, והשלישית תהא טפח בגובה עשרה, צא וחשוב מניין הטפחים שיש בדפנות הסוכה, והרי לך ק"נ טפחים (כל דופן הוא שבעים, והשלישית היא עשר), ועוד שיעור הסכך הוא שבעה על שבעה דהיינו מ"ט, סך הכל עולה למנין קצ"ט טפחים שהם כמניין 'צדקה'.

בימים שבין יוה"כ לסוכות ישב הגה"צ גאב"ד טעפליק זצ"ל במעונו אשר בירושלים עיה"ק, והשיב לשואליו דבר בכשרות ארבעת המינים, באחד הימים נודע לו על כמה משפחות עניות שאין להן מעות עבור צרכי החג, ומאז ביקש מכל מי שבא למעונו שיתן מנדבת לבו עבור העניים, בין הבאים היה איש אחד שהתנצל לפניו, שגם מצבו דחוק מאד, ועדיין לא השיג כסף כדי לקנות ארבעה מינים, ואיך יוכל לתת לאחרים כאשר אין לו כדי סיפוקו, והלא חייך קודמין, נענה הגה"צ מטעפליק ואמר אם מחסורך הוא רק 'ארבעת המינים' עדיין עליך לפזר מממונך לעניים, כי ארבעת המינים תוכל ליטול משל אחרים במתנה על מנת להחזיר, אבל, לאותה משפחה ענייה שלא יהיו דגים ובשר לחג, ובדחקם יוזילו דמעה אחת מחמת מצבם הדל, אזי עלולה דמעה זו לעורר קטרוגים נוראים בשמי מרומים ח"ו, ויצטרכו להרבה רחמים וחסדים כדי להמתיק את הקטרוג...

ואכן, נאים הדברים למי שאמרם, כי בדידיה הוה עובדא, שביקש פעם ביום ראשון של סוכות מאחד המתפללים עמו שיתן לו את הארבעה מינים במתנה על מנת להחזיר כדי שיוכל לצאת בהם ידי חובתו. לאחר בירור הדבר נתברר, שבערב סוכות היה לו אתרוג מהודר ביותר, אך אז הגיע לאזנו קול יללה הבוקע ועולה מביתה של שכנתו הקרובה אליו, משדפק על דלת ביתם לשמוע מה קרה, נודע לו, שהילד הקטן הפיל בטעות את האתרוג של אביו חורגו, והאם ובנה חוששים מאד מתגובת האב שבודאי יתרגז עליו ויענישו עונש חמור, ויהי כשמוע הגה"צ מטעפליק את צרתה חזר לביתו ונטל את האתרוג שלו והושיטו להם, כשהוא מורה להם להודיע לאביהם, שהרב ביקר בביתם וראה את האתרוג שלו, וקבע שאינו ראוי לברכה, על כן מסר לו אתרוג אחר כדי שיוכל לצאת ידי חובתו למהדרין. ועל כגון זה נאמר 'אתרוג כנגד הלב', כי ביותר חפץ הקב"ה בלב טהור, ומידות טובות כאלו עולות עשרת מונים מנטילת לולב ואתרוג נקי ומהודר ללא כתמים.

הרה"ק רבי מרדכי מנעשכיז זי"ע היה חוסך במשך כל השנה פרוטה לפרוטה כדי שיוכל לקנות אתרוג מהודר, פעם אחת בדרכו לקנות את ה'אתרוג', פגש ביהודי פשוט הבוכה מאין הפוגות, וכה היו דבריו, הנה, לפרנסתי הנני משמש כ'בעל עגלה' המעביר חפצים וחבילות ממקום למקום, ועתה מת עלי ה'סוס' בפתע פתאום ונשבר מטה לחמי, בירר הרה"ק לכמה מעות הוא צריך בכדי לקנות סוס חדש, נקב הכפרי בסכום גדול העולה כמעט כאותו הסכום שהכין עבור האתרוג, ללא אומר ודברים הוציא את כל צרור כספו מכיסו והושיטו לידי האיש, ובפרוטות שנשארו לו קנה אתרוג כשר בדיעבד, ובשמחה רבה הלך לביתו כשהוא מספר בהתרגשות לבני משפחתו כולם יברכו ביום טוב על אתרוג מהודר, ואילו אנחנו נברך על סוס מהודר....

באר הפרשה - ארבעה ימים שבין יוה"כ לסוכות

להזמין ולארה עניים מהוגנים בני תורה על שולחנו, והם חלק הז' אושפיזין קדישין לז'.

עוד כתב (פי"א) אחיי ורעי קדושי ה' ידידי עליון ואהובי נפשי, הביטו אל שיעור חשיבתם של מקיימי מצוה

זו, אלו הן הנוחלין ומנחילים הגאולה והחירות לו ולבניו אחריו לדורות עולם, וכבוד ה' חופף עליו כל היום, והוא יושב בצל סוכה וקדושי משכני עליון - האבות הקדושים באים להתלונן עמו בצל סוכה, והם שמחים עמו בשנותן אז מלחמו לדלים אביונים הגונים בעלי

כאותו מעשה היה גם אצל השרף רבי אורי מסטרליסק זי"ע, ובחג הסוכות שחרית התפלל ה'שרף' אצל הרה"ק רבי אלימלך מליזענסק זי"ע, והרגיש הרבי ר' אלימלך שריח גן עדן נודף מהאתרוג שלו, וניגש אליו ושאלו איך זכה לכך, בלית ברירה סיפר את כל אותו המאורע, והסכים עמו הרבי ר' אלימלך, שמחמת מצוה גדולה זו זכה שגם אתרוג שאינו כשר כי אם בדיעבד יריח בריח של גן עדן.

לו. בעלי הרמז רמזו מדברי חז"ל (ע"ז ג.) שלעתיד לבוא יאמר הקב"ה לאומות העולם 'מצוה קלה יש לי וסוכה שמה, לכו ועשו אותה, מיד כל אחד ואחד נוטל והולך ועושה סוכה בראש גגו, והקב"ה מקדיר עליהם חמה בתקופת תמוז וכל אחד ואחד מבעט בסוכתו ויוצא', ומדוע עושים סוכתם בראש גגם דוקא, אלא היינו טעמא, כדי שלא יוכלו העניים להגיע לשם, אבל בני ישראל מדה אחרת יש להם, ועושים סוכות בחצרותיהם (שבדרך כלל הוא מקום גלוי ופתוח לכל) כדי שכל דכפין ייתי ויכול כדי שבעו.

לז. דבר נפלא אמר אחד מצדיקי הדור שליט"א, כי לכאורה מן התימה הוא, כיצד הננו מרהיבים עוז בנפשנו לומר בפה מלא 'אזמין לסעודתי אושפיזין קדישין', וכי 'דרך ארץ' הוא להזמין את שבעת הרועים הקדושים לבוא להסב עמנו קרוצי חומר... אלא שהיות ובחג הסוכות אנו מקריבים שבעים פרים כנגד שבעים אומות העולם, וכדברי חז"ל הנודעים (במ"ר כא כד), והרי אנו גומלים חסדים אף למי שאינם ראויים, על כן 'בדין' הוא שאף האושפיזין קדישין ירדו ממכון שבתם השמים לקדש את בני ישראל אף אם אינם ראויים... ומעתה קל וחומר בן בנו של קל וחומר למי שגומל חסד ומיטיב לעמו בית ישראל שבוודאי שהאושפיזין קדישין יגילו וישמחו עמו, וכלשון ה'יסוד ושורש העבודה' הנזכר למעלה שזה חלקם.

לח. וביותר ביום ראשון שהוא אושפיזא דאברהם אבינו ע"ה - מכניס האורחים. מסופר על הרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב זי"ע שהקפיד מאד שיהיה לו אורח ביו"ט ראשון של חג יומא דאושפיזא של אברהם אבינו, באחת השנים לא מצא אורח שייסב על שולחנו וציוה לבנו הרה"ק ה'אמרי נועם' זי"ע שיחפש ברחובות ובשווקים אחר יהודי עני שאין לו מה לאכול, ואכן יצא הבן במצות אביו ולאחר חיפושים מצא שיכור אחד מתגולל באשפתות והבין שאין לו היכן לסעוד סעודת החג, מיד נטל אותו אל בית אביו וכיבדו בברבורים ושלי ודגים, כשהוא אומר שאצל אברהם אבינו לא היו האורחים טובים יותר מאורח זה, רק בטוב לבו הכניס כל עובר אורח בכל מצב שהוא, ולכל הפחות ביום הזה צריך ללכת בדרכיו ולהיות דבוק במידותיו.

סיפור נפלא שמעתי מפי בעלי המעשה, שאפשר ללמוד ממנו מעלת הוותרנות המצלת ממיתה משונה, ומעשה שהיה כך היה באחד מיקירי קרתא דשופריא מיושבי ירושלים של מעלה, איש מכובד ובעל משפחה ברוכת ילדים, שכאשר גדלו הילדים לא היה להם מספיק מקום לשבת בסוכה הקטנה שבנה מדי שנה על מרפסת ביתם, לכן החליטו הילדים לבנות סוכה רחבת ידיים למטה בחצר, ומן המחשבה למעשה - קנו דפנות לסוכה במידות מדויקות כדי צרכם, ובמשך שעות טרחו ועמלו בעבודת הקודש לבנות את הסוכה על הצד היותר טוב, וכאשר הכל על מקומו עמד בשלום, דפק אחד השכנים על דלת ביתם, והודיע להם, שחלק מן הסוכה נבנה בשטח שבו הוא מחנה את רכבו, ולכן הוא דורש שיסלקו את הסוכה ויבנוה במקום אחר, שמעו הלה את בקשתו וניסה להסביר לו את גודל היגיעה שכבר טרחו בבנייה, ועל כן יוותר נא ויניח להעמיד שם את הסוכה למשך שמונת ימי החג, אך הלה אטם את אזניו משמוע, והודיע נחרצות שאדם אוסר את שלו והוא אינו מרשה להם לבנות את הסוכה בשום פנים ואופן.

חג הסוכות

למען ידעו - בצילא דמהימנותא

בתיב (ויקרא כג-מג), 'בסוכות תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל ישבו בסוכות, למען ידעו דורותיכם כי בסכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים אני ה' אלוקיכם'. והנה בין כל מצוות התורה יש מצוות שהכוונה מעכבת בהן ויש שאינה מעכבת (עי' בש"ע ונו"כ אר"ח סימן ס), אולם במצות סוכה כתב הב"ח (ריש סימן תרכ"ה) דכולי עלמא לא פליגי שהיא צריכה כוונה, דהא מקרא מלא דיבר הכתוב 'למען ידעו דורותיכם'. ומעתה אם בכל מצוה ומצוה עלינו להתבונן במהותה, וכפי שנתבאר, הרי על אחת כמה וכמה שצריך להתבונן בעניין מצוות ישיבת סוכה,

שבה נתנה התורה להדיא טעם המצוה. והיינו, כי שורש ועיקר המצווה הוא להביא לידי האמונה לט' בהשי"ת, שהוא הבורא ומנהיג את כל העולם כולו, ברצותו שיעבדם תחת יד מצרים, וברצותו רווח להם בהוציאם מארץ מצרים - כי הכל בידי שמים... ומזה יבין להנהגת ה' עמו עד עצם היום הזה, כי הכל מיד ה' לטובתו הגמורה, ובידים טובות הוא נתון בכל עת ושעה^מ.

זכה כתב הרשב"ם על הכתוב 'למען ידעו דורותיכם' - למען תזכרו, כי בסוכות הושבתי את בני ישראל במדבר ארבעים שנה בלא יישוב ובלא נחלה, ומתוך כך תתנו הודאה למוי שנתן לכם נחלה, ובתים מלאים

כאשר קיבלו הבנים את הבשורה הלא טובה, התחילו לכעוס על השכן שיש בו מדת סדום, וכי מה איכפת לו להשים את רכבו במשך שמונת ימי החג במקום אחר, וגם טרחו להוכיח שאותו מקום אינו שייך לו מדינא ע"פ כללי דחושן משפט, ולכל השכנים חלק במקום זה, וכיוצא באמתלאות אלו ניסו לשכנע את אביהם שלא ישגיח בדברי השכן הרע, אולם האב שצדיק היה הגיד לבניו בשפה ברורה, שבשום אופן לא ישב בסוכה הגורמת צער ועגמת נפש ליהודי, ואם ברצונם שיאכל שם את סעודות החג עליהם לסתור את הבנין עראי ולהעבירו למקום אחר. בלית ברירה טרחו הילדים פעם שניה, ובנו שוב את הסוכה לשביעת רצונו של השכן.

במוצאי יו"ט ראשון של סוכות באמצע הלילה, נשמעו לפתע חבטות עזות מחוץ לסוכתם ששכנה למטה בחצר, מתוך בהלה קמו כולם משנתם והנה המה רואים שלש אבני ירושלים גדולות שנפלו מקומה גבוהה של הבנין אל המקום שהחנה שם השכן את רכבו אשר נופץ לרסיסי רסיסים מן האבנים, ואלמלא היו מעבירים את הסוכה למקום האחר והיו ישנים באותו מקום, היתה סכנה גדולה נשקפת לחייהם, וספק גדול אם היו יוצאים משם חיים וקיימים, הרי שעל ידי שהעביר על מידותיו לפני משורת הדין ניצלו בניו ממיתה לחיים.

לט. והנה ידוע שמדרגת 'ידיעה' היא גבוהה יותר ממדרגת 'אמונה', שאינו רק מאמין אלא יודע בבירור שכך הוא הדבר, וכנגד זה אמר הכתוב למען ידעו דורותיכם, כי על ידי מצות סוכה ניתן להגיע למדרגות הגבוהות ביותר בהשגת האמונה ועד לדרגת 'ידיעה'.

וכך כתב בספר 'קרן לדוד' (חלק המועדים, חג הסוכות אות יב), 'כי מי שיושב בסוכה לשם שמים, מרגיש עצם קדושתה בהתלהבות ורשפי אש, ומרגיש הארת המצוה, ויודע נאמנה כי זכינו להיקף ענני הכבוד, ואי אפשר להסביר הדברים להבינם, כי אם חכם מבין מדעתו ישכיל וידע כי כנים הדברים הנאמרים'.

מ. ובזה יש לבאר מה שמצינו רבות לשון 'צל' לגבי סוכה, וכגון הא דאיתא בגמרא (סוכה ב.) 'אדם יושב בצל סוכה', וכן בזוה"ק (ח"ג קג:) נקראת הסוכה צילא דמהימנותא, כי באו לרמוז בזה, שכשם שאין מציאות בעולם לעמוד כנגד השמש ושלא יהיה צל (שהצל הוא 'חלק' בלתי נפרד מהאדם), כך גם האמונה היא חלק בלתי נפרד מכל מציאות חיי האדם, והיא היא עצם החיים, וכדכתיב (חבקוק ב ד) 'וצדיק באמונתו יחיה'. ולזה קראו לישיבה בסוכה - ישיבה 'בצל' סוכה, לזכור שתוכן הפנימי של הישיבה בסוכה, ה'למען ידעו דורותיכם' הוא כמו 'הצל', כי 'ה' צילך'...

מא. וכמו שכתב הנצי"ב ב'העמק דבר' (שם) וז"ל, כפל המקרא [בסוכות תשבו שבעת ימים, כל האזרח בישראל ישבו בסוכות] להזהיר כל האזרח על ישיבת הסוכה, משום דתכלית המצוה לפי הפשט לצאת משיבת קבע לדירת עראי כדי שישומו בעלי האסיף אל לב שמכ"מ אינם כתושבים בארץ אלא כגרים, וכמו שאמר דוד (מלשה"כ

באר הפרשה - חג הסוכות

כל טוב, ואל תאמרו בלבבכם כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה' ^{מב}.

(תרמ"ה ד"ה מצות), מצות הסוכה הוא מדרת הכתחון בה' יתברך, כמו שכתבו רז"ל (סוכה ב.) 'צא מדירת קבע' - שלא לבטוח בעושר ובנכסים, רק לבטוח בה' ^{מב}, ולכן הוא זמן שמחתנו. כי אין שמחה כשמחת הבוטה בה' באמת, כמו שמבאר בספר חובת הלבבות. ולכן נוסדו תפלות והושענות בחג הזה, לידע כי כל ברכות השנה תלויים רק בעזר השי"ת, ולא לבטוח באסיפת כל התבואות לבית, וכמו שנאמר (תהילים סב ט) 'בטחו בו בכל עת עם שפכו לפניו ללבבכם'. וע"ז רמז ניסוך המים - לשפוך לב כמים לפניו ית' ^{מב}. ובודאי כן הוא מוטבע בלבבות בני שבבל עת שצריכין ישועה בוטחים בו ית' ^{מב}. ולכן השי"ת סוכך עליהם בימים אלו ^{מב} כמ"ש (שם לב י) 'והבוטח בה' חסד יסוכבנהו' ^{מב}.

ואכן, לכן נצטוונו לשבת בסוכה דייקא בזמן של 'וחג האסיף תקופת השנה' (שמות לד כב), כי בעת האסיפה יש מקום לחשוש שמא יבוא אדם להיות סמוך ובטוח במעשי ידיו להתפאר, וישכח חלילה כי הקב"ה הוא הזן ומפרנס מקרני ראמים ועד ביצי כינים, ע"כ

ביסוד הדברים ביאר ה'ערוך לנר' (סיום למס' סוכה, נרפס בסוף המסכתא) מה שאמרו בגמרא (סוכה ב.) לפסול סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה כי אז נחשב כיושב בצל דפנות ולא בצל סוכה. ומבאר הער"ל כי הדפנות המקיפות את הסוכה מרמזות על ענייני עולם הזה המסכב את האדם מלמטה, אולם המשביל מרים את עיניו כלפי מעלה ויודע ש'הסכך' הוא העיקר, להבין שההשגחה העליונה פקחה עליו תדיר, והוא מאמין בבורא יתב"ש שמספק כל צרכיו בכל עת ובכל רגע. ועיקר מצות סוכה הוא להזכיר לבשר ודם את ענן ה' החופף עליו, 'ועל כן הסכך למעלה מעשרים פסול, שאז יושב בצל דפנות ולא בצל סכך, לרמז על השם בטחונו שתבא לו תשועתו על ידי ענייני העולם - שזה פסול, ולא נרצה לפני ה'.

ועל כך נאמר (סוכה ב.) 'צא מדירת קבע ושב בדירת עראי, וכלשונו של הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע

תהילים לט יג) 'כי גרים אנחנו תושבים ככל אבותינו'. ולפ"ז הייתי אומר דמצות סוכה לא ניתנה אלא לבעלי קרקע בא"י ויש לו אסיף ולבו רחב עליו, אבל עני הנווד אין צריך למצות סוכה, משום הכי חזר והזהיר 'כל האזרח וגו'', ופירש הטעם ע"ז במקרא הסמוך. למען ידעו וגו' כדי שלא יהיו מתיאשים מן החיים הטובים אפילו אין להם אחוזת נחלה ושמחה טבעית, מכל מקום ידעו ממצות סוכה, כי ניתן לזכור ישיבתם בסוכות בהוציאו אותם וגו', והרי היה אז מכל מקום שמחת עולם על ראשם. והרי אני ה' אלוקיכם מנהיג ומשגיח עליכם לעולם ואין מעצור ממנו ית' להשפיע טובה וברכה גם בלי אחוזת נחלה, עכ"ל.

מב. כעין זה הביא ה'כתב סופר' (ד"ה ולקחתם) מדברי הרמב"ם (מור"נ ח"ג פמ"ג) בטעם מצוות נטילת ד' מינים, וכלשונו, שאחר שקצר ואסף התבואה יתן כל אחד שבח לה' ויודה לו, ולא יאמר כוחי ועוצם ידי עשה לי כל זה, וציוה ה' ליקח מפירות הנאים והמובחרים.

מג. איתא במשנה (סוכה ט:) 'העושה סוכתו תחת האילן, כאילו עשאה בתוך הבית', יש שרמזו ששני פסולים אלו דומים במהותם - כי תכלית מצוות סוכה היא להביא את האדם לידי אמונה בהשי"ת, ולזה תהא הסוכה תחת כיפת השמים בלי שום הפסק, להורות לאדם שיהא תלוי אך ורק בבורא יתב"ש, ולא יסמוך על כוחו ועוצם ידו של בשר ודם. וממילא לא יחפש אחר מגן ומחסה של 'הבית' או 'האילן', אלא ישליך על ה' יהבו, ויחפש את הכוכבים המאירים משמים לתוכה, ולכן אמרו בירושלמי (סוכה פ"ב ה"ג) שלכתחילה עדיף שיראו את הכוכבים מתוך הסוכה, שלעולם ימצא את אור האמונה מתוך החושך.

מד. וכך כתב ה'רבינו יונה' בספרו 'שערי העבודה' (אות יא) וז"ל, והמתפלל בדמע תפלתו נשמעת שהרי שערי דמעה לא ננעלו, והדמעה היא כנגד ניסוך המים שהיו מנסכים על גבי המזבח, כדאמר בבראשית רבה (עח טז) ר' בון אומר, כל אותן שנים שהיה יעקב בבית אל לא נמנע מלנסך וכו', ואלו הן הדמעות שהיה בוכה בשעה שהיה מתפלל בבית אל, עכ"ל.

מה. איתא בגמרא (ע"ז ג.) שלעתיד לבוא יגיד הקב"ה לאומות העולם 'מצוה קלה יש לי וסוכה שמה, לכו ועשו אותה, מיד כל אחד ואחד נוטל והולך ועושה סוכה בראש גגו, והקב"ה מקדיר עליהם חמה בתקופת תמוז וכל אחד ואחד מבעט בסוכתו ויוצא', יש שביארו כי הקב"ה יבוא לנסותם בענין ה'אמונה בה'. ולכן נותן להם מצוה

ושמחת בחגך - מעלת השמחה וסגולותיה

זה היום עשה ה' נגילה ושמחה בו - חג הסוכות הוא 'זמן שמחתנו' שבו ציונו הבורא יתב"ש (דברים טו יד-טו) 'ושמחת בחגך וגו', והיית אך שמח^{מח}. מתאמרא בשם הרה"ק ה'אמרי נועם' זי"ע לבאר הטעם שמצינו בתורה שמצות שמחה עדיפא מנשילת ד' מינים, שהשמחה נוהגת כל שבעה ואילו ולקחתם לכם אינו אלא ביום הראשון, כי בא הכתוב ללמדנו בזה, שיותר אוהב הקב"ה את השמחה וחפץ שיהיו בריותיו בשמחה על כן הגדיל המצוה יותר^{מט}.

מה מאוד גדלה מעלת השמחה בחג הסוכות, וכמו שביאר ה'אבן עזרא' במה דכתיב (דברים טו יד-טו), 'ושמחת בחגך... כי יברכך ה' אלוךך בכל תבואתך

נצטוונו לקיים מיד מצוות סוכה. וכך כתב ה'כלי יקר' על הפסוק 'כל האזרח בישראל ישבו בסוכות', נקט אזרח שהוא לשון 'תושב', לפי שבזמן אסיפת התבואה מן השדה כל אחד רוצה לילך מן השדה לתוך ביתו לשבת בו ישיבה של קבע, וחששה התורה אולי על ידי ישיבת קבע ירום לבבו כי מצאה ידו כביר וישמן ויבעט, על כן נאמר 'כל האזרח' - הרוצה להיות כתושב בעולם הזה ולא כגר אליו צוה ה' לצאת מדירת קבע לדירת ארעי כדי שיכיר בפחיתות ערכו שאינו בעולם הזה כי אם גר ולא תושב... ועל ידי זה לא יבטח בצל קורתו כי אם בצל ש-ד-י יתלונן, כמו שעשו ישראל בצאתם ממצרים שלא ישבו בבתיים ספונים וחשובים, כי אם בהיקף שבעה עננים אשר כבוד ה' היה בתוכם וזהו 'בצל ש-ד-י' ולא בצל קורות בתיים ארוים, עכ"ל.

קלה וסוכה שמה והיינו הסוכה שהיא צילא דמהימנותא - יסוד האמונה, כאשר כוונת הנסיון האם יאמינו בהשי"ת בכל מצב, דהיינו אף כאשר הם יושבים מוקפים רק בדפנות של 'עראי', ובאמת, הגוים אינם מאמינים רק כאשר הינם במצב של ראש גגו (בישפיץ) - כשהכל מתנהל על הצד היותר טוב ומזלם מאיר להם פנים.

וזהו אומרם 'מיד כל אחד נוטל והולך ועושה סוכה בראש גגו', אך אז 'מקדיר עליהם חמה בתקופת תמוז' זה הטבע, היינו שהקב"ה משנה מזלם מטוב לרע, ולפתע הם מפסידים כספם ורכושם - לראות אם עדיין המה מחזיקים באמונתם, אך הם 'מבעטין ויוצאים', משא"כ בני ישראל עם קדוש מחזיקים עצמם בכל מצב באמונת אומן (וראה כע"ז בספר אור ישע פר' וזאת הברכה ע"ש).

וכה אמר הרה"ק רבי צבי הירש מרימינוב זי"ע 'עם הסוכה אנו מרמזין שהקב"ה משגיח עלינו דרך נקבי הסכך', ויתכן ביאור דבריו הק', שעניין הסוכה להורות תוקף אמונתנו גם בזמן של 'הסתר' ח"ו - כשאין נראה בעליל ההשגחה הפרטית, אך אנו מאמינים כי הקב"ה 'משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים'.

מו. ובדרך זה ביאר הגה"ק ה'כתב סופר' זי"ע מה שאמרו חז"ל (ילקוט אמור תרנ"ג) כתיב סוכה תהיה לצל יומם, כל מי שמקיים מצות סוכה בעולם הזה הקב"ה מסיך עליו מן המזיקים דכתיב באברתו יסך לך, שהנה כתב הרמב"ם (מו"נ ח"ג פל"ו) שככל שתתחזק האמונה בלבו של אדם שאין מקרה בעולם כלל, אלא הכל תלוי בהשגחה העליונה - כך יזכה לשמירה עליונה, והיות שעניינה של הישיבה בסוכה היא לרמז שאנו חוסים בצל של הקב"ה ואנו מאמינים שמושגחים אנחנו מאתו ית"ש על כן יזכה ל'שמירה עליונה' ושהקב"ה יגן ויסוכך עליו מפני המזיקים.

מז. ובזה יש שביארו (בשם הגרש"ר הירש) דלכך פסול לסכך במחובר לקרקע (וצריך להיות הסכך תלוש), כי האדם שהוא בעל נחלה הרי הוא נטוע ומחובר היטב לקרקע - כלומר בנכסים אלו מבטחו ומשענתו, לזה אמרינן ליה - צא מבית זה למשך שבעת ימים, צחצח את מוחך מכל אלו המחשבות, וקבע דירתך בדירת ארעי ב'צילא דמהימנותא' (צל האמונה הטהורה).

מח. חיזוק עצום אמר הרה"ק ה'שפת אמת' כלפי הדורות האחרונים, שהנה אמרו חז"ל (ירושלמי, הובא בתוס' סוכה נ: ד"ה חד) ששמחת בית השואבה נקראת כן 'שמשם שואבין רוח הקודש', ומפרש השפ"א שמשם מאותה שמחה נעלית ומרוממת שהיה בבית המקדש ניתן לשאוב 'רוח הקודש' ושמחה גם בדורות הללו שאין השמחה בשלמות. ומוסיף עוד, שהרי נאמר 'והיית אך שמח' וזו הבטחה שנוכל להיות תמיד בשמחה, וכנגד זה אמרו בגמ' (מח.) שבא הפסוק 'לרבות לילי יו"ט האחרון לשמחה', ורמזו בזה על לילי ימים טובים של הדורות האחרונים, השקועים בחשכת לילה ובתוקף הגלות והייסורים, שניתן כח מלעילא גם בהם להיות בשמחה.

מט. ויתבונן כל אדם בעצמו עד כמה טרח ויגע למצוא ארבעת המינים כשרים ומהודרים, כמה זמן השקיע בהם... כמה מעות הוזיל מכספו עליהם... ואם כן קל וחומר עד כמה צריך 'להתייגע' לקיים מצות שמחה שהיא נוהגת מדאורייתא כל שבעה... ולא יתן 'כף רגל' לשטן המבלבל בכל כוחו להביאו לידי צער וכעס.

באר הפרשה - חג הסוכות

והזמנה כלשון המשנה (ביצה י: 'זימן שחורים ומצא לבנים', היינו שמצות סוכה שאנחנו מקיימים בשבעה ימי החג, היא הבנה להמשיך שמחה על כל השנה כולה. כעין זה אמר הרה"ק רבי שמואל מליובאוויטש זי"ע (ספר מאמרים שנת תרנ"ה, עמוד תיג), שהתמצית והעיקר של שמחה מושפעת מכה חג הסוכות.

גם מסגולת השמחה להציל על ידה מכל צרה וצוקה, כמו שאמרו חז"ל (מוכא ברש"י במדבר כט יח) שצ"ח הכבשים שמקריבים בחג הסוכות, באים לכפר על צ"ח קללות שבתוכחה שבפרשת כי תבוא, ומבאר הרה"ק ה'אבני נזר' זי"ע (הובא בשם משמואל סוכות תרע"ג ד"ה ברש"י בשם אביו) כי ע"י השמחה שב'זמן שמחתנו' מתכפרים צ"ח הקללות הבאים על חסרון השמחה, כמו שנאמר שם (כה מז) 'תחת אשר לא עבדת את ה' אלוךך בשמחה'.

איתא מהרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (קנו), 'וכשם שבימים הנוראים המקורות נפתחין על ידי היראה, בן בימים האלו (בסוכות) המקורות של רחמים וחסדים פתוחים על ידי אהבה והשמחה בזמן שמחתנו'.

ובכל מעשה ידיך והיית אך שמח', - 'יברכך (לשון) לעתיד, ותהיה לעולם שמח, וטעם 'אך' כי לא תהיה כי אם כן'. היינו שבשכר מצות השמחה בחג יזכה להמשיך את השמחה לכל השנה כולה, 'אך' אם לא 'כן' לא תהיה שמח...

בעין זה כתב ה'אברבנאל' (פרשת ראה) וז"ל. 'והיית אך שמח - להבטיחו, שאם ישמח ויגיל בחג הסוכות יהיה שמח וטוב לב כל השנה. ומסיים 'ואם תתעצב בראשית השנה - בעיצובן תאכלנה, כי כן טבע המציאות, השמח בחלקו שמחה וששון ישיג...'

וב'פלא יועין' (ערך סוכה סוד"ה ועוד נלוה) כתב 'וצונו לשמוח שמחה של מצוה, והוא סימן טוב לכל השנה, שכתבו גורי אר"י ז"ל, שמי שיהא שמח וטוב לב ולא יצטער כלל בחג הקדוש הזה, מובטח לו שתעלה לו שנה טובה ויהיה לעולם שמח'.

הרה"ק המגיד מטריסק זי"ע מפרש בשם אביו הרה"ק רבי מרדכי מטשערנאביל זי"ע (מנן אברהם' שחוקים ד"ה וישת), 'זמן שמחתנו' שהיא מלשון הכנה

ואף אם קשה לו לשמוח יזכור מה שביארו לשון המיעוט ב'אך שמח', שבא הכתוב לומר דאע"פ שהוא מרגיש בעצמו שאין בידו לשמוח כראוי וכהוגן, יעשה הוא את המיעוט שיש בידו לעשות, כי רק זה מה שהקב"ה דורש ממנו. נ. בדרך צחות הגיד הגאון רבי יוסף חיים זאנענפעלד זצ"ל, שלכן נשתרש אצל העולם לשיר את לשון הכתוב 'ושמחת בחגך והיית אך אך שמח', שכופלים פעמיים את תיבת 'אך', שהרי 'אכין ורקין מיעוטין הן' (סנהדרין מט), וכן קי"ל (ב"ב ד). 'אין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות', ומאחר ש'אך' שמח בא למעט על כן כופלים לומר אך אך בכדי שיהא מיעוט אחר מיעוט להרבות השמחה.

נא. אמנם יש להיזהר שתהיה 'השמחה' שמחה של מצוה ולא הוללות, וכך כתב הרמב"ם (הלכות לולב ח יד) בשמחת בית השואבה 'לא היו עושין אותה עמי הארץ וכל מי שירצה, אלא גדולי חכמי ישראל וראשי הישיבות והסנהדרין, והחסידים והזקנים ואנשי מעשה הם שהיו מרקדין ומספקין ומנגנין ומשמחין במקדש בימי חג הסוכות, אבל כל העם האנשים והנשים כולן באין לראות ולשמוע', וביאר הריטב"א (ב"ב קכא). שלא כל מי שרצה לרקד שם היה יכול לבוא ורק חסידים ואנשי מעשה היו מרקדין, והיינו טעמא, כדי שלא יבואו חלילה לידי הוללות, והרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (סוכות תרל"ז ד"ה והיית) מצא רמז לכך מן הכתוב 'והיית אך שמח', ד'אך' בא למעט שמחה של הוללות. אדרבה, כתב הרה"ק ה'ישמח ישראל' זי"ע (אות יב) לבאר מנהג ישראל לזמר בשמחת בית השואבה מפיוטי יום הכיפורים, כי בבכיות של יום הכיפורים מתקנים הבכיות שמקורם מהיפך הקדושה, ובשמחה של שמחת בית השואבה מתקנים השמחות וההוללות של כל השנה שהיו שלא כרצון ה'.

אגב אורחא, עוד מצינו ב'ישמח ישראל' (אות יד) דאיתא בגמ' (סוכה נא): שהיו מתקנים בשמחת בית השואבה תיקון גדול שלא יבואו לידי קלות ראש, ונרמז כאן כי שמחת בית השואבה היא תיקון גדול למידת הקדושה, ועל כן היו עושים בבית המקדש פתילות מבלאי מכנסי כהנים ומאבנטיהם, כי בגדי כהונה אלו מכפרים על עון זה.

מעשה פלא הובא בגמ' (סוכה מח:), אמר ליה ההוא מינא דשמיה ששון לר' אבהו, עתידינו דתמלו לי מים לעלמא דאתי דכתיב (ישעיה יב ג) 'ושאבתם מים בששון', אמר ליה אי הוה כתיב לששון כדקאמרת, השתא דכתיב בששון משכיה דההוא גברא משוינן ליה גודא ומלינן ביה מיא - אמר אפיקורס אחד לר' אבהו, שעתידים אתם למלאות

אך שמח - מתוך האמונה יבוא לידי שמחה

ההטבה, ומפורשים הדברים ב'אור החיים' הק' (שמות כב ו) וז"ל. אין לך שעה ורגע שאין השי"ת עושה פעולה עם האדם בין בבחינת גופו בין בבחינת צרכיו, עכ"ל - וכלומר, אף כשאין נראה לאדם בעיני בשר במה וכיצד הקב"ה ייטיב עמו... מ"מ באמונתו יראה כן - שהכל לטובה^כ, ומתוך אמונתו תשלוו נפשו^כ ואז לא פסיק חוכיה (שחוק) מפיו כל ימיו^כ, כי יודע הוא שהכל לטובה, וגם יבוא לידי בטחון גמור שבודאי הקב"ה

וכי תאמרו 'שמחה מנלך' כאשר חבילי טרדות מקיפין אותנו מימין ושמאל, לא מצאנו מנוח. אף מי שנתברך בבנים ובנות כשתילי זיתים סביב לשולחנו בריאים ושלימים בגו"נ, ידאג בכל עת שלא תפסק הטובה ממנו, ומידת השמחה רחוקה ממנו והלאה. תשובתו אחת היא - אב לנו בשמים, היושב וזוכר כל אחד מבריותיו, ובכל רגע ורגע מטיב להם בתכלית

לי מים בעולם הבא שנאמר ושאתם מים בששון, אמר לו ר' אבהו, אם היה כתוב לששון אכן היה כדברך, אך מאחר שכתוב בששון הכוונה היא שיעשו מגוף נאד מים וימלאוך בך מים]. והביא בשם משמואל' (יה"כ תרע"ב ד"ה בש"ס) שאביו הרה"ק ה'אבני נזר' הקשה קושיא עצומה, כי מה למעשה כגון דא ולגמ'... 'כי תורתנו הקדושה איננה מקום להעתיק בה דברי התולים, ובוודאי ענייני חכמה ולימוד לאדם נרמזו בכאן', ומבאר, כי אותו מין סבר שעיקר התכלית לאדם להיות שש ושמח, וזה רמז בדבריו כי מאחר שנקרא שמו 'ששון' והוא בשמחה, אם כן קיים את תכלית החיים ובידין הוא שכולם ישמשו אותו וישאבו לו מים... אמר לו רבי אבהו כי אין התכלית בשמחה גרידא לכשעצמה שאין בה שום תוכן רוחני... אלא השמחה נועדה לצורך עבודת ה', וכך רמז לו שיקחו אותך - את ה'ששון' ויעשו ממך כלי למלאות מים, כי השמחה היא 'כלי' שעל ידו עושים את רצון ה'...

נב. בדרך צחות פירשו שהנה יש המצריכים להחזיק את האתרוג הפוך בשעה שמברכים על הלולב (או"ח תרנ"א ד), ללמדנו כי כשאדם נמצא במצב הנראה כאינו טוב כדאמרי אינשי 'מיט'ן פיטעם אראפ' (כ'שהפיטם' כלפי הקרקע) - זהו שעת הכושר לברך... מתוך אמונה כי הכל לטובה, והכל יתהפך לטובה.

כדבר הזה אמרו לרמז עוד במנהג ה'נענועים' בהלל, שמבואר בשו"ע (סי' תרנ"א ס"ח) שנוהגים לנענע בשעה שאומרים 'הודו לה', והביא המשנ"ב (ס"ק ל"ז) שבכל פעם שמנענע לצד אחד יאמר תיבה אחת, נמצא שכשמנענע ל'למטה' אומר תיבת 'לעולם', ואילו כשמנענע לאחוריו הרי הוא אומר 'חסדו', ללמד לאדם, שאם ח"ו נמצא הוא למטה ולאחור... יזכור היטב ש'לעולם חסדו'... וגם במצב כזה לא עזבוהו חסדיו המרובים.

נג. כה אמר האלטער (סבא) מסלבודקא, הנה, על הלכה אחת שהרמב"ם השמיט מחיבורו, תשב כל הלילה ליישב על מה ומדוע השמיטה הרמב"ם. אמור מעתה, מדוע על רכוש או שאר ענייני עולם שהקב"ה בכבודו ובעצמו השמיט ממך יש לך טענות, ואיך מנסה ליישב ולהבין שהכל מן השמים.

אל הגה"ק ה'חזון איש' זי"ע ניגש פעם אוד מוצל מאש שסבל ייסורי איוב במשך שנות ה'מלחמה', ואף אחר שנסתיימה המלחמה לא מצאה נפשו מנוח לגודל צערה. ובבואו לפני ה'חזון איש' פתח את פיו ודיבר בכעין תרעומות כלפי מעלה, שאינו מבין היאך עשה ה' ככה לעמו. פתח החזו"א גמרא, הראה לו על תוס' מסוים הידוע כמוקשה הבנה, וביקשו, ירחם נא מר עלי ויבאר לי דברי התוס'. עיין הלה בדברי הגמ' ובתוס' אשר עליו, והחל לנסות לבאר הדברים, אבל החזו"א לא נתן לו והקשה עליו בכה וכה. עד שהודה הלה שאין בידו לבאר התוס'. נענה החזו"א ואמר לו, הרי לך, שאף כמה שורות ב'תוספות' אחד אין בידיך לבאר ולהבין דבריהם, ומה טענות יש לך על הנהגת בורא עולם. והיאך תחשוב שיש בידיך להבין כבשונו של עולם...

וכבר אמרו לבאר בפסוק (תהילים צב ו-ז) 'מה גדלו מעשיך ה' מאד עמקו מחשבותיך, איש בער לא ידע וכסיל לא יבין את זאת', וצ"ב וכי רק הכסיל לא ידע ולא יבין, הרי מפורש כתיב ברישא 'מאד עמקו מחשבותיך' וכלומר שאף מהחכם נסתרים דרכי ה'. אלא אדרבה כך פירושו, מה גדלו מעשיך - מאד עמקו, ואכן, רק ה'חכם' יבין שמאד עמקו מחשבותיו ואין בידו להבין את הנהגת ה', אבל הכסיל 'לא יבין את זאת' - אינו מבין שמאד עמקו מחשבות ה', וחושב שיש בידו להבין את הנהגת ה'.

נד. סיפר לי בעל המעשה אשר היו לו צרות הרבה רח"ל, ונכנס להגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל ושפך בפניו ליבו, נענה לו הגרש"ז ואמר, כי הוא מכיר יהודי שהוצרך לעבור ניתוח ומני אז אינו שומע באוזן אחת, גם אלמן הוא ל"ע, ובנוסף לכך יש לו ג' ילדים שלא זכו לפרי בטן, ומכל מקום שרוי הוא תמיד בשמחה ובכל עת

עניין 'ההסתפקות במועט', שלא לרדוף אחר המותרות ותענוגי עוה"ז שאין בהם ממש, אלא יהא די לו לאדם ב'דירת עראי'... וכמו שהאריך בזה הגה"ק רבי יהונתן אייבשיץ זי"ע ב'ערות דבש' (ח"א דרוש ו) וז"ל, 'אבל האיש הירא וחרד לדברו של מלך מלכו של עולם, לא תהיה לו סוכה זו לבד בחג הסוכות, כי אם כל השנה יהיה לו הכל לדירת עראי, וילין בצל סוכה ויצא מדירת קבע, ויהיה הכל בעיניו כגר וכאורח בעלמא, ויביט בכוכבי השמים - לשים בה' מבטחו, מבלי לבנות בתים באבנים משכיות, וחדרי מלכים ברצפת בהט ושש וכדומה מתענוגי בני אדם להרחיב דעתו, עב"ל".

ומהאי טעמא חג הסוכות הוא זמן שמחתנו, שכל עוד שרודף האדם למלא תאוותיו ולהשיג יותר ויותר

לא יעזבנו, וממילא נס יגון ואנחה, ותתמלא נפשו בשמחה^{יה}.

ומהאי טעמא נקבע זמן שמחתנו לחג הסוכות, כי כאמור כל עניינו של החג הוא לשבת בצילא דמהימנותא, שזהו כל מהותה של ה'סוכה'^י, וע"י שיקיים 'מצות החג' וישריש בקרבו את האמונה המהורה כלשון הכתוב 'למען ידעו דורותיכם, אזי באמונתו יחיה' ותסור כל דאגה וצער מקרבו.

דירת עראי - להיות שמח בחלקו

עוד ייאמר בזה, כי הגה הסוכה היא 'דירת עראי', והגידו צדיקי הדורות שבא הכתוב להשריש בנו

פניו שוחקות ומחייכות, אמר לו הלה שאינו מאמין שיתכן כדבר הזה, שוב חזר בפניו הגרש"ז על דבריו והלה עמד על שלו שאי אפשר שיהיה כן, עד שאמר לו הגרש"ז, יהודי זה עומד בפניך עתה ומדבר עמך...

נה. והשמחה עצמה בכוחה להוציא מכל חבילי דמעיקין ולהמשיך את כל ההשפעות הטובות. וכך ביארו בפסוק (תהלים קכו ו) 'הלוך ילך ובכה' - שלא בשמחה אלא בעצבות, אזי 'נושא (רק) משך הזרע', אבל אם 'בוא יבוא ברינה' אזי 'נושא אלומותיו' - חבילי חבילין של שפע.

וכך פירש הרה"ק רבי אלעזר מנדל מלעלוב זי"ע פירש במה שנאמר (שם ב-ג) 'אז יאמרו בגוים הגדיל ה' לעשות עם אלה, הגדיל ה' לעשות עמנו היינו שמחים', שלעתיד לבוא כאשר יגאלו עם בני ישראל ויגדיל הקב"ה את חסדו עמם, יבואו הגוים וישאלו מדוע 'הגדיל ה' לעשות עם אלה', וכי צדיקים גמורים היו בכל שנות הגלות, ומדוע יקבלו שכר רב כל כך, על זה יענו להם בני ישראל ויאמרו - 'הגדיל ה' לעשות עמנו' על כי 'היינו שמחים', היינו על אף רוב הסבל והצרות הרבות שסבלנו בשנות הגלות לא מְשָׁה השמחה מלבנו לעולם, ותמיד התחזקנו בבורא כל עולמים בשמחה של מצוה, ועל כן בדין הוא שניטול 'שכר טוב'.

נו. מעשה באחד שאמר לרבו שהוא מתיירא להיכנס אל הסוכה אחר מלאה בשמות הקדושים (וכפי שיתבאר להלן), וכיצד 'ידרוך עליהם'... נענה לו הרבי, תנוח דעתך, כי האדם עצמו נושא שם שמים עליו, וכמו שידוע משם האר"י ז"ל, שעל פניו של אדם נראה את שם ה', כי שתי עיניים כל אחד בצורתו נראה כאות י', ויחדיו עולים למנין כ' (10+10=20), הוסף את חוטמו הנראה כאות ו', ויחדיו עולים למנין כ"ו, כמנין שם הוי"ה, וממילא 'בדין' הוא ש'שם שמים' יכנס למקום הקודש... אמנם אין 'ההיתר' אלא באיש שמח וטוב לב, אבל אם הוא עצוב ומר לו עד ש'מוריד את אפו' (לאזט אראפ די נאז) הרי אין האף בצורת ו' אלא בצורת נו"ן... ושוב אין כאן שם הוי"ה... וכבר אינו כדאי לדרוך על שמות הקדושים... ואף שהדברים נאמרו ב'דרך צחות' ולא להלכה... אך זאת למדנו כי ה'סוכה' משפיעה שמחה וטוב לבב, ועצבות וסוכה הרי זה תרתי דסתי.

נד. ועי"ש עוד שכתב, שההסתפקות במועט מסוגלת לאריכות ימים, דהכי חזינן שבאלף שנים הראשונים מבריאת העולם היו מאריכים ימים, 'וכן אבותינו אברהם יצחק ויעקב היו שוכני אהלים, והוא שהאריך ימיהם, כי לא חרדו לפגעי אש שישורף ארמונם, ולא פחדו לקול אויב ורעב ומגיפה, כי מהר נתקו חבלי אוהלים ויתידות משכנותם', היינו שאין זו סגולה רוחנית גרידא, אלא כך הוא נמי בטבע העולם, שמחמת ההסתפקות במועט אינו בא לידי דאגה לעולם, שהרי לעולם יספיק לו במה שיש לו, ובגלל שנפשו שלוה יאריך ימים.

ומוסיף עוד, שיסוד זה חזינן גם בבית המקדש, שכן המשכן עשו מקרשים ויריעות, ולכן השרה שם קוב"ה את שכינתו במשך ת"פ שנה, מאז בנייתו במדבר ועד נוב וגבעון, ואילו מקדש שלמה שהיה בנוי בבנין אבנים יקרות נחרב אחר ת"י שנה, והיה לשריפת אש בעו"ה, וכן בית שני נחרב בימי יוונים והורדוס חזר ובנאו, ועם כל זה לא התמיד יותר מת"ך שנה, הרי שבהאי עלמא מתקיים יותר בנין עראי מאשר בנין קבע, והדברים נפלאים.

ובוודאי ע"י טהרתן של ישראל ביוכ"פ יש שמחה לפניו במרום. לכן יש לנו לשמוח בשמחת הבורא ית'. וז"ש לפני ה' תמהרו^פ.

הרי הוא מלא רוגז ואנחה^נ, ואינו יכול להיות מרוצה ושמח, ורק כאשר מסתפק במה שחננו ה' אזי הוא שמח בחלקו וסר ממנו יגון ועצבון^ט.

בדברים הללו כתב גם האלשיך הקדוש (תו"מ אמור) לבאר את ענין השמחה כי היא מחמת גודל השמחה ששורה כביכול אצל הקב"ה בעת הזאת, 'כי לא שמח ה' במעשיו מאז ברא העולם עד הזמן ההוא' (כשנבנה המשכן, עיי"ש)... וגם בכל דור אין לו יתברך ימי שמחה כחג הסוכות, כי אז נקיים ישראל מכל עוון אשר חטאו מחמת מחילת העוונות ביום הכפורים^א, ועל כן יען כי כל שמחתו יתברך הוא על טהרת נפשנו, אם כן ראוי הוא כי זכר יעשה יתברך כחג ההוא אל השנת ישראל זה הכשרון, הלא הוא על ידי הסוכות^ב.

ולישרי לב שמחה - טהרת הלב מביאה לידי השמחה

איתא מהרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרמ"ג ד"ה ימי) וז"ל (בשינוי). ימי הסוכות נקראו זמן שמחתנו - כי (בסוכות) השי"ת זיכה אותנו לישוב בצלו. והיא מעין בחי' הגן עדן... ושם היא השמחה כמ"ש 'כשמחך יצריך בגן עדן'. והגם שכ' ויגרש את האדם - אעפ"כ יש זמנים שמתנוצץ קצת הארה מבחי' הגן עדן. והשי"ת מבנים אותנו לדירה זו שחל עלי' שם שמים כדאיתא בגמ' והשמחה במעונו. לכן דירה זו (הסוכה) מביאה השמחה.

נח. אמרו חז"ל (קה"ר א לב) 'אין אדם יוצא מן העולם וחצי תאוותו בידו, יש בידו מנה מתאוה מאתים, יש בידו מאתים מתאוה לעשות ארבע מאות', וכבר התקשו בזה, שהלא יש לו 'מנה' ומתאוה לעוד אחד וא"כ נמצא שמת וחצי תאוותו בידו. אלא שהרדיפה אחר התאוות גורמת לו להיות תמיד בהול ומבולבל, נוטלת ממנו את יישוב דעתו, ומביאתו לידי צער ועגמת נפש על שחסר לו את ה'מאתיים'. וממילא נמצא שתמיד חסר לו שני דברים. א. ה'מנה' השני. ב. מידת השמחה והמרגוע, וממילא אין לו אפילו חצי מתאוותיו בידו, שהרי יש לו 'מנה' אחד בלבד וכולו יגון ואנחה על מה שאינו מצליח להשיג...

נט. ובזה ביאר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע את הטעם שקוראים מגילת קהלת כחג הסוכות, כי הרוצה להיות ב'שמחה' צריך לזכור היטב שכל קנייני עוה"ז הכל הבל.

ס. ולא עוד, אלא שעל ידי השמחה ימשיך את הטהרה לכל ימות השנה, וכמעשה שהיה אצל הרה"ק ה'חזוה' מלובלין זי"ע שהיה משמח את החתן בשמחת נישואיו, ניגש אחד השושבינין אל הרבי ושאלו, וכי את החתן צריך לשמח, והלא מזלו מאיר לו פנים, וטפי יש צורך לשמח את הנדכאים ושבורי לב, השיב לו הרבי, הנה אמרו חז"ל (ירושלמי ביכורים ג א) 'חתן מוחלין לו כל עוונותיו', ובוודאי בעת כזאת דואג החתן מאד שלא יחזור למצבו הראשון ח"ו, לכן צריך להזכיר לו שעל ידי מדת השמחה יזכה להמשיך להיות במצב זה, כי השמחה היא כחומה בצורה שלא יבא לידי עבירה ועון. והכי נמי חובתנו ממחרת יום הכיפורים לחסות בצל כנפי השמחה, וממילא לא יכשל בעבירה ועון, וזו הייתה קללת אדם הראשון אחר חטא עץ הדעת 'בעצבון תאכלנו' (בראשית ג יז), וכן כתיב התם (פסוק טז) 'בעצב תלדי בנים', וכיוצא בו אחר חטא העגל כתיב (שמות לג ד) 'ויתאבלו', משמע שמדת העצבות היא פועל יוצא מן החטא, וכן תאמר להיפך - ע"י השמחה לא ימעד ולא יכשל לעולם.

סא. עוד איתא שם, וז"ל, על הדרך שקרה בעת צאתם ממצרים על ענין חג הסוכות מעין זה יקרנו בכל שנה ושנה. כי מראשית השנה יתלכלך האדם בדברי עונות גברו מנו, ומראש השנה והלאה יעשו תשובה ויתקנו מעשיהם, ויתוקן העולם מאשר היה מתקלקל כל השנה ביום הכפורים. ולכן על ידי התיקון שהוא שמחתו יתברך, יהיה חג לה' בחג הסוכות, ואז מתמלא חסד על העולם. ועל כן אז הוא ניסוך המים ושמחת בית השואבה ששואבין שם רוח הקודש, מה שאין כן בשום חג מהראשונים.

סב. אמנם לאידך גיסא יש לדעת מה שכתב ב'משך חכמה' (אמור ד"ה אך) המדקדק בלשונות הכתוב בפרשת המועדות שבפרשת אמור (ויקרא כג) שמצינו ב' פעמים שנכתב תיבת 'אך' במשך כל עניני המועדות. א. גבי יום הכפורים, כתיב (פסוק כז) 'אך בעשור לחודש השביעי'. ב. בחג הסוכות שם כתיב (פסוק טז) 'אך בחמשה עשר יום לחודש השביעי', ומבאר ה'משך חכמה' טעמא דמילתא בדרך הפשט לפי דרכו, כי הנה עניין התקיעות בראש השנה הוא כמו שכתב הרמב"ם (הלכות תשובה פ"ג ה"ד) 'אע"פ שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב, רמז יש בו, כלומר עורו ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם, וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה', וכאשר ישוב בתשובה יכפר עליו

הקדושה עמנו, בראש השנה זיום הכיפורים היא כותבת לנו מזונות וחיים טובים, ואחר שקוצבת לנו מזונות אוי מכנסת אותנו תחת כנפיה. וזהו ענין סוכות שהאמא הקדושה מסככת אותנו בכנפיה, עב"ל סד.

והנה אמרו בגמ' (ד:): שסוכה שאין בה עשרה טפחים פסולה - ונלמד ממה שאמרו שמעולם לא ירדה שכינה למטה מעשרה. ולכאורה צריך ביאור מה שייכות זה לזה... (ובפשטות הכוונה שלמידים שרק בגובה עשרה טפחים נחשב כרשות בפני עצמו). וביאר בספר 'חסד לאברהם'

שם שמים על הסוכה - השראת השכינה על היושב בסוכה איתא בזה"ק (ח"ג קג): 'תא חזי, בשעתא דבר נש יתיב במדורא דא צילא דמהימנותא שכינתא פרסא גרפאה עליה מלעילא' (בוא וראה, בשעה שהאדם יושב בצל הסוכה פורסת השכינה כנפיה עליו מלמעלה) כג.

וב'אוהב ישראל' (ליקוטים לסוכות) ביאר, ענין הסוכה הוא כדוגמא שאנו רואין את התרנגולת שמתחילה מצפצפת וקוראת לבניה ונותנת מזונות לפניהם, ואחר כך מכנסת אותם תחת כנפיה. כענין הזה נוהגת השכינה

יום הכפורים, ושוב יהיה שמח בחג הסוכות וכן יטול ד' מינים שגם הם עניני שמחה, וכדכתיב (פסוק מ) על מצוה זו ושמחתם לפני ה' אלוקים שבעת ימים.

ומעתה היה מקום לבעל דין לטעון ולומר, שאם לא התעורר בתשובה בר"ה ובעשיית שוב לא יכפר עליו יום הכפורים ויהיה מותר באכילה ובמלאכה, על כן נאמר 'אך ביום השביעי', ללמד שמכל מקום מחויב הוא ביום הכפורים בכל משפטי וחוקותיו. על דרך זה היה מקום לומר שאם לא כפר עליו יוה"כ ולא הלבין חוט השני שוב אינו חייב בארבעת המינים ובשמחה, על כן נאמר 'אך בחמשה עשר יום', ללמד שאף על פי כן 'סוכות היום'... וכלשונו 'ואך בחמשה עשר וגו' ולקחתם לכם וגו' ושמחתם - בלא הבטה אל יוה"כ פ' אם כיפר עליהן'.

ונראה דהרבה יותר מן הכתוב כאן להדיא נרמז בדבריו, ויש בהם לחזק רגלים כושלות העומדים על סף היאוש בבואם לחשב חשבון נפשם, והמה רואים שכבר עברו וחלפו ראש השנה ויום הכיפורים, ועדיין לא התעשת להתעורר מתרדמתו העמוקה, ובמחשבות אלו מנסה היצה"ר להפילו בפח היאוש והכשלון כי מה לו ול'שמחה'... אמנם להכי אמרה תורה 'אך' ללמד שלא יביט אל ימים הראשונים כלל, כי קדושת הימים של עכשיו קדושים ונעלים גם למי שלא השכיל לנצל אותם ימים נוראים כדבעי, ומעתה יתחדש לעבודתו וישמח ישראל בעושייו.

ואדרבה, על ידי שירבה בשמחה כמצוות הימים יזכה להתעלות בעבודתו ית', וכבר היה מעשה אצל הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע, שפעם אחת בחג הסוכות התייגעו החסידים ועסקו בתורה במשך כמה שעות ברצופות, ומרוב שמחה ודביקות יצאו בשיר ומחול לכבוד היום, משנכנס ה'בית אהרן' וראה אותם רוקדים, נענה ואמר, הנה אמרו חז"ל (בר"ר ע ה) 'למה היו קוראים אותו 'בית השואבה', שמשם היו שואבים רוח הקודש', ואפשר לומר הכוונה 'שמשם' היינו מהשמחה 'היו שואבים רוח' מלשון רצון ככתוב (איוב לב ה) 'רוח היא באנוש', ללמדנו כי האיש שיש לו רצון לעבודת ה' זוכה ל"קודש" דהיינו קדושה, וכדי לזכות לרצון עליו להתחזק במדת השמחה, כי היא מביאה את האדם להשתוקק ולרצות להתקרב לחי עולמים.

סג. אין איש מישראל הנמנע ממדרגה זו, אפילו מי שחושב עצמו מפשוטי ופחותי העם, וכך הוכיח הרה"ק רבי אברהם יעקב מסאדיגורא זי"ע, ממה שדרשו חז"ל (סוכה יב.) מאי דכתיב (דברים טז יג) 'באספך מגרנך ומיקבך - בפסולת גורן ויקב הכתוב מדבר', ללמדנו שגם הפחות שבפחותים שהוא כ'פסולת' גם כן זוכה לעלייה בחג הסוכות, ולהיות כהסכך שהוא חלק משמותיו של הקב"ה.

יש שרמזו כן בהלכות נטילת לולב (סוכה יז): 'מוליך ומביא, מעלה ומוריד', היינו אף אם התרחק להיות בבחינת 'מוליך', יש בידו לבוא לידי 'מביא' ולחזור לשורשו בקדושה.

צדיקים הגידו בגודל קדושת הסוכה דגם האיש הפשוט וההמוני מתקדש מאד בקדושתה ורמזו בלישנא דמתני' (סוכה כב.) 'המעובה כמין בית כשרה', שאף מי שנכנס לסוכה מגושם בעביותו כמו שהוא בבית ג"כ מקדשתו הסוכה למעלה ראש מפני שגדולה קדושתה עד מאד.

לעומת זאת ביאר הרה"ק מקאצק זי"ע במאמרם (סוכה כה:) 'מצטער פטור מן הסוכה', דמאחר והוא יושב בקודש הקדשים ובצל השכינה, איך יתכן שירגיש בצער ודוחק גשמי, ולפיכך פטור הוא מן הסוכה, כלומר שאינו מקושר ומחובר למצוה זו, וזאת אירע לו מאחר שלא השיג את פנימיות המצוה כלל.

סד. ואמר הרה"ק העטרת צבי זי"ע (דרכי חיים ושלום דף רסד) שלזה רמז הפיוט 'יחביאנו צל ידו תחת כנפי השכינה', שביוה"כ פ' מזכירים ומבקשים שמירה בזכות הסוכה.

לחדרו הפנימי של הקב"ה בכבודו ובעצמו^ס, על כן 'נגילה ונשמחה בך', כי עוז וחדוה במקומו^ס.

ובך איתא בגמ' (סוכה ט.) בשם שחל שם שמים על החגיגה, כך חל שם שמים על הסוכה (והיינו שחל קדושת שם שמים על הסוכה בשם שחל שם שמים על הקרבנות)^{פח}.

איתא בגמרא (סוכה ב.) 'אדם יושב בצל סוכה'. וכן בזוה"ק (ח"ג קג:) נקראת הסוכה צילא

(להגה"ק רבי אברהם אזולאי זצ"ל, מעין רביעי נהר נח), וכן הוא ב'שפת אמת' (תרמ"ב ד"ה כתיב) דבא לומר שהשכינה שרויה בכל סוכה^ס, לכן אין לעשות את הסוכה פחותה מעשרה כי אז לא תשכון בה השכינה.

והוא על דרך שהסמיכו בספרים (עיי' שם משמואל סוכות תרע"ט, ועוד) את הפסוק (שה"ש א ה) 'הביאני המלך חדריו' למצוות סוכה, לומר שהנכנס לסוכה כמי שנכנס

סה. הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (שחמה"ס תרע"ג) מבאר מדוע אין נוהגים לומר 'שלום עליכם' בליל ש"ק בחוה"מ סוכות, ומוסיף עוד ע"פ מה שהגיד אביו הרה"ק ה'אבני נזר' זי"ע בשם רבותיו שאם יבוא מלאך למקום שבני ישראל מתקבצים ומתאספים יתבטל המלאך מחמת פחד ה', שהרי אמרו (סנהדרין לט.) 'כל בי עשרה שכינתא שריא', ולכן אינו יכול להישאר שם 'על אחת כמה וכמה שיש לומר, שאין ביכולת המלאך לבוא אל הסוכה מפני פחד ה' ומהדר גאונו, כי חל שם שמים על הסוכה, והאושפזין גבוהין הרבה מן המלאכים כידוע, א"כ אין מקום לאמצעים', כי בסוכה גדולה מעלת כל יחיד ויחיד מישראל שאין המלאך יכול להגיע אליו, כי הוא יתבטל מגודל הקדושה השורה שם, 'ובזה תוכחת מגולה לכל איש היושב בסוכה לידע מה שלפניו', עכ"ל.

פעם דיבר הרה"ק מסאטמאר זי"ע, בענין ה'סדר' באמירת 'שלום עליכם' בשבת חול המועד סוכות (לנוהגים לאומרו), האם מקדימים 'אזמין לסעודתא' - להזמין את האושפזין, או מקדימים 'שלום עליכם' למלאכי השרת תחילה, והעיר אחד הנוכחים, שמצד הסברא נראה שצריך להקדים שלום עליכם, שהרי 'שלום עליכם' תדיר יותר שאומרים אותה בכל שבת ושבת 'תדיר ושאינו תדיר קודם', נענה הרה"ק, לא כן, כי אינו דומה אמירת 'שלום עליכם' של שבת אחת לחברתה, שהרי ביאת המלאכים בליל שב"ק תלויה בהכנת האדם בששת ימי המעשה, שכפי גודל עבודתו כך באים אליו מלאכי עליון חשובים ונעלים יותר, ולכן לא שייך לומר דאמירת שלום עליכם בשבת תדירה טפי, כי הכל תלוי לפי הענין ובכל שבת ושבת היא מציאות חדשה. ולענין גוף השאלה הכריע, דעדיף לומר 'אזמין לסעודתא' תחילה, כי בזה מזמינים את האבות לישוב עמנו בסוכה, ואילו בשבת מזמינים את המלאכים, וידוע שמעלת הצדיקים המהפכים את החומר לצורה גדולה יותר ממעלת המלאכים שאין להם חומר וגוף כלל, לכן מצד הדין צריך להקדימם לפני המלאכים.

סו. עוד דרשו חז"ל (שה"ר ב יט) את הפסוק (שה"ש ב ו) 'שמאלו תחת לראשי' - זו סוכה, וימינו תחבקני - זה ענן שכינה לעתיד לבא, וביאר האר"י ז"ל ב'פרי עץ חיים' (שער חג הסוכות פ"ד) על פי מאמרם (סוכה ז:) ששיעור הכשר סוכה הוא שתי דפנות כהלכתן ושלישית אפילו טפח, והוא כעין צורת חיבוק שמחבק איש את רעהו, דהא כמו כן בזרועו של אדם יש שלשה פרקים, א' היא הפרק הסמוך לכתף, ופרק הזרוע עצמו, ופרק של אצבעות, וכביכול הקב"ה מחבק את ישראל בסוכה ביד ימינו על ידי שלש דפנות כשהשלישית הכשירה בטפח. והדברים נוראים על גודל הקרבה והאהבה שמתעוררת מהקב"ה לישראל.

סז. ויש להסמיך לכך דברי הש"ס בחגיגה (ה:): שהקשו משני פסוקים הסותרים זה את זה, דכתיב (ירמיה יג יז) 'במסתרים תבכה נפשי', לאידך גיסא כתיב (דברי הימים א' טז כז) 'עוז וחדוה במקומו', ומשני לא קשיא 'הא בבתי גוואי הא בבתי בראי' וברש"י שם פירש, דבפסוק הראשון שנאמר שהקב"ה בוכה איירי לענין הבתים הפנימיים [-בתי גוואי] של הקב"ה כביכול, ואילו בבתים החיצוניים [-בתי בראי] אכן עוז וחדוה במקומו, אולם ברבינו חננאל על שולי גליון הגמרא מפרש איפכא, שבבתים הפנימיים 'עוז וחדוה במקומו' ואילו כלפי חוץ בבתי בראי 'במסתרים תבכה נפשי' [וכעין שמחת חתן וכלה, שבמעמד החופה כולם בוכים, ואילו בחדר היחוד שמחים, ונמצא שהסוכה היא בבחינת חדר היחוד של קוב"ה וכנסת ישראל כביכול], ולפי זה יש לומר דבימי הדין של ראש השנה ויום הכיפורים נמצאים בני ישראל בבתי בראי, ושם מלך במשפט יעמיד ארץ בלא סימני חיבה ואהבה, ואילו בחג הסוכות זוכים ישראל להיכנס בבתי גוואי, בחדר לפניו מחדר אצל מלך מלכי המלכים, והתם הלא 'עוז וחדוה במקומו' ואין שם כי אם השראת מדת השמחה.

סח. וביותר, ב'תורת כהנים' (אמור יב) יש 'הווה אמינא' שצריך לבנות את הסוכה בהר הבית, דדרש התם 'חג הסוכות שבעת ימים לה' - יכול תהיה חגיגה וסוכה לגבוה', ופירש הראב"ד (שם בשולי הגליון) פירוש, שיעשה סוכה בהר

הנה כתב הרמ"א (או"ח א א) כי אין ישיבת האדם ותנועותיו ועסקיו והוא לבדו בביתו, כשישבתו ותנועותיו ועסקיו והוא לפני מלך גדול, ולא דיבורו והרחבת פיו כרצונו והוא עם אנשי ביתו וקרוביו כדיבורו במושב המלך. והנה, אף שדברי הרמ"א נסובו על כל יהודי באשר הוא, מ"מ ביתר שאת ועוז ייאמר בן גבי היושב בצל סוכה, שהוא יושב בבית המלך. וכך כתב ה'ראשית חכמה' (שער הקדושה פ"ד) 'וכן היה מנהג מורי ע"ה [הרמ"ק], שלא לדבר בתוך הסוכה בימי חג הסוכות, אלא בדברי תורה, כי מצות סוכה קדושתה גדולה, והעד שעצי סוכה חל עליהם קדושה ואסורים כל שבעה'.

ויזכור מה שהביא ב'משנה ברורה' (תרל"ט סק"ב) 'ולפי שקדושת הסוכה גדולה מאוד ראוי למעט בה בדברי חול, ולדבר בה כי אם קדושה ותורה, וכ"ש שיהיה זהיר מלדבר שם לשה"ר ורכילות ושאר דיבורים האסורים, וב'ביכורי יעקב' (סימן תרל"ט סק"ב) מביא ג"ם הזהיר בשל"ה מאד שלא לכעוס בסוכה'.

וסוכה תהיה - סגולות מצות סוכה

הרה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע פירש במה שאומרים (בהושענות, אום אני חומה) 'שואנים הושע נא', והלא 'וכל מאמינים שהוא עונה לחש', וא"כ מדוע שואנים 'הושע נא', אלא, כי אכן, בר"ה ויוהכ"פ יש להתפלל בלחש ובהיחבא כדי שלא יפריעו המקטרגים והמשטינים, אבל בסוכות שאנו יושבים ומתייחדים בצילא דמהימנותא,

דמהימנותא. וצ"ב, כי הלשון 'צל' קאי על מי שאינו יושב תחת דבר המיצל רק במרוחק ממנו מעט, כמי שיושב סמוך לאילן והצל של האילן מתפשט עליו, ואילו היושב בסוכה הרי הוא יושב תחת הסוכה, ולא בצילה.

ומבאר הרה"ק מראפשיין זי"ע ('זרע קודש' ליל א' דסוכות) ע"פ דברי חז"ל במדרש (עי' של"ה הקדוש, תולדות אדם שער הגדול אות ה) לפרש הכתוב (תהלים קבא ה) 'ה' צלך' שכמו שכל תנועה שהאדם עושה נראים תנועותיו בצל, כיו"ב מעורר האדם בהנהגתו בעולם הזה שיתנהגו כן למעלה - שיתנהגו עמו כמידתו. וזהו ענין הסוכה, שאנו עושין בדוגמת סוכה עליונה, ולכן נקראת 'צל סוכה' שסוכה דידן היא כדמיון ודוגמת סוכה עליונה' היינו שהאדם מכין סוכה מעצים ואבנים בעולם הזה ועל ידי זה זוכה לשבת בצל של הסוכה העליונה, 'והגם שאין ערך ודמיון כלל עם כל זה מוכרח לומר כן'.

כתב ב'יסוד יוסף' (פרק עז) 'היושב בסוכה ולומר או מתפלל, הרי הוא יושב ממש בתוך עולמות עליונים, שכל עולם נקרא יום, כידוע, וזהו דכתיב (ויקרא כג מב) 'בסוכות תשבו שבעת ימים' פירוש שהאדם נכנס בשבעה עולמות עליונים בימי החג.

כיו"ב כתב ב'יערות דבש' (חלק א דרוש ו) 'כי סוכה עשויה לענן ה' יומם על הסוכה, ואף שאין נראה, מ"מ ברור ואמת, מי שיושבים בסוכה לשמה ועוסקים בתורה ושמחים בחג במצוה ושמחת מועדות, שענן ה' חופף למעלה מעלה, עין ראתה ותאשרונו'.

הבית ויקדש אותה לשמים (דומיא דחגיגה שמקריבה בבית המקדש), אלא שלמדו מהפסוק 'חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים' - חגיגה לגבוה וסוכה להדיוט. נמצא שכה שגבה קדושת הסוכה שהיה 'הוא אמינא' להצריך לבנות את הסוכה דייקא במקום המקדש, והיינו, שקדושת הסוכה היא כקדושת בית המקדש.

הפרי מגדים כתב לאסור לעשות הסוכה קפנדריא דומיא דקדושת המקדש (כדאיתא בברכות נד.), וכ"ש שרקיקה אסורה מקל וחומר.

ומהאי טעמא יש במקובלים (פרי עץ חיים שער חג הסוכות סוף פ"ג) שיש להיזהר לאכול בסוכה על שלחן של ארבע רגלים, דומיא דשלחן הפנים שהיה עשוי מארבע רגלים, ואם כי אין דברינו אמורים להלכה למעשה, אך ישמע חכם ויוסף לקח בקדושת המקדש השורה בסוכה.

גם כל שמה של 'סוכה' מורה על שם שמים שחל עליה, וכדאיתא בזוהר הק' (תק"ז ב:) 'ש'סוכה' היא כמנין שם הוי"ה ואדנ"י (כמנין צ"א).

הוסיף לפי"ז ה'קב הישר' (פרק צה) וז"ל, ולכן אנו מתפללין (ברכת השכיבו בתפילת ערבית) 'ופרוס עלינו סוכת שלומך', כי בזכות הסוכה שאנו מקיימין אותה יהיה השם שלם וכסא הכבוד יהיה שלם. עוד כתב בהמשך דבריו 'שכל זמן שהסוכה היא נעשית כהלכתה ובטהרה וכו' אז הסוכה היא מרכבה להקב"ה ושכינתיה, וסוכה היא במקום בית המקדש מעט, כי בית המקדש נקרא 'סוכת שלם'.

לכן אין ביד המקטרגים להיכנס פנימה^{סט}, ממילא יש ואבן מצינו לצדיקי הדורות שהפליגו בגודל מצוות בדינו לשאוג ולבקש ישועה, שהרי אין מי שיעכב בעדינו (הובא בהקדמת הרה"ק החקל יצחק מספינקא זי"ע לספר אמרי יוסף, בראשית אות ב).

סוכה אשר על ידה ניתן להיפטר מכל עקתין בישינ^ע, ולזכות לחיים^{עב} טובים^{עב} בשמחה ובשלום^{עב}, ולפרנסה גדולה בהרחבה^{עב}.

ט. וכדאיתא בזוה"ק (ח"ג ק: שאומרים קודם התקיעות) **שיעקב ברח מעשו אל תוך הסוכה**. וכה כתב ב'שער הכוונות' (ענין סוכות דרוש ד, עי"ש) להאריז^ל, 'ענין הסוכה הוא, שאנחנו ישראל בני מלכים עושים סוכה ויושבים בצל אור המקיף ההוא המתפשטת בה המקיף וסובב אותה כעין סוכה, כדי שנמשיך אלינו מן האור המקיף ההוא, ומבואר ב'בני יששכר' (חודש תשרי מאמר י אות ז) **שעל ידי הארת אור מקיף בורחים כל החיצונים, ומסמיך ליה מן הכתוב** (דברים כח י) 'וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך', עליך דייקא - פירוש באור מקיף, ואז מתייראים החיצונים מן אור המקיף, 'כי הם חיצונים ואין להם מקיף, בסוד הכתוב (בראשית ג א) 'הנחש היה ערום', ודי בזה למשכיל^ל.

ומוסיף לפי זה, דכל מה שהאדם מדקדק ביותר ומחמיר ביותר באופני עשיית המצוות הוא מאיר ביותר ברחוק את האור מקיף. ודבר ברור, שכל אחד ואחד זוכה לכך בשעה שהוא יושב בסוכה, ואין שום חילוק בין צדיק גמור המכיר ב'סודות התורה' ליהודי פשוט המכוון לעשות רצון ה' על ידי ישיבתו בצילא דמהימנותא, כי כולם זוכים להינצל מכל החיצונים.

ע. ב'תפארת שלמה' (מועדים הוש"ר) רמז לה בדברי חז"ל (סוכה כה:): **'מצטער פטור מן הסוכה'**, שבסגולת מצות סוכה אפשר להיפטר מצערו ומצוקותיו, והיינו 'מצטער פטור' נפטר מצרותיו על ידי מצות 'סוכה', וזהו נמי מה ששינו שם (דף כה.) 'חולין ומשמשיהן פטורין מן הסוכה' - שיהיו נפטרין מכל חולי ומכאוב, ויתרפאו רפואת הנפש ורפואת הגוף על ידי הסוכה, אמין.

גם על ידי קיום מצות סוכה יש ביד האדם לקרוע גזר דינו שפסקו עליו בימים הנוראים, וכך אמר הרה"ק ה'ייטב לב' זי"ע, דאע"פ שפסקו עליו 'חייב' בר"ה ויוהכ"פ יכול על ידי קיום מצות סוכה להפך את 'חייב' לר"ת של (תהלים קמט ה) 'יעלזו ח'סידים ב'כבוד י'רננו'.

ובנותן טעם להביא דברי הרה"ק ה'שפת אמת' (תרנ"ג ד"ה איתא בזוה"ק) שכל פסוק זה נדרש על חג הסוכות, שכן 'יעלזו חסידים בכבוד' היינו בענני הכבוד (והסוכה היא כנגד אותם עננים) וכן 'ירננו על משכבותם' - כי המצוה היחידה שמקיימים בשעת השינה היא לישון בסוכה.

עא. וכמו שאמר הרה"ק מראפשיץ זי"ע (ליקוטים לסוכות והו"ר ד"ה כל), **שהמקיים מצות סוכה זוכה לאריכות ימים, ורמזו בפסוק 'כל האזרח בישראל ישבו בסוכות'**, דתיבת 'אזרח' עולה בגימטריא כמנין 'גבורה' (216), **שהבטיח השי"ת, שכל היושבים בסוכה יהיו אזרחים וזקנים, ולכן אזרח בגימטריא 'גבורה'**, שיגיע לגבורות, כמו שכתוב (תהלים צ י) 'ואם בגבורות שמונים שנה'.

גם יזכה ל'רפואה', וכמו שרמז לה הרה"ק ה'יסוד העבודה' זי"ע בלשון הכתוב (דברים לב לט) 'מחצתי ואני ארפא', שעל ידי 'מחיצות' הסוכה יזכה שיתקיים בו 'ואני ארפא' (הובא בתורת אבות).

עב. סיפר הרה"צ רבי נטע פריינד זצ"ל, מזקני ירושלים של מעלה, ששמע מהגה"צ מצעלים זצ"ל (בנו של הגה"ק הערוגת הבושם זי"ע), שפעם הלך לבקר אחד מידידיו ומכריו שהיה שוכן ב'מושב זקנים', ובהיותו שם ניגש אליו איש זקן וביקש לשוחח עמו ביחידות, ונכנסו שניהם לחדר הפנימי, וסיפר לו הלה, כי הוא ישיש מופלג בן מאה ושש עשרה שנים, ומבקש ממנו להעתיר בעדו שיסתלק מן העולם, אמר לו הרב מצעלים, הנני רואה כי ב"ה בריא אתה בגופך וגם צלול בדעתך, א"כ מדוע תבקש כזאת, השיב לו, כי כאן ב'אותו מקום' נמצא גם בני שהוא בן תשעים ומתייסר נוראות, ואין בכוחו לראות בצרת הבן, ע"כ מבקש למות... הלך הרב לבקר את הבן, וראה שאכן הוא מוטל על מיטתו ורבים מכאוביו, וסח בפניו 'הבן', כי הוא יודע בבירור שיש לו עוד ארבע שנים לחיות... שאלו הרב מצעלים מניין לך 'יום פקודתך' ומי גילה לך רז זה, ולא היה בכוחו לענות, חזר אל 'האב' הישיש, וביקש ממנו שיספר לו גופא דעובדא,

פתח ואמר, כי בנערותו התגורר בעיר קאלמיי, ולא היה מבחירי הישיבה ומגדולי המתמידים שבה כי ראשו היה אטום וסתום, וכבר בגיל עשרים החל לעבוד בבית הדואר המקומי, בתחילה מינו אותו להיות 'דוור' (פאסט טרעגער)

גם עצם ימי החג הם ימי רחמים וחסדים גדולים, וכך כתב הגר"א (קול אליהו אמור) וז"ל. בגמרא במס' סוכה (דף כח:) 'הי' גשמים יורדים בחג וכו' משלו משל לעבד שבא למזוג כוס לרבו ושפך לו קיתון של מים על פניו, ויש לרקדק מרוע לא אמר כפשוטו משל לעבד שבא ליתן כוס לרבו. אכן יבואר עם מה שנודע

כי ראש השנה ויום הכפורים המה ימי הדין, ואחריהם ימי החג במצוות לקחת הלולב וישיבת הסוכה - והימים האלה המה ימי רחמים להמתיק הדינים ע"י המצות המקיפות אותנו ואשר אנחנו ממלאים ידינו ברכה בימים ההם... וזאת נודע כי המזיגה הוא עירוב מים בין להמתיק את חריפותו שיהי' ראוי לשתייה, וזהו ענין

המחלק מכתבים שנשלחו מעיר לעיר, וכאשר ראו שהוא חזק בגופו וגבור חיל הוסיפו להטיל עליו לחלק גם את החבילות הכבדות למחוז יעודם.

בערב חג הסוכות הלך לבית הדואר כהרגלו, וראה שם חבילת ספרים כבידה המיועדת עבור הגה"ק רבי הלל מקאלמיי זי"ע, והבין בדעתו שבודאי ירצה ללמוד ולעיין בהם בחג הסוכות, על כן נטל את החבילה והעבירם לבית הרב, וראה אותו שפניו נפולות והוא עצב ודואג, והתפלא מאוד לעצבות מה זו עושה, ובפרט בערב יו"ט זמן שמחתנו, ומה עוד שהסוכה עומדת על תילה כשהיא מעוטרת בציצים ופרחים, וגם ארבעת המינים מוכנים. ושאל את הגה"ק רבי הלל מדוע הינו כה עצוב, והשיב לו, כי בתקופה האחרונה החלו הגויים הצעירים להשתכר בלילות ולהתפרע, וחושש הוא לישון בסוכה שמא יכלו בזדון ליבם ובשובבותם את הסוכה ואותו כאחד... ובפרט שביתו עמד במרכז העיר במקום גלוי וניכר לעיני כל העוברים ושבים. נענה לו הבחור, יסיר הרבי דאגה מליבו, שהלא הרבי רואה אותי כי יש לי כח במתניי ב"ה, ואני אשמור על הרבי מפני כל המזיקין, מיד נהרו פניו של רבי הלל בשמחה גדולה.

ואכן אכל אצלו בלילה הראשון, ולאחר הסעודה כשהלכו לישון הניח את מיטתו על יד הדלת ומקל חובלים על ידו מוכן ומזומן... באמצע הלילה הגיעו גויים שיכורים, תיכף התעורר משנתו כארי ויצא החוצה והניסם משם בתוך כמה רגעים... וכך היה גם בלילה שלמחרתו ובעוד כמה לילות עד שהבינו השקצים עם מי יש להם עסק... והבינו' על בשרם שכדאי להם לחפש מקום אחר... ככה נתלווה לרבי הלל במשך כל חג הסוכות. בסוף החג ברכו רבי הלל, שיחיה מאה ועשרים שנה בבריות גופא, ושלא ימות שום אחד מבניו בחייו. וסיים באומרו, עיניך תחזינה מישרים שנתקיימה הברכה והנה זה בני יחידי, וכנראה שמכאן יודע הוא שיש לו עוד ד' שנים לחיות... אמר לו הרב מצעלים, במקום לבקש למות - תבקש שבנך יבריא... בסוף הביקור פנה הרב אל מנהל המושב זקנים, וביקש ממנו שיואל בתובו להודיעו על כל שינוי במצב בריאות הזקן הישיש, אם יחלה או ימות, ואף ביקר אצלו עוד כמה פעמים. לאחר ארבע שנים הודיעו לו שהזקן נפטר בן מאה ועשרים שנה בדיוק, שעה אח"כ הודיעוהו שגם הבן נפטר... ללמדנו על גודל מצוות סוכה, שיש בידה להשפיע אריכות ימים ושנים למי שמסייע לקיים מצוה חביבה זו, זאת ועוד, גם ללמדנו על חיוב הכרת הטוב למי שעוזר לקיים מצוה זו...

עג. כתב בכ"ף החיים' (סימן תרכ"ו סק"ו) בשם ה"יפה ללב' (ח"ה אות ג) 'מאן דזהיר במצות סוכה, ולעשותה כתיקונה, מובטח לו שלא יהיה מריבה בתוך ביתו כל אותה שנה', ובספר 'סגולת ישראל' (מערכת מ אות יח) מביא סגולה להינצל ממחלוקת 'למוד מסכת סוכה [בכל ימות השנה], וזהו תצפנם בסוכה מריב לשונות' (תהילים לא כא). וכן מקובל בשם הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע שבכל ימות השנה למד מסכת סוכה, ואמר שלימוד זה מסוגל שישכין ה' מנוחה ושלוה בתוך ביתו, וממילא גם תבוא הגאולה השלימה כאשר יפרוש ה' סוכת שלום עלינו ועל כל עמו ישראל ועל ירושלים.

עד. וכך כתב הרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע (לסוכות), וז"ל. במשנה פרק ב לסוכה (כח.) מי שהיה ראשו ורובו בסוכה ושלחנו בתוך הבית. הנראה לרמז בזה על פי מה שנתבאר כי על ידי שהיה יושב בסוכה היה ממשיך השפעות טובות על שולחנו (רמז לפרנסתו של אדם) של כל השנה בתוך הבית שלא יחסר כלל. וזה גם כן מה שאמר (שם כט.) מנא מיכלא חוץ לסוכה, פי' כח הסוכה להמשיך שפע פרנסה לכל אחד ואחד גם חוץ לסוכה כאשר יהיה בביתו כל השנה.

וראה עוד מה שכתב הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרל"ז ד"ה מצות) שכתב 'מצות הסוכה נותנת ברכה והארת קדושה לדירת האדם', ובזה מפרש מה שנאמר למען ידעו דורותיכם שהוא מלשון דירה, ש'כיון שהמצוה בדירה נשאר ממנה ברכה לדירת האדם'.

דברים המזכירים אותנו כי כל שמחת לבנו לשמו ולכבודו [וביותר לפי המבואר במדרש שיובא להלן, שכל הארבעה מינים מורים על הקב"ה], והיה מרצונו להיות המזכיר מין המשמח, כמו שהעת עת שמחה, כי צדק כל אמרי פיו, וידוע מצד הטבע ארבעה המינים כולם משמחי לב רואיהם'.

בספר 'אמרי שפר' (ברכות יז:) להגה"צ רבי שמעון דייטש זצ"ל כתב 'וכן היה נוהג מורי הגאון מהרמ"ם (החתם סופר) ז"ל (לאחוז ארבעה מינים בידו בעת התפלה, כמנהג אנשי ירושלים בסוכה (מא:)) ועי' בטור ושו"ע תרנב ב), והיה מעיד, שחיבוב מצוה גורם כוונת התפלה כל כך, שמתפלל ביו"ט של סוכות ע"י אחיות לולב בכוונה שלימה יותר מיום הכיפורים'.

על נטילת - הרי הוא כביכול נוטל את הקב"ה בכבודו ובעצמו **בתיב** (ויקרא כג ט), 'ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר וכפות תמרים וענף עץ עבות וערבי נחל'. ואיתא במדרש (ויקרא ל ט), 'פרי עץ הדר' זה הקב"ה שכתוב בו (תהלים קד א) 'הוד והדר לבשת'. 'כפות תמרים' זה הקב"ה שכתוב בו (שם צב יג) 'צדיק כתמר יפרח', 'וענף עץ עבות' זה הקב"ה דכתיב (זכריה א ח) 'והוא עומד בין ההדסים'. 'וערבי נחל' זה הקב"ה דכתיב ביה (תהלים סח ה) 'סולו לרוכב בערבות בי-ה שמו', נמצא שכל הד' מינים מרמזים על הקב"ה בכבודו ובעצמו, וכשאנו נוטלים אותם הרי אנו כביכול נוטלים אותו יתב"ש"ע'.

המשל לעבד שבא למוזג כוס לרבו - היינו לבטל חריפותו... עכ"ל. נמצינו למדים שאף אם חרצו עליו דינו לרעה ח"ו בימים הנוראים בידו להמתיק עתה את הגזירה לחסדים טובים ע"ה.

הלל וזמרה - הודאה וקרבת ה' ע"י ארבעת המינים

במדרש (ויקרא ל ד) הסמיכו מצות נטילת לולב לפסוק (דה"י א' טז לג) 'או ירננו עצי היער מלפני ה' כי בא לשפוט את הארץ', והיינו שבשעה שיוצאים בני ישראל זכאים ברין - כשבא ה' לשפוט את הארץ, אז ירננו עם 'עצי היער' אלו הד' מינים, ומבאר ה'לבוש' (סימן תרנא סק"ח) הכוונה 'לפי שביום הכיפורים באין לדין ישראל ואומות העולם, ואין יודעין מי יצא זכאי ומי יצא חייב, נתן הקב"ה מצוה זו לישראל, שיהיו שמחים בלולביהם כאדם היוצא לפני השופט זכאי ונותן השופט מקל או דבר אחר לסימן שהוא יצא זכאי וישמח בו, והנענע הוא הרינון, שהוא השיר והשבחה להקב"ה על נסו ונפלאותיו אשר עשה עמנו'.

ידועים דברי 'ספר החינוך' (מצוה שכד) בטעם מצות הלולב, וז"ל. 'לפי שימי החג הם ימי שמחה גדולה לישראל, כי הוא עת אסיפת התבואות ופירות האילן בבית, ואז ישמחו בני אדם שמחה רבה, ומפני כן נקרא חג האסיף, וצוה הא-ל לעמו לעשות לפניו חג באותו העת, לזכותם להיות עיקר השמחה לשמו, ובהיות השמחה מושכת החומר הרבה ומשכחת ממנו יראת אלוקים בעת ההיא, ציונו ה' לקחת בין ידינו

עה. הרה"ק 'שפת אמת' זי"ע (תרנ"ח ד"ה במדרש) מפרש נוסח הברכה בשמו"ע (מחיה מתים) 'מלך ממית ומחיה ומצמיח ישועה', מלך ממית ומחיה זה ראש השנה ויוהכ"פ שהקב"ה מלך מלכי המלכים יושב על כיסא מלכותו במשפט וחותך קצבת חיים לכל ברואיו, 'ומצמיח ישועה' בחג הסוכות שאפשר לפעול ישועות ולבטל את הגזירות רעות, וכל המשפט בראש השנה היה להצמיח ישועה זו. ואולי לכן אומרים 'הושענות' בחג הסוכות, כי אפשר אז לזכות לישועות גדולות ונפלאות בימים נעלים אלו.

עו. ב'בית יוסף' (סימן תרנא סעיף יב) מביא בשם הריקנטי (פרשת אמור ד"ה ולקחתי), שצריך להחזיק את האתרוג יחד (צמוד) עם שאר המינים, 'וסוד זה נגלה אלי בחלום בליל יום טוב ראשון של חג הסוכות, בהתאכסן אצלי חסיד אחד אשכנזי, שמו הרב ר' יצחק, ראיתי בחלום שהיה כותב השם ביו"ד ה"א, והיה מרחיק הה"א אחרונה מן השלש אותיות הראשונות, ואמרתי לו, מה זה עשית, והשיב כך נוהגים במקומנו, ואני מחיתי בו וכתבתי אותו שלם, ואשתומם על המראה ואין מבין, למחר בעת נטילת לולב ראיתי שלא היה [רבי יצחק] מנענע רק הלולב ומיניו בלא אתרוג (היינו שלא נטלם בצוותא חדא), והבנתי פתרון חלומי וחזר בו, ומסמיך לכך דברי חז"ל הנזכרים, שכל הארבעה מינים מרמזים על הקב"ה, לכן צריך ליטלם ביחד.

בענין זה הובא משם הרה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע, שלכן נהגו לעשות 'קוישיקלאך', ותוחבים בהם ההדסים והערבות יחד עם הלולב, כי כשם שיש לזיזהר בכתיבת שם הוי"ה שלא יתפרדו האותיות זו מזו, כמו כן צריך נמי

כתב הרא"ש (סוכה פ"ג כו) בשם הירושלמי דהנענועים בהלל הם כרי לנענע כחו של קטיגור. וכן כתב המהרש"א (ח"א סוכה לח. ד"ה ממטי) שנענוע הלולב בא לעצור 'כח הטומאה מסמרא דשמאלא דסמנא', היינו לבטל כח הרע שלא יוכל לקטרג^ט.

כתב הרה"ק מרימינוב זי"ע (מנחם ציון האינו) 'בימי החג אנו נוטלים ארבעה מינים שהם כמו מכבדות, לכבד ולטאטא בהם כל רשעי ארץ, שאנחנו בני ישראל עומדים עלינו מקטרגים הרבה בכל דור ודור משבעים אומות וכו', ודבר זה הוא אמת וציב גמור, כמו שהייתי רואה אותו למראה עינים, שכל ישראל (יהודי) בורא לעצמו שבעים אומות (בכל פעם שהוא עובר על ציווי השי"ת) וצריך להבניעם, על כן אנו נוטלין הארבעה מינים הללו, ונלחמים בהם עם כל המקטרגים והמעיקים, שד' מינים הללו הם הכלי זיין שלנו (תיקו"ז כט.), ובהם מוליך ומביא מעלה ומוריד, שכל מקום שיש שם מקטרג ומשטין על ישראל כולם יפלו תחת רגלינו ולא יוכלו קום^פ.

ולפי זה כתב ברביד הזהב' (להרה"ק רבי ישראל דוב גילערנמער מיאשניצא זי"ע, כי תצא ד"ה אופן ב') דברים נוראים בשם רבו הרה"ק מראפשיץ זי"ע, וז"ל. 'שמעתי מפה אדומ"ו הקדוש זי"ע, גבי ארבעה מינים שבלולב, שהם נגד השם הוי"ה ב"ה, ולוקח האדם בידו ועושה בו כביכול ברצונו^ע.'

שפע ברכות - סגולת מצוות ארבעת המינים

כתב הרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע (תשרי מאמר י כד) בשם הקדמונים (עי' בראש דוד להחיד"א פרשת אמור) שכתבו בקבלה, שעל אותן ארבעה מינים אין שולט עליהם שום שר בדרך שאר המינים, והוא הוראה נפלאה לישראל שאינם נהונים תחת השרים ע"ה, ומבאר דבריהם על פי מה שאמרו (בר"ר י ו) 'אין לך כל עשב ועשב שאין לו מול ברקיע, שְמכה אותו ואומר לו גדל', ובמינים אלו ליכא שרים הממונים עליהם, וכל גדילתם אינם אלא בהשגחתו יתב"ש, לכן יכול לבוא לידי דביקות בעת קיום מצוה זו.

להשיגח לכל יהיו דבוקים האותיות יחד יותר מדאי, כי גם זה פוסל בכתיבה, ולכן מפרידים ועושים כיסים לכל מין למען יהא ניכר כל מין ומין לעצמו.

עז. וכעין זה מביא בספר 'חמדה גנוזה' (ח"ב ע' מז) בשם חותנו הרה"ק ממעליץ זי"ע, שהרה"ק מראפשיץ זי"ע היה אומר בכל שנה בהושענא רבא 'והנה יש מאמר בפי העולם, אם אני אוחו אותך בידי אז אני תקיף ממך, ומוכרח אתה לשמוע לי, כן הוא כעת שאנחנו אוחזים את השי"ת בידינו כביכול מוכרח השי"ת לשמוע תפילתנו'.

עח. הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (קלח). אמר, ש'ערבה' עולה בגמטריא כמנין 'זרע' (277-), שנטילת הלולב עם ערבה (וכן נטילתה בהושענא רבא) מסוגלת לזש"ק ולזרע ברוך ה'. ומקורו בפרי עץ חיים שער הלולב פ"ג (עיי' אמ"פ השלם תס"ה, שצריך לבשל את הערבה ועיי"ש), ולפי דבריהם יומתק מאד, שהרי אמרו (תענית ב.) 'שלשה מפתחות בידו של הקב"ה, שלא נמסרו ביד שליח, וחדא מינייהו מפתח של חיה, אמור מעתה, דכיון שדרשו 'וערבי נחל - זה הקב"ה' והיא לא נמסרה ביד שליח על כן בשכר מצוה זו זוכים מדה במדה לדבר אשר המפתחות נמסרות בידו יתב"ש.

עט. ויתבאר הדבר במשל למה הדבר דומה, מעשה בילד קטן שהצליח לטפס על גג הבית העשוי רעפים מונחים זה על גבי זה באופן משופע, ראו זאת עוברי אורח ונחרדו לנפשם, כי ברגע קטן יכול הילד להחליק ח"ו וליפול מהגג עדי ארץ... מיד מיהרו לשטוח כרים וכסתות (מזוויים) סביבות הבית לכל צדדיו, בכדי להגן עליו ולמען לא יחבט מהקרקע, ואף נזדרזו לקרוא לאנשי ההצלה שיורידוהו משם בסולמות הגבוהים שברשותם, זה הכלל, הכל רועדים ומפחדים חוץ מאחד - הילד עצמו המטייל על הגג להנאתו הלוח וחזור כי אינו מבין את גודל הסכנה שהוא שרוי בה...

כדבר הזה ייאמר לדידן, זה עתה עברו עלינו 'הימים הנוראים', בהם נכתב ונחתם גזר דינו של כל אחד ואחד עד לר"ה תשפ"ד, ומי יודע מה נכתב עליו... אלא שטחו עיננו והננו ששים ושמחים כאותו תינוק שעל ראש הבית... אך עדיין הדבר מסור בידינו להכין דרכי הצלה, ולזאת תקנו חז"ל את ה'נענועים' לבטל רוחות רעות וכל מיני גזירות קשות ולהמתיקם לרחמים, בטרם ימסרו ה'פתקים' בהושע"ר...

פ. עוד מסגולות ארבעת המינים הוא כמו שכתב ב'אליה רבה' (תרמה ס"א) 'לולב בגימטריא ל"ו ל"ב, כלומר ל"ו צדיקים בכל דור, ונגד ל"ו מסכתות, ול"ב היינו תורה המתחלת בב"ת ומסיים בלמ"ד, ולולב בגימטריא חיי"ם היינו תורה, [ויזכה] לבנים צדיקים שיש להם לב בתורה.'

יתור אחר עיניו ביום שמחת לבו, והערבה דומה לשפתים, שבהן יגמור האדם כל מעשהו בדבור, לרמוז שישים רסן בפיו ויכוון דבריו, ויירא מה' אף בעת השמחה, עכ"ל^פ. והיינו, שהיצר פותח במלחמה על כל אחד מאבריו^{פג}, וע"י 'נמילת ד' המינים' ייזכר במלחמה המוטלת עליו^{פד}.

כנגד האברים - רמזי ד' מינים לקדושת האדם בתב ה'חינוך' (מצוה שכד) וז"ל. האתרוג דומה ללב שהוא משכן השכל, לרמוז שיעבוד בוראו בשכלו, והלולב דומה לשדרה שהיא העיקר שבאדם (ובכלל זה גם ענין קדושת החיים שהיא יסוד הקדושה) לרמוז שיישיר כל גופו לעבודתו ב"ה, וההדס דומה לעינים^{פא}, לרמוז שלא

ובמהרי"ל (הלכות לולב) כתב ש'לולב' בגי' 'חיים' לרמוז שהקונה אתרוג עם לולב יפים, זוכה לחיי העולם הזה והעולם הבא.

פא. מענין לענין, בדרשות מהר"ם בריסק (סוכות, ב) כתב לרמוז בהדסים שדינם להיות משולשין כנאמר ענף עץ עבות. והעולם קורין להדס המשולש 'תלת על תלת', והנה ההדס הוא כנגד העין ונרמז בזה שצריך להתבונן בעין שכלו הדק היטב היטב הדק בב' השילושים, הלא המה, דברי עקביא בן מהללאל (אבות ג א) הסתכל בשלושה דברים - מאין באת ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון וכו', והשנית - דברי רבי (שם ב א), הסתכל בשלושה דברים דע מה למעלה ממך עין רואה ואוזן שומעת וכל מעשיך בספר נכתבים.

פב. יש שדקדקו, שהנה בתורה נזכר 'אתרוג' תחילה, וכדכתיב 'פרי עץ הדר וכפות תמרים' וכו', אמנם במשנה (סוכה פ"ג) נשנו דיני אתרוג באחרונה, וצריך ביאור מה ראו חכמים לשנות מסדר הכתוב. וביארו בזה, כי התורה פתחה באתרוג שהוא רומז ל'לב' כי הוא העיקר, אך חז"ל רצו להורות לנו את הדרך שעל ידה נזכה לטהר לבנו לעבדו באמת, על כן נקטו תחילה דיני שאר המינים הרומזים לשאר האברים, ללמד שאם ישמור על האברים כדבעי יזכה לטהרת הלב כראוי.

פג. פעם הובא אתרוג נקי ומהודר בתכלית ההידור בגידולו בקומתו ובמראהו לפני הרה"ק רבי שלמה (הראשון) מבאבוב זי"ע, לתמיהת מקורביו התפעל הרה"ק מיופיו והדרו ואעפ"כ הודיע כי לא בזה חפץ, ולא יברך על אתרוג זה, רק על אתרוג אחר שהכין מבעוד מועד, והנה מפני הכבוד והיראה לא העזו להעיר לו על כך מאומה, אולם בעת התפלה החליט אחד הגבאים שאם הרבי אינו נוטל את האתרוג המהודר מדוע לא יקיים הוא את המצוה בתכלית השלימות, משנטל את האתרוג באימה ובמורא נשמט האתרוג מידו מרוב פחד נפל ארצה 'מיטין' פיטם אראפ' (עם פני הפיטם לארץ), ויהי כאשר התכופף להרים את האתרוג הבחין דמעיקרא היה הפיטם מחובר במחט אל האתרוג, ונמצא שהיה האתרוג פסול מן הדין, חיש מהר התפשט דבר המעשה בקרב החסידים וענו כולם ואמרו כאחד, שרוח הקודש שורה על הרבי, ובעיניו הפקוחות ראה וידע שלא לברך על אתרוג פסול, משנודע הדבר להרה"ק מבאבוב דחה את דבריהם, והגיד להם שאין כאן שום מופת או רוח הקודש כלל, לא מיניה ולא מקצתיה, 'רק כאשר ראיתי שהביאו לפני אתרוג בתכלית השלימות אשר אין בו מום שבגלוי, ידעתי שבוודאי יש כאן מומים שבסתר, כי אין שלימות בעולם הזה...'

ונראה שיש ללמוד חיזוק גדול מסיפור זה, שהרי האתרוג רומז על הלב כאמור, ועל האדם לדעת שלא להתייאש בכל מצב שהוא, ואע"פ שאדם רואה נגעי וחסרונות עצמו אל יפול ברוחו וידע שאין שלימות בעוה"ז, וזו עבודתו להיות כסדר 'איש מלחמה' ולנסות להתגבר נגד המלך זקן וכסיל, וזו מטרת בריאתו בהאי עלמא, ועל כן אל יתייאש מן הנפילות מפני שהן הן חיותו בעוה"ז.

וכך פירש הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (לשבת שובה סוד"ה עוד אמר) את הכתוב (ירמיה ב ב) 'זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולתיך, לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה', כי נעוריך אלו ימי הבחורות שהאדם עובד את בוראו בהתלהבות ובזריזות, אהבת כלולותיך אלו השנים באמצע החיים שאז קומתו שלימה בגשמיות כמשמעות כלולותיך, והעיקר אני זוכר לך 'לכתך אחרי במדבר', הוא בחינת אחוריים, כשאין אור וטוב לו ח"ו, אלא 'במדבר', 'בארץ לא זרועה', ועם כל זה מתחזק עצמו בכל מה דאפשר לו לפי כחו ושכלו, זאת יקר וחביב לפני השי"ת יותר מן הכל, עכ"ל.

פד. הנה איתא בזוה"ק (תיקו"ז כט) שארבעת המינים הם 'מנא דקרבא' (כלי זיין) והם באים להכריז 'דידן נצח, דידן נצח' - שבני ישראל ניצחו ב'מלחמה' בימי הדין. ולכאורה צריך ביאור, כי בנוהג שבעולם ה'מנצח' מניח ועוזב את כלי המלחמה, והחיילים עוברים עם מלכם בראשם מתוך מנוחה ושלוות הנפש, אם כן מהו שציוונו לצאת עם 'כלי הזיין' בידינו. אכן אמרו צדיקים, ששונים הם פני הדברים במלחמת היצר, שאף אחר שניצח האדם שוב ושוב

וידע כי רמז נפלא מצינו ב'ארבעת המינים' להורות כי לא ידה ממנו נידה, לכל איש מישראל יש תקווה טובה, ובתנאי שיתחבר עם הצדיקים והישרים²⁷, וכך אמרו חז"ל (ויק"ר ל יב) שארבעה מינים שנוטלים בחג הסוכות הם כנגד ארבע מדרגות באנשים, 'אתרוג' יש בו טעם וריח, 'לולב' יש בו טעם (שהוא מעצי הקל שגדלים עליהם תמרים) אך אין בו ריח, 'הדסים' יש בהם ריח אך אין בהם טעם, ואילו 'ערבות' אין בהן לא טעם ולא ריח, כיו"ב יש בין בני ישראל מארי תורה ומצוות, תורה בלא מצוות, מצוות בלא תורה, וגם אלה שאין בהם לא תורה ולא מצוות, וכך אמרה תורה לאגד יחדיו את כל ארבעת המינים יחדיו, ויבואו אלו ויכפרו על אלו. כיו"ב, בבני ישראל כאשר הם באחדות ואגודה אחת משלימים הם זה את זה²⁸.

עליו לדעת שהוא נשאר 'איש מלחמה' ואדרבה זה הניצחון, שיצא עם כלי הזיין בידו - להמשיך לעמוד איתן בקשרי המלחמה, כי זה כל האדם.

פה. מספרים, שבימי הקומוניסטים ברוסיה, אסרו על היהודים לקיים תורה ומצוות, והיו רבים העוסקים בתורה ומצוות בסתר במסירות נפש ממש, באחד המרתפים היתה חבורה של תלמידי חכמים שלמדו תורה בצוותא חדא, ובדרך קבע הצטרף אליהם עוד יהודי עם הארץ שלא הבין כלל את הנלמד, וכיון שהיו יושבים בחדר קטן וגדלה הצפיפות על כן רצו כמה מן המשתתפים לבקש ממנו שיפסיק לבא לשיעורי התורה, שהרי בלאו הכי אינו מבין כלום ואינו אלא גורם לדוחק במקום, פעם שאלוהו בדרך כבוד על מה ולמה יושב מר עמנו הרי אינך מבין מאומה, נענה האיש וסיפר להם, שפעם ישב בבית המזיגה כדי ללגום מעט יי"ש, ובשולחן הסמוך אליו ישבו כמה מורדים בשלטון שטיכסו מזימות ועצות למרוד בשלטון, ונודע הדבר למלכות, וכאשר ישבו שם כולם בצוותא התנפלו עליהם חיילים והתחילו להכות בהם מכות נמרצות, וכיון שגם אני הייתי בקרבת מקום הצליפו גם בי מכות אכזריות, ואף שצעקתי לעברם שאין אני נמנה ביניהם כלל, השיבו ואמרו לי, אם ישבת עמם הרי אתה כמותם ממש, ומהם למדתי שעל ידי הישיבה וההשתתפות בשיעורי תורה זוכים לשכר הרבה, כי אם אותם רשעים הבינו שהיושב סמוך ונראה למורדים הרי דינו כדינם וחלקו עמם, ק"ו במדה טובה שהיא מרובה, שעל ידי הישיבה בשיעורי תורה בסמיכות לתלמידי חכמים, ויקשב ה' וישמע, שבודאי לא יגרע חלקי בעלמא דאתי'.

ומעתה אף מי שאינו מוצא טעם בשיעור והוא נרדם ועייף וכדומה אל ישתמט מן הציבור, אלא ישכים ויעריב לבית המדרש, וכדוגמת הערבה שאין בה לא טעם ולא ריח, אך כל זמן שהיא אגודה עם שאר המינים מנשקים אותה ומחבבים אותה בחיבוב מצוה.

פו. ומהאי טעמא צריך להשיגח מאד להתחבר עם יראי שמים, והם יוכלו לסייע בעדו בעבודת ה', הגה"צ רבי יצחק שלמה אונגאר זצ"ל אב"ד דק"ק 'חוג חתם סופר' היה אומר בשם הגה"ק ה'חתם סופר' זי"ע, דהנה הערבה אין בה לא טעם ולא ריח ובכל זאת נוטלים אותה בחביבות יחד עם שאר המינים, ומנענעים אותה בסילודין, אולם בהושענא רבא כאשר הערבה יוצאת מן הקבוצה ולא עוד אלא שהוא מתחבר עם עוד ערבות דוגמתו שאין בהם לא טעם ולא ריח, אזי מיד חובטים את כולם, כי אסור להתקרב לחבורה של רשעים.

כיוצא בזה מספרים על בן בליעל, שכאשר הוכיחו הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן זי"ע על עוונותיו, השיב בעזות מצח, הרי הרבי הוא בבחינת האתרוג שיש בו טעם וריח, ואילו אני הריני כערבה שאין בה לא טוב ולא ריח, אף סוף סוף הא בלא הא לא סגיא, ואם יטול איש אתרוג מהודר שבמהודרים מבלי שיצרף ביניהם את הערבה לא יקיים ידי חובתו לעולם, אם כן, מה בין ביני לבין רבינו, הלא שנינו זקוקים זה לזה, וכל אחד בפני עצמו אינו שוה כלום, השיב לו הרה"ק מפרימישלאן כאיוולתו, החילוק פשוט מאד, הן אמת שבודאי לכתחילה ראוי שיעשו כולם אגודה אחת לעשות רצונו ית"ש בלבב שלם, אולם כאשר הרשע מוציא עצמו מן הכלל ומתחבר עם חברים כמותו, אזי נוטלים את כל בדי הערבות בצוותא חדא וחובטים אותם בקרקע עד אשר יצא נפשם...

ענין נפלא בזה, אמר הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע, וכמו שכתב תלמידו (הרב ר' אברהם אבא קאסאווסקי אב"ד ביאנאו, הובא בשיחות החפץ חיים עמ' קלג) וז"ל, שמעתי מפיו הקדוש בענין הארבע מינים, זה טעם וריח, וזה טעם ולא ריח, וזה ריח ולא טעם וזה לא טעם ולא ריח יבאו אלו ויכפרו על אלו, וכמאמרם עה"כ (עמוס ט ו) 'ואגודתו על ארץ וכו', וכה אמר, האתרוג אשר הוא במדרגה הכי גבוהה, הת"ח, גם הוא צריך להיות אגוד לשאר המינים. אבל השלושה מינים קשורים ביחד תמיד כל היום, אבל האתרוג, מתדבק להם רק בשעת עשיית המצוה ואילו לאחמ"כ הוא שב למקומו.

בוז"ק ח"ב קלא:), ורק בגלל שמילאו את הזמן כראוי זכו להשיג מדרגות ולהתעלות פו.

מקראי קודש - קדושת חול המועד ובפרט שבת שבתוך המועד בתיב (ויקרא כג ד) 'אלה מועדי ה' מקראי קודש אשר תקראו אותם במועדים, וביאר הרמב"ן בזה"ל, וטעם מקראי קדש, שיהיו ביום הזה כולם קרואים ונאספים לקדש אותו, כי מצוה היא על ישראל להקבץ בבית האלוקים ביום מועד לקדש היום בפרהסיא בתפלה והלל לא-ל בכסות נקיה ולעשות אותו יום משתה, עכ"ל. והגם שעיקרם של דברים נאמרו לגבי 'יום טוב', אך גם ימי חול המועד המה בכלל מקראי קודש (עי' ס' תקכ"ט בפרטי הלכה רבים), אשר מה שגבה ורבה קדושתם, והפליגו חז"ל (אבות ג יא) בעונשו של 'המבזה את המועדות', עיי"ש, ופירש רבינו יונה וז"ל, ואמר בכאן המבזה ולא אמר המחלל, מפני שאינו מדבר ביו"ט עצמו, כי בזה לא הוצרך לדבר שיו"ט כשבת הוא, אלא מחולו של מועד מדבר לעושה ביד מלאכת איסור, והוא מבזה חולו של מועד ואומר אלו הימים אין להם קדושה כל כך בימים הראשונים, עכ"ל פה.

בא וראה דברים נפלאים שכתב הרה"ק השם משמואל זי"ע (שבת חוה"מ פסח תרע"ג), 'כל מה שהאדם מכין

אזכור פוסל - הולך בטל כישן דמי

פסק המחבר (תרל"ב א ב) 'סכך פסול פוסל בארבעה טפחים, ואילו אויר פוסל בשלשה', ותמוה, מדוע החמירו באויר שיפסול בשלשה ואילו סכך פסול אינו פוסל עד שיהא בו רוחב ארבעה טפחים, ידוע הביאור בשם הרה"ק מקאצק זי"ע (וכן איתא מהרה"ק מקאמיר, הובא במאמר יהוקאל) כי הבטלה - בדוגמת האויר שהוא ריק, גרועה מן הכל, וגרע מסכך פסול דהיינו העסק בדברים גשמיים, דאע"פ שאינו עוסק בתורה ואינו מכוון במעשיו לשם שמים מכל מקום עדיף זה מהמבזבז זמן לריק.

בחידושי 'חתם סופר' (סוכה נג.) מפרש דברי הש"ס שם 'כשהיינו שמחים בשמחת בית השואבה לא ראינו שינה בעינינו, ויש לדקדק, וכי היאך אפשר לאדם הישן לראות את שינתו, אלא רמזו כאן על עוד מין ממיני ה'שינה' וכמו שאמרו (מג"א תקפ"ג ו) 'הולך בטל כישן דמי (וגרע ממנו)', ושינה זו שייך לראותה בעיני אדם, כי יושבי קרנות יראו זה את זה ושניהם עוסקים בהבליהם, וזרי הוא כישן (כלשונו של החת"ס), ולזה אמרו, שבשמחת בית השואבה - שמשם היו שואבין רוח הקודש (ירושלמי סוכה ח א), לא ראו שינה כזאת ביניהם, כי אם כן, לא היו זוכים למדרגת רוח הקודש (כמבואר

והענין נפלא עד מאוד, עכ"ל. ולמדנו כאן, כי הרבה הרבה יש להזהר להדבק רק בחברים טובים, וזה האתרוג - השמור, יזהר עצמו ביתר שאת להמצא רק בסביבת 'אתרוגים' (ואף מי שאינו בדרגת 'אתרוג' יזהר מהפחותים ממנו). פז. הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע היה רגיל לחזור על דברי זקנו הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרל"ד ד"ה שמחת) לבאר מאמרם 'כשהיינו שמחים שמחת בית השואבה לא ראינו שינה בעינינו', על פי דברי המדרש (שמו"ר מז ז) שהטעם שמשו רבינו לא היה ישן בהיותו בשמים ארבעים יום וארבעים לילה, כי ידע שבכל רגע שהוא ישן הרי הוא מפסיד מן התורה, משל למלך שאמר לאוהבו למדוד דינרי זהב, ויקבל במתנה כל מה שימדוד, ביקש לישון, אמר אם אישן אני מפסיד אלו, כך משה מודד התורה ולא אכל ולא שתה, ביקש לישון, אמר אם אישן אני מפסיד, שלא אמר לי [הקב"ה] אלא ארבעים יום בלבד, ומהאי טעמא נמי לא ראינו שינה בעינינו בשבעת ימי החג, מפני שידעו והבינו כי אם אישן אני מפסיד, וממילא לא יכלו לישון.

הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע פירש בפסוק (קהלת יב א) 'וזכור את בוראך בימי בחורותיך', דקאי על המועדים וזמנים שאומרים בסדר התפלה 'אתה בחרתנו', כי הימים הללו נשגבים המה ביותר, והזכור אז את בוראו יזכה 'עד אשר לא יבואו ימי הרעה' - שהאור ידחה את החושך ולא יבואו ימי הרעה (הובא באמרי הרי"ם קהלת, ועוד).

פח. כתב בספה"ק פלא יועץ (ערך חוה"מ) וז"ל, מאמרם ז"ל (ירושלמי שבת טו א) שלא נתנו שבתות וימים טובים לישראל אלא לעסוק בתורה. וידוע מה שפרשו הקדמונים בפסוק (תהלים עה א) 'כי אקח מועד אני מישרים אשפוט', כי אשר יש להם טענה שאינם יכולים לעסוק בתורה מחמת טרדתם על המחיה ועל הכלכלה וכו', ואם בחול המועד וכן בכל עת שהוא פנוי אינו מפנה עצמו לבטלה אלא עוסק בתורה, בא בשכרו גם על הזמן שהוא טרוד בעסקיו כאלו היה עוסק בתורה. והאיש הירא את ה' חרדה ילבש כל ימיו, ויזהר מעלבונה של תורה שכל מי שאינו עוסק בתורה נקרא נזוף (אבות ו ב). וביותר יחל וירא בחול המועד שהם ימי הדין שבפסח העולם נדון על התבואה ובחג על המים (ר"ה טו) וגמר הדין

ברכת מועדך - להמשיך מימי החג לכל השנה כולה

איתא בגמ' (סוכה נג.) שבשמחת בית השואבה בחג הסוכות זרקו 'אבוקות של אור' מיד ליד, ונרמז בזה ענין המשכת האור למקומות רחוקים ולכל ימות השנה, שבעת כזאת צריך להדליק ולהבעיר את האבוקה שיהא רישומה ניכר לעולמים³.

הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (סוכות תר"נ ד"ה הימים) פירש נוסח התפלה (בשלוש רגלים) 'והנחילנו ה' אלוקינו בשמחה ובששון מועדי קדשך', שישארו לנו הימים טובים כנחלת עולם (כדוגמת נחלה הבאה לאחר שהמוריש עזב את העולם).

וצריך האדם לבקש שאכן יזכה להמשיך את קדושת המועד גם לשאר ימות השנה, וכמו שפירש ה'אבודרהם' (סדר ערבית של פסח) נוסח הבקשה 'והשיאנו ה' אלוקינו שהוא מלשון משא, והיינו שמתפללים מאת ה' שיטעין ויעמים עלינו משא של קדושה יותר ממה שיש בידנו לקבל (ואו יזכה לפירוש האחר של 'והשיאנו' שמשמעו מלשון 'נשיאת ראש'). עוד פירש שהוא מלשון המשנה (ר"ה כב:) 'משיאין משואות', דהיינו אבוקות ולפידים, שיאיר ה' לנו ע"י ברכת המועד.

בדברים האלה פירש הרה"ק רבי משה מקאברין זי"ע (אמרות טהורות עניני שבועות) וז"ל. והשיאנו לשון משואות - זאלסט אונז אריין פלאקערין און אריין שיינען קדושת יו"ט (האר בנו קדושת יו"ט), לשמחה מען

עצמו בקדושה ובטהרה לעומתו נשארת הארת היו"ט אח"כ וכו', ובכל רגע ורגע מימי החג צריכים הכנה לקבל קדושת החג ששופעת כל ימי החג בלי הפסק. ומעתה דבר שפתיים אך למותר היאך צריך לנהוג בחול המועד, ו'חכם לב' ינצל כל רגע ורגע בכדי לזכות לקבל את הארות וקדושת החג. ומילתא דפשיטא היא שלא ניתנו ימים אלו לבלות אותם בהבל וריק ובהוללות...

וכך ביאר המהרש"א (סוכה מה: ה"א ד"ה כל) מה שאמרו בגמ' (שם) 'כל העושה איסור לחג באכילה ושתיה מעלה עליו הכתוב כאילו בנה מזבח והקריב עליו קרבן, שנאמר (תהילים קיה כז) אסרו חג בעבותים עד קרנות המזבח', שהכוונה היא למי 'שעושה לו איסור וגדר במצות אכילה ושתיה בחג, דהיינו שלא לאכול אכילה גסה ושלא ישתכר יותר מדאי שאינו לשם שמים', ועל כך נאמר כאילו בנה מזבח, שכן שולחנו של אדם נחשב כמזבח כפרה (ברכות נה.), והקריב עליו קרבן - אותה אכילה שלא אכל...

ועל אחת כמה וכמה שתגדל הקדושה ב'שבת חול המועד'^פ, וכמו שאמר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (הובא בלקושי יהודה) שבת זה דחוקה"מ הוא שבת גדול, שכל שבת נתהווה מימי החול, ושבת זה דחוקה"מ נתהווה מימי היום טוב, והיושר הוא לומר 'אלכה ואשובה אל אישי הראשון כי טוב לי אז מעתה' (הושע ב ט), ולא להיות ישנים, והיו"ט הלא מעורר ישנים ומקיץ נרדמים, ורק לפחות ליתן את עצמו לעורר [כלומר, שלא יעכב את השפעת הקדושה לעורר אותו בהנהגה שאינה ראויה...].

בהושענא רבה, והפנקס פתוח לדונו על פי מעשיו, וראוי לאזור חיל להוסיף מצוה אחת יתרה, ודי בזה למי שיש לו לב. פט. מובא בספר מנהגי המהרי"ל 'מרגלא בפומיה דמהרי"ל, איני נהנה משום שבתות השנה כמו משבת דחוקה"מ, די ש יו"ט לפניו ויו"ט לאחריו והוא בעצמו מועד'.

צ. איתא במשנה (יומא סו:) 'על כל סוכה וסוכה אומרים לו הרי מזון והרי מים', רמז בה הרה"ק רבי ישראל מקארלין זי"ע (המכונה הינוקא) שבחג הסוכות יורד שפע גדול בעולם שיכול להספיק לאדם מחג הסוכות זה ועד חג הסוכות הבא עלינו לטובה בשנה הבאה, לכן 'פאק זיך אהן די טעשער' (מלא כיסך מברכות שמים) בשפע רב, ברוחניות ובגשמיות לכל ימות השנה.

ובזה ביאר הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרל"ח ד"ה שמיני) את הפסוק (שמות לד כב) 'וחג האסיף תקופת השנה', שחג הסוכות הוא 'תקופת השנה' פירוש עיקר ותוקף הקיום של כל השנה, ולכן נקרא חג האסיף, שאוסף בו כוח ותוקף לכל השנה'.

הסביר הרה"ק רבי אברהם יהושע פריינד זי"ע אב"ד נאסאד מדוע נקראת מצות סוכה בלשון חז"ל (ע"ז ג.) 'מצוה קלה', דהנה בגמרא (גיטין נו:) מצינו שהיתוש נקרא בריה קלה דמעלנא אית לה ומפקנא לית לה, היינו שיש לו פה להכניס המאכל, אך אינו מוציא, ולזה רמזו בריאת שם הסוכה 'מצוה קלה' - כי יש בה סגולה, להאיר בלבבות בני ישראל ושלא יצא האור לעולם - שתמיד ישאר בתוך חדרו של הקב"ה.

לא יצליח לקנות בפנימיותו מן ההארה הנשפעת באתערותא דלעילא, ודומיא דאבוקה ולפיד שצריך לנערו חזק כדי שיתפס האור ככולו, כן נמי צריך האדם להתעורר, 'זוך געבען א שאקל', כדי שיהא רושם של האור ניכר בו לכל ימות השנה.

זאל זיך קענען נעמען א שטיקל שמחה (שנוכל לקבל לכה"פ מעט שמחה מהיו"ט).

ובל זה תלוי ביגיעתו והשקעתו של האדם בימים אלו, כי אם הוא לא יעשה מאומה באתערותא דלתתא

הושענא רבא

זאף שלכאורה משמע שהפתקים נמסרים בשמיני עצרת ולא בהוש"ר, כבר ביאר האר"י הקדוש (שעה"כ ענין סוכות דרוש ו, והובא ביסוד ושורש העבודה פט"ז) 'אעפ"י שנמסרו ה'פתקין' ביום הושענא רבא, עדיין לא ניתן רשות להשליחים לפעול דבר עד שמיני עצרת' - אם ישוב מיד יקרעו אותם הפתקים³³.

ובך כתב הרקאנטי בפירושו על התורה (פרשת שלח) 'ולכן יש אומרים ביום הושענא 'חתמונ', היינו שאמרו בפייט 'בראש השנה ישפוטון, וביום צום כיפור יכתבון וביום הושענא רבא יחתמונ'.

זביערות דבש (ה"א דרוש ו) 'והנה בינוניים אין נכתבים כלל בראש השנה, וביום הכיפור נכתבים, וחתומה שלהם יו"ד ימים אח"כ, וזהו סוף כ' לתשרי

לעת חיתום - יום מסירת הפתקין

כתב בווה"ק³⁴ (ה"א רכ. בתרגום) ביום ההוא של 'ראש השנה' נכתבים ה'פתקים', וכולם נמצאים באוצרו של הקב"ה, אם זוכה האדם לשוב בתשובה שלימה קורעין את האגרות הללו. ואחר כך הכין הקב"ה את יום הכיפורים כיום תשובה - אם שב, טוב, ואם לאו, מצוה המלך לחתום האגרות. אם זכה ועשה תשובה שאיננה בשלימות, תולים לו עד היום האחרון שהוא עצרת - יום האחרון של חג הסוכות, ואז, זכה ושב בתשובה יקרעו האגרות, ואם לאו... יצאו הפתקים בית המלך וימסרו בידי הממונים לקיים הפסק, וכבר אינם חוזרים אל המלך רק ייעשו בפועל. והרי שיום הושענא רבא הינו 'יום הדין' כראש השנה וכיום הכפורים³⁵.

צא. הנה נסדר לומר דברי הזוה"ק האלו בסוף הלילה, ומה יפה ונעים אם ישכילו ללמדו בתחילת הלילה, כי אז יגשו אל הלילה הקדוש באופן אחר לגמרי.

צב. וביאר הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל הטעם שלא נזכר בתורת הנגלה מגדולתו של יום זה שהוא יום חיתום וגמר דין, כי לפנינו בישראל היתה ידיעה זו (שיום הדין הוא) גורמת להשבית ולהפריע את העם מקיום 'ושמחת בחגך', לכן הסתירו חכמינו דבר היותו יום הדין, אבל אחר ירידת הדורות שאין רועדים וזוחלים כל כך מיום הדין, ולאידך גיסא רצו חכמינו שישכילו בני ישראל לנצל שעת הכושר זו, על כן גילו לנו קדושת היום כי הוא נורא ואיום, וגמר החתימה בו ביום הוא (הובא בהליכות שלמה לחג הסוכות עמוד רמא).

ויש להוסיף נופך ביתר שאת, דאף בדורות הראשונים היה דבר הדין והמשפט ידוע ליודעי חן אלו חסידים ואנשי מעשה, והם ידעו איך לרצות את בוראם על ידי 'אבוקות של אור' ושמחה יתירה, כי השמחה היתה נעשית מתוך פחד ויראה, ובכך היו מרקדין ומבטלין כל הדינין דמעיקין, בבחינת 'שמחתי מתוך יראתי', אבל בדורות האחרונים איכא למיחש שמא מתוך השמחה יבואו לידי קלות ראש חלילה, לכן ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש חסרון יראת שמים, וכדי לעוררם גילו חז"ל רז זה, דאיכא דינא בעלמא בהאי יומא.

צג. אלא דיש דעות בין המקובלים האם ניתן רשות לשליחים בעלות השחר דשמיני עצרת או בתפילת מוסף.

אם נמצא הצל חסר יעבור עליו מרעין בישין רחמנא ליצלן, ואם צלו שלם יזכה לשנה טובה. והביאו ה'רוקח' (הלכות סוכה אות רכא) מה שנגזר בראש השנה ונחתם ביום הכיפורים - מראה בצל בהושענא רבא, ומבאר הטעם על פי ששנינו (ר"ה טז.) 'בחג נידונין על המים', ולכן 'בלילה שלפניו [צריך] לראות כמה קרקפתא הגברי צריכין לפרנסה, ומראין בצל, ואומרים המלאכים פלוני לא יחיה - הרי אינו צריך למים ולפרנסה'³¹, והנה, לדידן יאמר כי כבר כתב הרמ"א (תרסד א) 'שאיין לדקדק בזה, כדי שלא ליתרע מזליה, גם כי רבים אינם מבינים הענין על בוריו, ויותר טוב להיות תמים ולא לחקור עתידות', מיהו דבר ברור הוא שאנו עומדים בסיום הדין - וכל ה'עתיד' בשנה הבאה עלינו לטובה עומד לפנינו מנגד, ועדיין יש בידו להתנער מעפר ולהציל את נפשו'³².

בשפון תליא - בידינו לקרוע רוע גזר הדין ולהריק עלינו שפע רב

עוד איתא בזוה"ק (ח"ג לב.) 'תנינן, ערבה דדמיא לשפון (ערבה הדומה לשפתים), הכי הוא ודאי בהאי יומא בשפון תליא' - כלומר, ביום הזה הבל תלוי בפי האדם. ובזמן זה - קודם גמר הדין עדיין בידנו להציל כל אחד את נפשו ונפשות ביתו'³³.

שהוא ליל הושענא רבא' (ומסיים, ולכן לא נכתב בתורה, כי תורה בכללה לצדיקים וכשרים נאמרה, שהחתימה שלהם ביום הכפור).

זוה לשון ה'סדר היום' (סדר יום הוש"ר) 'ולחיות היום הזה נורא מאד, ובו נחתמים כל הספרים בולם, והפסקי דינים ניתנים ביד כל תובע ומשטין, לכן צריך להרבות בו צדקה תפלה ותחנונים, לעורר הרחמים העליונים שירחמו עלינו, ויחתמו אותנו בספר חיים ובספר צדיקים לגאולה וישועה'.

הן הן הדברים אשר הביא השל"ה הק' (תחילת מס' ר"ה) בשם הקדמונים, שנתנו סימן בפסוק (עמוס ג ד) 'אריה שאג מי לא ירא', אריה ר"ת א'לול ר'אש השנה י'ום כיפור ה'ושענא רבא, כי גם בהאי יומא שואג האריה 'ומי לא ירא' מפקח הדין'³⁴.

גם מצינו שיש בו מחילת עוונות דומיא דיום הכפורים, וכמו שכתב ב'מטה משה' (סימן תקנו) מחז"ל, אמר הקב"ה לאברהם, אני יחיד ואתה יחיד, אתן לבניך יום המיוחד לכפר בו עונותם, וזהו הושענא רבא, אמר לו הקב"ה לאברהם אם אין כפרה לבניך בראש השנה יהיה ביום הכפורים, ואם לאו יהיה בהושענא רבא...'³⁵ גם איתא בזוה"ק (ח"ג לב.) שבליילה הזוה יכול כל אחד לראות על הצל שלו מה יעלה בגורלו ביו השנה,

צד. בספר 'הליכות שלמה' (לחג הסוכות עמוד רמא) הביאו ממנהגי הגרש"ז אויערבאך זצ"ל בלילה הזה, וז"ל. 'מתחילת ליל הושענא רבא היתה הנהגת רבינו באימה ויראה כבימים הנוראים, ומשעת צאת הלבנה עסק רוב שעות הלילה באמירת תהלים בהתעוררות רבה, ואף בימי זקנותו קם ממשכבו כמה פעמים במשך הלילה והמשיך באמירת תהלים, וכן זירז לבני ביתו שירבו באמירת תהלים וכו', ושנים רבות התפלל ביום זה תפלת שחרית כוותיקין, והוסיף שם, שמאד לא הוי ניחא ליה מאנשים שעלו לביתו 'ביקורי חג' לקבל פניו בלילה הזה, ואף עם אלו שבאו דיבר רק בקוצר אמרים, ומיד בתום שיחתו עמם חזר לאמירת תהלים.

צה. וכן כתב ה'מחבר' (ס' תרס"ד ס"א) 'ומרבים קצת נרות כמו ביום הכיפורים'. צו. ומ"מ, לעולם אל יתיאש, כי ידועים דברי 'ספר חסידים' (תמב) וז"ל, אחד לא ראה בליל הו"ר צל ראשו, והתענה הוא ואוהביו הרבה צומות ונתן צדקה הרבה, וחי כמה שנים אחרי כן כדכתיב (משלי יא ד) וצדקה תציל ממות. צז. להמחיש הדבר, אמרו, מעשה באב שעמד ל"ע לפני 'מיטת' בנו שנלב"ע ל"ע בעת ה'טיול' שערך המלמד עם תלמידיו, וזעק בקול לא לו, אינני מאשים את המלמד... וכבר חיטבו המלווים שהוא עומד להאשים את ה'מנהל', אך הוא המשיך, אינני מאשים את המנהל, וחשבו - מי יודע את מי הוא עומד להאשים במר לבו, עד שאמר הנני מאשים את עצמי, על שלא שפכתי כהוגן שיח לבי לפני ה' בעתו ובזמנו כאשר היו ספרי חיים ו... פתוחים, הבה נהיה החכם עיניו בראשו, ובטרם יחתמו לגמרי הדינים נמתיק את הכל.

צח. הרה"ק בעל ה'דברי חיים' מצאנו זי"ע אמר כי 'הושענא רבא' מתפרש בג' לשונות וכולם אמת, חדא, שהקב"ה שהוא רם ונשא וישענו, וזהו הושענא רבא, כלומר שמבקשים אנו מה'רבא' הוא הבורא יתב"ש, השני, שיושיע הקב"ה את בני ישראל עם קודש המכונים 'בני בכורי ישראל', (שמות ד כב), ולפי"ז יתפרש הושענא את 'רבא', ועוד זאת בתראי, שיושיע אותנו הקב"ה בישועה גדולה ובגאולה שלימה ורבנית שכולנו מצפים ומחכים לה.

מי, הוי אומר קטן מפני גדול... ולא עוד, אלא שלא חששו לגרום שלא יחול ראש השנה בשבת ויבטלו תקיעת שופר בשבת, ולא טרחו אלא שלא יחול הושענא רבא בשבת, ומכאן תלמד על מעלת התפילות ונחיצותן ביום זה (והם כפיקוח נפשות ממש) עד שאי אפשר שיחול בשבת^{צט}, על כן 'שפכי כמים לבך' ביום זה כי כל מהות וענין חיי האדם תלויים ביום הזה^ק.

בוא וראה עד היכן הדברים מגיעים, כדכתב ה'רוקח' (הל' סוכות אות רבא) שבית דין היו מדקדקים לעבר ולחסר את החודשים כפי הצורך כדי שלא יחול הושענא רבא להיות בשבת, וכל כך למה, 'כי היו בוכים ומתחננים על המים, לבך לא יתכן בשבת'. ויש לנו להתבונן היטב בזה, כיצד דוחים את כל שאר ה'מועדים' שבירח האיתנים כר"ה ויוה"כ מחמת יום הושענא רבא, ומי נדחה מפני

צט. ומעתה יתבאר היטב מה שמסופר על הרה"ק רבי אברהם אלימלך מקארלין ז"ע שנכנס לבית המדרש בליל הושענא רבא, וראה שני אברכים המשווחים ביניהם שיחת חולין, מיד ניגש אליהם ואמר להם 'מסתמא הנכם מדברים עניינים דחופים עד מאד שאי אפשר לדחות אותם מחמת חשיבותם, אולם מכל מקום היה עדיף טפי אם הייתם משווחים בענין דחוף זה בעת תפלת 'כל נדרי' מאשר בלילה קדוש זה...', כי אכן חובת היום בתפילה אפילו יותר מים הכפורים.

פעם נכנסו קבוצת אברכים דורשים ומבקשים אל החסיד המפורסם רבי אליהו ראטה ז"ל (מנקיי הדעת שבירושלים, ומשמשו בקודש של הרה"ק רבי שלומיקה מזוועהיל ז"ע) בליל הושענא רבא, וביקשו לשמוע ממנו דברי חיזוק, מיד נענה בסערות לבו - אין הזמן פנוי אפילו לשיחות חיזוק וכיוצא בהן, מהרו וקחו ספרי תהלים בידכם והתפללו... כי חובה לנצל רגעים ושעות אלו במלואם, כי הזמן בוער כאש, ואסור לבזבז שעת כושר כזו.

ה'מגיד מדובנא' נשא משלו למה הדבר דומה, לשתי מדינות שבמשך שנים רבות היו המלכים לוחמים ורבים זה עם זה על גבולות המדינות, זה אומר עיר ספר זו שייכת לי, וזה אומר שהיא שייכת לו, ומלחמה זו היתה עקובה מדם וגבתה קרבנות רבות משני הצדדים, כי למשך תקופה אחת ניצח האחד ואח"כ גבר השני וחוזר חלילה, ולא הגיעו מעולם להכרעה ברורה, עד שבלית ברירה החליטו שני המלכים שחייבים לסיים את המלחמה אחת ולתמיד, ונמנו וגמרו שכל מלך ישלח אחד מגיבוריו לחזית, ויכרעו שם בור עמוק, ומי שיצליח להפיל את השני לבור הוא המנצח במלחמה לצמיתות, ועיר הספר תהיה תחת שליטתו לעולמי עולמים. וכן עשו, כל מדינה בחרה לעצמו גיבור עצום וקבעו להם יום שבו יתאבקו זה עם זה בפני קהל ועדה, כדי שסוף סוף תסתיים המלחמות המיותרות, ואכן ביום ההוא הגיעו הרבה אנשים להסתכל ולראות מי ינצח במלחמה, והנה בתחילת המלחמה היה נראה שהצד האחד מנצח, כי הנציג שלהם משך בכח את הגיבור של המדינה השניה עד לפתח הבור, אך בהיותו שם התגבר השני והפיל את הראשון לתוך הבור, והוכרז הנצחון לבני מדינתו.

בשמחה רבה הזמין המלך את הגיבור וערך לכבודו סעודה גדולה כדי להודות לו על נצחונו, בתוך הסעודה כטוב לב המלך פנה אל הגיבור ושאלו, הן אמת שדידן נצח, אך בתחילה היה נראה שהצד השני עתיד לנצח, כי הוא גרר אותך בכח ובחוזק אל הבור ולא הצלחת להתגבר עליו, ובכל אותה העת הייתי מצטער ומודאג מאד מן התבוסה והמפלה, ואם ראינו בסוף שידך גבר ידך עליו והנך חזק יותר ממנו מדוע עשה כדבר הזה וגרמת לי להצטער... השיב לו הגיבור בחכמה, הא גופא הביא לי את הנצחון, כי נתתי לו למשוך ולגרור אותי אל פתח הבור, ובכך אפסו כוחותיו, רק עי"ז הצלחתי להתגבר עליו בפתח הבור ולהפילו לבאר שחת... והנמשל הוא במלחמת היצר הרע, שלפעמים נותן השטן לאדם לנצחו בפרטים קטנים ושוניים, אולם הוא אורב לו לצד פתח הבור כדי להפילו שם ח"ו, ולכן צריך להשגיח מאד במעשיו לדעת מה העיקר ומה הטפל.

במה דברים אמורים, כלפי הושענא רבא, שלפעמים נותן היצה"ר לאדם להתעלות בר"ה וביוה"כ ואף כל ימי החג, ויתן לו להרגיש קדושה עילאה מתוך שמחת החג, אך כל כוונתו הוא להפילו בהוש"ר, כי אז יאמר לו בחלקלקות לשונו, שאינו צריך לנצל את הזמן במלואו, שהרי כבר עסק בעבודת הקודש בכל ימי החג וימים הנוראים שעברו עליו לטובה, ועתה ינוח מעט וילך בשרירות לבו, אמנם האמת דרחמנא ליצלן מהאי דעתא, וצריך להיזהר עד מאד שלא להתפתות לשמוע בקולו, שהרי הכל הולך אחר החיתום, ואם לא עכשיו אימתי, והוא כעומד על פתח בור עמוק ועל ידי חוסר זהירות עלול הוא למעוד לתוכו חלילה.

ק. הוה עובדא אצל הרה"ק רבי יואל מסאטמאר ז"ע שהאריך בתפלה בהוש"ר שחל להיות בער"ש עד שכבר כמעט פנה יום, ולכן הכריזו בבית המדרש שהנשים ימהרו ויחזרו לביתם כדי להדליק נרות שבת בזמנה בטרם

כתב הרה"ק ה'שפתי צדיק' זי"ע (הוש"ר לב) בשם זקנו צעקה' (דברים כב כד), נמצאנו למדין מכאן 'כשהארם הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע, דמצינו בנערה יכול לצעוק ואינו צועק מקרי רצון [ולא אונס], וכן המאורסה שחייבה התורה בעונש 'על דבר אשר לא תקנו חז"ל שכל איש ישראל יצעק היום הושענא רבא',

יעבור הזמן ולא יכשלו ח"ו בחילול שבת, ולקהל הקדוש שעמדו סביבו כחומה, פתח ואמר מנהמת לבו הטהור בקדושת היום בדרך משל, למה הדבר דומה לעיר אחת שתושביה סרחו על מלכם, ושופטי בית המשפט גזרו עליהם כליה, בצר להם התייעצו עם שרים ויועצים ונודע להם שביום פלוני נוהג המלך לטייל בגינה פלונית, ובאותה שעה אפשר לגשת אליו כדי לבקש ממנו חנינה.

באותו יום התייצבו פרנסי ונכבדי העיר באותה גינה, המתינו וציפו לקראת בואו של המלך, אך חלפו שעה ושעתיים והמלך לא הופיע, אולם הם המשיכו לחכות עד שכבר נטו צללי ערב ועדיין לא ראו את הכרכרה של המלך, ומאד התעצבו אל לבם שמא הפסידו את תקוותם האחרונה. בין המשלחת היה גם פקח אחד, שאמר להם בבטחון 'מי לכם עוד כהמלך בכבודו ובעצמו - שבוודאי שומר על חוקי המדינה', ואם דרכם של מלכי המדינה לטייל כאן ביום זה, בודאי שהוא שוהה כאן בקרבתנו אלא שלא גילה סודו לאיש, ומה שאין אנו רואים אותו בגלוי ובתפארתו הוא משום שהוא מסתובב בבגדים פשוטים, לכן הבה נצעק כולנו אל מלכנו שיושיענו בכל מקום שהוא, ובזאת פנה הרה"ק מסאטמאר וסיים לומר לשומעי לקחו בזעקה 'עוד מעט יבא היום ויפנה, ואף שנדמה בעיני האדם שאינו זוכה לגילוי השכינה, אל יחשוב שכפי מה שנדמה לו כך הוא באמת, כי זה אינו, רק הקב"ה אתנו אע"פ שאינו נראה בעיני בשר, ולכן הבה נצעק כולנו כאחד 'הושע נא והושיעה נא אבינו אתה...!', שהרי אבינו הוא בכל מקום שהוא, ועל כן 'הושע נא' מכל צרינו, כי זה העיקר והיסוד לזעוק לבורא כל עולמים מעומק הלב, געבן א געשריי צום באשעפער (לזעוק לפני ה'), ובודאי יושע.

קא. הנה זועקים אנו הושע נא והושיעה נא אבינו אתה, ונסמיך את דבר המעשה הידוע מהגאון רבי ישעי' ברדאקי זצ"ל שהיה ממייסדי הישוב בעיה"ק ירושלים, בעת אשר הפליג בספינה לעלות לארץ הקודש יחד עם בנו ובתו הקטנים נשברה הספינה באמצע הדרך (כשכבר היו קרובים לא"י) וקפצו לים לשוט ע"פ המים, האב הגאון רבי ישעי' לקח עמו את בנו ובתו ושט יחד עמם... תוך כדי שחייתו בים הרגיש שכוחותיו אוזלים, והבין שאם ימשיך לשאת את שתיהם עליו יטבעו כולם במים אדירים, בשעה קשה זו התבונן ובירר לעצמו את ההלכה מי עדיף, ומי מהם הוא מחויב להפקיר בעבור השני, והחליט שהצלת הבן קודמת להצלת הבת כמבואר בפוסקים. בטרם עשה מעשה לעזוב את בתו הטובעת, אמר לה בלב נשבר ובחרדה, הנה ביררתי את ההלכה, וכדי להציל לכה"פ ב' נפשות הנני מוכרח לעזוב אותך לנפשך... מששמעה הבת את דברי אביה, החלה לזעוק 'אבי... אבי... אין לי על מי להישען כי אם עליך - האם תעזבני ותשליכני למצולות ים (רחם נא עלי, מבלי לחשוב חשבונות' שפ"י דין יש לך לעשות כן), לשמע דבריה נזדעזע האב עד מאד, והחל זועק אל ה' שיצילם מן המיצר, והרגיש מיד שהוא מקבל כוחות חדשים בעוז ותעצומות ובכוח זה המשיך לשוט עד חוף מבטחים כשכל הג' שלמים ובריאים. והמשיך לשחות עם שניהם עד החוף וניצולו כולם. כך היו מרמזים אנשי ירושלים בפסוק (תהילים סח לה) 'תנו עוז לאלוקים' שבתפילתנו אנו נותנים כביכול עוז וכח כלפי מעלה לעזרנו ולהושיענו. וכן כתיב (שם קלא ב) 'כגמול עלי אמו כגמול עלי נפשי' וברש"י 'הנני עליך כמו שאין לו ידים ורגלים כגולם מוטל לנגדך, כגמול שהוא נתון עלי אמו נפשי בקרבי לנגדך כיונק על שדי אמו'. וכן פי' ב'מצודות דוד' נפשי כתינוק הנגמל משדי אמו שכל בטחונו על אמו כן בטחוני בד' (ספר מאריה דארעא דישראל תולדות חייו של הגר"ח זאנענפעלד).

אף אנו נאמר זעקת הבן אל אביו אבי אבי מחויבת לפעול כל מיני ישועות - מבלי לעשות חשבונות מה יש לעשות עפ"י דין ויושר - אלא ברחמים גדולים יושיענו ויצילנו, ע"כ בעמדנו בזה היום הושענא רבא נזעק הושע נא והושיעה נא אבינו אתה' - על מי נשען אם לא עליך אבינו שבשמים, כאשר נזעק כן בוודאי נושע ב'הושענא רבא'... הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע (ליקוטי אמרים אות יג) מבאר הטעם שאומרים תחילה 'אני והו הושיעה נא', לאחר מכן מבקשים 'אנא הושיעה נא', שוב חוזרים ומאריכים בלשון הבקשה 'אנא א-ל נא הושע נא והושיעה נא' עד שלבסוף אומרים 'אנא א-ל נא הושע נא והושיעה נא אבינו אתה', בדרך משל לבן מלך אשר גרשו אביו מהיכל המלך, ומרוב עיתים וימים נקרעו בגדיו עד שהלך לבוש בסחבות, בבגדים מטונפים ומקורעים, והתעורר לחזור אל המלך, אך התבייש להודיע כי בן המלך הוא, על כן ביקש נדבה, ונתנו לו כפי שנותנים ל'ארחי פרחי' ולקבצנים מן השוק, אך

שאפשר לזכות לישועות גדולות ביום הזה, אפילו לאיש שהוא בבחינת ערבה ואין בו לא טעם ולא ריח^ק.

והטעם שמכונה בשם הושענא רבא יתבאר על פי מה דאיתא במדרש (שמ"ר מה ו) על הפסוק 'וחנותי את אשר אחון', באותה שעה הראה לו הקב"ה את כל האוצרות של מתן שכר שהן מתוקננין לצדיקים וכו', ואחר כך ראה אוצר גדול, אמר האוצר הזה של מי הוא, אמר לו מי שיש לו אני נותן לו משכרו, ומי שאין לו אני עושה לו חנם ונותן לו מזה, שנאמר וחנותי את אשר אחון, למי שאני מבקש לחון, וכן 'ורחמתי את אשר ארחם', ומשום כך הערבה שאין בה טעם וריח זוכה לישועה גדולה ולאוצר גדול משל צדיקים מפני ששופכת נפשה בתפילתה עד שמעלה חן בפני המקום ב"ה, וזהו הושענא רבא.

והושענא אלוקי ישענו - המתקת הדינים ביום הוש"ר וביותר ע"י חביטת ערבה

כתב הרה"ק ה'אמרי נועם' זי"ע (הוש"ר אות ד) לרמוז במה שנהגו להסיר הטבעות שבלולב ביום הושענא רבא^ק (שוש"ע סימן תרס"ד ס"א), שהוא כמו שכתוב (אסתר ה ב) 'ויסר המלך את טבעתו אשר העביר מהמן ויתנה למרדכי', כי החותם נמצא בטבעת המלך

משמע שאם יצעוק יענה לו בוודאי. ומחויב כל אחד לצעוק אף שאינו יודע מה הוא צריך ומה חסר לו, אעפ"כ יצעוק סתם הושענא'.

יום ערבה - פתח תקווה גם למי שאין בו לא טעם ולא ריח ואף מי שאין בו מעשים, והוא דומה לערבה שאין לה לא טעם ולא ריח, יכול לבקש ולהיענות ביום הזה^ק, וכמו שכתב הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (סוכות תר"מ ד"ה ערבה) דהנה אמרו במדרש (ויק"ר ל יב) שה'ערבה' היא כנגד מי שאין בו לא טעם ולא ריח, ומה חשיבותם של אלו - 'אך הפה שהוא עיקר כחן של ישראל - הקול קול יעקב, אם כי בוודאי קול הצדיקים שיש להם טעם וריח עולה למדרגות רבות ביותר, אעפ"כ יש להם תערובות מעשים טובים, [אולם] מי שאין לו טעם וריח הוא רק תפלה בלבד, וזה שאמר (תהלים קב א) 'תפלה לעני כי יעטוף' היינו שמתעטף בולו בתפלה כמו"ש 'ואני תפילה', וזה ערב לפניו יתברך, ונקראת ערבה (וכלומר ש'ערבה' הוא מלשון 'ערב'). ומטעם זה נקרא 'הושענא רבא', כי ביום זה נושעים בו גם השפלים שאין להם טעם וריח כנ"ל, והוא ישועה גם לדורות השפלים שלנו שאין לנו רק תפלה, וביום זה נפתח שערי תפלה בפיהם של ישראל', וזהו 'הושענא רבא'.

הלה לא הסכים לקבל וביקש נדבה גדולה יותר, והסכימו למלא מבוקשו ונתנו לו מתנה מכובדת יותר, אך שוב מיאן לקבל, שאלו המלך מפני מה אינו מתרצה בסכום מעות שקיבל, השיב כי קרוב הוא אליו 'ומן הדין' שיקבל כפי שנותנים לקרוב, ואכן העניק לו המלך מתנה הגונה, אך הלה חזר וטען שקרוב הוא מאוד אל המלך ואין ראוי שיקבל כפי שנותנים ל'קרוב רחוק', עד שלא היה יכול להתאפק וצעק מקירות ליבו הלא אתה אבי... כך בתחילה מתביישים אנו לבקש ועל כן מבקשים רק 'הושיעה נא' במתנת חנם, אך בהמשך מבקשים אנו יותר כדין קרוב על כן 'הושע נא והושיעה נא', עד שלבסוף צועקים 'אנא א-ל נא הושע נא והושיעה נא אבינו אתה', ומאחר שאנו בניך ואתה אבינו אם כן אין גבול לשיעור הנתינה, וכמה שתתן לנו אינו מספיק לגודל רחמנות האב על הבן...

קב. בדרך רמז אמר הרה"ק בעל ה'אמרי אמת' מגור זי"ע להעמיס בלשון חז"ל (שבת לא). 'צפית לישועה', שעל האדם לצפות ולקוות להשי"ת ביום הישועה זה הושענא רבא, ושאלה זו ישאלו את האדם בבית דין של מעלה, מדוע לא 'צפית לישועה', כי גם הנבזים והשפלים במצבם הרוחני יכולים להיוושע ביום נשגב זה. קג. כיו"ב כתב עוד ה'שפת אמת' (תרי"ג ד"ה ליום) וז"ל. מה שקבעו חז"ל רוב תפלות בזה היום. כבר כתבנו שנקרא הושענא רבא שיכולין להוושע בו אפילו השפלים ודורות השפלים שהם בחי' ערבה לא טעם ולא ריח. ויש להבין א"כ מה כחם. אלא דהא כתיב (תהלים קטז ו) 'דלותי ולי יהושיע', פירוש על ידי שיודעים שהם דלים וצריכין להוושע - תבוא להם הישועה. וכ"כ חז"ל אעפ"י שאני דלה לי נאה להושיע הוא מטעם הנ"ל... כי עיקר הישועה לדלים. ולכן עיקר הישועה שיבוא משיח צדקנו במהרה מוכן דוקא להיות בדורות השפלים.

קד. בגמרא (שם) איכא תרי טעמי למה מוליך ומביא ומנענע עם הלולב, חדא 'מוליך ומביא למי שהארבע רוחות שלו, מעלה ומוריד למי שהשמים והארץ שלו', ועוד 'כדי לעצור רוחות רעות, מעלה ומוריד, כדי לעצור טללים רעים', ובפמ"ג (משב"ז סימן תרנא סק"ב) כתב נפק"מ בין הטעמים, ופותח וכותב 'לי העני יש בכאן רמז', דלהטעם שמנענע כדי להעיד שכל ארבע רוחות שלו יתב"ש אם כן אינו צריך כי אם הולכה והבאה ולא לכסכס בעלים,

באר הפרשה - הושענא רבא

ומלקטין משם מורביות של ערבה, ואמרו שם בגמרא, 'מאי טעמא קרי ליה מוצא, איידי דמיפק מברגא דמלכא קרי ליה מוצא, פירוש כיון שהוציאו אותו מכלל חיוב המס, על כן נקרא 'מוצא' כי הוצא מן המס.

וב'שיר מעון' (להגר"ש סופר, הוש"ר ד"ה במתני') מבאר בדרך רמז, דקאי על 'ברגא דמלכא דשמיא' אלו היסורים שנגזרו על האדם לסבול בהאי עלמא, וידוע מה שכתב האר"י ז"ל (שער הכוונות סוכות דרוש ח) ומקורו מהור"ר ברוך"ק (פר' צו לא): שבהושענא רבא מבטלין כל הדינים בחביטת ה' ערבות קה וממילא אין עוד ברגא

כמו שכתוב (שם ח) 'וחתמו בטבעת המלך', וסתם המלך רומז למלך מלכי המלכים - שנותן החותם לצדיקים, ואומר להם 'כתבו על היהודים וחתמו כטוב בעיניכם', ונותן הממשלה אל הצדיקים, והנה אמרו חז"ל (ויק"ר ל ט) לולב זה הקב"ה, על כן לוקחין ממנו (מהלולב) את הטבעת, להראות אשר חותם הטוב של הושענא רבא, הן ליבות והן לחוב, הכל מוסר הקב"ה לישראל לעשות ברצונם וחפצם.

שנינו בסוכה (מה). 'מצות ערבה כיצד, מקום היה למטה מירושלים ונקרא 'מוצא', יורדין לשם

אבל לטעם 'כדי לעצור' צריך טירוף וכסכוס כדי לנענע כחו של קטיגור, והגם שהוא איירי בנענועים שבכל ימי סוכות, מיהו מדבריו למדנו טעמא רבא למה בהוש"ר נוהגים להוריד ולהסיר הטבעות, שהרי ביום הזה צריך להשתיק הקטיגור ויקח הסניגור מקומו, ועל ידי הסרת הטבעות מתנענע הלולב חזק יותר.

שנה אחת פתח הרה"ק ה'קדושת יום טוב' זי"ע בקול חוצב להבות אש קודש, ואמר דברים נוקבים בדרך משל, למה הדבר דומה, לכן מלך שהלך שובב והסתובב באשפתות ולא התנהג כמעמדו הרם, לכן גרשו המלך מעל פניו והגלה אותו למדינה רחוקה, והנה בבואו לשם קיבלו אותו בני הכפרים בגסות כדרך שקיבלו שאר האנשים, וכמה שניסה להסביר להם שהוא בן מלך היו לועגים לו ומבזים אותו בכל עת ובכל שעה, ולא עוד אלא כיון שניסה לשלוט ולמלוך עליהם היו מכים ומציקים לו ומלבישים אותו בבגדים צואים, למותר לפרש גודל צערו של הבן וייסורי נפשו מתוך מצבו השפל, והתחיל להתגעגע אל אביו בגעגועין עזין, ומה רבה היתה שמחתו כאשר לאחר זמן רב נודע לו שבתוך כמה שבועות יבוא המלך לבקרו, אולם גם בני הכפר שמעו על דבר ביקורו של המלך, וידעו שאם יתודע למלך מה שעוללו לבנו יענשו קשות, על כן מיהרו והסירו ממנו את בגדיו הצואים ותחתיהם הלבשו אותו בבגדי חמודות, והתחילו לכבדו בכבוד מלכים, וכאשר הגיע המלך שמח מאד לראות את בנו לבוש בבגדי יקר ותפארת והולך בדרך טובים ומתנהג בדרכי מלוכה, עד שכבר החליט בלבו שיהא טוב לבנו שישאר עוד באותו כפר כדי שיושלם במידותיו הטובות. כאשר נודע לבן על החלטת אביו נשבר לבו בקרבו, והלך להתיעץ עם אחד מאוהביו כדת מה לעשות, והוא אכן נתן לו עצה הגונה, שימהר לפשוט את בגדיו המפוארים וילבש תחתיהם את הבגדים הצואים, ובזאת יכנס אל אביו ויגלה לו שהוא לבוש בבגדים אלו במשך כל ימות השנה, ויבקש על נפשו בתחנונים על הסבל והעינוי מבני הכפר שמתאכזרים עליו ומענים אותו בצרות קשים ומרים.

והנמשל ביאר ה'קדושת יום טוב', דהנה הנשמה יורדת לעולם הזה ובמשך כל השנה מטנף הגוף את הנשמה, וגורם לה לסבול צרות ויסורים, אולם ביום מן הימים שומע הגוף כי בא ה' לשפוט את הארץ בראש השנה, ולכן חוזר האדם בתשובה ומזדכך ומנקה את הנשמה מכל לכלוך, עד שבימים הנוראים עומד האדם באימה ויראה לפני אדון הכל ומתלבש בבגדים נאים ולבנים צחים כשלג, ואף אומר בקול רם 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד' כמלאכי השרת משרתי עליון, עד שנראה בעיני הפמליא של מעלה שאין יותר טוב מחיבורם של הגוף והנשמה גם יחד, אולם הנשמה יודעת שכל הפעולות הללו אינן אלא לשעה, וכאשר יחלפו הימים הנוראים יחזור הגוף לסורו ח"ו, ולכן אנו מסירים את הטבעות מהלולב בעת תפלת הושענא רבא, להורות ולגלות דעת על גודל צערנו ושיחנו מזה שאיננו קשורים ואגודים במלך א-ל חי וקיים כדת וככון, וכל השנה אנו לבושים בבגדים צואים, וחוזרים בתשובה ומתוודים ומודים לפני הקב"ה בחרטה על העבר ובקבלה על העתיד שמכאן ואילך נהיה טובים באמת, ואז צועקים 'הושענא'.

קה. כתב במנורת המאור, שמעתי שיש בה בערבה של הוש"ר סגולת שמירה למתכוין בה בסכנת דרכים. ומן העניין לציין מה שכתב בספר ליקוטי צבי (ענייני תפילת הדרך) בשם קדמון שאם נמצא על אם הדרך במקום סכנה אם יש אתו ערבה חבוטה מה טוב, ואם לאו יזכר במקום שהניחו ויאמר אני והו הושיעה נא ויראה ניסים. כעין זה כתב הכף החיים בשם ספר התניא, שהיו מניחים את הערבות החבוטות בראש מיטתן לחיבוב מצוה,

דמלכא לשלם, ולכן היו מלקטים ההושענות מ'מוצא' ענד כתב הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (דף יז:) 'ובפרט לרמוז שנפטרים ביום זה מכרנא דמלכא ק'.
 ובך כתב הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (דף קמב:) 'ובהושענא רבא על ידי חבישת הערבה, הכל הוא בכדי להמתיק הגבורות, ושיושפע החסדים בעולם'.
 בהושענא רבא צריך מאוד לעשות תשובה בעת חבישת הערבה, שבעת ההיא הוא גמר החתימה, וצריך האדם מאוד לעשות תשובה לפני הקב"ה, ועי"ז בורא בריה חדשה כידוע, כי ערבה בגימטריא זרע, ובגימטריא עזר'.

שמנ"ע ושמה"ת

עכנו עוד יום אחד - הקירבה שבין ישראל לאביהם שבשמים בשמיני עצרת
 אחרא [שמיני עצרת] זמינין [בני ישראל] לאשתעשעא במלכא ק' לנטלא מניה ברכאן לכל שתא [לקבל מאתו ברכות לכל השנה] ובההוא חדוותא לא משתכחי במלכא אלא ישראל בלחודייהו [ובאותה שמחה לא ימצאו אלא בני ישראל לברם], ומאן דיתיב עם מלכא ונטל ליה ושראן בברכתא [ומתחילים את הברכות], דהא ליומא

וכמה יש להתבונן בדבר שאם המחזיק בערבה חבוטה ואומר אני והו הושיעה נא רואה ניסים והוא שמירה בדרך, אם כן קל וחומר בן בנו של קל וחומר למחזיק בידו אגודת ערבות ביום הושענא רבא וחובטן ואומר אני והו עד כמה שעת הכושר היא להשפיע עליו שמירה עליונה בכל העניינים.

ידוע שבימי מלחמת העולם הראשונה חילק ה'אור שמח' לאותם שנאלצו לצאת לקרב מהערבות החבוטות לשמירה ולהצלה מסערות המלחמה, ואכן כל אותם שקבלו מידו שבו לביתם בריאים ושלימים בגוף ובנשמה, ולא מילתא זוטרתיה היא כלל כידוע. ובספר המידות מביא בשם ספר יפה ללב שסגולה לפחדים אצל ילדים וכדומה, מפחד לילה וחלום, שייניח מהערבות מתחת מראשותיו וישן עליה וייעלמו הפחדים.

קו. וכיון שניתנה הרשות לדרוש יש להוסיף על דבריו, דהנה מבואר ב'ספר החינוך' (מצוה שכד) שהערבה דומה לפה, והרמוז שצריך לשמור את הפה מלשון הרע, וכיוצא בזה הסביר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע מה שאמרו (סוכה לד.) בסימני הצפצפה שהיא פסולה לערבה 'עלה שלה עגול, ופיה דומה למגל', היינו שהוא מצפצף כציפור 'ועלה שלה עגול' דהיינו פתוח ואינו נזהר לסגרו כראוי, והיינו דאמרו שם 'פיה דומה למגל', היינו שדוקר את חברו בחרב פיפיות ומעליבו ומביישו, ומשום הכי הביאו את הערבות הכשרות מהעיר 'מוצא' שנפטרים שם ממס המלך מלכי המלכים, לרמוז שהשומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו. ואפשר שלכן נוטלים אגודה של חמש ערבות בהושענא רבא וחובטים אותה חמש פעמים, שהוא כדי לכפר ולתקן את חמשה מוצאות הפה, שהרי ערבה מורה ומרמזת על שמירת הלשון.

קז. איתא בשפת אמת שבחג הסוכות אנו יושבים בסוכה תחת הסכך שהוא בחי' החופה שהקב"ה פורש חופתו עלינו, ואילו ביום שמיני עצרת הוא כענין היחוד לאחר החופה [ועיין עוד ב'בני יששכר' (מאמר י אות י) שהפליג נוראות בגודל הקרבה והאהבה שיש בשמיני עצרת מה שאין הפה יכול לדבר לרוב קדושתם].

והנה בכל המועדים הזהירה תורה (דברים טז טז) 'שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך וגו', ולא יראה את פני ה' ריקם, כי אין ביאת האדם רצויה לפני הקב"ה כאשר היא ריקנית, אלא בכדי שיוכל בשר ודם לקבל פני השכינה עליו לרצות את קונו בקרבנות כדי להתקרב אל השי"ת, אבל בשמיני עצרת אינו צריך לעשות כלום כדי להוסיף דברי ריצוי לקרב בין ישראל לאביהם שבשמים, אלא עצם ביאתו הוא השמחה והריצוי לפני הקב"ה, 'כדי שאהנה מכם'.

כט לה) 'ביום השמיני עצרת תהיה לכם', כי בזמן הזה נמצא הקב"ה בחבורה אחת עם בני ישראל לברם, ועוד מפרש כן על הזמן העתיד לבוא, אך כבר כתב ה'שפת אמת' (תרל"ב ד"ה ח' ימי) דקדושת שמיני עצרת היא כעין הלעתידי לבוא, ונמצא ששני הפירושים עולים לקנה אחד.

כתב הרמב"ן בפירושו על התורה (פרשת אמור) לבאר הטעם שאין צריך ליטול אתרוג בשמיני עצרת וז"ל. אבל בשמיני אינו צריך - כי הוא עצמו הדר. ואף כי וודאי רב הנסתר על הנגלה בדבריו הקדושים, מכל מקום חזינן כאן, שהיום גדול ונורא וכולו הדר שבהדרים, וב'ספר החינוך' (מצוה שכד) כתב הטעם שאין נוטלין לולב ביום השמיני כי יום שמיני עצרת כולו לה'.

עננו ביום קראנו - ימים המסוגלים מאד לקבלת התפילות איתא בחז"ל (ילקוט"ש פנחס תשפב) 'ביום השמיני עצרת - למה נעצרו עוד יום אחד, רב אמר, משל למה הדבר דומה, למלך שהגיע לו יו"ט, באו אריסיו וכבדו אותו, באו בני ביתו וכבדו אותו, היתה מטרונא מרמזת בהם, עד שנוהג עמכם תבעו צרכיכם מן המלך, כך התורה מרמזת לישראל תבעו צרכיכם'. והיינו כי הזמן מסוגל לקבל כל התפילות ולהשפיע שפע טוב לכל השנה הבעל"ט, וכלשון הזוה"ק הנ"ל כל מה דבעי שאיל ויהיב ליה, על כן כביכול התורה מרמזת לישראל אל תאבדו את שעת הכושר ואת העת-רצון המיוחדת הזאת, אלא תבעו צרכיכם. כי לגודל התעוררות האהבה דרחים קוב"ה לבניו הרי הוא ממלא להם כל משאלותיהם, ואנו דומים לבן המתחשא אל אביו שעושה לו בקשתו.

ובמו שכתב ב'יסוד יוסף' (פרק עט) 'ומנהג ישראל להוציא כל הספרי תורה שבהיכל, להראות חיבה גדולה להשי"ת ב"ה, כמו אב האוהב לבנו חביבו, ופותח לו כל גנוי אוצרותיו, ואינו מונע ממנו כלום, הכי נמי להריק אלינו כל האורות הקדושות, באופן שגם אנחנו נהיה כלי מוכן לקבל קדושה העליונה, ולא לפגום ח"ו"ק'.

בלחודיה כל מה דבעי שאיל ויהיב ליה' [וכל היושב לבדו עם המלך - כל העולה ברצונו יבקש וימלאו בקשתו].

נפלאים המה דברי הרמ"ע מפאנו (מאמר חיקור הדין ח"ב סוף פכ"ז) שלשון 'חג' מורה על חוגה ועיגול הסובב על נקודה פנימית ומרכזית, ולכן שמיני עצרת לא נקרא חג (עי' שו"ע סימן תרסח), כי כל שאר הימים טובים סובבים את נקודת השמיני עצרת, כי הוא קדושה העליונה מכל הקדושות, אפילו מקדושת יוהכ"פ, ולא שייך לקרותו חג.

הוסיף הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (דרשות, סוכות תקפ"א ד"ה והיית), שקדושתו שונה משל יום הכיפורים, שהרי קדושת יוהכ"פ היא על ידי עינוי הנפש ואילו קדושת שמיני עצרת היא על ידי שמחה, וזה נקרא (שה"ש ז ז) 'מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים', כי אהבת ה' על ידי עינוי, כמו יוה"כ, למטה ממדרגת אהבת שמיני עצרת שהיא על ידי שמחה, ויום השמיני הוא בעצמו כמו יוהכ"פ [כי בשניהם יש בקרבן מוסף רק פר אחד לחמאת], ואפ"ה קדושתו יותר מיוה"כ - על ידי שמחה - הדרותא דמלכא עם ישראל"ק.

ובבך מבאר החת"ס הטעם, ששונה שמיני עצרת מכל המועדים שקדושתם עומדת על דבר מצוה, כגון 'קרבן פסח' בפסח, שתי הלחם בשבועות, שופר בראש השנה, עינוי הנפש ביום הכיפורים, ונטילת לולב וסוכה בחג הסוכות, כמו כן עיקר מצוותן אינה אלא ביום לכן אמרה תורה לשמוח בהם ביום, אבל קדושת שמיני (עצרת) אינו אלא על ידי שמחת האדם, שמתענג על ה' וחרוותו יתברך, ואינו עומד על מצוה מיוחדת, ולכן דרשו חז"ל (סוכה מה.) 'לרבות לילי יו"ט האחרון של חג לשמחה'.

עוד איתא בזוה"ק (ח"א רה:) על הפסוק (בראשית מה א) 'ולא עמד איש אתו בהתודע יוסף אל אחיו, וז"ל (בתרגום) בשעה שהקב"ה מתייחד עם בני ישראל, אין שאר אומות ועמים יכולים להיכנס עמם, בגין כך (במדבר

קח. בדרך רמז פירש הגר"א (ביאור הגר"א משלי לא כה) את הפסוק 'עוז והדר לבושה ותשחק ליום אחרון', עוז זה ראש השנה שהקב"ה יושב על כסא דין בעוז ותעצומות לשפוט כל יושבי תבל, הדר זה סוכות שנוטלים פרי עץ הדר כמצות היום, 'ותשחק ליום אחרון' זה יום אחרון של חג - שמיני עצרת שעליו נאמר (דברים טז טו) 'והיית אך שמח' (ומשם נלמד (סוכה מח.) שמחה ליו"ט אחרון של חג).

קט. הא למה הדבר דומה, ליום השוק שהרוכלים מוכרים חפצים יקרי ערך במחירים מוזלים ביותר, והנמצא שם יכול לקנות 'מציאות' בפרוטות ולמוכרם בביתו בסכום רב ועצום, והטיפש יסתובב כל היום כולו בשוק ולא יקנה מאומה, ובלילה יחזור לביתו וימרוט את שערות ראשו בצער על שלא ניצל את ההזדמנות הנפלאה.

והזמן גופא משפיע רב ברכות על בני ישראל, כפי שמביא הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (שמח"ת תרע"ג) בשם 'אדמו"ר [רבי חנוך העניך] הכהן הגדול זצלה"ה מאלכסנדר', שלכן אין מברכין 'ברכת כהנים' בשמחת תורה^{ק"ב} כי ביום הזה קוראים בתורה וזאת הברכה אשר ברך משה איש האלוקים את בני ישראל, 'וגנאי הוא לברכות משה רבינו ע"ה שנצטרך עמהן עוד לברכות של הכהנים'.

והקשה ה'שם משמואל' על דבריו, דא"כ לא יעלו הכהנים לדוכן לעולם, שהרי ברכותיו של משה לעולם קיימות, לפיכך מחדש, שבעת שקורין את הברכות (בכל שנה ושנה) הוא כאילו משה רבינו ע"ה עומד עדיין ומברך את הברכות, ולכן רק אז יש משום גנאי להוסיף בברכות (ומוסיף שם, שהוא בתנאי, שנהיה 'כלים' [ראויים] לקבל כמו אז - היו הברכות פועלות תיכף, כי הברכה לא חלה אלא לפי ערך הכנת המקבל, עיי"ש).

והחכם עיניו בראשו להרבות בתפילה מתוך התעוררות תשובה, בכדי שיוכל לפעול לעצמו ולכל בני ישראל 'שנה טובה ומתוקה', וכמו שביאר הרה"ק רבי משה מקאזניץ זי"ע (באר משה שמנ"ע ד"ה ביום השמיני), שלכן נקרא רגל זה בשם 'עצרת' מלשון עצירה ועיכוב, שהגם שהפתקין יוצאין בהושענא רבא, עכ"ז מעכבין אותן עד שמיני עצרת, שיש עוד זמן להאדם בשמיני עצרת לשוב בתשובה ולקבל עליו מלכותו יתברך, עול מלכות שמים שלימה, וזהו (במדבר כט לה) 'ביום השמיני עצרת תהיה' - שאפשר לעצור ולעכב את הפתקין. ולכן כתיב 'תהיה לכם' - אותיות 'מלך', כי עד שמיני עצרת אפשר עדיין לתקן ולקבל על עצמו עול מלכות שמים ולשוב בתשובה לפני הבורא יתב"ש^{ק"ג}.

וכך כתב הגאון רבי חיים פאלאג'י זצ"ל (מועד לכל חי כה א) וז"ל, מאד מאד יזהר בתפילות שמיני עצרת, לאומרים בכונה גדולה, כי מלבד שכל תיקון של הימים מיום ר"ה עד שמיני עצרת הוא נשלם, והכל תלוי ביום הזה, עוד בה, כי אין בכל אלו הימים יום רצון לה', לשמוע ה' תפילתו בכל מה דבעי ביום הזה^{ק"ד}.

והרה"ק רבי אהרן מטשערנאביל זי"ע אמר, שתפלת 'גשם' בשמיני עצרת מסוגלת לפרנסה. ובייטב פנים' (שמחת הרגל אות א) הביא הטעם שמתפללים תפילת גשם [דהיינו עניני גשמיים] בשמיני עצרת, כי בו פוסקים על האדם מסת פרנסתו, ורמזו כן בפסוק (במדבר כט, לה) 'ביום השמיני עצרת תהיה לכם', וידוע כי חז"ל אמרו (ביצה כה:) לכם - לכל צרכיכם, המורה על כל צרכיו הגשמיים של האדם, ונרמזו גם בלשון חז"ל (סוכה מח.) 'שמיני [עצרת] רגל בפני עצמו הוא', היינו שהוא הזמן הראוי להעתיר ולבקש על צרכי עצמו, שישפיע קוב"ה השפעות טובות גם בעניני גשמיים.

הפלו"ג ב'עבודת ישראל' (לשמיני עצרת) עד כמה ניתן לפעול בהאי יומא, דהנה בגמרא (תענית ז.) נחלקו האמוראים כמה גדול יום הגשמים, רבי אבהו אמר 'גדול יום הגשמים מתחית המתים', רב יהודה אמר 'כיום שניתנה בו תורה', רבא אמר 'יותר מיום שניתנה בו תורה', ובהמשך הסוגיא (שם ע"ב) 'כיום שנבראו שמים וארץ', ורב אושעיא אמר 'שאפילו ישועה פרה ורבה בו', ועיי"ש עוד דברים נשגבים, ופירש העבודת ישראל, דיום הגשמים קאי על יום שמיני עצרת שבו מתפללים על ה'גשמים'. ונפלא הדבר למתבונן, כי הרי כלל ידוע ש'אלו ואלו דברי אלוקים חיים', נמצא שכל דברי האמוראים גם יחדיו מתקיימים היום... ורפואות וישועות לרוב נשפעות בעת הזאת^{ק"ה}.

קי. וכן זירו הרה"ק רבי מרדכי מנדבורנא זי"ע לסיים את ספר תהלים בשמיני עצרת, כי שערי שמים פתוחים ביום הזה, ואף אמר שבית המדרש שאין מסיימים בו תהלים לא יקרא 'נדבורנא בית המדרש', כי זמנים אלו מסוגלים מאד לתפילות שתתקבלנה.

קיא. בליקוטי מהרי"ח כתב בשם הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע לרמז על זה היום בלשון הכתוב (תהלים קד כט-ל) 'תוסף רוחם יגעו ואל עפרם ישובו', תשלח רוחך יבראון ותחדש פני אדמה', 'יגעו ואל עפרם ישובו' - כנגד יום כיפור שבו הבריות נדמים למלאכי השרת ואין בבחי' אדם. 'ותחדש פני אדמה' - כנגד שמיני עצרת שממנו נשפע הברכות לחידוש האדמה והשנה כולה. קיב. אין זה לכל המנהגים, אלא שרבו המקומות שנהגו כן.

קיג. הובא בשם הרה"ק רבי יחזקאל מקאזמיר זי"ע לרמז בדברי הגמרא (עירובין נד.) החש בראשו - שלא עבד כראוי בראש השנה, יעסוק בתורה- ישלים עצמו ביום שמחת תורה.

באר הפרשה - שמנ"ע ושמה"ת

יתפללו כולם בציבור, ובוה יתוקנו כל התפילות אשר התפללו ביחידות בכל השנה קטו.

שישו ושמחו - סגולת השמחה בתורתנו הקדושה

איתא ב'יסוד ושורש העבודה' (פמ"ז) 'וכל הזהיר בשמחה של תורה ביום הזה, במזח שלא יפסוק תורה מזרעו'. וכך היה מנהג גדולים וקדושים שהיו מפוזים ורוקדים בכל כוחם ומעוזם לכבוד התורה הקדושה קטו, וכה כתוב ב'שער הכוונות' (דרושי חג הסוכות דף קד). למהרח"ו זי"ע, 'וראיתי למורי ז"ל [האר"י הקדוש] שהיה נוהר מאד בדבר זה, להקניף את הס"ת, או לפניו או לאחוריו, ולרקד ולשורר לפניו בכל יבלתוקי, בליל מוצאי יום טוב אחר תפלת ערבית. ומפי השמועה מקובל

תעלה תפילתי - זמן תיקון וקבלת התפילות של כל השנה דרש הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זי"ע (מהר"י, סוכות) בדברי חז"ל (סוכה מח.) 'שמיני [עצרת] רגל בפני עצמו, לענין פז"ר קש"ב' (סימן לששה דברים ששמנ"ע שונה מחג הסוכות, וסימנך פז"ר קש"ב, עי"ש ברש"י ותוס'), היינו שביום זה מתקבצות כל התפילות שמאזנה סיבה לא עלו לרצון לפני כסא הכבוד, והיו מפוזרים בעולמות העליונים ועתה עולים לפני כסא הכבוד לרצון והקב"ה מקשיב להן, והיינו 'פזר קשב' שהקב"ה מקשיב לתפילות הנפורות ק"ה.

כתב הרה"ק ה'שפתי צדיק' זי"ע (לסוכות) בשם הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע בשם רבו הרה"ק הר"ב מפשיסחא זי"ע שהזהיר לחסידים שביום שמיני עצרת

קיד. כתב הרה"ק ה'מנחת אלעזר' זי"ע, (שער יששכר, זמן שמחתנו אות יז) שיש לו בקבלה איש מפי איש עד ה'חזוזה' מלובלין זי"ע אשר קיבל ממרן הבעש"ט זי"ע מפי אליהו הנביא, שהמכוון בתפלות בשלשה ימים אלו, הוש"ר שמיני עצרת ושמחת תורה, מובטח לו שיכוון בתפלה בכל ימות השנה.

קטו. הרה"ק רבי דוד מקאצק זי"ע היה נוהג מזמן לזמן להתפלל ביחידות (וסוד ה' ליראיו), שנה אחת בשמיני עצרת הבחין אביו הרה"ק רמ"מ מקאצק זי"ע, שבנו אינו נמנה בין המתפללים, ושלח לקרוא לו, באמרו שביום הזה חותמים גזר דינו של אדם בענין הפרנסה, וכדי להוציא כאור דינו צריך להתפלל בציבור, ונתן רמז לכך, כי בפסוק (דברים טז טו) 'והיית אך שמח אמרו (סוכה מה.) לרבות יום אחרון של חג לשמחה, וס"ת של והיית אך שמח הוא חת"ך כשמו של המלאך הממונה על הפרנסה כידוע, לרמז שאז גמר החתימה בענין הפרנסה.

קטז. כתב בשלמי חגיגה (דף רצ"ב ע"ב, יו"ל בשנת תק"ג) בשמחת תורה, אשרי אנוש יעשה זאת וכן אדם יחזיק בה בשמחתה של תורה, לתקן את פגמי נשמתו אשר פגם בכבוד תורת ה' תמימה, ומצא כדי גאולתו, ונוסף על שזה מה שאמרו הראשונים כי כל הזהיר בשמחה של תורה כהיום הזה בטוח שלא יפסק תורה מזרעו, ושראו לרב גדול בישראל שהיה מרבה בשמחתה של תורה כהיום הזה, והעידו עליו שעד שלושה דורות היו מיוצאי ירכו שלשלת חכמים וידועים ומרביצים תורה זה אחר זה חבל נמרץ, וידעו הכל זה זכה על רוב שמחתו ביום שמחת תורה מה שלא ראו מעולם בשום גדול בתורה עושה כן, וברוב גדולתו היה מניח ומכרכר בכל עוז ומעורר לבות בני אדם לאמר שמחו בה' וגילו צדיקים והרנינו כל ישראל.

סוד גדול גילה לנו הרה"ק ה'ישמח ישראל' זי"ע (הובא בתפארת רבותינו דף קיז), דהנה כתיב (שמואל ב' ו טז-כג) כי מיכל לא היה לה ילד כי 'ותבו לה בלבה' - שהביטה בבזיון על דוד שהיה מפזז ומכרכר לפני ארון ה', אמור מעתה, במידה טובה מרובה - להיפך, המפזז ומכרכר בכל עוז מבלי להביט על עצמו ועל כבודו, יזכה לילד... עובדא ידענא באחד מבני חבורתנו שהמתין כמה וכמה שנים מיום נישואיו ועדיין לא זכה לחבוק בן, מה עשה, בהגיע יום שמחת תורה בעת הריקודים לכבוד התורה, היה מפזז ומכרכר באופן נפלא, וממש ביזה עצמו לשם כך, ואכן, כעבור תשעה ירחים נולדה לו בתו הבכורה, וכמעשהו בראשונה כן מעשהו שנתיים לאחר מכן, וגם אז זכה לבן כתשעה ירחים לאחמ"כ. אחד מידידיו ששמע ממנו על ה'סגולה', והוא גם נתנסה ב'חסרון בנים', הלך להתפלל ביום שמח"ת (תשע"ז) באיזה 'מושב זקנים' - מקום שאין מכירין אותו, והתבזה בעבור כבוד התורה, ובחודש תמוז הכניס את בנו בכורו בבריתו של אברהם אבינו.

קיז. הרה"ק מסאטמאר זי"ע היה רוקד עד כלות כוחותיו ממש בשמחת התורה, וכאשר שאלו אותו פעם מהיכן שואב כוחות עצומים כאלו לרקוד בעוז ותעצומות (וכל זאת אחרי עבודתו בקודש בימים הנוראים, ובפרט שכיום אתמול בהושענא רבא האריך בתפילה ותחנונים במשך שעות ארוכות), השיב בדרך צחות 'הרי שמיני רגל בפני עצמו...' (סוכה מח.) והיינו שהקב"ה נותן לאדם רגלים חדשות שיוכל לרקוד בהן ביום הזה...

ויברך כל בשר שם קדשו' - שנכנס בהבשר. וכשהוא במדרגה יותר נאמר (שם לה י) 'כל עצמותי תאמרנה' וכו'. וכן בריקודין הוא מגביה כל גופו בשמחת יו"ט.

בדרך רמז כתב העשרת ישועה' (ר"ה במאמר) לרמז בלשון המשנה (נגעים יב א) 'בית עגול אינו מטמא בנגעים' שעל ידי העיגולים והריקודים שעושים בשמחת תורה מסלקים ומבטלים כל הנגעים והפגעים רעים, וכל מרעין בישין קכא.

תחילתה וסופה חסד - הזהירות בכבוד חברו

בה אמר הרה"ק מרוו"ן זי"ע (עירן קדישין שמיני עצרת) וז"ל, העיקר הוא ביום זה 'אהבת רעים' באמת, ולרדוף אחר השלום, והסימן לזה, שברוב העולם שכיחים ביום הקדוש הזה מחלוקת וקטמות ומריבות. ולכן אמרו

עוד, שהיה האר"י הקדוש עובר מביהמ"ד לביהמ"ד כדי לרקוד עם התורה במשך שעות ארוכות קי"ח.

והנה בנוסח התפילה שתיקן החיד"א איתא, שבכוח הקפות אלו יפלו כל המחיצות של ברזל המפסיקות בינינו לבין אבינו שבשמים קי"ט.

הרה"ק מהר"י מבעלזא זי"ע אמר בשם אביו הרה"ק מהר"ש זי"ע, 'מה הם הריקודים איני יכול להגיד לכם, אולם זאת אוכל לומר, שכל התפילות שאין להן עליה בכל השנה כולה עולים ביום הזה על ידי הריקודים' (מדבר קדש) קכ.

כתב הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (לפסח ה' צד). אמר שמחת ריקודין ביו"ט הוא מדרגה גבוהה ממדרגות הגבוהות שיש בתפילה. התפילה מדברים בפה, וכשעוזר לו הקב"ה נאמר (תהלים קמה כא) 'תהלת ד' ידבר פי

קית. ב'מעשה רב' (אות רלג) מביא ממנהגיו של הגר"א ביום הזה, 'שמחים שמחה גדולה, ובשמחת תורה היו מקיפים הבימה עם הס"ת שבע פעמים וכו', והוא ז"ל היה הולך לפני הספר תורה שמח מאד, ברוב עוז וחדוה, וחכמת אדם תאיר פניו כלפיד אש בוערת, ומספק כף אל כף, ומפזז ומכרכר בכל עוז לפני הס"ת'. קיט. הרה"ק הרי"צ מליובאוויטש זי"ע היה אומר בשם אביו הרה"ק רבי שלום דוב מליובאוויטש זי"ע, שבמשך ארבעים ושמונה שעות של שמיני עצרת ושמחת תורה [-בחוץ לארץ משום ספיקא דיומא חוגגים יום טוב שני של גליות] 'דארף מען זעהן מייקר זיין, יעדער רגע קען מען שעפן אוצרות מיט עמערס און קאדקעס בגשמיות וברוחניות, און דאס איז דארך די ריקודים' (שצריך מאד לייקר ולהחשיב את השעות הללו, לנצלם במלואם כהוגן, כי בכל רגע אפשר לדלות ולמלאות דליים וחביות של השפעות טובות בגשמיות וברוחניות, ואפשר להשיגם על ידי הריקודים בעת ההקפות, הובא בספר המאמרים שנת תשי"א עמוד 79).

קכ. שנה אחת בשמחת תורה אמר הרי"ץ, שבעת ההקפות אפשר לבקש ולפעול דברים נשגבים ביותר, כי מחזיקים את הס"ת בחיבה ומראים שאנחנו בבחינת 'חבוקה ודבוקה בך' [ולא כמו בשאר ימי החג שמחזיקים את הס"ת אצל הבימה ומסבבים אותה], והסביר את הדבר במשל, כי כך דרכו של העולם שאין החנווני מקיף בסחורתו כי אם למי שיודע ומכיר בו שהוא משלם את חובותיו, ואילו לאלו שאין משלמים כהוגן ימכור רק במזומן בלבד כדי שלא להניח מעותיו על קרן הצבי, ולכן קוראים הריקודים בשם 'הקפות', כי בעת הזאת יכול כל אחד לקבל השפעות טובות ב'הקפה' ולמלאות אסמיו בסחורה רבה [נראה הכוונה, כי אחר עבודת האדם בימים הנוראים, אין לך אדם מישראל שלא התעורר בהם לתשובה, ועל כן נאמנים הם להקיף להם סחורה בהקפה], אולם אח"כ עליו לשלם את חובותיו מדי יום ביומו, על ידי הודאה וברכה תפלה ובקשה לפני מלך הכבוד.

קכא. איתא ב'אמרי פנחס' (שער ד אות ד), שנה אחת לפני הקפות בשמחת תורה אמר הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע להחסידי רבי רפאל ז"ל, 'תדע רפאל, שעד עתה עשינו הקפות והיה בידינו מאני קרבא [-כלי זיין] גדולים וחזקים שהם הד' מינים, וא"כ עתה שאנו הולכים לעשות הקפות בידיים ריקניות, כי תפיסת הס"ת בעת ההקפה אין בה משום קיום מצות עשה כמו בנטילת לולב, נו זאג מיר רפאל, וואס פאר א פנים האט א מענטש אז ער מאכט הקפות מיט לידיגע הענד [-איך מצינו ידינו ורגלינו בבית המדרש כאשר אנו ניגשים אל ההקפות בידיים ריקניות], נאר די עצה צו דעם איז [רק העצה היעוצה היא], שעתה יהיה האדם בעצמו קדוש כקדושת הד' מינים, ויהיה לבו בחינת אתרוג, ושדרתו בחינת לולב, ועיניו בחינת הדסים, ושפתותיו בחינת ערבה, ואז יש ביכולת לקחת הס"ת ולהקיף עמו בשמחה וריקודין...', ויהי כשמוע החסיד את דברי התוכחה של רבו ירדו פלגי דמעות מעיניו, בידעו

פעם נשאל הגה"ק ה'חפ"ץ חיים' זי"ע מהו 'סוד ההקפות', והשיב, כשהנך מכוסה עם השלית וכולך דביקות עם הספר תורה, אזי היוהר ביותר שלא לדרוך על כף רגלו של חברך, כי כשאינך רואה לא תדע לעולם את מי לפייס, וזה סוד ההקפות ק"י.

ודברי שניהם עולים בקנה אחד עם דברי הגמרא (סוטה יד.) 'תורה תחילתה גמילות חסדים וסופה גמילות חסדים' ק"י, שבתחילתה עשה קוב"ה כתנות עור לאדם הראשון וחווה, ובסופה נאמר שהקב"ה קבר את משה רבינו בגיא, ולכן דרך ארץ קדמה לתורה הקדושה ק"י, דהא בלא הא לא סגיא.

חז"ל (שבת לא.) על אותו הגר שביקש מהלל הזקן גיירני על מנת שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת, גייריה, אמר לו דעלך סני לחברך לא תעביד זו היא כל התורה כולה ואיך פירושה הוא זיל גמור, היינו כי הוא ביקש לדעת ולהבין סוד שמיני עצרת שהוא רגל בפני עצמו, וזהו 'כשאני עומד על רגל אחת', השיב לו הלל, 'דעלך סני לחברך לא תעביד', כי ביותר צריך להקפיד בזה בעת ההקפות, להיזהר עד מאד בכבוד הזולת ולכבד כל אחד ואחד יותר מכפי כבודו, וק"ו שלא לפגוע חלילה באחרים, דבכהאי גוונא יצא שברו בהפסדו, ותפס את הטפל ועזב את העיקר רח"ל ק"ב.

שעדיין לא השיג קדושה זו, ואנה הוא בא, 'ואמר לו אדומ"ר זצוק"ל בזה הלשון, בדרך שחוק מעט, וויין נישט רפאל וויין נישט, דין וועל איך מיט נעמען אויף מיינע פלייצעס' [כדי להרגיעו אמר לו 'אל תבכה, אותך אשא על כתפי...']. קכב. פעם איקלע אורח אל הגאון רבי חיים עוזר זצ"ל, הגר"ח"ע קיבלו במאור פנים וכיבדו לעלות לסוכה לאכול ולשתות כדי להשביע את נפשו, כשהוא עצמו מתנצל בפניו, שהוא הצטנן מאד מן הקור, וכבר אמרו (סוכה כה:) 'מצטער פטור מן הסוכה', ואכן עלה האורח והתחיל לסעוד סעודתו בסוכה, לא עבר זמן רב והנה לפתע הגיע הגר"ח"ע לבוש במעיל אל תוך הסוכה, ועל פליאת האורח השיב 'אכן מצטער פטור מן הסוכה, אולם במצות הכנסת אורחים מחויב גם המצטער...'

עובדא זו הוה מרגלא בפומיה דהרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע, והיה מפרש בדרך צחות על פי זה מה שמצינו בצדיקי הדורות שלא יצאו מהסוכה אף שירדו גשמים, משום שהיו אצלם באותה שעה אורחים - האושפיזין קדישין, וירידת גשמים פוטרת מסוכה ולא מהכנסת אורחים... ולמדנו שבענייני מידות אין פטור מצטער.

קכג. מסופר על הגה"ק מהרי"ל דיסקין זי"ע שבאחת השנים לאחר שגמרו את ההקפות בשמחת תורה בבית מדרשו, הורה לחזור ולערוך שוב את ז' ההקפות, והעם לא ידע מה יום מיומיים ועל מה עשה כן, אך בנו העיד לאחר מכן, שהפציר באביו עד שגילה לו 'רז' זה היות ונכח שם תלמיד חכם חשוב אחד, אשר לא כבדוהו בהקפה כראוי לו והמהרי"ל הכיר שיש כאן עלבונה של תורה, על כן הורה לחזור ולרקוד עם ספרי התורה, כדי שיוכל לכבד את הלה כיאות בלא עשיית 'עסק' - לפייס את התלמיד חכם, כי פעמים ופיוס זה מרבה את הפגיעה לכן התחכם לערוך הקפות מחדש ואז כבר כיבדו כראוי לו, והכל בא על מקומו בשלום.

קכד. מעשה שהיה אצל הרה"ק רבי שלומ'קה זי"ע בשנים שעדיין היה דר בזוועהיל, באמצע יום שמיני עצרת - שמחת תורה, פשטה השמועה שצבאם של הרוסיים הגיעו אל תוככי זוועהיל, ובין אנשי הצבא היו הרבה יהודים, והללו לא אכלו ולא שתו כדבעי. תיכף פנה רבי שלומ'קה אל הגה"ח ר' יוסל קאז'ליק זצ"ל ואמר לו, מהר קח את השק ועבור עמו בכל בתי העיר לאסוף דברי מאכל עבור החיילים היהודים, אמר לו ר' יוסל מיד אחר ה'הקפות' אעשה כדברי הרבי, אך רבי שלומ'קה לא הסכים לו ואמר - התורה הקדושה תגיל ותשמח גם מבלעדי השתתפותך בהקפות, ואילו אנשי הצבא היהודים רעבים כבר עתה במה ישיבו נפשם. ואכן, ר' יוסל לא התמהמה ועשה על אתר כציווי הרבי, משחזר ר' יוסל לבית המדרש ובידו שק מלא עד גדותיו בדברי מאכל שתרמו בני העיר לצרכם של אותם יהודים, אורו פני רבי שלומ'קה, מיהר ולקח את השק, הניחו על כתפיו והחל לרקוד עם השק הקפות סביב הבימה. כי כל כך היה חשוב ונכבד אצלו כבודם של בני ישראל, והדאגה לצרכיהם.

קכה. בדרך צחות אומרים העולם, שעל כן נקטה תורה דוגמאות אלו דוקא של גמילות חסדים, - להורות בזה שפעמים מצטדק האדם לומר, וכי לפלוני עלי להיטיב, הרי הוא בעצמו אשם בכל מצבו וגרם זאת לעצמו בידים וכדומה בשאר טענות, על זה אמרינן ליה, הרי גם אדם ואשתו היו אשמים בעצמם, שהרי בחטאם גרמו לעצמם שיצטרכו ל'כסות' ללבוש, ואף על פי כן 'ויעש ה' אלוקים כתנות עור וילבישם', (כמו כן לענין קבורת משה בגיא, שלא נכנס לארץ מפני מעשה ד'מי מריבה', ומ"מ התעסק הקב"ה בעצמו בקבורתו) אף אתה תנהג כן, ותתדמה בזה ליוצרך ובוראך.

עכבו עמי - בקבלה טובה ישאר קשור לכל השנה

ביום זה מבקש הקב"ה מבני ישראל (עי' סוכה נה):
'בבקשה מכם עכבו עמי עוד יום אחד, קשה עלי פרידתכם קני, ולכאורה קשה, מה יועיל לשהות עוד יום אחד כדי להקל על הפרידה שבה קשה, הרי אדרבה, איפכא מסתברא, שכאשר רעים אהובים יתעכבו ביחידות עוד יום הרי הם מתקשרים יותר ויותר בעבותות אהבה, ובתום היום ההוא יקשה עליהם טפי להיפרד איש מעל אחיו.

ובביאור הדבר אומרים משם הרה"ק הי"שמה ישראל' זי"ע בדרך משל, לבן מלך שנשא אשה במדינה רחוקה מאד, ולבו היה מלא געגועים עזים לאביו המלך, אך מחמת המרחק הרב לא היה יכול לנסוע אליו, פעם אחת הגיע אביו לבקרו ושמה עמו הבן עד מאד, ובמשך הימים ששהה עמו היה מלא שמחה וחרדה, אולם בשעת פרידה נכנס הילד שעשועים' בהתרפקות לפני אביו, השתטח לפניו על הארץ ובכה וצעק 'חולת אהבה אני' אנא, אל תעזבני ואל תמשני,

לבי אינני עומד לי, אי אפשר לי להיפרד מן המלך. התנצל האב באזני בנו ואמר, בני יקירי, אין לי כל רפואה לגעגועיך העזים, אך זאת איעצך בני, הכן עבורי דירה ראויה אצלך וכך אוכל לדור בקרבתך... אף כאן הקב"ה ובנ"י אומרים 'קשה עלי פרידתכם' אם כן עשו לי מקדש ושכנתי בתוכו - וממילא נשאר תמיד יחדיו.

ואם יאמר האדם הרי אני קרוץ מחומר, ואיך אוכל להכין משכן קדוש הראוי למלך מלכי המלכים הגדול הגבור והנורא, לזאת אומר הקב"ה 'עכבו עמי עוד יום אחד', שאין הבורא יתב"ש בא בטרוניא עם בריותיו, ואינו מבקש כי אם מילתא זוטרתא בעלמא, 'יום אחד' בלבד, איין קליינע קבלה [-קבלה טובה אחת שלימה ורצויה] קני.

זכר לדבר הביא הרה"ק הי"אבני נור' זי"ע (נאות דשא), שבכל ימי חג הסוכות מרבים להקריב פרים הרבה על גבי המזבח, ואילו בשמחת תורה אינו מביא כי אם פר אחד, והיינו טעמא, כי בצאת החג צריך לעשות דבר קטן שיוכל להחזיק האור בקרבו קני, ובאלו אסור

קכו. ואמר הרה"ק הי"אמרי אמת' זי"ע, הפירוש כי זה היו"ט הוא 'למשתוקקים ויש להם רצון לאחוז בהיו"ט', וזהו אומרו 'עצרת תהיה לכם' - כפי מה שקשה הפרידה אצל האדם, כן למעלה גם כן קשה עלי פרידתכם (ליקוטי יהודה פר' פנחס).

קכז. משל למה הדבר דומה לנברשת (chandelier) גדולה ומפוארת המאירה באור יקרות את כל ארמון המלוכה, אשר היא מחוברת אל התקרה על ידי 'מסמר' אחד. והגיע כסיל אחד וחשב לעצמו שהרי אין שום חשיבות למסמר הקטן שעולה כמה פרוטות, ועל אחת כמה וכמה שאין לו ערך כלפי הנברשת, אם כן מה צורך יש בו באותו מסמר, ומדוע שלא אסיר אותו מהתקרה ואשתמש בו לצרכי... וכן עשה... גערו בו כולם ואמרו, שאמנם אין לו שום דמיון לגבי הנברשת, הן בגודלו והן בשוויו, אך מכל מקום, אי אפשר ל'נברשת' בלא 'מסמר', כי במה תחזיק הנברשת, וכיצד תשאר קבועה בתקרת הבית. כיו"ב תאמר, גבי הארות היו"ט העצומים והנוראים, שאינם מתקיימים אלא על ידי 'מסמר' אחד והוא הקבלה הטובה, ואף אם היא קטנה.

והנה מסופר, כי כה אמר הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זי"ע לחסידיו במוצאי החג, תדעו כי ה'אתה חוננתנו' הוא הוא ה'אתה בחרתנו' [והיתה כוונתם לחזק ליבם כעבור כל הימים הנוראים וחג הסוכות ושמה"ת, שאין הקב"ה עוזב אותנו... אלא אני ה' לא שניתני בין בחול ובין במועד...], ונכלל בדבריו שצריך לזכור בימי החול, לאחר ההבדלה בין קדושת המועדות לימי המעשה, את היו"ט שעברנו זה עתה, לבל תפוג כל אותה רישומא דקדושה וההתעלות שהיתה בימי החג. וכעין זה ביארו בטעם שקוראים 'פרשת עריות' במנחה דיום הכפורים, שלכאורה מה מקום לפרשה זו העוסקת בחטאים הירודים ושפלים ביותר לזמן קדוש כ"כ כיוה"כ בו אנו כמלאכים, אלא ללמד לאדם שאם יבוא עליו ח"ו שעת נסיון יעלה על זכרונו את יום הכפורים... ושוב לא יחטא.

אמנם יש לומר גם לאיך גיסא, שבימים בהם אומרים 'אתה בחרתנו' יזכור שעוד מעט ויאמרו 'אתה חוננתנו'... ויקבל על עצמו קבלה טובה להמשיך את קדושת החג גם לימי החול. וכך גם רצו לעורר אותנו ביוה"כ, שעתה בעמדנו במדרגה הגבוהה ביותר נקבל על עצמנו גדרים וסייגים לבל תמוט רגלנו בימות השנה, ולא 'ניפול' לאותה פרשה... קכח. וכאותו חסיד שזכה להסתופף בצל קדשו של הרה"ק הי"בית אהרן' זי"ע באחד מן המועדים, ובחזרתו נשאל על ידי חבריו 'ווי אזוי איז אריבער דער יום טוב' (האיך עבר עליך היו"ט בצל הקודש), השיב להם החסיד 'דער יו"ט איז נישט אריבער (היו"ט לא הלף ועבר חלילה), דער יו"ט איז אריין געגאנגען' - אורות החג חדרו היטב בתוך כל עצמותיו...

באר הפרשה - שמנ"ע ושמה"ת

לרבות חצי שיעור פירש"י אפילו כל שהוא משמע). ו'מדה טובה מרובה' שאפילו כל שהוא ממש תנועה קלה לכבודו ית' עושה רושם גדול למעלה כמבואר בחובות הלבבות קל... וזה סוד 'ובזכות צאתי מביתי החוצה' (אפילו פעולה קטנה) יחשב לי בזאת [התנועה קלה] כאלו הרחקתי נדוד, ר"ל למעלה שם עושה רושם גדול בנודע.

הושע נא למענך אלוקינו הושע נא, הושע נא למענך בוראנו הושע נא, ונוכה לפיתקא טבא קלא לשנה טובה ומתוקה, ומזה החודש - ירח האיתנים דתקיפא במצוות יושפע עלינו שפע רב לאורך ימים ושנות חיים בבריות גופא ונהורא מעליא בכל מיני ישועות וברכות.

ללכת בגדולות, רק יקבל על עצמו דבר אחד קטן שיקיים בשלימות קכט.

ודע שאפילו דבר 'קטן' יש לו חשיבות גדולה בשמים ממעל, וכך פירש הרה"ק ה'ייטב לב' זי"ע (ייטב פנים ליל א' דסוכות אות ה) דהנה אנו מבקשים ובזכות צאתי מביתי החוצה ודרך מצותיך ארוצה, יחשב לי בזאת כאלו הרחקתי נדוד, וקשה, וכי בעבור 'יציאה' מבית קטנה כזאת יש בידו לבקש שייחשב כאילו הרחיק 'גלות' ארוכה ורחוקה, אלא מבאר וז"ל. ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל, (בראשית כד א) אפילו כל דהו משמע (כמו שדרשו יומא עד. - 'כל חלב'

קכט. קבלה היתה לו להרה"ק ה'פני מנחם' זי"ע שלא לדבר אחר קריאת שמע שעל המיטה, פעם אחת בהיותו מוכן ומזומן לעלות על יצועו וכבר קרא קר"ש שלח אחריו אחיו הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע לקרוא לו, ומפני הכבוד לא היה יכול לסרב, לכן הלך אל הרבי והחליט שהוא לא יתחיל לדבר, אולם ה'בית ישראל' דיבר עמו על עניינים שונים ובלית ברירה היה צריך להשיב ולענות על השאלות, והיה כאשר חזר לביתו לא עלה על יצועו כל הלילה כדי שלא לעבור ולבטל קבלתו. וזו היא דוגמא של 'קבלה עד הסוף', שאם קיבל על עצמו דבר יקיימו בכל מצב שהוא.

קל. וז"ל ה'חובות הלבבות' (שער חשבון הנפש פ"ה), וכפי זה אחי ראוי לך להתנהג בהרגיל החשבון עם נפשך בכל שעה ובכל רגע לא-ל יתברך, ואל תמעט בעיניך שום טובה שתעשנה לשמו אפילו במלה או בראיה, כי המעט ממך רב אצלו, וכן בענין העבירות. והקרוב שבדמיונם בזה העתקת השמש בארץ שיעור אמה. תעתק בגלגל מילין הרבה, וכן העתקת הצל באצטרולב. ואל ירבו בעיניך מעשיך, ואם יהיו לשמו, כי במעט שבטובות שיש לו עליך כפל מעשה כל יושבי העולם עם דקדוק החשבון'.

קלא. הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע היה מברך - יהא רעוא שיפסוק הקב"ה לנו ולכל ישראל לעכטיגע קוויטלאך, מיט גרויסע אותיות, (פתקאות מלאות כל טובות, באותיות גדולות) שאף נשים ועמי הארצים יוכלו לקרוא את הפסק... כלומר, שיהיה בהם חסד נראה ונגלה.

ובזה פירשו מה שמבקשים כליל שב"ק 'מודה אני לפניך... על כל חסד אשר עשית עמדי ואשר אתה עתיד לעשות עמי', ואם תאמר שכל מה שהקב"ה עושה אינו אלא חסד ורחמים, על כן מסיימים ואומרים ועם כל בני ביתי היינו שגם הם יראו את הרחמים והחסדים.

אגעד אנק

על פרשת השבוע

פרשת יום כיפור והאזינו תשפ"ג

כל הזכויות שמורות למו"ל. אין לקרוא בזמן התפילה

בס"ד, בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: g.agedank@gmail.com

יום הכיפורים

ראיתי בספר הנותן אמרי שפר לרבי ישעיה נפתלי בן הרה"ק רבי דוד'ל דינובער נכדו של הבני יששכר, ע"פ מש"כ בבית אהרן בשמו של הרה"ק רבי ברוך ממעזבוז זי"ע שכל האכילות שאוכלים בעיוה"כ הוא תיקון לכל האכילות של כל השנה. וכן אי' במדבר קדש להשר שלום מבעלזא זי"ע, שזה מתקן על כל האכילות והשתיות שלא היו כראוי.

וביאר שם איך הוא סדר התיקון, שהרי לשון הגמ' הוא 'ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחדש בערב, וכי בתשיעי מתענין והלא אין מתענין אלא בעשירי, אלא לומר לך כל האוכל ושותה בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאילו התענה תשיעי ועשירי'. והפירוש הפשוט ככתוב בספר החינוך, כיון שאנו מתענין בעשירי, רצה הקב"ה שיהיה לנו כח להתענות, וצוה לאכול בעיוה"כ.

אמנם מחשבה זאת כל ישראל מגדול ועד קטן מכוונים לכוונה זאת שיהיה לנו כח להתענות ביוה"כ, לעמוד בביהמ"ד כל היום. וכל כוס שאנו שותים הוא כי רצון ה' הוא שיהיה לנו כח להתענות. וכל ישראל מכוונים על כונה זאת.

והנה האכילה והשתיה של כל השנה מלבד עבודת ברור הניצה"ק והעלאת המדות שיש באכילה ושתיה, לקרב חלקי הקדושה שיש בניצה"ק שבמאכלים, הרי בשו"ע סי' רל"א כתוב בפשטות 'בכל דרך דעהו' שבכל עת שהוא אוכל ושותה יכוון כדי שיהיה לו כח ללמוד ולהתפלל ולעבוד את ה'. והוא מלבד העלאת ניצוצי אהבה. וכשאדם מכוון לאכול ולשתות שיהיה לו כח לעבודת הבורא, אינה פיגול, שהרי קיים מש"כ בשו"ע, ולאחר מכן הוא מתפלל בזה הכח, והנה בולקע נתהפכה לנקדישך.

אך מכיון שלא קיימנו דברי השו"ע כל השנה, הנה בא יום אחד שכל ישראל מכוונים כונה זאת, הרי שהוא ממש תיקון שלם לכל אכילתנו במשך כל השנה שלא זכינו לכוון שיהיה לנו כח לעבודת הבורא, וזהו שלימות התיקון, בדבר שקלקלת, בו אתה מתקן.

ופעם אחת בשנה יש מצות עשה דאורייתא לקיים מצות סי' רל"א, ובכתבים כתוב שיש לאכול כמו שני ימים, וכתבו הספה"ק איך אפשר לאכול כמו שני ימים, אנה יכנס כל המאכלים האלה? אלא שמספר הסעודות שאין אוכלים ביוה"כ, הרי סדר הפשוט הוא לאכול בוקר וערב, בעיוה"כ אוכלים בבוקר, ובמקום סעודת הערב מקדימים לאכול בסעודת המפסקת, כמ"ש בגמ' פאה שהעני נכנס לאכול פתו מקודם, וכן סעודת לילה דיוה"כ הרי אנו אוכלים במוצאי יוה"כ, ונשאר לנו סעודה אחת שהחסרנו והוא סעודת הבוקר דיוה"כ.

והנה ארז"ל 'צריך אדם לאכול שני שלישי מכדי מלאו, והיה לנו לאכול ב' שלישים בסעודת הבוקר וב' שלישים בסעודת המפסקת, ובזאת אנו משלימים את סעודת הבוקר דיוה"כ ע"י שנאכל סעודה מלאה בעיוה"כ אחת בבוקר ואחת בסעודת המפסקת, והרי השלמנו עוד ב' שלישים, ונמצא שלא החסרנו כלום. ואכילה זאת היא כלי להאור של יוה"כ.

נחזור לדברי הנותן אמרי שפר, אם היה כתוב בתורה 'ואכלתם בתשיעי', לא היינו שומעים את התיקון על קיום סי' רל"א, לכן כתוב בתורה באופן כזה שיבין האדם שהוא אוכל כדי שיהיה לו כח להתענות, וזש"כ 'ועניתם', שתאכלו כדי שתתענו, לא כמו גוי שאוכל סתם, אלא יש עבודת ה' באכילתו, יהודי אין אכילתו מפורשת, אלא כתוב בה לשון ועניתם, שהיא הכונה הפשוטה שאוכל כדי שיוכל להתענות, וזה יהיה נחשב לו כמתענה. ובזה מתקן מה שלא קיים כל השנה מש"כ בסי' רל"א, ובזה עבד את ה' באכילה ושתיה דעיוה"כ, ונחשב לו ממש שהתענה, כיון שאכל רק כדי שיוכל להתענות. וזהו הנהגתנו כל השנה, אלא כל השנה אין בזה מצות

עשה מפורש, משא"כ בעיוה"כ, מתקנים כל כוס קפה שבמשך השנה שלא כווננו כראוי, כי עתה בכל אופן יש לכל אחד חלק ונחלה בכוונה זאת. ועי"ז יתעלו כל האכילות ושתיות דכל השנה,

(הגרמ"י רייזמן - ח' תשרי ע"ז)

שבעת ימים קודם יום הכיפורים מפרישין כהן גדול מביתו ללשכת פלהדרין (מסכת יומא א, א)

למה נקראת שמה "לשכת פלהדרין"? נאמר בגמרא (יומא ח, ב) שהוא על שם "פקידי המלך", ש"פלהדרין" בארמית זה פקידים, ולמה פקידים? כיוון שבזמן בית שני שמשו כהנים גדולים שאינם ראויים, והיו מסתלקים מידי שנה בשנה, וכל שנה היה כהן גדול חדש, ודרכם של פקידי המלך שהיו מתחלפים מידי שנה בשנה, לכך נקראת שמה פלהדרין.

בספר ציוני תורה כתב: יש להבין, מה היה הצורך לקבוע שמה של הלשכה על שם פרט זה?

יתכן שרצו לעורר בזה את ההבנה גדולה, כשבא להתכונן לעבודת היום של יום הקדוש, שיתן אל ליבו שעלול הוא להישאר כפקיד המתחלף מידי שנה בשנה, ואם אינו ראוי לכך אולי יפוש בעבור זה, לכן, תיכף כשהגיע לבית המקדש הודיעו לו שעתה הולך הוא לשהות שבוע ב"לשכת פלהדרין" - לשכת הפקידים המתחלפים מידי שנה.

[יש לציין דבר פלא ש"פלהדרין" עולה בגימטריה כמניין "סנהדרין"]

(ציוני תורה)

אין התשובה ולא יום הכפורים מכפרין אלא על עבירות שבין אדם למקום כגון מי שאכל דבר איסור וכו' וכיוצא בהן. אבל עבירות שבין אדם לחבירו כגון החובל את חבירו וכו' או גוזלו וכו' אינו נמחל לו לעולם עד שיתן לחבירו מה שהוא חייב לו וירצהו אע"פ שהחזיר לו ממון שהוא חייב לו צריך לרצותו ולשאול ממנו שימחול לו (רמב"ם הל' תשובה ב, ט)

יש לעיין בלשון הרמב"ם, מה שכתב פעמיים שיש לבקש מחילה, שמתחילה כתב "וירצהו", ולאחמ"כ כתב שוב "צריך לרצותו ולשאול ממנו שימחול לו".

ביאר בזה בשו"ת "דברי יציב" (או"ח ב, סימן רנח), שכמו שמצינו בתשובה על עבירות שבין אדם למקום שיש ג' תנאים: עזיבת החטא, חרטה וקבלה לעתיד. כך ב"בין אדם לחבירו", צריך את ג' התנאים, עזיבת החטא, חרטה וקבלה לעתיד, וזה מה שכתב הרמב"ם "שיתן לחבירו מה שהוא חייב לו" היינו: "עזיבת החטא", ומה שכתב "וירצהו" היינו: "קבלה לעתיד", ומה שכתב "ולשאול ממנו שימחול לו" היינו: "חרטה".

(דברי יציב)

ועיניתם את נפשותיכם

מקשים העולם, מדוע נקרא עינוי מאכילה ושתיה "עינוי נפש", הלא זהו עינוי של הגוף, ואילו הנפש אינה מתענה בזה.

קושיא מעין זו הקשו לגבי תלונת בני ישראל על המן: "ועתה נפשינו יבשה אין כל בלתי אל המן עינינו", וגם כאן לכאור' אינו מובן מדוע אמרו "נפשינו יבשה", והלא הם דברו על עניין האכילה שהגוף הוא זה שנהנה ממנו?

ומתרצים בשם הרב מטשיבין זצ"ל, שהרי על המן בירכו רק ברכה אחת - "המוציא לחם מן השמים" לפני אכילתו, וברכת המזון לאחריו, אך ברכות בורא פרי העץ, אדמה ושהכל, בורא נפשות ואשר יצר - לא יכלו לברך, ממילא גם הנפש היתה יבשה.

הוא הדין לגבי יום כיפור. זהו היום היחיד בשנה שבו כמעט בלתי אפשרי לברך מאה ברכות, ולכן יש בו גם עינוי הנפש.

שש ועיריה דם הפר בדם השעיר (עבודת כהן גדול)

כתב בספרה"ק ויחי יוסף (פר' שמיני) "ונראה לפרש בס"ד, עפ"י מה ששמעתי משמיה דאדמו"ר הגה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע שאמר לפרש מאמרו הפייטן בסדר העבודה דיוה"כ שש ועיריה דם הפר לתוך המזרק שבו דם השעיר וכו' דאינו מובן לכאורה מה ענין שש דקאמר בעבודה זו דייקא?

ופי' מרן זי"ע דהכה"ג עשה לעצמו חשבון הנפש, איך כפרת כל ישראל תלוי בו, והוא בעצמו הרגיש בנפשו שעדיין לא תיקן את אשר עליו לתקן, ואיך יזכה שעבודתו תהי' מקובלת. ומאוד הי' לבו נשבר בקרבו ע"ז, עד שמצא לו התחזקות שיכלול תשובתו בתוך תשובת הרבים, ובזכותא דרבים גם תשובתו ועבודתו הנוגע לתיקון נפשו תתקבל.

והנה הפר הי' בא בשביל כפרת כה"ג וביתו, והשעיר בשביל כפרת כל ישראל, וציוותה תורה לערב דם הפר ודם השעיר לרמוז דהכה"ג צריך לכלול ולאחד תשובת עצמו עם תשובת כלל ישראל, וזה נתן להכה"ג חיזוק ושמחה, והיינו דאמר הפייטן דבהגיע לעבודה זו שש שמצא לעצמו התחזקות ושש ע"ז כשעירב דם הפר המורה על תשובתו עם דם השעיר המורה על תשובת כלל ישראל, עכת"ד"ק.

בספר "סימן טוב" הביא: בתקופה הראשונה אחרי הסתלקות כ"ק מרן אדמו"ר מהרי"ד מבעלזא זי"ע היה לבו של ממלא מקומו כ"ק מרן מהר"א זי"ע שבור מאוד בקרבו, ופעם אחת לפני כניסתו לביהמ"ד, התבטא מרן זי"ע ואמר, שאצל הכהן גדול בעבודה של יוה"כ"פ נאמר "שש ועיריה דם הפר בדם השעיר", שאפילו שדם הפר היה הרבה יותר מדם השעיר, נחשב שזהו משניהם, כי הדם המועט של השעיר לא מתבטל, ומכאן למדו חז"ל (חולין צ"ב, ב) ש"מין במינו אינו בטל".

והנה, הכהן גדול היה נבוך בדעתו מה שהוא נבחר מכל ישראל לעשות העבודה ביום הקדוש, למרות שישנם כאלו שהם במדרגה יותר גדולה ממנו, אבל היות שמעבודת יוה"כ"פ נלמד ש"מין במינו לא בטל", נחה דעתו, שאע"פ שיש גדולים וחשובים ממנו אבל לא נתבטל מהם. לכן "שש וערה" הכהן גדול, דהיינו ששמח ונתנחם בזה.

הפטרת יונה

הטעם שקוראים ביום כיפור הפטרת יונה, כתב בספר "עטרת משה", שבזה אנו מעוררים מליצה טובה עלינו, שכן כשהיה יונה בים, והיתה הסערה הגדולה, בקשו המלחים לידע בשל מי הסער הגדול הזה, וגם אחרי שנודע להם בשל מי הוא, כפי שעלה בגורל וכפי שהודה יונה בעצמו, עדיין התאמצו מאוד להצילו, כדכתיב "ויחותרו האנשים להשיב אל היבשה ולא יכלו וגו'" ויקראו אל ד' ויאמרו אנא ד' אל נאבדה בנפש האיש הזה", וגם אמרו "ואל תתן עלינו דם נקי". והרי כבר ידעו שרק בשבילו הם כמעט טובעים, אע"פ קראו דם נקי, ומזה יוצא ביום הדין המלצה כלפי מעלה שכמה שרק חטאו והדין נתונה להיחרץ, כמה שמשמייים ירחמו אלף אלפי פעמים יותר מאותם מלחים גויים ופשוטי עם.

עוד מוסיף, כמה מוסר עלינו ללמוד מפרשה זו איך לחוס ולדון כל אחד לכף זכות, גם אחרי שמשערים דברי חובה עליו, ואפי' אם יוצא לו על ידי חבירו סכנת נפשות ממש, עדיין לדונו לכף זכות.

(עטרת משה, יום כיפור)

פתח לנו שער בעת נעילת שער כי פנה יום.

בתפילת נעילה מזכירים תפילה ובקשה זו, ואף מוסיפים וחוזרים בקיצור על כל הפזמונים והסליחות של כל הימים שעברו.

ביאר בספר **עטרת משה**: הטעם שחוזרים על הפזמונים, מובא בספרים שזה כמו שחוזרין על ענייניו של שטר בשיטה אחרונה, טרם החיתום.

והוסיף עוד לברר, עפ"י המובא בספר "כנסת ישראל", בשם הגאון הצדיק רבי אברהם יעקב מסאדיגורא זי"ע, שפעם בא איליו אחד מאנשי שלומו, שהיו לו כמה וכמה עניינים וספיקות שרצה להעלותם לפני רבו, וכאשר ניגש אל רבו, נשכחו ממנו כל העניינים עליהם רצה לשוחח, וחזר לביתו. לאחמ"כ נזכר שוב, כי היו אלו דברים מאוד חשובים לו, וחזר אל רבו. והנה כשנכנס אל הרבי, שוב נשכחו ממנו כל העניינים, כך כמה פעמים, שכשחזר לביתו נזכר וכאשר שב אל רבו שכח. עד שפנה אל הרבי ושאלו מה הפשט בזה, ולמה שוכח הכל כשבא לשאול.

ענה לו, שמצינו אצל הכהן גדול כשהיה נכנס לקודש הקדשים היה מתפלל רק ביציאתו תפילה קצרה, ולכאורה זה דבר פלא שאחרי כל ההכנות לקדושת יום הכיפורים, וכבר זכה להיכנס לפני ולפנים הפעם היחידה בשנה שלא יתפלל אלא ביציאתו? ומה מתפלל? תפילה קצרה?! ראוי היה שישפוך שם תחינתו ותפילתו על צרכי בני ישראל המרובים?
(והגדת)

ובנותן טעם להביא כאן את מה ששאלתי פעם את הגר"ח קנייבסקי (שליט"א) [זצוק"ל] על דברי הגמרא (יומא ד, ב) שעוד לפני שדיבר ה' עם משה במעמד הר סיני, הוצרך משה להמתין בתוך הענן ששה ימים, כדי למקר אכילה ושתייה שבתוך מייעיו. ושאלתי להגר"ח, מדוע הוצרך למרק אכילה ושתייה שבמעיו, הלא אכל רק מן, והמן נבלע באיברים?

וענה הגר"ח, שמשא רבינו כנראה קנה אוכל מהגויים בסביבה, כמו שכתוב על בני ישראל שעשו כך. ועל זה שאלתי: אם למשה רבינו היתה אפשרות לאכול מן שהוא לחם רוחני שמלאכי השרת ניזונים ממנו, כיצד הלך לקנות מהגויים אוכל?! וענה הגר"ח שמשא רבינו רצה להרויח את הברכות שיברך על אותם מאכלים, שכן על ה"מן" היה מברך המוציא וברכת הזן. וכשקנה מהגויים הרויח ברכת 'מזונות' 'הענין' 'האדמה' 'בורא נפשות' 'יאשר יצר'.

שטן ביומא דכיפורי לית רשותא לאיסטוני (מסכת יומא כ, א)

בעל אמרי השכל מפרש בדרך צחות את המאמר "שטן ביומא דכיפורי ליה רשות לאיסטוני", על פי מה שאנו רואים אצל בעלי לשה"ר, הלומדים פרטי הלכות לשה"ר, וכולם יודעים אותם שאינם מדברים לשה"ר, ובכל זאת בבוא איש לשאול אותם על איש אחד מה טיבו, יענו כפי תמים "מה אעשה, אסור לדבר לשה"ר"... ודיו הלכות במענה הזאת את האדם הנשאל עליו חרם, כי מובן של המשיב הוא שיש ויש מה לדבר, אמנם אסור לדבר לשה"ר, כי זולת זאת היה עונה אינני מכיר אותו, כן גם השטן בבואו ביוה"כ לפני הבו"ת אומר "לית לי רשות לאיסטוני" ולולא זאת הייתי מספר מהחדשות שראיתי היום בנהרדעא אבל מה אעשה פי סגור היום... וממילא עושה גם ביו"כ עבודתו ומשטין ברמז.

(לקוטי בתר לקוטי)

אשמנו בגדנו גלנו

בספר "לקוטי יהודה" מביא בשם ה"שפת אמת" שהטעם לכן תיקנו את סדר ה"אשמנו" בסדר של א' ב', הוא משום שלולא זאת לא היינו יכולים לגמור מלמנות...
(חיים שיש בהם)

כי אתה סלחן לישראל ומחלן לשבטי ישורון

בעל תשובה התמרמר והתאונן בפני הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין זצ"ל על שהרבה לפשוע ולמרוד נגד השם יתברך, וגם אחרי ששב בתשובה חזר לפעמים על העבירות, כיצד - הוא דואג - תקובל עוד תשובתו?

הרגיעו הצדיק בדברי תפילת יום הכיפורים, וכה אמר: הברכה האמצעית שבשמונה עשרה מסתיימת כך "כי אתה סלחן לישראל ומחלן לשבטי ישורון בכל דור ודור", לכאורה לפי דקדוק הלשון היה ראוי לומר כי אתה **סולח לישראל ומוחל לשבטי ישורון?**

אלא, שרצו מתקני התפילה לחזקנו ולעודדנו שסליחתו ומחילתו של הקדוש ברוך הוא אינו ענין חד פעמי, כי אם שדרכו לסלוח ולמחול כל אימת שיחזור יהודי בתשובה, ומצינו בגמרא בבא מצינא (דף ל"ג) שדרשו על הפסוק "כי תראה חמור שונאך רובץ תחת משאו וחדלת מעזוב לו עזוב תעזוב עמו" (שמות כג ה) "רובץ ולא רבצין" (כלומר, החיוב של עזוב תעזוב עמו, הוא רק בחמור שבמקרה רובץ כעת, אבל אם דרכו של חמור זה הוא לרובץ תדיר, אין חיוב לעזוב עימו). נמצאנו למדים מכאן שכשיש ו' בסוף התיבה משמעותה היא שזה דבר שנמשך תמיד.

לפי זה, אומרים אנו בדקדוק רב: "כי אתה סלחן לישראל ומחלן לשבטי ישורון בכל דור ודור" כי ה' יתברך אומנתו לסלוח ולמחול שוב ושוב. (חיים שיש בהם)

על חטא שחטאנו לפניך בבלי דעת

היצר הרע קרוי "מלך זקן וכסיל" (קהלת ד, יג). ואמרו במדרש "למה קורא אותו "מלך"?? שהכל שומעין לו. ולמה קורא אותו "זקן"?? שהוא מזדווג לו מילדותו ועד זקנותו. ולמה קורא אותו "כסיל"?? שהוא מלמד לאדם דרך רעה".

ואינו מובן: אמנם מדריך לדרך רעה, אבל בכזו חכמה, בעורמה כה רבה, בתחכום עצום ורב. ואיך מכנים אותו בשם "כסיל"??

והתשובה: כשקוראים לאדם: "מלך אנגליה", פירושו שהוא מלך על אנגליה. וכשאומרים: "מלך ספרד", מלך הוא על ספרד. וכשקוראים ליצר הרע "מלך כסיל", הרי הוא מלך על כסילים. כי מי כסיל כשומע לקולו ומאבד עצמו משני עולמות!

(והגדת)

ואז יתקיים לפני ה' תטהרו.

כוחה של תפילה ישראל

נסיים בסיפור שסיפר רבי יעקב קמיניצקי זצ"ל מגדולי אמריקה, אודות כוחה של תפילה ומעשים, אגיואלדיגע מעשה.

בעיר סובאלק התגורר אדם רב גדול מגאוני הזמן שחיבר ספר: "שאלות תשובות עמודי אור". בכל 'תשובה' הלכתית בספרו הוא מסיים בחתימת שמו בתוספת: "העלוב".

(הנצי"ב מולאזין היה חותם "נפתלי צבי - העמוס בעבודה", וגאון זה חתם "העלוב"), מה הבסיס לחתימה תמוהה זו?

על כך סיפר רבי יעקב קמיניצקי.

טבו של רבה של סובאלק, היה גביר ונגיד נכבד. הוא התפרנס ממכרז מכירות גדול של הימים ההם, בו בקרו רבים ונכבדים שרכשו את סחורתם. גם הגבירים הגויים נכנסו בשערי מרכז המכירות. הפריצים של העיירות מסביב ביקרו הרבה בחנות. וילך האיש הלך וגדול, עשירותו היתה לשם דבר. והקנאה בעקבותיה...

כאשר הקנאה אוכלת את הלב, החלו לדבר סרה על בתו של הגביר... היא, הבת, עסקה גם כן במכירת סחורות בחנות של אביה. ובעלי לשון הרע ומוציאי שם רע אמרו: "הפריצים הרי מסתובבים שם כל כך הרבה ובוודאי יש לה קשר איתם", לשון הרע, מי שלא יודע, הוא לפעמים כאש בנעורת, נורא ואיום, התוצאה הייתה: כל שידוך שהציעו לה, צד הבחור התעניין בעיירה ומיד שמע את הרינונים עליה, ואין שידוכים.

השנים חלפו. שנה שנתיים, - חמש שנים. הבת כבר בגרה והכאב גדל. האב היה אערליכער איד וידע כי בת ישראל אין לה לשבת גלמודה, וכדאי לה שידוך פשוט ולא לשבת בדד. הוא התאמץ להשיג לה לפחות שידוך פשוט. אך גם שידוך כזה היה קשה למצוא לה... מי יהיו להתחתן עם בת ישראל לא כשירה.

בסופו של דבר הוא מצא בחור שנאות להנשא עם בתו - "אהרון דער שמייער" (=אהרון המצליף) בחור שמגיל שנה שנתיים הסתובב ללא מסגרת, ללמוד לא ידע, וברבות הימים השכיר את עצמו לבעלי העגלות של העיר - להכות את הסוסים, מאי משמע? כאשר העגלון מתעייף, התיישב הוא להחליף אותו ולהצליף את הסוס. אתם כבר מבינים איך הוא היה נראה. למעשה, אחד מבעלי העגלות בעיר היה אפטרופוס עליו. וכאשר הגביר אבי המדוברת הציע את בתו באונו העגלון, הוא לא הביע את הסכמתו על אתר, רק לאחר שבוע נתן את הסכמתו.

נו, ברוך ה', הם באו בברית האירוסין.

הימים חלפו, יום הנישואין הגיע.

בת הגביר עם אהרון דער שמייער. עלבון. התאספו בחצר בית הכנסת לעריכת חופה וקידושין כאשר שמחה ועלבון משמשים בערבוביה.

רגעים ספורים לפני שהחתן בא לכסות את פני הכלה. נעמדה הכלה על רגליה ובמעמד כל האורחות שהצטופפו באולם, דיברה לפני מי שאמר והיה העולם - הקרוב "לכל אשר יקראוהו באמת":

"רבונו של עולם אתה יודע כי אני בת ישראל כשירה, ונקייה מכל רב. אתה יודע! לכן בזכות זאת, אני מבקשת ממך, שתתן לי ילדים כשרים ונקיים מכל רב". והדמעות עלו עד לב השמים.

מאותו זיווג נולדו לה ארבעה ילדים. שארבעתם היו מגדולי הדור ממשי, אחד מהם הסובאלקער רב: הגאון בעל "עמודי אור" זצוק"ל.

ומכאן רמז לחתימתו בכל תשובותיו "העלוב". בזכות העלבון שליוה את אמו, הוא ואחיו זכו למה שזכו.

הנה כח תפילה.

"ואמרו חז"ל "אשרי מי שחושדין בו ואין בו".

ה' יעזרנו שלא נזדקק חלילה לביזיונות, בשביל להצליח מחמתם. ונזכה לתשובה שלימה ולגאולה שלימה לנו ולכל כלל ישראל במהרה בימינו.

(להגיד)

ויאמר אליהם שאוני והטילנו אל הים וישתק הים מעליכם כי יודע אני כי בשלי הסער הגדול הזה עליכם (יונה א, יב)

רבי שלום שבדרון זצ"ל

אלא, העניין הוא, שכאשר הגיע הכהן למקום שיש בו כזאת השראת אור השכינה עצומה ונשגבה, נשכח ממנו כל עניני גשמיות מהעולם השפל הזה. ורק ביציאתו משם כשהתחיל להיפרד מהקדושה, נזכר מעט מצרכי עם בני ישראל, והיה מתפלל תפילה קצרה, כיוון שגם אז היה בעיניו כטפל כל ענייני הגשמיות. וכך הוא כשבאים אל הצדיק ששוכחים כל דבר גשמי. ובזה רמזו "ובהגיע וגו' לבא אל המלך לא בקשה דבר. עד כאן מספר כנסת ישראל".

עפ"י זה מבאר בעל עטרת משה, שבמשך היום הקדוש אינו יכול לפצות פה ולבקש על צרכיו הגשמיים מחמת עוצם קדושת היום, ורק לעת הנעילה כשכבר פנה יום מתעורר ומקיץ מגודל האור והאהבה ששגה בה כל היום, ואז כמו הכהן גדול, מתפלל תפילה קצרה, במעט מילים המחזיקים את המרובה. וזה כוונת אומרו: "היום יפנה וכו' נבואה שעריך" שרק כעת בא עם בקשותיו אחרי שפנה יום.

(עטרת משה, יום כיפור)

מאוצרות המגידים

"אמר רבי עקיבא אשריכם ישראל, לפני מי אתם מטהרין, מי מטהר אתכם - אביכם שבשמים, שנאמר (יחזקאל לו) זורקתי עליכם מים טהורים וטהרתם ואומר (ירמיהו יז) מקוה ישראל ה' מה מקוה מטהר את הטמאים - אף הקדוש ברוך הוא מטהר את ישראל" (יומא דף פ"ה במשנה).

תפילת הכלה שעלתה לשמי שמים עם דמעותיה

רבי שלום שבדרון / מתוך וועד לתלמידים משיבת חברון

"אמר רבי עקיבא אשריכם ישראל, לפני מי אתם מטהרין, מי מטהר אתכם - אביכם שבשמים, וכו' מה מקוה מטהר את הטמאים - אף הקדוש ברוך הוא מטהר את ישראל"

יש להבין מדוע רבי עקיבא כופל את הלשונות ברישא של המשנה ובסיפא של המשנה: "לפני מי אתם מטהרים" ושוב "ומי מטהר אתכם", גם בפסוקים מביא רבי עקיבא ב' פסוקים "זורקתי עליכם מים טהורים" ופסוק נוסף "מקוה ישראל ה'".

ידוע שישנם שני סוגי טומאות של בני אדם, וב' סוגי טהרה להם.

האחד, טמא שנטמא ממת. וטומאתו שבעה ימים, ויש להזות עליו אפר פרה (שלישי ושביעי) אח"כ הוא מוסיף לטבול במקוה ונטהר.

ישנה טומאה קלה יותר, הנטמא בשרץ, שטומאתו רק יום אחד, ואינו זקוק להזאה מהכהן. הוא טוב במקוה ונטהר.

רבי עקיבא מתחיל ואומר: "אשריכם!", אשריכם, "לפני מי אתם מטהרים" אלו האנשים הגדולים המטהרים את עצמם, האנשים המסוגלים להיטהר בכוחותיהם. כי במשך ימות השנה אולי חטאו חטא קטן, ומיהרו וטיהרו את עצמם, רצים למקוה של הנפשות, ומטהרים את עצמם: "אתם מיטהרים".

אבל יש אנשים השקועים בטומאה עמוקה יותר מטומאת מת (רשעים בחייהם קרויים מתים) הללו הטמאים כטומאת שבעה, צריך להזות עליהם מאפר פרה. וידוע כי האדם שמזים עליו אינו עושה מאומה למען טהרתו, אלא רק עומד והכהן מזה עליו, היינו: "ומי מטהר אתכם" - הקב"ה מטהר אותנו.

ועל שתי הטומאות הללו מביא רבי עקיבא שני פסוקים.

הנה מגיעים עשרת ימי תשובה, שבהם הקב"ה מכניס התעוררות בלבבות, ושומעים בלב את הקול הקורא: "יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו וישוב אל ה' - וירחמהו, ואל אלוהינו כי ירבה לסלוח". הוא זורק עלינו התעוררות אפילו על אלו שאין להם כח להתעורר לבד "זורקתי עליכם מים טהורים" וכאשר ה' מעורר אותנו, רבים מגיעים אל הדרגה היותר גבוהה של טהרה, להיות מסוג האנשים שנוותר עליהם רק טומאת שרץ ויש להם אפשרות לטהר את עצמם על ידי כניסה למקוה מים. הם נכנסים למקוה של הקב"ה ומיטהרים "ואומר מקוה ישראל ה' מה המקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל".

אשריכם ישראל!

אך אסור לנו לשכוח, כי מה שתלוי בנו, בטבילת מקוה, מאוד יש להיזהר, היינו, שלא יהיה בבחינת "וטובל ושרץ בידו" אלא לזרוק את החטא, כמו כן, להיכנס בתוך המים, שלא ייצא אבר אחד החוצה, ואז הכפרה והטהרה רבה.

נאמר שלוש התבוננויות אודות יום הכיפורים.

רבי חיים קנייבסקי (שליט"א) [זצוק"ל] כותב, כי כאשר שב מהלוויתו של רבי אליהו דושניצר זצ"ל מפתח תקוה, אמר לו החזון איש – "הנך שב מהלווייתו של אחד מל"ו צדיקים שבדור".

והוא, הרב דושניצר זצ"ל היה המשגיח שלנו בישיבת לומז'א בפתח תקוה.

הייתי אז צעיר אולי בן ארבע עשרה, אינני זוכר את כל דברי העמקות שדיבר איתנו באותו וועד, לפני יום כיפור, אבל מה שאני זוכר אומר לכם.

באותה שעה לא האמנתי שהוא – הצדיק הזה, מספר לנו כזה סיפור, שגרם חיוך לבחורים צעירים כמותנו, וכה אמר:

אתם נודעים בוודאי, מה הם הרגעים של לפני כניסת יום הכיפורים – כל נדרי, ותפילה זכה שלפניה, - מי לא מתעורר. אבל החסידים, מעריכים ומחשיבים מאוד את העניין של שמחה (ואני אומר שוב שאינני זוכר את כל ההסברים, הייתי צעיר, רק זכורני כי התפעלתי שהוא מדבר איתנו כך) כולם כבר מתעטפים בטליתות ואחרים כבר הולכים עם מחזורים לבית הכנסת, והנה קבוצה של שלושה ארבעה חסידים הולכים לכיוון אחר, - להספיק עוד טבילה במקווה לפני יום הקדוש, והולכים בשמחה.

כאשר חזרו מהמקווה הם חלפו ליד שער של בית כנסת (של הליטאים). הציע אחד מהם לחביריו – "האם אתם רוצים לראות דבר מעניין, באו אצרי".

הם נכנסו לבית הכנסת של המתנגדים, הלכו אחריו. הוא ניגש לאחד היושבים קרוב לפתח, יהודי שהיה עטוף בטלית מעל ראשו ואמר תפילה זכה לפני כל נדרי. החסיד הנועז הזה הגביה מעט את הטלית מעל ראשו של היושב, הכניס את ראשו שלו מעט פנימה והוציא למולו את הלשון שלו...

"הצדיק" הזה מרוב כעסו סטר לו על לחיו – נתן לו צווי פעצ' = שתי סתירות...

הסתובב החסיד אל חביריו ואמר להם: נו, תפילה זכה בדמעות על העיניים...

ע"כ הסיפור, אינני זוכר בדיוק את מוסר השכל שאמר לנו.

מורי ורבותי. קורה שיושבים ואומרים תפילה זכה "הריני מוחל" ולפתע בא מישהו ומבזה את חבירו צועק לו: "זה המקום שלי! לך מפה! וכדומה, זה משפיל זה כועס וסוטר שניהם אומרים "הריני מוחל" הריני מוחל וסולח".

מסעודה המפסקת עד מוצאי היום

יהודי כאשר הוא, מתקדש ומיטהר לקראת היום הקדוש "לפני ב' תטהרו" אחרי שמסיימים סעודה המפסקת מברכים ברכת המזון (אני נזכר כיצד הרבי שלי אכל סעודה המפסקת. נכנסתי לביתו. הרבנית הגישה לו מרק. הוא אכל ועיניו נוטפות דמעות קדושות, לתוך המרק, טיף אחר טיף, וכך אכל: דמעות עם מרק... לא מרק עם דמעות, כ"כ בכה).

מתעטפים בטלית לובשים קיטל כמו מלאכים, כל נדרי ומעריב שמע ישראל ה' אלוקינו – ברוך שם כבוד, בקול רם כמלאכים. אחרי מעריב פרקי שירה ואומרים תהילים יש הנהגות כל הלילה.

שחרית, קריאת התורה מוסף, מנחה, מקיימים את כל חמשה העינויים הכתובים בתורה, מי יש לו זמן בכלל לדברים בטלים ביום הכיפורים – קודש מבואר ועד צאתו. – מצוה ועוד מצוה.

מתחילים נעילה ומגיעים עד "פתח לנו שער בעת נעילת שער" מסיימים "אבינו מלכינו" שמע ישראל, שבע פעמים – ה' הוא האלוקים, תקיעה גדולה, מסתכלים על השעון – אפשר להתחיל מעריב:

"והוא רחום יכפר עוון" מעריב, מגיעים ל"שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד" ו"ברוך שם..." בשקט. בלחש. שא... שא...

נשאלת השאלה: בתחילת יום כיפור אמרו בקולועכשיו לאחר יום ארוך וקדוש, עדיין לא טעמו כלום, עדיין עטופים בטלית, לאחר יממה שלימה כמו מלאכים והנה אומרים "ברוך שם" בלחש?!

תשמעו תירוץ.

חונתי זצ"ל היה חסיד והוא אמר בשם הבעש"ט הקדוש את המימרא הזאת "מחשבה דאדם היא אדם" וכי מה הוא האדם – רגליים? אולי ידיים? גם בהמה יש לה ידיים ורגליים, אם כן מה הוא האדם? הנשמה, והוא חושב עם הנשמה. אם כן "מחשבה דאדם הוא אדם": היכן שמחשבתו נתונה זה הוא.

על פי זה חייך ותירץ גם את השאלה הנ"ל:

בערב יום כיפור המחשבה נתונה למצוות היום הבא: אוכלים כדי לצום, שותים כדי לצום, כל המח עסוק ב"לפני ה' תטהרו" כמלאכים, לכן, אומרים ברוך שם כבוד – בקול רם. אבל במוצאי יום הכיפורים כאשר מתחיל מעריב, מה המחשבה אומרת? "עוד מעט כבר אפשר לשתות קפה" וליד הקפה? יהיה לי עוגה, עוגת קרם... אם כן המלאך נעלם... ברוך שם כבוד מלכותו – בלחש.

כי המחשבה היא אבן הבוחן למצבו האמיתי של האדם. יש כאלו שגם כאשר בוכים 'ה' מלך ה' מלך ה' ימלוך לעולם ועד" או "פתח לנו שער בעת נעילת שער" חושבים רק על גשמיות: פתח לנו שער – פרנסה, ותן לנו שער – אוי פרנסה, חננו ועננו – שיהיה לנו הרבה כסף. פרנסה! אשתי שבה פעם מהכותל וסיפרה כי אשה אחת הכתה על אבני הכותל בחזקה, בקולות קריאה: "אוי רבונו של עולם, פרנסה! רבונו של עולם – תן פרנסה!".

נכון מבקשים על פרנסה, אבל שהקאפ (שהראש) לא יהיה רק בפרנסה, וכי מלאך זקוק לפרנסה?! עכשיו, ביום כיפור הרי אתה מלאך, נכון?...

עוד רגע אחד של יום כיפור

הרבי שלי נפטר בתחילת חודש חשוון.

ביום הכיפורים האחרון לחייו הוא צם כל היום, בסוף היום היה כמובן חלוש, ירד לביתו, וביקש שעשרה בחורים יתפללו איתו מעריב מיד בזמן המותר (ולא להמשיך בתפילה כמו בישובה) הוא ירד ואחריו עשרה תלמידים. אני לא הייתי שם. אבל העידו לי.

נותרו דקות ספורות עד מעריב. הוא ישב ליד השולחן וחשב מה שחשב. והבחין כי הבחורים משוחחים ביניהם על סתם. הוא הגביה את ראשו החלוש ואמר להם:

נאמר ביונה, כי הנביא אמר לנוסעי הספינה "בשלי הסער הזה, שאוני והטילוני אל הים" לשם מה הוא ביקש "שאוני" וכי הם לא ישאו אותו, בוודאי, כי אם הוא שוכב בירכתי הספינה, א"כ צריכים לשאתו לסיפון, יגביהו אותו ויטילוהו לים? התשובה היא:

"שאוני והטילוני" – תגביהו אותי מעל הסיפון, אל תשליכו אותי ישר לים אלא קודם הגביהו – "שאוני" מדוע? כדי להרוויח (להזכיר לעצמו ולאחרים מה הוא) עוד רגע של חיים, אל תזרקו אותי סתם כך כי אז יהיה לי עוד רגע של חיים...

בכך המשגיח שלנו רמז לבחורים להעריך עוד רגע של יום הכיפורים שהוא רגע גדול. (והם הזדעזעו אז ממשמעות נוספת של דבריו... על עוד רגע של חיים שלו באחרית ימיו).

רגע נוסף של יום כיפור – הוא רגע של נוסף של חיים. פתח לנו שער בעת נעילת שער – עוד רגע נוסף.

ברוך ה', ה' יעזרנו עוד ועוד, להתחזק ולעלות בתורה ובמידות טובות, שנה טובה וכל טוב וגאולה שלימה אמן.

(להגיד)

מחרת יום הכיפורים

כתב הארץ צבי מקוז'קולוב על מה שאמרו חז"ל שיש חביבות יתרה לתורה של תינוקות של בית רבן שיש להם הבל פה שאין בו חטא, נלע"ד שיתרה מזאת הוא הלימוד תורה שיש בין יוה"כ לסוכות, כי אין בנו חטא מאחר שזכינו לכפרת יוה"כ, וחיבה יתרה נודעת לנו שאנו מצווים ועושים, שלא כתשב"ר שאינם מצווים ועושים. ולכן סוגרים את החידורים של הילדים באלו הימים, כי הלימוד תורה של כל ישראל הם בבחי' הבל פה שאין בו חטא. ואמר זאת לאבני נזר והסכים לדבריו.

(הגרמ"י רייזמן – י"ב תשרי ע"ו)

כותב הרמ"א {או"ח סימן תר"י ס"ד} – יש שכתבו שנהגו ללבש בגדים

לבנים נקיים ביום כפור, דגמת מלאכי השרת; וכן נוהגין ללבש הקיטל שהוא לבן ונקי, גם הוא בגד מתים ועל ידי זה לב האדם נכנע ונשבר.

כותב השולחן ערוך {שם סימן תר"ט ס"ה} – יש שעומדים על רגליהם כל היום וכל הלילה.

כותב המשנה ברורה {שם} – וטעם העמידה, להיות דוגמת המלאכים.

עוד כותב השולחן ערוך {שם ס"ב} – בליל יום הכפורים ומחרתו אומרים: ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, בקול רם.

כותב המשנה ברורה – בקול רם. דהוא שירת המלאכים, וביום הכיפורים גם ישראל דומין למלאכים.

נשאלת השאלה – ולמה שנצטרך להיות דומים למלאכים ביום הכיפורים?!

בא השולחן ערוך {אורח סי' תר"ו} ומביא סימן שלם על חיובו של האדם לפייס את חבריו לפני יום הכיפורים.

שואל המתנת חיים, השולחן ערוך והטור מעולם לא התעסק בהלכות תשובה. אלא מי שעסק בהלכות הללו, היה דוקא הרמב"ם. אם ככה, מה התייחדה ההלכה הזאת, שהאדם חייב לפייס את חבריו, שדוקא אותה בחרו השולחן ערוך והטור להביא, ולא את שאר הלכות התשובה כמו החרטה היודי ונתנית הצדקה?
שאלה נוספת שצריכה ביאור:

ביום הכיפורים ישנה רשימה שלימה של 'על חטא' – מתחילים ממנחה של ערב יום הכיפורים, ממשיכים בערבית – שחרית – מוסף – מנחה, ובתפילת הנעילה כבר אין את זה, אלא ישנו נוסח אחר – לא ע"ז, לא גילוי עריות, לא שפיכות דמים ולא חילול שבת, אלא "למען נחלל מעושק ידינו": הדגש העיקרי בתפילת הנעילה הוא דוקא על הגזל! נשאלת השאלה – ישנם עבירות הרבה יותר חמורות מגזל, כגון חילול שבת. אז למה א"כ מאזכרים דוקא את ענין הגזל ולא עבירות חמורות יותר?
שאלה נוספת שצריכה ביאור:

בני עדות אשכנז, מאזכרים בתפילת המוסף את הסתלקותם של עשרה הרוגי מלכות, ומבקשים מהקב"ה שבזכותם נזכה לצאת זכאים בדיון, והשאלה שנשאלת היא, איך בדיוק עשרת הרוגי מלכות קשורים ליום הכיפורים, שבחרו לאזכר אותם בתפילת המוסף? ואם נאמר שמחפשים אנשים שמסרו עצמם על קידוש השם, אפשר למנות את האבות הקדושים, או חנה ושבעת בניה?
בא המשך חכמה בפרשת 'אחרי מות', ומגלה לנו את צפונות יום הכיפורים:

שואל המשך חכמה, מה פירוש הנוסח שאנו אומרים "כי אתה סלחן לישראל ומחלן לשבטי ישורון"?

אומרת הגמרא {מסכת סנהדרין ק"ב, א} – אמר ר' יצחק: אין לך כל פורענות ופורענות שבאה לעולם שאין בה אחד מעשרים וארבעה בהכרע ליטרא של עגל הראשון, שנאמר {שמות לב-לד} וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם – היינו, כל סבל של יהודי בעולם הזה, עד בואו של משיח צדקנו, יש בו משהו מחטא העגל.

מחלק המשך חכמה את הנוסח הזה לשני חלקים – הא' ביין אדם לחבירו' והב' ביין אדם למקום:

אומר המשך חכמה {פרשת אחרי מות} – והנה אמרו במדרש משלי {שוחר טוב סימן א}: ר' אבין אומר, בכל דור עדיין חטא של מכירת יוסף קיים. ונמצא, דהכפרה על האומה בכללה לפני ולפנים עדיין שם רושם החטא ממכירת יוסף. ולכן לשון של שעיר המשתלח משקל שתי סלעים, רמז למה שאמרו בשבת פרק קמא {י, ב}: אמר רב, לעולם אל ישנה אדם בנו בין הבנים, שבשביל משקל שני סלעים מית שנתן יעקב ליוסף יותר משאר בניו נתקנאו בו אחיו ונתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים. ולכן יתכן כי הכפרה היתה לפני ולפנים בבית הכפרות וההיכל, מקום של בניימי, משום שהוא לא היה בחטא של מכירת יוסף, ולכן לא היה בעזרה חלקו של יהודה. וקרוב לזה מפורש בספרי ברכה {סוף פרק יב}: מפני מה זכה בנימין שתשרה שכינה בחלקו? לפי שכל השבטים היו במכירתו של יוסף, ובנימין לא היה. אמר הקב"ה: אם אני אומר לאלו שיבנו בית הבחירה, כשהם מתפללים לפני איני מתמלא עליהם רחמים שלא היו מרחמים על אחיהם.

נמצא שאמרו "פוקד עון אבות על בנים" – כשאוחזים מעשה אבותיהם בידיהם {סנהדרין כז, ב}. וכשישראל חוטאים בדברים שבין אדם למקום, אז פוקד עליהם חטא העגל. ואם ישראל חוטאים בדברים שבין אדם לחבירו – אז פוקד עליהם חטא מכירת יוסף. ומפני טעם זה לא נכנס בחושן, ששמות השבטים חקוקים על לבו לזיכרון לפני ה', והשבטים בעצמם הם הזיכרון {תוספות ראש השנה כז, א}. מפני שזה יהיה קטרוג, שהם בעצמם לא ריחמו על אחיהם, והיו מתנגדים ושונאים זה לזה, ולפני ולפנים עדיין חקוק חטאם בכל דור. ולכן להורות על כפרת החטא של מכירת יוסף היה כתונת מובחרת, וכמו שאמרו {זבחים פב, ב}: כתונת מכפרת על שפיכות דמים, שנאמר {בראשית לז, לא} "וישחטו שעיר עזים ויטבלו את הכתונת בדם".

זה שאמרו "כי אתה סלחן לישראל" – היינו על כל החטאים שבין אדם למקום, שהרושם הוא משורש העגל, שנאמר {שמות לב, ד} "אלה אלהיך ישראל", ושם נאמר {במדבר יד, כ} "סלחתי כדברך". "ומחלן לשבטי ישורון" – היא על חטאים שבין אדם לחבירו, ששורש שלהם הוא מחטא מכירת יוסף, שחטאו שבטי ישורון.

הדברים הללו, שופכים לנו אור חדש לגמרי על כל עבודת יום הכיפורים:

אמר לי יהודי שהסיבה מאד פשוטה, היות וכל השנה אנחנו מתנהגים כבהמות והיות והקב"ה רוצה להחזיר אותנו לדרך הישרה, לכן הוא אומר שיום א' 'תסטה' מהדרך ותהיה כמלאך – אז תהיה לך עוד תקוה לשוב ולהיות בנאדם.

המקור ל – 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד' מובא בשני מקומות, הא' בדברי הגמרא והשני בדברי מדרש:

אומרת הגמרא {מסכת פסחים נו, א} – דאמר ר' שמעון בן לקיש כתוב בתורה על השעה שקיביץ יעקב את בניו לפני מותו {בראשית מט-א} ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם. ביקש יעקב לגלות לבניו קץ הימין ונסתלקה ממנו שכינה ולא היה יכול לגלות. אמר לבניו: שמא חס ושלום יש במטתי פסול, כאברהם שיצא ממנו ישמעאל ואבי יצחק שיצא ממנו עשו. אמרו לו בניו: שמע ישראל קראו לו בשמו ה' אלקינו ה' אחד, אמרו כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד. באותה שעה פתח יעקב אבינו ואמר: ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. נשאלת השאלה – מה פתאים בחר יעקב אבינו לומר דוקא את הפס' הזה?

אומרים המפרשים [שם], היות ובוים הכיפורים אנחנו אומרים "כשהיו העם שומעים את השם המפורש יוצא מפיו של כהן גדול היו נופלים על פניהם ואומרים 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד'", כך כששמע יעקב אבינו את בניו אומרים 'שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד', ייחד את השם ואמר "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד".

במדרש רבה בפרשת ואתחנן, מובאת סיבה אחרת: אומרים חז"ל {דברים רבה, פרשה ב, אות לו} – על הפס' 'שמע ישראל, רבנן אמרין, בשעה שעלה משה למרום שמע למלאכי השרת שהיו אומרים להקדוש ברוך הוא ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, והוריד אותה לישראל, ולמה אין ישראל אומרים אותו בפרהסיא, אמר רבי אסי למה הדבר דומה לאחד שגנב קוזמין מתוך פלטיץ של מלך, נתנה לה לאשתו ואמר לה אל תתקשטי בה בפרהסיא אלא בתוך ביתך, אבל ביום הכפורים שהן נקיים כמלאכי השרת, הן אומרים אותו בפרהסיא, ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד.

לא נדרש מאיתנו לומר 'ברוך שם כבוד' היות ואנחנו נקיים כמלאכי השרת, אלא על מנת להיות דומים למלאכים, והשאלה שנשאלת היא, מדוע נדרש מאיתנו להיות דומים למלאכים ביום הכיפורים? כדי לבאר את הדברים, נצטרף להקדים תחילה מספר שאלות, ולאחריהם נוכל לעמוד על ביאור הדברים:

אומרת המשנה {מסכת יומא פ"ח מ"ט} – עברות שבין אדם למקום, יום הכפורים מכפר. עברות שבין אדם לחבירו, אין {כד} יום הכפורים מכפר, עד שירצה את חברו.

מספרת הגמרא {מסכת יומא פז, א} – רב הוה ליה מילתא בהדי ההוא טבחא רב היה לו דבר תרעומת על טבח אחד שחטא לו. לא אתא לקמיה לא בא הטבח אליו לבקש ממנו מחילה במעלי יומא דכפורי בערב יום הכיפורים. אמר איהו רב: איזיל אנא לפיוסי ליה אלך אני אליו כדי להתפייס איתו פגע ביה פגש אותו רב הונא בדרכו לטבח. אמר ליה לרב: להיכא קא איזיל מר לאן הולך מר? אמר ליה רב: לפיוסי לפליניא להתפייס עם פלוני. אמר רב הונא: איזיל אבא למיקטל נפשא אבא [כלומר רב] הולך להרוג את הנפש! אזל וקם עילויה הלך רב ועמד על יד הטבח. הוה יתיב וקא פלי יושא הטבח ישב ושבר עצמות של ראש של בהמה. דלי עינייה וחזייה הרים הטבח את עיניו וראה אותו. אמר ליה לרב: אבא את אתה אבא, זיל לית לי מילתא בהדך לך? אין לי דבר אתך. בהדי דקא פלי רישא בהיותו שובר עצמות ראש הבהמה, אישתמיט גרמא ומחיייה בקועיה וקטליה נשמטה עצם, והכתה את הטבח בגרירתו והרגתו.

נשאלת השאלה – מאיפה לקח רב את ההלכה, שאדם שפגע בחברו צריך להמציא את עצמו אל החבר כדי שימחלו לו? מיששה פגע בי, אז אני צריך ללכת אליו בעצמי כדי שהוא יבקש ממני מחילה?! והרי ידועה האמרה 'הרוצה את הרב – יבוא אליו', אם אתה פגעת בי – תבוא אתה אלי ותבקש מחילה!

אומר ר' איצ'לה בלאזר בספרו כוכבי אור, שרב למד מהנהגות של הקב"ה, שנאמר {דברים כח, ט} והלכת בדרכיו – מה הוא רחום אף אתה רחום. מה הוא חנון אף אתה חנון; היות ואלו ימים שבהם הקב"ה קרוב אלינו ביותר, ומוטלת עלינו החובה לפייס אחד את השני, התבונן רב – אנחנו פוגעים בקב"ה והוא בא להתפייס איתנו – איפה מצאנו דבר כזה?! ואם כך נוהג הקב"ה, על אחת כמה וכמה שאנחנו כמותו! – ולכן הלך אל הקצב כדי להתפייס איתו.

אילולי דבריו של ר' איצ'לה, יש להבין מה מונח כאן שרב הלך אל הקצב כדי לפייסו. לכאורה, הקצב היה צריך לבוא אל רב כדי להתפייס! כדי לבאר את הדברים, אקדים הקדמה מדבריו של המתנת חיים:

אמרנו, שאין יום הכיפורים מכפר על בין אדם לחבירו אלא עד שירצה את חברו. הוי אומר שכדי להתחיל את עבודת יום הכיפורים – עוד לפני כל האיטורים שישנם ביום כיפור – האליף ב"ית זה לרצות את החבר שלך תחילה, כי זה מעין הקטורת!

כותב הטור {אורי"ח סימן תר"ו ס"א} – ויתן כל אדם אל לבו בערב יום הכיפורים לפייס לכל מי שפשע כנגדו. דעבירות שבין אדם למקום יום הכיפורים מכפר, ושבין אדם לחבירו אין יום הכיפורים מכפר עד שיפייסו. ואפילו לא הקניטו אלא בדברים – צריך לפייסו ... ועושין כן כדי שיהא לב כל ישראל שלם כל אחד עם חברו ולא יהא מקום לשטן לקטרג עליהם. והכי איתא בפרק {מ"ו} מפרקי רבי אליעזר: רואה סמא"ל שלא נמצא חטא בישראל ביום הכיפורים ואומ: רבון העולם, יש לך עם אחד בארץ כמלאכי השרת. מה מלאכי השרת יחפי רגל אף ישראל יחפי רגל ביום הכיפורים.

מה מלאכי השרת אין להם קפיצה אף ישראל אין להם קפיצה ועומדין על רגליהם ביום הכיפורים. מה מלאכי השרת נקיים מכל חטא כך ישראל נקיים מכל חטא. מה מלאכי השרת שלום ביניהם כך ישראל ביום הכיפורים, והקב"ה שומע עדותן מן המקטרגים ומכפר עליהם.

אומר המתנת חיים, מה שכותב השולחן ערוך שהאדם חייב לפייס את חברו, זה לא מהלכות תשובה; כאשר אדם פוגע בחבירו, יש בכך ב' חלקים: חלק א', פגעת בחבר שלך – אתה חייב לפייס אותו. אבל חוץ מהפגיעה בחבר, יש גם פגיעה ב'בין אדם למקום' – אתה צריך לבקש מחילה מהקב"ה על זה שפגעת בחבר שלך.

נשאלת השאלה – ומה קורה עם בנאדם רק פייס את חברו מבלי לעשות תשובה {חרטה, וידוי וקבלה לעתיד} – האם אותו עוון נמחל? אומר המתנת חיים, העוון הזה מתחלק לשניים – החלק של 'בין אדם לחבירו' – נמחק. אבל החלק של 'בין אדם למקום' – נישאר. ומה מכפר על זה? התשובה שעושה האדם ביום הכיפורים! – השולחן ערוך והטור לא מדברים על הלכות תשובה, אלא על הלכות יום כיפור! כמו שישנם חמשה עינויים האסורים ביום כיפור, כך ישנה הלכה נוספת לרצות את חברך! – לא מהלכות תשובה, אלא מהלכות עבודת יום הכיפורים! – ולמה?

אומר הטור, כי מלבד חמשת העינויים הנוהגים ביום הכיפורים, צריך לגרום לכך שעם ישראל יהיו מאוחדים לקראת יום הכיפורים – ולמה? כי מלבד חטא העגל שהוא כנגד 'בין אדם למקום', יש את חטא מכירת יוסף שהוא כנגד 'בין אדם לחברו', וכדי להוריד את הקטרוג של חטא מכירת יוסף, יש להביא לאחור ואהבה בין כולם ולאחדות בעם ישראל – וע"י כך מונעים את הקטרוג!

המפרשים עומדים על כך, שבין המלאכים אין קנאה ולא שנאה ולא תחרות. באופן תמידי, שוררת ביניהם אהבה – ואם ככה, נוכל להבין מה שאומרים בני עדות אשכנז בתפלת יום הכיפורים:

בתפילת המוסף של יום הכיפורים, אומרים בני עדות אשכנז: "על כן ברחמיך הרבים נתת לנו את יום הכיפורים הזה ואת יום מחילת העון הזה לסליחת עון ולכפרת פשע: יום אסור באכילה. יום אסור בשתייה. יום אסור בסיכה. יום אסור בתשמיש המיטה. יום אסור בנעילת הסנדל. יום שימת אהבה ורעות. יום עזיבת קנאה ותחרות. יום שתמחול לכל עונותינו".

נשאלת השאלה – מה קשור כאן 'אהבה ורעות'!

התשובה פשוטה, כי זה חיוב נוסף של עבודת יום הכיפורים! ולכן קודם שמתחילים להתפלל, אנחנו אומרים "על דעת המקום ועל דעת הקהל ... אנו מתירין להתפלל עם העבריינים" – ולמה?? כי יום הכיפורים זה יום של אהבה ואחור! חייבים כולם להתאחד! – וזה מה ששאל יעקב אבינו את בניו קודם פטירתו, האם כולם מלוכדים – ומה ענו לו? "שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד"; אמר להם יעקב אבינו: "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" – לכן ביום הכיפורים, כשאנחנו מלוכדים ומאוחדים – אז אנחנו יכולים לומר בקול את מה שאמר יעקב אבינו – "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד"!

כמו שהאדם חייב לרצות את חברו, כך חייב האדם לפייס את בני ביתו; אם אדם יודע שמישהו נפגע ממנו, הוא מוכרח ללכת ולפייסו – על מנת שנהיה כולנו מאוחדים, ולכן נכנס הכהן גדול ביום הכיפורים עם הקטורת שמונה י"א סממנים, שא' הסממנים זה החלבנה, המסמל את פושעי ישראל.

(ברוך שאמר)

פרשת האזינו

הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא (לב, ד)

לפעמים מסובב את האדם מאורעות שונות ואינו מבין למה ומדוע זה קורה לו. בא הכתוב וצווח אין עוול! בסיפור הבא (מובא בספר "מרפא

ביום הכיפורים, נכנס הכהן גדול לקדש הקדשים; הזוהר הקדוש קורא לזה 'התגלמות העשן', כמ"ש {שמות יט, יח} והר סיני עשן כל;

אומר הזוהר הקדוש – עשן ר"ת עולם שנה נפש. והחיבור של ג' הדברים, נעשה ביום הכיפורים; עולם – המקום הקדוש ביותר – קדש הקדשים, שנה – הזמן הקדוש ביותר – יום הכיפורים, נפש – האדם הקדוש ביותר – הכהן הגדול.

מתארים לנו חז"ל, כמה הכנות היה עובר הכהן הגדול עד שהיה נכנס לקדש הקדשים:

אומרים חז"ל {מסכת יומא פ"א מ"א} – שבעת ימים קדם יום הכיפורים מפרישין כהן גדול מביתו ללשכת פלהדרין, ומתקנין לו כהן אחר תחתיו, שמו יארע בו פסול. רבי יהודה אומר, אף אשה אחרת מתקנין לו, שמו תמות אשתו ...

{שם מ"ה}: מסרוהו זקני בית דין לזקני כהנה, והעלוהו לעלית בית אבטינס, והשביעוהו ונפטרו והלכו להם. ואמרו לו, אישי כהן גדול, אנו שלוחי בית דין, ואתה שלוחנו ושלוח בית דין, משביעין אנו עליך במי ששכן שמו בבית הזה, שלא תשנה דבר מכל מה שאמרנו לך. הוא פורש ובוכה, והן פורשין ובוכין.

כשהיה הכהן גדול נכנס לקדש הקדשים, אומרת הגמרא, היו מלבישים אותו בבגדי בד ששווים היה אלף ושמונה מאות זוז – וזה למה? כדי שידע מה כובד המשא שהוא נושא על כתפיו!

אומר הירושלמי {יומא פ"א ה"ח} – כתיב {ויקרא טז} וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבאו לכפר בקדש עד צאתו. אפילו אותן שכתב בהן דמונות פניהם פני אדם היינו המלאכים לא יהיו באהל מועד.

פירוש הדבר, הקב"ה מתייחד עם הכהן הגדול ביום הכיפורים, בקדש הקדשים!

מספרת הגמרא {מסכת יומא לט, ב} – תנו רבנן: אותה שנה שמת בה שמעון הצדיק אמר להם: בשנה זו הוא מת. אמרו לו: מניין אתה יודע? אמר להם: בכל יום הכיפורים היה מזדמן לי זקן אחד לבוש לבנים ועטוף לבנים נכנס עמי ויצא עמי, והיום נזדמן לי זקן אחד לבוש שחורים ועטוף שחורים נכנס עמי ולא יצא עמי. אחר הרגל חלה שבעה ימים ומת.

נשאלת השאלה – איך יכול להיות שעם שמעון הצדיק נכנס 'זקן אחד', והרי אומר הירושלמי שאפילו למלאכים אין רשות להיכנס לקדש הקדשים בזמן שכהן גדול נכנס?

אומר התוספות ישנים בשם הירושלמי, שזו היתה השכינה בכבודה ובעצמה!

אומרת המשנה {שם פ"ז מ"ד} – קדש ידיו ורגליו, ופשט וירד וטבל ועלה ונסתפג. הביאו לו בגדי לבן, ולבש, וקדש ידיו ורגליו. נכנס להוציא את הכף ואת המחטה. קדש ידיו ורגליו, ופשט וירד וטבל, עלה ונסתפג. הביאו לו בגדי זהב ולבש, וקדש ידיו ורגליו, ונכנס להקטיר קטרת של בין הערבים ולהטיב את הנרות, וקדש ידיו ורגליו, ופשט. הביאו לו בגדי עצמו, ולבש. ומלוין אותו עד ביתו. ויום טוב היה עושה לאוהביו בשעה שיצא בשלום מן הקדש.

נשאלת השאלה – ולמה היה עושה יום טוב?

אומר הרמב"ם {פירוש המשניות} – לפי שהרבה פעמים מתים כהנים גדולים בקדש הקדשים אם לא היו ראויים או אם ישנו דבר ממעשה הקטורת.

על עבודת הכהן גדול שהיתה נעשית אחת לשנה, עומד החפץ חיים בספרו שמירת הלשון:

כותב החפץ חיים {שם ח"ב פ"ה} – ויותר מזה נוכל לראות דבר נפלא ונורא מאוד שהכהן גדול כשהוא נכנס פעם אחת בשנה בבית קדש הקדשים עבודה הראשונה שלו קודם קבלת דם הפר וזיקתו היה הקטרת הקטורת, כדכתיב בתורה ואיתא ביומא {דף מ"ד} שהקטרת היה מכפר על חטא הלשון וכמו שאמרו שם "יבא דבר שבחשאי ויכפר על מעשה חשאי". מזה נוכל להבין גדול קלקולו של הלשון שהגיע עד בית קודש הקדשים לפני ולפנים ושם צריך לזה הכהן גדול שהוא האיש המקודש מכל כלל ישראל והוא יראה לכפר שם לפני ה'. גם נוכל ללמוד הנהגה ישרה שבבוא האדם לתקן את עניו ולשוב בתשובה לפני ה' על חטאותיו, תחילת הכל צריך לראות ולתקן דבר זה והיינו חטא הלשון ואז יקובל תשובתו כמו שמצינו אצל כהן גדול שקודם בואו לכפר עון טומאת מקדש וקדשיו אף שהוא ג"כ עון כרת, מ"מ ציזתה התורה אותו לתקן מתחלה לכפר על חטא הלשון ע"י הקטורת.

יוצא א"כ, כל עבודת הכהן גדול בקדש הקדשים – באה לכפר על חטא הלשון!

עפ"י הדברים הללו, נוכל להבין יסוד נפלא: כותב הגאון מוילנא, ששני השעירים של יום הכיפורים, הם כנגד שני הציפורים שמביא המצורע לטהרתו. כמו שבציפורים א' נשחט וא' משתלח – כך השעירים, א' נשחט וא' משתלח.

הכלים נשברו והמוכר הפליא בי את מכותיו, עד מהרה נגררתי לבית המשפט. השופט הריץ לשוק שמאי שהעריך את הנוק שעוללתי ב... אחד עשר זהובים. הגעתי אפוא לביתי חבול ומושפל וחסר אחד עשר זהובים.

אז ידעתי כי צדק רבינו וכי גדול אלקינו. עוד אמש נגשתי לבית ידידי יעקב אבודרהם ובקשתי את מחילתו. אחר כך פניתי אל רבנו ושיתפתי בסוף הסיפור.

נרגש ירד נפתלי עזריה מהבימה, ורבי יחיאל פתח בסדר התקיעות.

כי שם השם אקרא הבו גודל לאלקינו

בהמשך השירה אמר לנו משה 'כי שם השם אקרא הבו גודל לאלקינו' ודרז"ל שביקש מהם שיאמרו על כל ברכה 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד'. וכן פרש"י מכאן אמרו שעונים ברוך שם אחר כל ברכה שבמקדש. והוא פלא שהוא אמר הברכה והם אמרו ברוך שם, מדוע לא אמר משה 'ברוך שם', האם מדין שאין המברך עונה על ברכתו, הרי זה לא אמן אלא ברוך שם.

ואי' במג"א סי' תרי"ט שביזה"כ אומרים ברוך שם בקול רם, כי משה רבינו גנב ברוך שם מהמלאכים, [וכן אי' בפיוט יוה"כ לאחר הויזדוי, שברוך שם הוא שירת המלאכים] וכיון שזו גניבה, לכן אומרים אותה בחשאי כל ימות השנה, אך ביוה"כ שכולנו מלאכים מותר לנו לומר בקול רם, שהמלאך יבין שמותר לנו לומר ברוך שם כי גם אנו מלאכים ביוה"כ.

ופי' החת"ס בדרך הלצה, כיון שמשה רבינו הוא הגנב בעצמו, הרי הוא אסור לו להשתמש עם הגניבה, בוצע בך, לכן הוא אינו אומר ברוך שם, אך בבני ישראל הוא כבר שינוי רשות, אנו לא גנבנו, משה גנב והעבירה לנו, ולכן אנו אומרים ברוך שם והוא לא. ואע"פ שאמרו בגמ' פרק מרובה ששינוי רשות מהניא רק לאחר יאוש, והאם נתייאשו המלאכים מברוך שם, והרי מבואר בסי' תרנ"ט מג"א סק"ב, אלא שדבר שיוורד מלמעלה, אינו חוזר לשם, כאשר ירד הגשם והשלג מן השמים ושמה לא ישוב, וכן אמרו בגמ' דאין מחזירים דבר למעלה, ולכן אין בזה איסור גניבה, שאם אחד גונב דבר שהדבר שוב לא יחזור לשם, בוודאי שינוי רשות קודם. וכיון שגנב מהם משה את הברוך שם, שוב אין להם את השירה הזאת לעולם. הרי זו גניבה אמיתית ונצחית. המלאכים מחפשים מיהו הגנב, ואין יודעים כי אנו אומרים זאת בחשאי. ולכן לא אמר משה 'ברוך שם' בתורה, שהוא היה הגנב בעצמו...

עכ"פ כיון שהמלאכים התייאשו שהם מרגישים שזה ירד כבר למטה ושוב לא יחזור למעלה, לכן אנו כן יכולים לומר 'ברוך שם' ברווח, שזה כבר לאחר ייאוש ושינוי רשות.

זה שאמר משה 'יערוף כמטר לקחי', הגניבה שמסרתי לכם לומר ברוך שם, הוא לאחר יאוש, שהוא כמו מטר שאינו חוזר למעלה, לכן כי שם ה' אקרא הבו גודל, ותאמרו ברווח ברוך שם, כי כבר היה יאוש ושינוי רשות. אך אני איני יכול לומר כך.

(הגרמ"י רייזמן - י"ב תשרי תשע"ז)

כי דור תהפכות המה בנים לא אמון במ (לב, כ)

הכוונה אפשר לומר על דרך המוסר כי דרך האנשים להמנע מן הצדקה באמרום שאין להם ליתן, אבל באמת הוא בהיפך, מפני שאינם נותנים - אין להם ליתן, כי הצדקה היא המפתח לשפע, ובאם זורק את המפתח במה יפתח האוצר?

זה "כי דור תהפכות המה" הם מהפכים הסדר, ומונעים עצמם מן הצדקה, מפני שאין להם, והיה טוב יותר ליתן ואז היה השי"ת משפיע להם כפל כפלים, אבל המה "לא אמון במ" אינו בהם אמונה להאמין שבזכות הצדקה יעזרו ד' ויפתח להם אוצרו הטוב (חתן סופר)

ה לה' תגמלו זאת (לב, ו)

כתב הערוגות הבושם בפסוק 'ה' - לה' תגמלו לזאת'. ומובא באבן עזרא בשם ספר מאזנים לרבי שמואל הנגיד דאות ה' נתברר שהיא אות לבדה, וכן אומר הבעל קורא ה-לה' תגמלו זאת, ואין כדבר הזה בכל התורה כולה. [בגד - בא גד, שם האות א' נעלם, אך כאן יש תיבה שלמה של ה] והוא חידוש פלא.

וביאר הערוגות הבושם ע"פ דברי התרגום 'עם נבל ולא חכם, עמא דקבילו אורייתא ולא חכימו' ואמרו חז"ל בגמ' מנחות דעוה"ז נברא באות ה' ובעוה"ב באות י', כי עוה"ז הוא כמו אכסדרה מי שרוצה לצאת מדרך הישר יכול לצאת, ומאי טעמא תלוי רגל הה' שאם הוא רוצה לשוב בתשובה יכול לעלות מהחלון העליון, ואינו יכול להכנס מלמטה ממקום שנפל, כי לא אסתיעעא מילתא, רק צריך פתח מיוחד לבעלי תשובה. הרי שצורת אות ה' מורה על תשובה,

לנפש" מומחש רעיון זה: על בימת בית הכנסת פריס עמד רבינו יחיאל מבעלי ה'תוספות', עטוף בטלית, אוחז בשופר.

המתפללים המתנינו ברטט לאמירת הברכות ולתחילת התקיעות, אלא שהפעם החליט הרב לשנות מהסדר הרגיל.

לפתע הפנה את ראשו והזמין בתנועת יד קלה את אחד האנשים לגשת אליו. חיש מהר פילס לו האיש דרך בין המתפללים, והתייצב לצדו של רבי יחיאל. זה היה נפתלי עזריה, צורך זהב ידוע בקהילה.

"על אף גודל השעה, ואולי דוקא בשל כך", פתח רבי יחיאל "מצאתי לנכון לשתף את כולכם בסיפור בעל לקח חשוב שתחלתו לפני שנה וסופו אמש. לפי סיכום מוקדם עם אחד מגבורי המעשה, ידידנו ר' נפתלי, אזמין אותו כעת לספר לכם את השתלשלות הדברים".

הכל הביטו משתאים ברב ובצורך, סקרנים לשמוע את הספור. נפתלי היה נרגש. הוא בלע את רוקו, השתעל שעול נבוך והחל בסיפורו:

ודאי מכירים אתם את שכני הטוב, עמיתי למלאכת הצורפות, יעקב אבודרהם. ובכן, ימים אחדים לפני ראש השנה שעבר שבנו שנינו מהעבודה, והאזנו לשיעור תורה. בשיעור למדנו את דברי הגמרא, כי "מוזנותיו של אדם קצובים לו מראש השנה".

הדברים עוררו בנו התעניינות מיוחדת. בשיחה בינינו עלתה ההצעה להתענות תענית מיוחדת ולבקש מהקדוש ברוך הוא כי יגלה לנו כמה תהיה פרנסתנו בשנה הבאה.

כך עשינו, יומיים לפני ראש השנה צמנו וצפינו לאות כלשהו משמים. כלילה האחרון של השנה ארע הדבר, כל אחד ואחד מאיתנו חלם כמה כסף ירויח בשנה הקרובה. כשנפגשנו בבוקר ספרנו איש לרעהו בהשתאות את חלומותינו. חברי יעקב חלם כי בשנה הבאה ירויח מאתים זהובים. ואילו בחלומי שלי ראיתי כי ארויח רק מאה וחמשים זהובים.

החלטנו לפנות אל מורינו ורבינו ולספר לו על התענית ועל החלום. "אם לעצתי תשמעו", אמר, "כתבו במשך השנה הבאה כל הכנסה קטנה כגדולה, שתבוא לכם". כמובן שקבלנו את עצתו ונהגנו על פיה.

יום אחד נתגלע בינינו ויכוח חריף סביב סחורה שרכשנו בשותפות ומכרנוה ברוח נאה. כשבאנו לחלוק ברווח טען יעקב חברי, כי השותפות בעסקה היתה על דעת כן שנחלוק ברווחים שווה בשווה. לעומתו טענתי אני, כי מכיון שהשקעתי ברכישה שני שלישים ואלף הוא השקיע רק שלישי, יש לחלוק את הרווחים גם כן על פי אותי יחס.

פנינו לרב שיפסק דין תורה. "בידי מי נמצא עתה הרוח מהמכירה?" שאל, הכסף היה בידי יעקב. "האם יש לכם עדים או שטר על העסקה שעשיתם?", הוסיף הרב לחקור. לא היו עדים ולא היה שטר. "אם כן יעקב הוא ה'מוחזק' ועל נפתלי להביא ראיה לדבריו, באין לנפתלי כל ראיה, ישבע יעקב כי דבריו אמת הם ויזכה במחצית הרוח".

אבל יעקב מאן להישבע. "דברי אמת לאמיתם, אך להישבע אנני מוכן. ועל כן אוותר על הרווח המגיע לי", אמר. נטל אפוא יעקב לעצמו שלישי מהרווח ומסר לי את שני השלישים הנותרים. הפער ביני לבינו עמד על עשרה זהובים.

המשכנו כמנהגנו לרשום את כל רוחינו. לפני כמה ימים, בהתקרב ראש השנה, הוצאנו את רשימותינו וסיכמנו את כל ההכנסות. התברר כי יעקב הרויח במהלך השנה, מאה שמונים ותשעה זהובים - אחד עשר זהובים פחות מבחלומי. ואילו אני הרוחתי מאה ששים ואחד זהובים, אחד עשר זהובים יותר מבחלומי.

באנו לפני רבינו וספרנו לו כמה הרוחנו. הוא לא חשב רבות וקבע מיד "ובכן, מסתבר כי בויכוח ההוא על העסקה, חברך הוא שצדק והיה עליכם לחלוק ברווחים שווה בשווה".

"מדוע אפוא הפער הוא של אחד עשר זהובים בשעה שהויכוח בינינו היה על עשרה זהובים בלבד? ניסיתי לעמוד על שלי. תשובת רבינו היתה מוכנה בפיו. "זהוב אחד הוצאתי בשכר הסופר שכתב את כתב התביעה והשליח שקבע לכם זמן לדין", אמר.

ואולם אני לא עמדתי בפתוי, ולא הצלחתי להשלים עם הפסד פתאומי של אחד עשר זהובים, סכום גדול ונכבד. "איני משגיח בדברי חלומות", הפטרתי, וכדי להשקיט את מצפוני הוספתי "על פי דין התורה שפסק רבינו כפי שפסק ואני זכיתי בצדק וביושר בשני שלישים מהרווחים".

פנינו אל חנויותינו כדי להשלים כמה התחייבויות לחג. פתאום הבחנתי כי חנותו של יעקב הומה קונים ואילו לחנותי לא נכנס איש.

עד הצהרים הרויח יעקב אחד עשר זהובים. סגר את החנות והלך לביתו. סר וזועף פניתי גם אני לביתי. בעוברי בשוק פגעתי בדוכנו של מוכר זכוכית נכרי והפלתי את סחורתו ארצה.

כתוב בספר "ווי העמודים" (פ"י בסופר) כל איש מישראל ששומע ברכה מישראל מחויב לענות אמן, אפילו שומע מאשה או מקטן, ואם שומע ואינו עונה חייבמיתה, וסימן "אמן" נטריקון אני מוסר נפשי, שכל אחד מישראל מחויב למסור נפשו על עניית אמן. וכל איש מישראל מחויב לומר הברכות בקול רם כדי שישמעו בני הבית או שאר העומדים אצלו ויוכלו לענות אמן, שמילת אמן עדות היא על הברכה שהיא אמת, ואם יאמר בלחש הוא כמו שמעלים להעיד על הדבר.

ולאהבת אחי ורעי בני ישראל אספר לפניכם מעשה רב ונורא שהיה בזמן הגאון רבי מרדכי יפה בעל ה"לבושים" כמו שסיפר לי חמי זקני מהר"ר אברהם וורטר ז"ל שאשתו היתה נכדת נכדו של הגאון מהר"ר מרדכי יפה זלה"ה.

וכך המעשה: הגאון ר' מרדכי יפה נסע למדינת אטליא לויניציא, כדי ללמוד חכמת עיבור החודש אצל החכם אבוהב הספרדי, ולמד אצלו בערך ארבעה חודשים. ויהי מקץ ימים ויקר מקרה, תינוק אחד, בנו של החכם אבוהב, בן ה' שנים, בירך על פרי ברכת בורא פרי העץ בקול רם, וכל בני הבית ענו אמן, פרט לר' מרדכי יפה שלא ענה אמן, שלא במתכוון. החכם אבוהב כעס עליו מאד, גער בו בנייפה גדולה ונידה אותו, הגאון ר' מרדכי יפה המתין לו יום כפי הדין של נידוי מרב לתלמיד, אח"כ בא אליו ופייסו, וישאלהו מה פשעו ומה חטאתו ומה חרי האף הגדול הזה? השיב לו החכם: ידוע תדע, שאהבה גדולה אהבתך, אהבה שאינה תלויה בדבר, אבל תדע, שהיית חייב מיתה לשמים בשעה שלא ענית אמן על ברכתו של הילד, והנידוי היה לך לכפרה על הפגם הגדול שנגרם, ומחילת העוון יהיה לך בתנאי שבכל מקום ובכל קהילה שתדרוך כף רגלך תפרסם את גודל החטא והפגם של מי שאינו עונה אמן, וגם תפרסם את המעשה הנורא שאספר לך:

במדינת ספרד היו קהילות קדושות לפני גזירת תנ"ו, והיתה שם עיר גדולה לאלקים, עיר ואם בישראל. ובאותה עיר היה מלך שרצה לגרש את היהודים מעירו כמה פעמים, ובכל פעם האב בית דין שהיה חסיד ועניו גדול שנשא חן בעיני המלך, היה מבטל הגזירה.

ויהי היום, כעס המלך על היהודים וצויה לגרשם מארצו. חשובי הקהילה באו לבית הרב ובקשוהו שילך איתם אל המלך לבקש ממנו שיבטל את הגזירה. הרב רצה להתפלל תפילת מנחה לפני לכתם למלך, שהרי ראשית חכמה יראת ה'. אולם שליחי הקהילה הפצירו בו ואמרו: זוהי מצוה רבה של הצלת כלל ישראל, ועתה עת רצון לפני המלך. הרב נאות להם והלך עמהם. ויהי כראות המלך את הרב נשא חן בעיניו, וירץ לקראתו וחבקוהו וינשקהו.

הרב החל לדבר עם המלך בענינים שונים, בתוך דבריו בא כומר ממדינות המלך, ויפול לפני המלך ובירך אותו ברכה ארוכה וחשובה בלשון שהרב לא הבין. כראות הרב שהכומר מאריך בברכתו ובינתים עובר זמן תפילת מנחה, הלך לפינה והתפלל. בסברו שיסיים תפילתו קודם שיסיים הכומר ברכתו, אולם באמצע תפילתו קם הכומר מעל הארץ וצויה לכל העומדים שיענו אמן על ברכתו כדי שתתקיים הברכה, וענו כולם אמן לבד מהרב שלא רצה להפסיק בתפילתו, לאחר מכן שאל הכומר אם כולם ענו אמן והשיבו כן. חזר ושאל האם גם הרב ענה אמן על ברכתו ואמרו לא. ויהי כשמוע הכומר כן, תלש שערות ראשו וצעק צעקה גדולה ומרה, ואמר בגללו לא תתקיים הברכה למלך. כשמוע המלך את דברי הכומר ויקצוף מאד על החסיד וחמתו בערה בו. ויהפוך להיות אכזרי כלפי הרב וצויה את עבדיו להורגו ולנתחו לנתחים... ויעשו כן עבדיו, המיתוהו ביסורים קשים וינתחוהו וישימו את הנתחים בתוך שק וישאום לביתו, ואחר כך גירש המלך את כל היהודים מארצו.

חבירו של הרב היה בצער גדול ולא ידע את נפשו, כל ימיו רצה לדעת על מה היה חרי האף הגדול הזה, ומדוע נהרג בשעה שהיה שליח מצוה להציל את כלל ישראל מגזירה רעה. והיה מתענה, בוכה ומתפלל שיודיעו לו מן השמים על איזה חטא נהרג החסיד במיתה משונה כזו. ויתבודד בחדר מיוחד ומצטער על הריגת חבירו החסיד. עד שפעם בא אליו החסיד הקדוש כשהוא מתבודד בחדרו, ויחרד חרדה גדולה לקראתו, ויאמר לו, אל תירא, דע לך, מימי לא עשיתי שום עבירה, אלא הקב"ה מדקדק עם חסידיו כחוט השערה, פעם אחת בירך בני הקטן ברכה על הפת, ולא עניתי אמן אחריו. האריך הקב"ה אפו עד המעשה הזה, כשעמדתי לפני מלך בשר ודם ולא עניתי על ברכתו, וחרה למלך מאד באותה שעה נתעוררה עלי מידת הדין על שלא עניתי אמן על הברכה למלך מלכי המלכים, ודנו אותי על כך. לכן אתה חברי תספר את המעשה הזה לבנך ולבן בנך ולכל באי עולם ותזהירם על ענית "אמן", ופרח לו. אמר לו החכם אבוהב לרבי מרדכי יפה שיפרסם מעשה זה, ויקראו אותו פעם בחודש להודיע לכל מהו העונש למי שאינו עונה אמן על ברכת תינוק, וכל שכן בביהכ"נ כששליח הציבור מתפלל תפילת שמונה עשרה ואומר קדיש.

(אוצרות התורה)

ואי בספר אור לשמים שהיצר הרע רוצה להראות לנו שאות ה' הוא ח', כאילו אין מקום לחזור פנימה. וזהו החילוק בין חמץ למצה, היצר טוב מראה ה' ויצר הרע מראה ח'.

והעולם אומרים במחזור 'ותשובה ותפילה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה', וכתבו במחזור בטעות 'צום קול ממון', ושכחו לכתוב תורה. הרי בבעלזא אמרו שהתשובה הכי גדולה הוא אביי ורבי, ובעל המחזור מזכיר רק צום קול ממון, וזהו טעות שיש במחזוריים. וגדולי ישראל שכתבו את המחזור אומרים שמקור הדברים, כי צום קול ממון שוה בגימטריא, ושלתם ביחד בגימ' זא"ת. כמ"ש בספר חוות יאיר.

אך בסידור האריז"ל לאחר תפילת שחרית כתוב בפירושו 'בעל תשובה שהיה רגיל לקרוא דף אחד יקרא שנים וריבוי התורה הוא עיקר התשובה' הרי מפורש יוצא מפי האריז"ל שעיקר התשובה הוא לימוד התורה.

זה שצווק משה רבינו 'הלה' תגמלו זאת', מה אתם רוצים להביא להקב"ה בתשובתכם? זאת בגימ' צום קול ממון, ב"ה שיש לכם באמת רשות מהמג"א למעט בעסק התורה ולומר תהלים ולעסוק בתשובה, וכמ"ש הגרי"ז מבריסק שאמר כל התהלים בעשרת ימי תשובה, והנה עכשיו היה לנו מ' ימים שעסקנו בזא"ת, צום קול ממון, עכשיו צווק משה רבינו 'הלה', הרי עיקר התשובה הוא ריבוי התורה, תחזור בפרשת האזינו לאביי ורבי, עמא דקבילו אורייתא ולא חכימו, נכון שיש לך עם נבל, יש לך מה לתקן, אך תחזור לעסוק התורה שזהו עיקר התשובה.

(הגרמ"י רייזמן - י"ב תשרי ע"ו)

מאוצרות המגידים

כי שם ה' אקרא הבו גדל לאלקינו" (לב, ג)

פירש רש"י כשאקרא ואזכיר שם ה' אתם הבו גדל לאלוקינו וברכו שמו.

רבותינו ז"ל הפליגו מאד בשבח ענית "אמן". כתוב בגמרא (שבת קיט) אמר ריש לקיש כל העונה אמן בכל כוחו פותחין לו שערי גן עדן שנאמר "פתחו שערים ויבוא גוי צדיק שומר אמונים" אל תקרי שומר אמונים אלא שאומרים אמן.

ופירש המהרש"א: כי הגן עדן יש לו הרבה שערים מחיצה לפנים ממחיצה כמו שאמרו כל צדיק וצדיק נכוח מחופתו של חבירו, וכן אמרו כל צדיק וצדיק יש לו מדור לפי כבודו ואמר שזה העונה אמן בכל כוחו פותחין לו כל השערים מחדרי גן עדן. עכ"ד.

הרי לנו כמה מעולה היא עניית "אמן" ככוונה שהרי בשביל דבר קטן כזה פותחים לפניו כל חדרי גן עדן, יותר מצדיקים וחסידים אשר עמלו וטרחו בעבודת ה' בכל ימיהם.

עוד אמרו במדרש (ד"ר פז) כך שנו חכמים העובר לפני התיבה לא יענה אמן אחר הכהנים מפני הטירוף, ולימדונו רבותינו ואם היה יכול לענות שלא תטרף דעתו, יענה, למה? מפני שאין גדול לפני הקב"ה יותר מאמן שישאל עונין ע"כ. הרי שאין דבר חשוב לפני ה' כעניית אמנים.

הגה"צ רבי משה אהרן שטרן זצ"ל משגיח דשיבת קמניץ אמר פעם חזיון בענין ענית אמן ככוונה וכה היו דבריו:

בחוץ לארץ נהוג שהמזומן לחתונה צריך לאשר שהוא משתתף בשמחה, ושולחים לו כרטיס כניסה. פעם, סיפר הרב שטרן, שכחתי לשלוח הסכמתי להשתתף בחתונה, אך חשבתי, ודאי גם ללא כרטיס אכנס. אמנם לא כך היה, בהגיעי לאולם לא נתן לי השומר להכנס ללא כרטיס... הסברתי לו שאני ידיד נאמן לבעל השמחה, ואכנס לכמה דקות, אך לא עזר לי... וחזרתי כלעומת שבאתי.

כך, אדם המגיע לאחר מאה ועשרים לכי"ד של מעלה, נידון לגיהנם, וסובל שם קשות בשבעה מדורים, וב"ה לאחר י"ב חודש יוצא משם והולך בשמחה למקומו בגן עדן, ובפתח גן עדן עומד מלאך ומבקש 'כרטיס כניסה', מתפלל האדם: האם גם כאן קיים מושג של כרטיס כניסה? היכן המקום והארמון שבניתי לעצמי מהמצוות? עונה לו המלאך מקומך שמור בפנים... אך אין כניסה ללא כרטיס... מהו הכרטיס? נאמר בפסוק "פתחו שערים ויבוא גוי צדיק שומר אמונים" אל תקרא אמונים אלא "אמנים" מי שעונה אמן ככוונה, פותחים לו שערי גן עדן, וללא זה השערים נעולים ואין כניסה... נורא למתבונן.

בדרך הדרוש

ולכן עתה שנכנס יהושע תחת משה להיות מנהיג

הוא והושע בן נון.

מדקדקים למה קרא אותו ה' יהושע ולא הושע. נ"ל ישראל תו לא היה צריך לסעד,

כי שם זה נתן לו לרמוז ה' יושיעך מעצת מרגלים [במדבר יג, טו], והיינו שצריך סעד לתומכו,

אבל אמרו חז"ל [אבות ה, יח] כל המזכה את הרבים

אין חטא בא על ידו,

ת.ד 102 בני ברק
פקס: 03-5055919
9139191@gmail.com

זכר מואמינים

גליון שבו עי מבית 'בני אמונים'

חג הסוכות תשפ"ג שנה ט | גליון מס' 453

פניני אמונים

פניני תפלה בפרשה

פרתחו שערים

דבר מוסד ונשיא 'בני אמונים'

בל תהי מצות אמן קלה בעיניך

הישיבה בצל הספה מכנה בזהר הקדוש (אמר קג א) ישיבה בצל האמונה [צלא דמהימנותא], ולא בכדי יציאת האדם ממשפנו הקבוע לדירת עראי מהנה הצהרה, פי אין הוא נשען על רכושו ונכסיו, אלא שם הוא את מבטחו אך ורק על השגחת הבורא.

לאור זאת מובן מאליה הקשר העמוק בין מצות סכה למצות ענית אמן - יסוד האמונה, דבר הבא לידי בטיח בכף שספה היא בגימטריה אמן.

רבי יעקב יקב עטלינגר בעל ה'ערוף לנר', פותח את ספרו 'בפני יעקב' (על הלכות סכה ולולב) במילים הבאות: "ישמחו הישרים ויגילו האשורים, אף דלי נחלת ישראל, בחג הקדוש הזה הנקרא 'יום שמחתנו' ושמחתו מכפלת, ויזהרו מאד לקיים מצות סכה שמספר [גימטריה] שמה צ"א, כמספר שני שמות הקדושים שכוללם אמן, וקדשתה מכפלת והמקימה בהלכתה יכפלו שכרו מן השמים".

פיון שהעבדה ש'ספה' היא בגימטריה 'אמן' מובאת בספרים רבים, ננסה במאמר זה להעמיק בקשר ובשייכות שיש בין מצות ענית אמן למצות הישיבה בספה, ואף נסיק מה עלינו ללמד מקף על מצות ענית אמן.

בראש ובראשונה, כפי שהישיבה בספה 'בצלא דמהימנותא' מחזקת את האמונה בלבנו, כך ענית אמן נועדה להגביר ולחזק את האמונה בלבנו, וכפי שהאריה רבנו בתיי בפרושו לתורה (שמות יד לא), ומלבד זאת: הספה מרפאת מדפנות וסכה; ה'סכה' שהיא בגימטריה מאה, רומז למאה ברכות שאנו מקיבים לברך מדי יום, וה'ספה' שהיא בגימטריה 'אמן' רומזת לאמן. כפי שה'סכה' נשען על הספה, כך האמן מחזיקה ומעמידה את הברכה, ובלעדיה אין הברכה משלמת.

את נסח ה'רשות' החגיגי, שבאמצעותו אנו קוראים לחתן בראשית לעלות לתורה בשמחת תורה, אנו מסמנים במלים: "אמן יענו אחריה הכל מהרה". הרי לפנינו 'קריאה' לצבור בצאת חג הסוכות: הנה במשך החג הדרתם במצות הספה ובכך החדרתם בלבכם את האמונה בה, הקפידו אם כן להמשיך ולבסס את האמונה על ידי המצוה היום יומית שנועדה לכך - מצות ענית אמן.

על משקל לשון הפיוט הקורא: "בל תהי מצות סכה בעיניך קלה - פי כל מצות-דת נחוקותיה שקולה", אסיים אף אני מאמר זה בקריאה: "בל תהי מצות ענית אמן בעיניך קלה!" נפנים ונזכר פי סודותיה של אמן עמקים עד אין חקר, ומתוה כך נקפיד לענות אמן על כל ברכה.

אם נהיה בבחינת 'צדיק שמר אמינים', בודאי יפתח ה' שערים לתפלתנו, וכבקשתינו בנסח ההושענות: "תענה אמונים שופכים לך לב פמים", יזננו הקדוש ברוך הוא בחיים טובים ומאשרים. אמן ואמן.

בקריאת 'אמן יענו אחריה הכל מהרה',

ובברכת חג שמח,

278 213 מחולקת"ן.

להתפלל שיוזכה לקבל את הארות החג

שח רבי אברהם חיים ברים:

מטבע הדברים, בערב חג הסוכות האדם טרוד מאד במצוות החג. טרדה זו מונעת ממנו להכין את נפשו לקיים מצות החג כראוי, כשאיפתו. אולם עליו לדעת כי אף אם אין לו פנאי להכין עצמו, אין הוא נפטור מלהתפלל על כך; עליו להתפלל בלשון פשוטה ובמלים אישיות כבן המבקש מאביו, שיזכה לקבל את החג כראוי, ויהיה לבו מוכן וער לקבל את הארות החג.

לתפלה הנאמרת במלים פשוטות יש כח מיוחד. והיה רבי חיים מעיד על רבו, רבי יחזקאל אברמסקי, שהיה מבקש ומתפלל על כל בקשה ומשאלה במלותיו שלו, כבן המפרט לאביו. הנהגתו זו היתה כה מרגשת ומוחשית בקרב סובביו, עד כשהיו שומעים מפיו את המלים: 'אמרת' לו' או 'בקשתי ממנו', ברור היה להם שכונתו לקדוש ברוך הוא ('מרה חיים' מועדים סכות עמ' קנג).

ארבעת המינים - תפלה על הגשמים

בחג הסוכות העולם נדון על המים, ובו נקצבים גשמי השנה הבאה (רה טז א). ארבעת המינים שאותם אנו נוטלים בחג באים כראוי על בקשת המים, ובנטילתם הרינו כמתפללים לפני ה', שכפי שהם אינם יכולים לצמוח בלא מים, כך אין העולם יכל להתקיים ללא מים (תענית ב ב).

על מרן ה'בית יוסף' מספר (מגיד משרים אמר): פעם בחג הסוכות הקיף את ציינו של רבי אלעזר בן רבי שמעון בעודו אוהז ארבעת המינים בידיו, ולפתע התקדדו השמים בעבים וגשם החל לרדת. בראותו כך נקפו לבו, שהרי חכמים (סכה כח ב) המישילו את הגשמים היורדים בחג הסוכות 'לעבד שבא למזג כוס לרבו ושפך לו רבו קיתון [כד] על פניו'. אולם המגיד, שרגיל היה להתגלות אליו משמים, הניח דעתו כשגלה לו שהגשמים באו

כתוצאה מהקפתו את הציון הקדוש של רבי אלעזר כשארבעת המינים הבאים לראות על המים בידיו, ושאלו היה מקיף פעם נוספת היו יורדים גשמים כבימי חוני המעגל (ראו תענית כג א).

ארבעת המינים מסייעים לכוננת התפלה

שנינו בברייתא (סכה מא ב): "כף היה מנהג של אנשי ירושלים, אדם יוצא מביתו [בחג הסוכות] ולולבו בידו, הולך לבית הפנסת ולולבו בידו, קורא קריאת שמע ומתפלל ולולבו בידו". רבי שמעון דייטש, תלמיד ה'חתם סופר', מעיד על רבו שנהג כאנשי ירושלים והיה אוהז את ארבעת המינים בידו עד לגמר התפלה, והיה מעיד שחבוב מצוה גורם פגנת התפלה כל כך, שהיה מתפלל ביום טוב של סכות על ידי אחיזת לולב, בכונה שלמה יותר מיום הכפורים" (אמרי שפר' ברכות ז ב).

הספה קולטת את הראויים לה

בפיוט ליום שני של סכות אומרים: "ואנכי [הקדוש ברוך הוא] היודע ועד, כי עמי קימו מצוותיה... ויש להבין: הלא מצות סכה מתקיימת על ידינו בפרסום ובריש גיל, ומדוע זקוקים אנו שיעיד הקדוש ברוך הוא שנקמנו?"

פרש השם משמואל: אף שלענינו נראה שכל ישראל מקימים את מצות סכה בשוה, האמת היא שהספה אינה קולטת את כלם בשוה. שכן כעין מאמר חכמים (סנהדרין קח ב) על 'תבת נח', שהתבה היתה דוחה בעלי חיים שנגערה בהם עברה מלהפנס אליה, כך גם קדשת הסכה דוחה את מי שאינו ראוי להפנס לתוכה. ואולם, בשונה מתבת נח שבה היה נראה הדבר בחוש, בספה הוא אינו נגלה לעיני כל; הכל נכנסים לספה, אך ככל שהאדם ראוי יותר לספה, נקלט הוא בתוכה וחש קורת רוח רבה יותר בישיבתו בה. מי שלדאבון לב אינו חש כלל קורת רוח מישיבתו בספה, את הוא שקדשת הסכה לא אפשרה לו להקלט בה (שם משמואל' סכות תרע"ג).

האחים שנפגשו בפרדס האתרוגים

ספה מהדרת, ברשותי מזון כשר למהדרין ובשפע, וגם ארבעת המינים הבאתי לכאן, הרגיע את בן שיחו.

איצ'ה מהר לשלח את המברק לאשתו, כשהוא מוסיף על הגסח שתכנן לשלח, כי אל לה לדאג ובחסדי שמים יזכה לחגג את החג בפאר ובהדר.

יצאו השנים מסניף הדאר הישר אל רכב מהדר שהמתין לג'קי בפתח, ואחר נסיעה קצרה הגיעו לבית מפאר ששכנו, למרבה הפליאה, סמוך ונראה לפרדס האתרוגים שבו עבד איצ'ה. מסתבר שג'קי רכש לאחרונה את פרדס האתרוגים, והוא למעשה היה המעסיק שתחתיו עבד איצ'ה.

את ליל החג הוא עשה בביתו של ידידו הקדוש. מאום לא חסר לו מלבד בני משפחתו שאליהם התגעגע. סעדת הלילה היתה רוויה בדברי תורה, שירים ופזמונים, ולאחר ברפת המזון הלכו השנים לישון בספה. השכם בבקר קמו והתכוננו למצוה.

אמש, כששוחחו על כך, הציע בעל הבית ברחב לבו כי את ארבעת המינים יטלו בשתפות: האתרוג יהיה אתרוגו המהדר של איצ'ה, זה שבחר מני אלפי אתרוגים שעברו תחת ידיו, ואלו שלשת המינים האחרים יבואו משל בעל הבית.

עתה, בעודו מתבונן בבעל הבית המוציא את המינים מנרתיקים, נתקלו עיניו של איצ'ה בפרט מוזר, וגופו החל לרעד. בעל הבית הביט בעיניו קמות באורחו המחליף צבעים ורועד, ולא הבין מדוע.

לפתע החלו שפתיו של איצ'ה לשורר כמאליהן את דברי המשנה (סכה ג ח): "אמר רבי מאיר: מעשה באנשי ירושלים שהיו אוגדין את לולביהן בגימוניות של זֶהב, ולמרבה ההפתעה מצא ג'קי את עצמו מצטרף לנגון.

הביטו השנים זה בזה בעינים דומעות, מעפלים אט אט את משמעות הדבר; איצ'ה נזכר באביו הקדוש שהיה אוגד את הלולב, ההדסים והערבות בחוט של זֶהב, תוך שהוא מזמזם לעצמו את הנגון האמור, וגם במחו של ג'קי עלה זכרון דומה...

עיניו של ג'קי נעצמו ונפקחו מיד לשמע קול חבטה; אתרוגו של איצ'ה נשמט מידי וצנח אל הארץ, כשאיצ'ה מתמוטט אחריו.

ג'קי גחן לעברו בבהלה, ולפתע גם הוא הבין... "איצ'לה! אחי! אני לא מאמין! זה לא יכול להיות!" זעק.

"כן, יענקל'ה, זה אני!", החרה פגגדו איצ'ה בקול רועד.

אגדת הזֶהב, חליה בשרשרת הדורות, שבה ואחדה בין לבבות הומי געגועים ותפלות. ההשגחה המפלאה השיבה אח לאחיו ובנים לאביהם. איצ'ה ויענקל שבו ונפגשו, ויותר לא נפרדו לצנח.

עלון ממשנתה של תורה סכות תשע"ו

לא שמע איצ'ה דבר על גורל אחיו. בלבו היה בטחון בלתי מסבך שיענקל נותר בחיים, והוא לא חדל מלהתגעגע אליו. געגועיו מצאו פרקן בשעת התפלה; למרות השנים שחלפו איצ'ה לא התיאש. בכל תפלה היה מזכיר את אחיו ומבקש מה' שישבו ויאחד ביניהם.

היה זה באחת השנים בערב חג הסוכות. איצ'ה עמד בתור לקפת הכרטיסים בתחנת הרקבת באיטליה כשלבו הומה מהתרגשות לקראת שובו לביתו לאחר כמה חדשי העדרות. ידו האחת אחזה בזוידתו, ובשניה אחז בקפסה שבה שכן לבטח האתרוג המהדר שבחר לעצמו. את המעטפה העבה שבה פרי עמלו טמן אמש עמק בכיס חליפתו.

בהגיע תורו בקש מהפקיד פרטיס נסיעה לשוויץ, תוך שהוא דוחק ידו בספונטניות לעמק כיס חליפתו כדי להוציא מהמעטפה כסף בעבור הנסיעה, אלא שלחדרתו נדהם לגלות שהמעטפה איננה. הוא נסה בכיס השני, אולם גם הוא היה ריק. הדם אזל מפניו. פרנסת ביתו לשנה הקרובה, שעליה יגע והזיע במשך כמה חדשים, נעלמה ואיננה. הפקיד המתין בקצור רוח, ומשראה שהאיש שמולו מתמהמה בקש ממנו באדיבות לפנות את מקומו ופנה אל הבא בתור.

ערב חג הסוכות. איצ'ה נותר לבדו חסר כל בעיר זרה ומגפרת, כשאין לו אף את מעט הכסף הנדרש כדי לשוב את ביתו. סביבו היו רק גויים אטומי מבט. הוא חשב על משפחתו שתאלץ לחגג את החג בלעדיו ועליו, שנותר לבדו ללא סכה וללא מזון כשר; "אבא יקר", פרצה הזעקה מפיו לאביו שבשמים, "איך אוכל להעביר חג קדוש כל כך לבדי בין גויים, איך אוכל ללא סכה, ללא אכל כשר, ללא ארבעה מינים, איזה חג יהיה לי?!"

לאחר שאיצ'ה פרק את צערו וחרדתו בתפלתו, הוא חש שמעט הוקל לו. סמוך ובטוח היה כי כפי שעד כה הקדוש ברוך הוא לא נטשו, אף עתה לא יעזבנו. בצעדים מאוששים צעד לסניף הדאר הקרוב כדי לשלח מברק לבני ביתו שלא ידאגו לו. הוא עמד בתור, ולפתע חש ביד הטופחת על שכמו.

איצ'ה הביט לאחור וגלה להפתעתו יהודי שחיוף גדול על פניו וכפה שחורה מעטרת את ראשו. כמצפה משני יהודים בודדים שנפגשו על אדמה זרה, הסיחו הם זה לזה את אשר על לבם. איצ'ה ספר לאיש שהזדהה בשם ג'קי על צרתו, וג'קי שתפו בעבדה שמסבה שאינה תלויה בו נתקע במקום זה שאליו הגיע לצרף עסקיו ונאלץ לעשות כאן את החג, הרחק מגני ביתו שבאמריקה הרחוקה.

"בזכותך לא אהיה בודד", שמח ג'קי והזמין את איצ'ה לחגג עמו את החג. "כבר הקמתי בחצרי

היה זה בשנים שלאחר מלחמת העולם השנייה. אל אדמת שוויץ הגיע ובא איצ'ה, בחור כבן עשרים מנצולי הפחנות, אוד מוצל מאש' שנותר לבד בעולם שלאחר המלחמה. לא היה לו לאיצ'ה בעולמו אלא שברירי זכרונות עבר מתקים ואמונה גדולה ויוקדת שאמה החל להקים את חייו מחדש.

איצ'ה הקים בית בישראל ואף זכה ונולדו לו צאצאים ברוכים. את פרנסתו מצא בעבודה בפרדס אתרוגים גדול שנשע באיטליה. מלאכתו הצריכה אותו לשהות בכל שנה

הדם אזל מפניו. פרנסת ביתו לשנה הקרובה, שעליה יגע והזיע במשך כמה חדשים, נעלמה ואיננה. הפקיד המתין בקצור רוח, ומשראה שהאיש שמולו מתמהמה בקש ממנו באדיבות לפנות את מקומו ופנה אל הבא בתור.

פרדס אתרוגים

במשך כמה חדשים מחוץ לביתו ולעבד עבודה מפרקת, אולם איצ'ה שמח בה, כיון שהיא אפשרה לו לנצל את מרבית חדשי השנה לעמל התורה בצרף, בהשקט ובבטחה.

אף על פי שפרנסתו דחוקה היתה, לא התלונן איצ'ה מעולם. מבחינתו לא חסר לו דבר, ואם בכל זאת נצרף למשהו נוסף, מיד היה פונה לרבונו של עולם, מבקש ממנו כבו לאביו, ונענה.

לכאורה, חייו של איצ'ה התנהלו על מי מנוחות. ילדיו שנשאו את שמות קרוביו שנרצחו בשואה, היו לו לנחמה על עברו שנעלם ונכחד, אולם פצע אחד בנפשו סרב להגליד; לאיצ'ה היה אח תאום ושמו יענקל. בראשית ימי השואה נפרדו דרכיהם, ומאז

התפלה ביום 'הושענא רבה'

ביום הושענא רבה יחתמון

יום הושענא רבה נודע בישראל מדורי דורות כיום גדול ונשגב עד מאד. כך מביא המשה משה (תתקנו) בשם מדרש חכמים: "ולמה נקרא שמו הושענא רבה? אמר הקדוש ברוך הוא לאברהם: אני יחיד ואתה יחיד, אתן לבניך יום המיוחד לכפר בו עוונותם, וזהו ה'הושענא רבה'". עוד הובא שם בשם המדרש: "אמר לו הקדוש ברוך הוא לאברהם: אם אין כפרה לבניך בראש השנה, יהיה ביום הפפורים, ואם לאו יהיה בהושענא רבה... וסוד החתימה שהיא בליל הושענא רבה ולא ביום הפפורים".

המנחת אלעזר פותב ('שער יששכר' מאמר יום ערבה אות ט) כי בהיותו בכרליו ראה כתב יד עתיק של מחזור לראש השנה, שבו מופיע נסח שלפיו אומרים בפיוט 'ונתנה תקוה': "בראש השנה ישפטון וביום כפור יכתבון וביום הושענא רבה יחתמון". נסח זה כבר הזכר בפירוש רבי מנחם רקנאטי לתורה (פרשת שלח).

יום מסירת הפתקים

בזהר הקדוש הזכר יום זה כיום סיום הדין ומסירת הפתקים, וזה לשונו (צו לא ב): "ביום שביעיאה דחג הוא סיומא דינא דעלמא [סיום דין העולם] ופתמון נפקין מבי מלפא [ופתקים יוצאים מבית המלך]".

רבי חיים ויטל מבאר את ענין מסירת הפתקים בהושענא רבה כך ('שער הפגות' ענין סכות דרוש ו): "עקר הדין שגדון העולם בהושענא רבה הוא להמסר הפתקים שנתתמו בנעילת יום הפפורים על אותם שלא חזרו בתשובה כל הימים שבינתיים - שמו יום הפפורים עד הושענא רבה - ונקמרים ביד השלוחים לפעל הדין והמשפט למי שנתחייב. אבל אף על פי שנקמרו הפתקים בידם, לא נתן להם רשות לפעל המשפט והעניש הכתוב באותם הפתקים עד יום שמיני עצרת, כדי לתת עוד זמן אל החוטאים שישונו בתשובה ביום הושענא רבה, ואם ישונו יחזרו לקחת הפתקים מיידם". את דבריו מסים רבי חיים ויטל במלים אלו: "צריך לזהר לכוון האדם דעתו במאד מאד בתפלת יום הושענא רבה ובכל מעשיו ביום ההוא, כיון שעדין יש לו תקנה אז, כי אחר כך אין לו תקנה".

יומם של הדומים לערבה

בפעם שכנו חכמים (מדרש תהלים ז ה) את יומו השביעי של חג הסוכות בשם 'הושענא רבה' באר השפת אמת (סכות תרנ"ז): בגמרא (ספ"ה מב ב) מכנה יום זה כיום שביעי של ערבה, משום שבו נטלת הערבה לבדה. והנה, ידוע כי הערבה שאין בה טעם וריח רומזת

לאותם אנשים שאין בהם לא תורה ולא מעשים טובים (ויק"ר ל יב), ולפי שאין בידם זכות שתסייע לקבלת תפלתם, מתקבלת היא כמתנת חנם. מעתה, כיון שאמרו חכמים (שמו"ר מה ו) שאוצר מתנת חנם הוא האוצר הגדול ביותר, לפיכך כנו את יום הערבה כ'הושענא רבה', כלומר: 'ישועה גדולה'.

על פי יסוד זה מבאר הארץ צבי (מועדים עמ' קמ), שדברי הזהר שפסיוס הדין הוא ב'הושענא רבה' אינם סותרים למבאר בגמרא (ר"ה טז א) שגמר דינו של אדם הוא ביום הפפורים; ביום הפפורים נדון האדם לפי מעשיו. ואולם אף מי שאינו ראוי מצד מעשיו, שכן הוא בבחינת 'ערבה' - ריק ממוצוות וממעשים טובים, שב ונדון בהושענא רבה אם על כל פנים ראוי הוא לחנינה מאוצר מתנת חנם, ונמצא שסוף הדין הוא בהושענא רבה.

טעם נוסף לשם 'הושענא רבה' באר האדמו"ר רבי דוד משה מטשורטקוב [שנפטר בהושענא רבה תרס"ד]: כיון שיום זה הוא יום חתום הדין, וזקוקים אנו בו לרחמים מרבים כדי שייגזר דינו לטובה, מסתייעים מלאכי הרחמים ברבבות 'אמן' יהא שמה רבא... שענינו במהלך השנה, שהרי אמרו חכמים (שבת קיט ב): "כל העונה אמן יהא שמה רבא מברך בכל כחו - קורעין לו גזר דינו". לכן פנוהו בשם 'הושענא רבה', כלומר יום שבו אנו נושעים בזכות 'אמן' יהא שמה רבא... ('ארחות אהרן' הושענא רבה).

גלוי של הדורות המאחרים

אחר שלמדנו על חשיבותו הנשגבה של יום זה כיום חתום הדין, התמיהה עולה כמאליה: מדוע ידעה כה חשובה וגורלית לא הזכרה בשני התלמודים?

באר רבי יעקב קמניצקי: אלו היה הדבר נודע ומפורסם בקרב כל בני הדורות הראשונים, היתה שמחת חג הסוכות מתבטלת מהם, מתוך שהיו שרויים באימת הדין. לכן, בזמננו לא נתגלתה מעלת היום אלא ליחיד סגולה - 'חסידיים ואנשי מעשה, שיש בכחם לשמוח בשמחת החג מבלי להבטל מאימת הדין'. ואולם אחר שראו חכמים שמפאת ירידת הדורות פחתה אימת הדין, והגלוי לא ישיבית את שמחת החג, גלו את הדבר לכל (אמת ליעקב אמר).

עוד באר הגרש"ז אויערבך: בדורות הקודמים, די היה בקריאת דברי המשנה (ר"ה טז א): "ובחג גדונים על המים", כדי לעורר את האדם להתפלל ולבקש פראוי על המים, ומתוך כך הועילה התפלה אף לגמור הדין הפללי שיש ביום זה. ואולם ככל שירדו הדורות, כבר לא היה די בידיעה זו לעורר את האדם לתפלה פראוי, ולכך סבבו מן השמים שיתגלה שביום זה נגמר דינו של האדם ('הליכות שלמה' תשרי - אדר עמ' תל).

אברך יקרו!
בעת שאתה מהדר במצות ישיבה בסכה - בצל האמונה - ראוי שתהדר ביתר שאת במצות עניית אמן, שנועדה לחזק את משכן האמונה בלב האדם, וזכות זו תעמד לנו לזכות ולראות בקרוב בהתגשמות הכתוב (תהלים עז ג): "ויהי בשלם סוכו ומעונתו בציון".

המקפידים על כללי מיזם 'דרך אמונה' במהלך חדש תשרי, זכאים להשתתף בהגרלה על 10 מלגות בסך \$ 500 כל אחת.

מוקד 'דרך אמונה'
03-91-7-91-91

שלוחה 1 - טמיעת כללי המיזם
שלוחה 2 - הרשמה להשתתפות בהגרלה, בין השעות 20:00-22:00
שלוחה 3 - טמיעת שמות הזוכים

"זימלא כבודו את כל הארץ אמן ואמן"

גדולי הדורות עסקו רבות בבאור הקשר בין מצות הישיבה בסכה המכנה בזהר הקדוש (אמר קג ב) בצל האמונה למצות עניית אמן, ואף צינו כי סכה בגימטריה אמן.

מכתב מקורא נאמן

לכבוד הרב מרמורשטיין נשיא בני אמונים,

לעניות דעתי מן הראוי לכנות את הפעילות הנפלאה שלכם ועמך כלם צדיקים, שהרי בזכותכם זוכים רבים כל כך להקפיד על עניית אמן ולהיות "צדיק שמר אמונים".

לפני תקופה נתחלתי בשבת בבית הכנסת בעלון שלכם והתפעלתי מאד מהחמור בעקבות כך החלטתי לגשת לכוהן המהפתללים במנון שלי ולהציע להם לומר 'ברכות השחר' באזני בני הקטן, שראוה את שאל אותי: "אבא אתה לא מתבייש?" עניתי לו: "בדאי שאני מתבייש! אני מתבייש שלא עשיתי את זה עד היום...!"

בנשמת כל חי אנו אומרים: "כי כל פה לה יודה, וכל לשון לה תשבע, וכל עין לה תצפה, וכל ברה לה תכרע, וכל קומוה לפניך תשתחוה, וכל הלכות יראוה, וכל קרב וכליות יזמרו לשמך". ולכאורה התקשיתי: מדוע כופלים לומר "כל פה... כל לשון...". הלא הדבור נוצר מהפה והלשון יחד, ואם כן צריך לומר "וכל פה ולשון?" ובכלל, מה הפרוש "וכל לשון לה תשבע" - על איזו שבועה מדובר?

חשבתי שאפשר לומר כך: הגמרא במסכת שבועות (דף לו ע"א) אומרת: "אמר רבי יוסי ברבי חנינא: אמן - בו שבועה, בו קבלת דברים, בו האמנת דברים". הרי שאמן היא לשון שבועה, ולכן אנו אומרים כי כנגד "כל פה לה יודה" - בברכה, צריך "כל לשון לה תשבע" - בעניית אמן.

בברכה ובהוקרה, מ.ג. מודיעין עלית.

נתן שלח מכתבים לפקס שמספרו 08-9746102 ik לכתבת המייל: 9139191@gmail.com

מצות ספה קלה באמן

חכמים (ע"ז ג א) מכנים את מצות ספה כמצוה קלה משום שאין בה חסרון פיס. ויש להבין: הלא אף שנתנו למימה ללא עלות כספית, הקמטה כרוכה בטרוחה רבה, ומדוע אם כן פנויה מצוה קלה?

פרש רבי צבי הירש הורוויץ, רבה של פרונקפורט:

הגמרא (נזיר סו ב) אומרת ש"גדול העונה אמן יותר מן המברך" וממשילה את אמירת הברכה לחילים פשוטים היוצאים להלחם באויב בתחלת הפולחמה, ואת עניית אמן לחילים גבורים הבאים אחריהם ומנצחים את האויב. המהרש"א (ח"א שם) מבאר שאין זה משל בעלמא, אלא הגמרא באה להמחיש באמצעותו את המתרחש באמירת ברכה ובעניית אמן: מזונותיו של האדם באים לו בקשי רב, וכפי שאמרו חכמים (פסחים ק"ח א): "קשים מזונותיו של אדם פקריעת ים סוף". באמירת הברכה בורא האדם מלאכי רחמים הנלחמים בעבורו כנגד המקטרגים, ואולם בעניית האמן נבראים מלאכים גבורים "לנצח הפולחמה נגד המקטרגים שהם מלאכי משחית". הספה לכך שנוצחון המקטרגים געשה דוקא באמצעות האמן, היא לפי שהגימטריה של אמן היא צ"א, בגימטריה של שמות הוי"ה ואדנות יחד (ראה בעל הטורים דברים כז ו). שם הוי"ה מרמז על מדת הרחמים, הממתקת את מדת הדין שמעוררים המקטרגים, ולכך גדול כחה של עניית אמן מכח הברכה שבה מזכיר שם אדנות בלבד.

לפי זה נוכל להבין מפני מה מכנה הספה 'מצוה קלה', שכן אף ספה היא בגימטריה צ"א, ולפיכך בשונה מיתר המצוות שהמקטרגים מפריעים לקמן, שמה של מצות ספה מבטל את המקטרגים. לפיכך המכון פנויה זו בעת

למקטרגים אין דריסת רגל

מן הפסוק (ויקרא כג לד): "חג הסוכות שבעת ימים לה", דרשו חכמים: "כשם שחל שם שמים על [קרבן] החגיגה, כך חל שם שמים על הספה". ומפרש הש"ס משמואל' שהעבדה ש"שם שמים חל על הספה" מרמזת בשם ספה, שהוא בגימטריה צ"א בגימטריה של שני שמות הקדש, והיא מסוכבת מן השמות הקדושים. על כך שזכינו במצוה גדולה כזו מודים אנו בכל יום בשחרית באמרנו: "מקרבתנו מלכנו לשמך הגדול". ולפיכך אמרו בזהר (אמר ק ב): "כיון דיתבו בסכות הא אשתזיבו מן מקטרגא [כיון שיושבם בסכות הרי נצולים מן המקטרג], שכינן שהספה מסוכבת בשמות הקדושים, אין למקטרגים דריסת רגל בה.

ומוסיף הש"ס משמואל' את ששמע מאביו בעל האבני גזר, שהישן בספה אינו אומר בקריאת שמע שעל המטה אלא פורשת שמע ומדלג על הפסוקים שנאמרים כסגולה להצלה מהמזיקים, כמו בליל פסח שהוא 'ליל שמורים' (ראה שו"ע או"ח תפא ב) (ש"ס משמואל' סכות תרע"ג; תרע"ד).

ראשי תבות - אלול

בתפלת גשם מבקש שליח הצבור: "לברכה ולא לקללה" והצבור עונה אמן אחריו. המגיד מטריסק אמר כי: "לברכה ולא לקללה, אמן", הוא ראשי תבות 'אלול'. וכך גם: "לשבע ולא לרזון, אמן", ו"לחיים ולא למות, אמן" (מגן אברהם' וזאת הברכה).

צדיק באמונתו

אמן וברכות במשנת בעל ההלולא

מתחם קבר הפלא יועץ בסיליסטרה שבבולגריה

הפלא יועץ ב' בתשרי תקפ"ח

רבי אליעזר פאפו נולד לאביו רבי יצחק בסריבו שבבוסניה בשנת תקמ"ז. כבר בצעירותו נודע בשקדנותו העצומה ובהנהגתו בפרישות ובטהרה מפלגת.

בשנת תקע"א בהיותו בן כ"ה שנים החל לכתב את חבורו הראשון 'חדש האביב', שבו העלה את חדושי על כמה ממסכתות הש"ס. בשנת תקע"ד הכתר בעיר סיליסטרה שבבולגריה, תפקיד שבו כהן כארבע עשרה שנים עד לפטירתו.

רבנו נודע בעקר בספר המוסר המפלא שחבר: 'פלא יועץ', אולם מלבדו חבר ספרים נוספים, כמו: 'דון ידיו' ו'אלף המגן' על התורה, 'חסד לאלפים' - פסקי דינים על חלק ארץ חיים מהשלחן ערוך ועוד. בכ' בתשרי תקפ"ח, בעצמו של חל המועד סכות, הסתלק רבנו מן העולם והוא בן מ"ב שנים בלבד ונטמן בבית הקברות היהודי שבסיליסטרה. טרם הסתלקותו אמר כי מן השמים גלו לו כי סכנת מגפה מרחפת על עירו והוא בחר להקריב את עצמו כדי לכפר על חטאיו ועיר.

יגדל החיוב בברכות השחר

בספרו 'חסד לאלפים' (מו א) כותב הפלא יועץ: את כל הברכות צריך האדם לומר מלה במלה ובכונה יתרה, אמן' יגדל החיוב' להקפיד על כך בעת אמירת 'ברכות השחר'. זאת משום שהן הנאמרות ראשונות בתחלת היום, ומי שיאמרן כראוי, מתוך "שמחה גוררת מצוה" (אבות ד ב), ממילא אף את הברכות הנאמרות בהמשך היום יאמר כראוי. ולעמית זאת מי שחלילה יתרושל באמירתו, עשוי להתקיים בו מאמר חכמים (שם): "ועברה גוררת עברה", אף ביחס ליתר ברכות היום...

לרוץ כדי לענות אמן

עוד מעורר רבנו בספרו 'חסד לאלפים' (נו א) על ענין עניית אמן, ואלו דבריו:

"ראוי לכל אדם להשתדל לרוץ ולהמתין על עניית אמונים, ומי יתן והיה שישתדלו על עניית אמונים כמו על רוח איזה פרוטות. על כגון זה נאמר (משלי ב ד-ה): 'אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה; אז תבין יראת ה'".

המברך בקול מוזכה את הרבים

על אמירת ברכות בקול כותב רבנו: המברך בברכותיו בקול כדי לזכות את השומעים בעניית אמן הרי הוא בכלל מזכ"י הרבים, שעליהם אמרו חכמים (אבות ה יח): "כל המזכה את הרבים - אין חטא בא על ידו". ולפי גדל המצוה יגדל שכר המזכה, והלא ידוע שאמרו חכמים (ברכות ג ב): "גדול העונה אמן יותר מן המברך" ('פלא יועץ' גרף מזכה).

איטש לרענהו

לקט אמרות חז"ל
רעיונות, עובדות
והנהגות מגדולי
ישראל,
על מדות טובות
שמביאות לאהבת
הזולת הנלמדות
מפרשת השבוע

מכון אהבת אמת – המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת

ע"ש ר' עבי יהודה דומוביץ ז"ל – רח' אבן עזרא 2 ירושלים 9242402
טל: 02-5671812 פקס: 077-7671812 דוא"ל: paypal: ahavemet@012.net.il

ליקוט ועריכת: יצחק בן אהרן
כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
אסור לתעתיק, לצלם ולהדפיס בלי רשות בכתב

שבת קודש יג תשרי תשפג: הדלקת נרות: ירושלים: 5:41 תל-אביב: 5:56 חיפה: 5:47 מוצאי שבת: ירושלים: 6:52 תל-אביב: 6:54 חיפה: 6:53 ר"ת: 7:33

פרשת האזינו

הכרת הטוב

להכיר טובה למטיבו ולא להיות כפוי טובה!

נלמד מהפסוק: "עם נבל ולא חכם" ... (פרק לב-ו)

ופירושו המפרשים (רש"י, רמב"ן, דעת זקנים ועוד) עם נבל – ששכחו הטובות שעשו להם. והוסיף הרמב"ן: "ולפי דעתי העושה טובות חנינם יקרא נדיב, ומשלם רעה למי שהטיב עמו יקרא נבל... ולכן אמרו על נבל הכרמלי כשמו כן הוא נבל שמו ונבלה עמו, כי דוד עשה עמו טובה גדולה... והוא לא רצה לשלם לו גמול ועט במלאכיו ויבזהו... אם כן, יאמר הכתוב, הזאת תגמלו את השם על הטובות שעושה עמכם, עם נבל שהוא משלם רעה תחת טובה". עכ"ל.

תכונתו של ה"כפוי טובה" מאופיינת ב"כח הנטילה". הוא רגיל ליטול ולקבל כל מה שיכול, מתוך מחשבה שהכל מגיע לו, הכל שלו ובשבילו... על כן, כאשר חברו מטיב עמו, אינו מרגיש כל צורך לגמול לחברו על כך, ומתוך כך מגיע לכפור אף בטובתו של הקב"ה המטיב עמו בכל עת ובכל שעה.

מאיך גיטא, כיצד מגיב אותו אדם "כפוי טובה", כאשר פוקדים אותו צרות רבות ורעות רח"ל, בוודאי אינו מעלה כלל על דעתו שמא בו תלוי האשמה, ואילו הוא בחטאו הביא הרעה על עצמו, אלא כולו מלא בטענות ותרעומות על הקב"ה. וכדברי שלמה ע"ה (משלי יט-ג): "איולת אדם תסלף דרכו ועל השם יזעף לבו".

כי על כן, כל עוד השפיע הקב"ה עליו רוב טובה, קיים בעצמו "וישמן ישרון ויבעט" ותחת להכיר בטובתו של מקום ולעובדו, אמר "כוחי ועוצם ידי עשו לי את החיל הזה". ורק כאשר מייסרים אותו מן השמים, נזכר לפתע כי מאת ה' היתה זאת ועל ה' תלונתו.

וכבר עוררו חז"ל על ענין זה במדרש (ילק"ש בראשית קמט) כאשר ביארו את הפסוק: "מה יתאוונן אדם חי גבר על חטאיו", כלומר: מה יתאוונן אדם על חי העולמים, אלא על מי יתאוונן? "גבר על חטאיו". ועל כך הסמיכו חז"ל את הפסוק האומר: "איולת אדם תסלף דרכו ועל ה' יזעף לבו".

וכך ביאר הגה"צ רבי מאיר חדש זצ"ל באחת משיחותיו: הנה אדם נאנח על צרות שפקדוהו. בוכה במר לבו על כאב ויסורין שיש לו ומתרעם, בלי משים, על הקב"ה, שכן "איולת אדם תסלף דרכו". החטא הוא הכאב ולכן כישלוננו בחטא הוא זה אשר צריך להדאיב את לבו. כדברי הנביא (ירמיה ב-יט) "תיסרך רעתך ומשובותיך תוכיחוך". כל עוד האדם אינו כואב את חטאיו שגרמו לו ליסורים, אלא נאנח על היסורים עצמם, הריהו מתאוונן על הקב"ה וכופר בטובתו. עכ"ל.

לפי"ז נוכל לפרש את הפסוק לעיל (פרק לא-ז, יח) "ומצאוהו רעות רבות וצרות ואמר ביום ההוא הלא על כי אין אלוקי בקרבי מצאוני הרעות האלה ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא על כל הרעה אשר עשה... ולכאורה תמוה: מדוע אם מתעורר אדם מתוך הצרות שפוקדים אותו ומודה ומתוודה שזה משום שהקב"ה עזבו, מגיע לו עונש כה חמור שהקב"ה יסתיר פניו ממנו ביום ההוא? **אלא** התשובה: משום שמתאוונן בזה על הקב"ה: "על ה' יזעף לבו", ומתעלם במכוון מהסיבה האמיתית שהביאה עליו את היסורים שהם "האיולת שסילפה דרכו" – אלו החטאים שגרמו, ועל אלו עליו להתאוונן ולשוב בתשובה.

"מבשרך" לא תתעלם...

סיפר הגה"צ רבי יצחק בלזר זצ"ל: בעיר מגוריו היה יהודי שפרש מכל עניני העוה"ז, לצורך עבודת ה'. הוא התענה והסתגף ואת המינימום שאכל היה בולע מיד כדי שלא להנות מהעוה"ז, הוא ישן מעט ולא במיטה, וכך ציער וסיגף עצמו ולא נחה דעתו עד שביקש בדמעות מרבי יצחק בלזר שיורה לו דרך תשובה על עוונותיו.

פעם ביקש הפרוש מרבי יצחק שיכנס עמו לחדרו של הגה"צ רבי ישראל סלנטר זצ"ל כדי לשמוע ממנו דרך נכונה בעבודת ה'. אמר לו רבי ישראל: "אני חושב שעפי"ז חז"ל החטא הגדול ביותר להיות כפוי טובה! והטובה הגדולה ביותר שנותן הקב"ה לאדם הוא בריאות הגוף, שע"כ ביכולתו לעבוד את ה'. מי שאינו שומר על בריאות גופו חושש אני שהוא בכלל כפוי טובה!"

בטוב ירושלים

"בהכרח שיוזשע בזאת השנה..."

באחת השנים בערב יום הכיפורים כאשר שהה הגה"צ רבי חיים ברים זצ"ל בביהמ"ד בסקוירא הרגיש חולשה נוראה (אחרי שצם עשרה ימים כדרכו בכל עשרת ימי תשובה), ביקש רבי חיים מאדם שהיה חשוך בנים ל"ע שיביא לו מעט מים להחיות נפשו.

רץ האברך כהרף עין והביא לרבי חיים מים כבקשתו. לאחר ששתה והוטב לו קמעה, פנה אל אותו אברך שהטיב עמו ואמר לו בהתרגשות "בזאת השנה הנך נושע!"

שמע זאת בנו של רבי חיים ושאל את אביו לפשר ההבטחה. אמר לו רבי חיים: מכיון שהאברך הזה החיה אותי ממש, הנני אסיר תודה לו וכולי מלא הכרת הטובה אליו, ובהכרח שיושע בזאת השנה... ואכן לתקופת השנה נושע האברך בזרע של קיימא. במשך השנה, עד שנפקד, לא נח רבי חיים ולא שקט, והרבה עבור האברך בתפילות לישועתו.

שנות חיים

עלון השבוע פרשת האזינו הוקדש לעילוי נשמת רבי שמואל זאב הלוי בן ר' שלמה הלוי זולפסון ז"ל

נלב"ע יום ט"ז תשרי ב' דחוד"מ סוכות
ה.נ.צ.ב.ה.

ליטול עצה מזקני הדור – חכמי התורה, קודם כל פעולה חשובה וגורלית!

נלמד מהפסוק: "שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך" (פרק לב-ז)

ודרשו חז"ל על הפסוק: "ואספת את זקני ישראל" (שמות טז-יח) לעולם זקנים מעמידים את ישראל [לתת להם קיום בעצתם הנובנה והישרה] אימתי ישראל עומדים: כשיש להם זקנים. למה כשהיה בית המקדש קיים היו שואלים בזקנים שנאמר "שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך" שכל מי שנוטל עצה מן הזקנים אינו נכשל (מד"ר שמות ג-ח). עוד אמרו חז"ל: נמשלו ישראל לעוף, מה העוף הזה אינו פורח בלא כנפיים, כך ישראל אינם יכולים לעשות דבר חוץ לזקנים (מד"ר ויקרא יא-ח)

ביאר רבינו הגרא"מ שך זצ"ל שדעת תורה של גדולי ישראל - שעל כן עצתם נחשבת כעצת התורה - היא משום שהדעה הזו היא כל כולה תורה בלי שום שיוור של דעה עצמית, או רבב דעות ושיקולים אחרים וממילא היא נכונה ואמתית!

והוסיף הרב שך: "החפץ חיים לא טעה מימיו, אף שלכאורה כל אדם יכול לטעות באשר הוא אדם, גם האדם החכם והאחראי ביותר. מכל מקום החפץ חיים לא טעה! ומדוע? משום שהחפץ חיים לא אמר דבר מדעותיו האישיות, אלא כל דבריו היו מבוססים על תורה בלבד הנובעת מהנהגה של תורה ללא כל תערובת ובתורה ישנה תשובה לכל שאלה. "ליכא מידי דלא רמיזי באורייתא, והתורה אינה טועה לעולם!"

באחד ממאמריו (שהובא בספר קובץ מאמרים ח"א) מסכם הגאון רבי אלחנן וסרמן זצ"ל את התנאים הנצרכים לאדם כדי שיהיה ראוי להשיא עצה נכונה עפ"י התורה ואלו הם:

(ב) שלא יהיה נגוע בדבר זה שהוא דן ומייעץ אודותיו. כי מאחר שיש בלבו נגיעות, אפילו אם יהיה בר-דעת הגדול שבעולם, איננו מסוגל לראות מישרים, זהו חוק הטבע. רצונו של אדם משפיע על שכלו. וככל שיגדלו הרצון, גדלה והולכת גם מדת ההשפעה.

(ג) הוזהרו בתורה שהדין צריך להיות שונא בצע (שמות יח-כא). ולכאורה: מה איכפת לנו אם הדין אוהב בצע? הלא אסור לו לקחת שוחד, ומכיון שאסור, הרי בדין זה שהוא פוסק לנו, בוודאי לא נטל שוחד. אם כן, מה זה משנה לנו היאך מתנהג בחייו האישיים ומה מאיתנו יהלוך אם הוא אוהב או שונא בצע?

אלא הביאור שאם אדם אוהב בצע או שיש לו תאוה אחרת הריהו "נוגע" בכל צעד ושעל בחייו, היינו שיש לו "אינטרס" לכאן או לכאן בכל מעשיו, והוא זה שמוביל אותו. אדם כזה נתקל תמיד ברצונותיו, ומאחר והרצון משפיע על השכל להטותו ולעקמו, נמצא ששכלו של זה כל כך מעוות ומלא עקמומיות, שאפילו בבואו לשפוט בדבר שאין לו בו שום אינטרס אישי, הריהו דן בשכל מגמתי מעוקם.

הרי לנו תנאי נוסף: מלבד שלא יהיו לו נגיעות אישיות ביחס לנושא עצמו שדן בו עכשיו, צריך הדין להיות נקי מנגיעות בכל תחומי חייו.

המציית לעצת הזקנים אינו נכשל...

מעשה בבתו של **רבי אפרים אייזנברג** משמשו של הגאון **רבי יצחק וינוגרד זצ"ל**, שחלתה בנמק ברגלה והרופאים קבעו פה אחד שאם לא יקטעו את רגלה יתפשט הנמק ואין כל סיכוי לחייה. מיהר אל **הגרי"ל דיסקין זצ"ל** ותינה בפניו את צרתו. פסק לו הגרי"ל נמרצות: "אין צורך בנייתוח!"

שב האב אל הרופא עם תשובת הגרי"ל: אך הרופא בשלו: "חבל על כל רגע, בשעה הזו שהלכת וחזרת המשיך הנמק לפשות! אין צורך בחכמת הרפואה כדי לראות שאין כל תקוה זולת כריתה!"

נבהל האב, אך מיד התעשת ואמר: "היא הנותנת! כה פשוט הדבר ומובן, ובכל זאת אמר הרב שלא לכרות!"

עזב הרופא בכעס את המקום אפילו מרשם לתרופה כל שהיא לא השאיר אחריו. והנה הנמק לא נשאר במצבו הקודם ומראהו השתנה לטובה, עד שהאשה הבריאה כליל כדברי הגרי"ל דיסקין.

השרף מבריסק

"התורה מיישרת את השכל..."

נכנס יהודי מתושבי ברנוביץ לביתו של הגאון **רבי אלחנן וסרמן זצ"ל**, כדי לקבל עצה בעניני מסחר ופרנסה. הוא סיפר שמתלבט בעסק פלוני אם לעשותו או לאו ואינו יודע לשית עצה בנפשו. מיד נטל רבי אלחנן את הגמרא ביד, פתח ולמד במשך רגעים אחדים, בעוד האיש השואל יושב לפניו דומם ומצפה לתשובתו ביראת הכבוד. לאחר מכן סגר רבי אלחנן את הגמרא והשיב לאותו יהודי מה שהשיב.

כשיצא הלה, הבחין רבי אלחנן בסימני תמיהה על פניו של תלמיד מבאי ביתו שנכח בשעת מעשה: מה הקשר לשאלה מסחרית ולעיון בגמרא? אמר לו: דברי תורה מיישרים את השכל. זורעים אורה. והנה אחרי שלמדתי מעט, עזרני השי"ת ליעצו עצה ישרה.

אור אלחנן

שומע לעצת חכם...

יהודי משרידי השואה שהגיע לארץ בגפו אחרי המלחמה, בעודו בחר צעיר, היה נהנה מיגיע כפיו וקבע עיתים לתורה. היה לו סכום כסף נכבד שקיבל כפיצויים על מאורעות המלחמה שעברו עליו, והיה הכסף שמור אצלו לצורך סידור כשיגיע עת נישואיו.

יום אחד ניגש אליו ידידו הטוב והציע לו להשקיע את כספו באיזה עסק מסויים שבדעתו להקים. הוא תיאר את הסכויים הנפלאים של העסק ואשר תמורת ההשקעה הכספית שלו מובטחת לו הכנסה גבוהה מאוד.

ההצעה היתה נראית לו כהצעה טובה ונטה לקבל, אלא שהתעוררה אצלו שאלה הלכתית מצד הלכות ריבית. הוא החליט לשאול את הגאון **רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל** מה דעתו ועצתו בנידון.

הקשיב רבי יחזקאל לכל דבריו ואז אמר לו: "שמעני ידידי, משוך מיד את ידך מהעסק הזה ואפילו אל תחלום להשקיע שם פרוטה אחת..." הבין השואל שהעסק מסוכן והשיב לידידו כי שאל דעת תורה והורו לו להמנע מהעסק הזה.

לא עברו אלא מספר שבועות ואז נודע שכל רעיון העסק היה עסקת שוא. כל מי שהשקיע שם איבד את ממונו בענין רע, ויהודי זה ניצל מהפסד על ידי זה ששאל את רבי יחזקאל אברמסקי ושמע לעצתו.

פניני רבינו יחזקאל

חכם הרואה את הנולד...

אחד המלמדים בתלמוד תורה פוטר ממשרתו. הוא תבע סכום כסף מההנהלה מעבר לפיצויים שקיבל. הורה **הגרא"ל שטיינמן זצ"ל** למנהל הת"ת שיתנו לו את הכסף שמבקש למרות שמעיקר הדין לא מגיע לו.

קיבל המנהל את ההוראה והפטיר: "אשיג מיד הלוואה כספית, ואתן למלמד את כל הכסף ושולם על ישראל". עצר אותו הרב שטיינמן: "לא! אל תתן לו את הכסף בבת אחת, אלא תפרוס לו בתשלומים על פני כל השנה!"

לתמיהת המנהל, הסביר: "יתכן שבשנת הלימודים הקרובה הוא עדיין לא ימצא עבודה חדשה ויהיה ממורמר וכעוס, ואם תתן לו כעת הכל, הרי בחודש הבא שישב מובטל וממורמר בביתו עלול להגרר להשמצות וכו', אבל אם בכל ראש חודש יבוא לקבל שכרו מידכם תהא לו הכרת הטובה 12 פעמים, הוא יעריך ישרותכם ויודה לכם ובנתיים גם ימצא פרנסה חדשה..." יש לציין שתאוריה זו (מה שיקרה כשיקבל בתשלומים) אכן התממשה בס"ד במדויק.

חכימא דיהודאי

המשך - עצה מן הזקנים

עליו להיות אדם משוחרר וחופשי לחלוטין מאינטרסים כל שהם. או-אז אפשר שיזכה לשכל הישר.

ד) אף שכבר זכה מי שזוכה לשכל הישר, הרי כדבריו של רבינו בחיי ז"ל בחובת הלבבות (שער עבודת האלוקים פ"ב): לשכל האנושי יש גבול עד פה תבוא ולא תוסיף, וכי עד כמה ביכולתו להרחיק ראות על המתיעץ, אם כן, בהכרח להכיל דעת תורה שהיא אינסופית ומקננת בלבו של כל בן תורה.

והנה אצל האנשים הפשוטים, הרי זו מעורבת בכל מיני השפעות ודעות מן השוק וכיו"ב, ככל שההתערבות מרובה יותר כך פוחת וקטן האחוז של דעת תורה צרופה. לפיכך אדם המסוגל להיות יועץ בר-סמכא, חייב להכיל בקרבו דעת תורה נקיה במאה אחוזים, ללא שמץ של התערבות מדעת אחרת כלשהי.

ה) אפילו אם האדם כבר מכיל את כל תנאי הנפש הנזכרים, עדיין צריך הוא לזכות בכח עילאי מיוחד שיהא גדול מכולם כדברי חז"ל: "אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא" - סיעתא מן שמיא (ראה גמרא סנהדרין קו:). בדרך הטבע אין אפשרות שהאיש יכון מעצמו לדעת תורה האמיתית. שכן האדם הרי אין ביכולתו לדעת דעת עליון! לשם כך זקוקים לסיעתא דשמיא, שהיא סגולה מיוחדת במינה, אשר זוכים לה רק יחידי סגולה. ובתקופתנו נדיר מאוד שימצא אדם כזה בר-סמכא שיש בו כל המעלות שמנינו

עפ"י הכרעת החזון איש...

כשהחלו לשמוע בבית הגרי"ש אלישיב זצ"ל הצעות שידוך לבתו הגדולה, דובר נכבדות על אודות שידוך חשוב מבני ברק אחיו של החזו"א בחור מופלג בתורה ויר"ש בשם **חיים קניבסקי**.

נסע אבי הנערה לב"ב ונפגש עם אבי הבחור הוא **הסטייפלר**. כשדנו הצדדים בפרטים הכספיים נתגלעו חילוקי דעות מהותיים בין הצדדים. כי בעוד שצד החתן ביקש התחייבות כלכלית מסויימת, צד הכלה שהיה חסר כל, טען שאין כל אפשרות לקיים כזו התחייבות. הודה אבי הבת בנימוס למארחיו והתכוון לחזור לירושלים כלעומת שבא.

ואולם כמוצא אחרון עלתה הצעה, להכנס למעונו של החזון איש וכפי שיכריע כן יהיה. שני הצדדים הרצו טענותיהם לפני החזו"א. שמע החזו"א והכריע שאבי הכלה יתחייב את ההתחייבות המדוברת, כשהוא מוסיף: "תתחייב ובעז"ה יהיה לך שלם", קיבל עליו אבי הכלה את הדין וכך יצא השידוך אל הפועל. ואכן ברכת החזו"א נתקיימה במלואה.

הלמות עמלים

זיכוי והטבה לרבים

העוסק בתורה וגמילות חסדים מרבה זכויות לעצמו ולכלל העם!

נלמד מהפסוק: "לו חכמו ישכילו זאת יבינו לאחריהם" (פרק לב-כט)

ואמרו חז"ל (בספרי): "אילו נסתכלו ישראל בדברי תורה שניתנה להם, לא שלטה בהם אומה ולשון. ומה אמרתי להם, קבלו עליכם עול מלכות שמים והכריעו זה את זה ביראת שמים והתנהגו זה את זה בגמילות חסדים. ובירושלמי (פאה פ"א ה"א) דרשו חז"ל בפסוק להלן (לב-מז) "כי לא דבר רק הוא מכס" - זה תלמוד תורה... "ובדבר הזה תאריכו ימים" - זו גמילות חסדים.

אמרו חז"ל (בתנא"ד) וכן בגמרא (סנהדרין צח:): שאלו תלמידיו את רבי אליעזר הגדול: מה יעשה אדם וינצל מחבלו של משיח? אמר להם: יעסוק בתורה ובגמילות חסדים!

ואמר הגרי"ש אלישיב זצ"ל, כי בשני אופנים יכול העוסק בתורה לזכות את הרבים ולהשפיע טובה על העולם. למד זאת מעצם העובדה ששני כלים שהיו במשכן הושוו לתורה והם הארון והמנורה הטהורה. ויש להבין: מה מלמדים אותנו שתי דוגמאות הללו ומדוע נצרכים לשניהן?

אלא נלמד מכאן שכל ת"ח צריך להשפיע על העולם בשני אופנים הללו הדומים לארון ולמנורה. מצד אחד עליו לעסוק בתורה בהצנעת עצמו ולעבוד את בוראו בהצנע לכת כמו הארון שהיה מוצנע בקודש הקודשים, וכמו שאף אחד לא נכנס לקודש הקדשים, כך לא צריך שום אדם לדעת על עולמו הפנימי. ואולם כח זכות התורה שלמד כ"יושב בסתר לחלות בני מלך", חובקת עולם ומלואו ומגינה מהאויבים כפי שהיה עם ארון ברית ה'.

וישנו אופן נוסף שבכוחו להשפיע טובה על העולם. שיהיה בבחינת המנורה הטהורה המפיצה אור על כל סביבותיה. כך צריך הוא להשפיע תורת חסד על כל סביבתו. נמצא שתורה וגמילות חסדים של אותו ת"ח מתמזגים זה בזה ובאים כאחד.

ידועה אמרת חז"ל (אבות פ"ו מ"ב): "רצה הקב"ה לזכות את ישראל, לפיכך הרבה להם תורה ומצוות". ושאלו את הגאון **רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל:** "מה הזכות שיש בזה, הרי זו עול וחובה, וגם עי"ז נכשלים בעבירות הרבה?"

השיב רבי שלמה זלמן בהסבר הבא: ישנן פעולות בסיסיות רבות שכל אדם עושה אותן, כגון: רחיצת ידים בשעת הקימה. לבישת בגדים. נעילת נעליים וקשירתן וכיצא בזה. מעתה, ברצות הקב"ה לזכות את ישראל, נתן להם הוראות מפורטות לכל אותן פעולות שבין כה וכה עושים אותם. והדריכם היאך ליטול ידים. כיצד ללבוש בגדים. איזה נעל לנעול קודם ואיזה לקשור קודם ואם ינהגו כך, יחשבו להם למצוות רבות ונכבדות וממילא יצברו זכויות הרבה.

הוסיף רש"י להטעים בדרך מליצה: "אנו נועלים (נעלים) והם נועלים, אנו נועלים ומקבלים שכר, והם נועלים ואינם מקבלים שכר. אנו קושרים והם קושרים, אנו קושרים ומקבלים שכר (כשמקדימים נעל שמאל לימין), והם קושרים ואינם מקבלים שכר..."

עשו מצוה אחת - הכריעו לכף זכות...

בימים שרעשה הארץ אודות פרשת "ילדי טהרון", ביקש הגרי"ז **סולובייצ'יק זצ"ל** מאחד ממקורביו שעסק במסחר לפרנסתו, לפתוח מוסד עבור אותם נערים שהצליחו להנצל מידי השמד.

ואכן ציינת הלה ופתח מיד מוסד חרדי לקלוט את ילדי טהרון. ואולם לאחר תקופה, שב להגרי"ז והתאונן בפניו כי אינו רואה ברכה במוסד שהקים, משום שרק מתי מעט מהנערים מתעלים שם בתורה ובמצוות ואילו רבים אחרים יוצאים לאחר זמן לחיי החולין ולא נשארים שומרי המצוות, וא"כ למה לו כל הטרחה ומה שוה כל ההשקעה?

הקריא לו הגרי"ז את דברי חז"ל (קדושין מ:): "לעולם יראה אדם את עצמו כאילו חצוי חייב וחצוי זכאי. עשה מצוה אחת אשריו שהכריע עצמו ואת כל העולם לכף זכות..." והוסיף הגרי"ז: "הרי בשעה שהילדים במוסד, הם מתפללים, לובשים ציצית, לומדים תורה ומקיימים מצוות. וא"כ מכריעים בה את כל העולם לכף זכות... וכל זה בזכותכם! הרי וודאי שהמאמץ כדאי..."

עפ"י עובדות לבית בריסק

התחזקות בתורה תביא ישועה שלימה...

סיפר הגאון רבי יהודה צדקה זצ"ל מעשה מתקופת השואה: כאשר עמדו הצוררים הגרמנים ימ"ש לפלוש לארצנו הקדושה, הקהיל המקובל הצדיק **רבי שלמאן מוצפי זצ"ל** רבים מאחינו בית ישראל לתפלה ותחנונים אצל קבר רחל אמנו ע"ה ואצל ישיני חברון האבות הקדושים במערת המכפילה.

לאחר התפללות חזר רבי שלמאן לביתו, ושכב לנוח מעט ונרדם על מטתו. פתאום הראו לו בחלומו פסוק מספר ירמיהו (פרק מז-ג): "לא הפנו אבות אל בני מרפיון ידים", ופיענכו לו בהמשך החלום את הרמז, כי על אף שהשתטחו בתפלה על קברי אבותיהם, לא הפנו האבות אל הבנים. כלומר: לא זכו שתעמוד זכות אבות לבנים להביא עליהם תשועה שלימה, רק הסכנה הנוכחית מהגרמנים חלפה. ומדוע? "מרפיון ידים" - מפני שידיהם רפות מן התורה!

וזאת ליהודה

זמי כעמך ישראל

בין איש לרעהו – סיפורים בני זמננו

מְשָׁפִיל אֶל דָּל?

ויהי היום ואני מוצא את עצמי טרוד בגיוס כספים עבור חתן-יתום. התבקשתי לסייע למצוה רבה זו, ובמוחי העברתי את האנשים שאני מכיר ובדקתי את מי מהם אוכל לרתום למצווה? פניתי למספר מכרים וכולם נענו ביד-רחבה. פניתי גם לאותו קרוב משפחה גביר, והופתעתי מרמת ההתעניינות שלו במקרה.

הוא התחיל לשאול ולחקור אודות המקרה הפרטי-פרטים. מה בדיוק המצב? מה הם מקורות המידע שלי לגבי אותו מקרה? כמה עולה חתונה? ועוד שאלות רבות ומגוונות. אני עונה על כל השאלות בסבלנות יתירה, כי ככל שגביר יותר מעורב רגשית במקרה מסוים כך יש יותר סיכוי שהוא יירתם ויעזור ביד רחבה.

אך ראה זה פלא: "חקירת השב"כ" הסתיימה, ואותו חתן-יתום לא ראה ממנו אפילו דולר בודד - גם לא שקל אחד. וואו!

כעבור תקופה הוזמנתי לשמחה משפחתית של אותו גביר, וכאן הייתה לי התלבטות גדולה: מצד אחד, קרוב משפחה מגיע לשמחה - מי לא נותן מתנה? ומצד שני, מה עם כל "המתנות" שכבר נתתי לו מבלי שתכננתי לתת? איפה החזרים עבור כל ההוצאות הכספיות?

עד היום וויתרתי. מילא. אבל להגיש כעת את הלחי-השנייה? זה לא יותר מידי!

ניגשתי להתייעץ עם גבאי-צדקה גדול שיש לי איתו היכרות. למה החלטתי להתייעץ דווקא איתו? פשוט: הוא מבין "אנשים עם כסף"...

תיארת לי את המקרה והוא ענה: 'תן לו מתנה גדולה!'

נדהמתי מהתשובה וניסיתי להסביר שאולי לא הבין את המצב לאשורו... אבל הוא היה נעול על העצה שלו: 'הבנתי מצוין. תן לו מתנה גדולה!'

עשיתי כעצתו. אתם לא תאמינו מה קרה: לא עבר זמן רב, וקרוב המשפחה שלי הגביר התחיל לתת, לחלק ולפזר מתנות לרובו...

מה היה הפטנט? הגבאי-צדקה הסביר לי: 'רק בדרך כזו מתחכים אנשים לתת - אתה נותן לו ונותן לו ובסוף הוא יתן הרבה...'

חשבתי לעצמי: "אשרי מְשָׁפִיל אֶל דָּל" האיש הזה ידע איך להשכיל ולהיכנס לתוך ראשו של ה"דל", כלומר של "העני בדעת", ולגרום לו בעצמו להתחיל לחלק כסף ל"דל" - לעניים...

הסיפור הבא הוא מה שנקרא "סיפור קטן על אדם גדול". אני לא מתכוון הפעם ל"אדם-גדול" במונח הַרְוֹחַ של המילה כהתייחסות לגדולי-ישראל. כי-אם ליהודי שמתקיימת בו ההגדרה 'מְשָׁפִיל אֶל דָּל'!

היה לי קרוב-משפחה גביר, וקרה פה-ושם שהייתי צריך ממנו עזרה-קטנה. ברוך-השם תמיד הייתי נענה. מאידך, פעמים רבות הוא ביקש ממני עזרה, בדברים שונים, ותמיד נעניתי לו ברצון. מה החידוש שנעניתי לו ברצון? אתם בטח שואלים... אז אסביר את עצמי: העזרה שהייתי מעניק לו, הייתה כרוכה פעמים רבות בהוצאות כספיות - דבר שלא היה קל לי - אבל תמיד התביישתי לבקש ממנו החזר-הוצאות.

"עם קרובי-משפחה לא מתְשַׁבְּגִים" - ניסחתי לעצמי את הכלל, ולא אמרתי מילה. האמת? בכל פעם מחדש, הייתי שוכח מהעניין כעבור זמן והוא לא טרד את מחשבתי - קל וחומר שלא טרד את מנוחתי.

עד ש...

פעם אחת ביקש ממני לסדר לו עניין שהיה כרוך בתשלום משמעותי, היה מדובר ברכישה של מוצר מסוים. כמובן שנעניתי בלי כל שאלות, ורכשתי עבורו את המוצר. הפעם, מאחר שהיה מדובר בסכום משמעותי, היה ברור שאני אמור לקבל החזר-הוצאות. גם לא התביישתי לבקש את החזר משום שגם לפי המושגים שלו לא מדובר ב"פכים קטנים".

אך כאן ציפתה לי הפתעה. שלא לומר הפתעה כואבת. זה התחיל בדחיות סתמיות של 'לך-ושוב'. המשיך ב'לא שילמתי לך כבר?', 'אולי אשתי שילמה לך?' עד שזה הגיע ללא פחות מאשר: 'אולי כן שילמתי ושכחת!'

סדרת ההתחמקויות גרמה לי לחשוב שכנראה מדובר בקמצן. פשוט קשה לו להוציא כסף, וזהו. אז מה אני עושה איתו?

כלום:

אמרתי לעצמי: אני לא אבקש ממנו יותר את הכסף. ירצה יחזיר - לא ירצה לא יחזיר. לא שווה להרוס קשרים משפחתיים בשביל כסף. נקודה.

חלף יום, ועוד יום. עבר זמן עד שהמקרה הלא-נעים פרח לגמרי, בעזרת השם, ממשפחתי.

היית מעורב בסיפור שקשור לבין אדם לחבירו? שמעת ממקור ראשון?
ספר לנו עכשיו! פקס: 077-7671812 דוא"ל: ahavemet@012.net.il

גיליון מס' 489 חג הסוכות
תשפ"ג שנה אחת עשרה

לכל ידידינו היקרים
חג סוכות כשר ושמח
בברכה מרובה
יצחק גולדשטון
ig0533145900@gmail.com

דברי שי"ה

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי זצוק"ל

מקור שי"ח "החלאלאך"

- א. לגבי ברכת לישוב בסוכה בלילה הראשון כתב הפרי מגדים (משב"ז סוס"י תרמ"ג, ובא"א סי' קפ"ח סק"ט וסי' תרל"ט סקט"ו): לילה ראשונה חובה מן התורה וצריך לאכול כזית פת מה' מיני דגן דוקא, כמצה ט"ו ט"ו מגזירה שוה כו', ויראה שצריך לאכול בכדי אכילת פרס כמצה בסוכה דגזירה שוה גמורה היא גם י"ל שלא יעשנה עשירה ממי פירות וכדומה וכו', בליל א' דסוכות אין יוצא ידי חובתו כי אם בפת היוצא במצה לא בעשירה, ומכל מקום מעט מלח לא הוה עשירה ובמצה הטעם שמחמם וצ"ע. עכ"ל. וכן היה מהדר בזה רבינו זצלה"ה, ובחלות שהיה בוצע עליהם בליל א' דסוכות היו נותנים רק מעט שמן ומלח וקצת שמרים.
- ב. הנה רבים מהאחרונים שהביאו את הפמ"ג הבינוהו כפשוטו שאין לטעום עם הכזית של הברכה מאומה מלבד טעם המצוה, אכן שמעתי מרבינו ז"ל שאינו כן ואפשר לקיים גם בכזית זו את המנהג לטבול בדבש בימים הנוראים, ולא חשיב שמבטל טעם המצוה, וכן הביא משמו בס' חג האסיף (עמ' ע"ז) דחומרת הפמ"ג היא רק על עצם אפיית הפת שתהא עשויה ללא תערובת מי פירות, אבל גם הפמ"ג מודה שמוותר לאכול הפת בליפתן, ואולי יש גם הידור מצוה בזה עכת"ד. [רק שצריך להקפיד לאכול תוך כדי אכילת פרס] ובאמת כבר כתב כן הצ"ח (פסחים ק"ח א') דבסוכות יכול לאכול הכזית מתובלת בתבלין ובמיני מתיקה, אבל בפסח את המצה צריך לאכול כמות שהיא שהרי אסור לבטל טעם מצה, והחילוק בזה הוא כמו שהביא בס' תשובות והנהגות (סוף ח"ד, בהנהגות הגר"ח אות ע"ג), בשם הגר"ח סולובציק ז"ל דבסוכות הכזית הוא היכ"ת לקיום הישיבה בסוכה משא"כ בפסח שהמצה היא עצם המצוה (וזה דלא כת' יד אליהו סי' כ"ג).
- ג. וכתב רבינו זלה"ה: ולענ"ד גם בכזית ראשון של סוכה צריך שלכם, וכן מצאתי במנ"ח מצוה שכ"ה אות י"א דהא ילפא ממצה, וא"כ צריך לזהר גם בזה שלא יהא המעש"ר בכזית הזה. (ביאור הלכה פ"ו מתרומות ה"ב ד"ה כהני חזקה) ותחילה הביא שם רבינו ז"ל את חששת מרן החזו"א שחיוב הפרשת מעשר ראשון פוגם בבעלות, וז"ל: בדבר שצריך לכם כגון מצה ומרור ואתרוג, חשש מרן שהמעש"ר לא מקרי שלכם כיון שהוא ממון השבט, ואם יתברר מי הוא לוי יצטרך לתת לו, ולכן צוה לקרות שם מעש"ר באתרוג אחר שאין מברכין עליו, וכן במצה יקראו שם מעש"ר לא בהמצות שאוכלין בליל הסדר שצריך שלכם, עכ"ל. וכיון שקשה למצוא בא"י קמח שלא מעורב בו מעשר ראשון, היתה הרבנית ע"ה טוחנת את המצות שנותרו מפסח ועושה מהם קמח, והיתה מקפידה את הקמח הזה כדי שלא יתליע, ובערב סוכות אפתה מזה חלות קטנות (ס' להדבק ח"ב עמ' 211) והגם שהיה בזה צמצום, ראיתי שחילקה ממנו לעשרות והיתה קוראת להם בחיבה 'החלאלאך', ואמרה לי שהרב אמר שיש בחלה אחת קטנה שיעור כביצה ואפשר לחלקה לב' אנשים. וכן שמעתי מרבינו זצ"ל דבירו' (סוכה פ"ב ה"ז) משמע דסגי בכזית, והמ"ב (סי' תרל"ט סק"ב) מחמיר שאם יש לו יותר נכון שיאכל יותר מכביצה לצאת דעת הסוברים דבעינן שיאכל שיעור המחייב לאכול בסוכה כל שבעה. עוד הורה שאפשר קודם לחלק הלחם משנה לכל המסובים וא"צ להסמיך אכילת הכזית לברכת המוציא. ואמר רבינו שנשים פטורות מעניין זה ככל מ"ע שהז"ג.

בל תאחר

- ד. כתב השער הציון (סי' תרל"ט ס"ק ס"ז) דמה שאמרו שראוי להמתין בלילה הראשון עד חצות כדי שיפסקו הגשמים בשביל לאכול הכזית בסוכה אם הזמין אצלו אורחים עניים והם תאבים לאכול ומצטערים אין לו להמתין וכו', ואפשר עוד דלענין עניים דקיימי אם יעכבם מלאכול איסורא נמי איכא, דהם אינם מחוייבים לצאת כל הדעות ואיכא חשש דבל תאחר, עכת"ד. וכע"ז כתב המ"ב גם בס' רע"א סק"א דהיכא שיש לו אורח עני לא יאחר סעודת שבת בכל גווני דכיון דהם מוטלים עליו לא יוכל לעכבם בשביל שהוא רוצה לקיים מצוה מן המובחר [וכן הביא בס' דבר אברהם ח"ב סי' ב' בהגה"ה וז"ל: והנני להזכיר בזה מה ששמעתי הערה נפלאה בשם הרהגה"צ מוהר"ר ישראל מאיר מראדין שליט"א דהמארח עני לסעודת שבת מיד בבואו מביהכ"נ צריך למהר לסעוד דהא קיימי עניים ולא לתר עבר בבל תאחר], ואמר רבינו זצלה"ה דזה רק לשיטתו דהיכי דקיימי עניים עוברים בבל תאחר בכל רגע [כמבואר כע"ז בש"ה צ"ס' תמ"ד סק"ד], אבל לדברי מרן החזו"א אין עוברים בבל תאחר אלא כשעבר היום. וכ"כ רבינו בד"א (פ"א מביכורים ה"ד ד"ה הי') שמעתי מאמרו"ר זלה"ה בשם החזו"א זצ"ל שלא הסכים לזה ואמר שגם שלא בזמנה אין עובר כל רגע אלא כל יום שכל המצות מצותן כל היום וע"י חזו"א סוף נגעים עכ"ל. ומ"מ אמר רבינו זיע"א שאם רעבים ורוצה לגמלם חסד יאכל מיד.

מדור זה מוקדש לע"נ א"מ הרבנית מ' ברכה רבקה רוזנברג ב"ר שלמה אריה הכ"מ

הצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com
ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"נ, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, וש"ת מרבינו.

✻ היום ✻

ירח האיתנים תשע"ט, סיכום מיוחד במחיצתו של רבינו זצוק"ל

ליל ב' דראש השנה - הגאון... שאל את מרן האם יש דין הקבלת פני רבו ברגל ברה"ה, מרן הבין את כוונתו והשיב בחיך (באידיש): טעית בכתובת...

מוצאי צום גדליה - הגעתי בלילה זה לישון בבית מרן. מרן התישב על המיטה ולפני שקרא קר"ש אמר [בכעין תוכחת מוסר לעצמו] את הפסוק בקהלת [פרק ד' פסוק ה'] "הכסיל חובק את ידיו ואוכל את בשרו", וביאר, כשם שהכסיל שמתעצל ולא טורח במאכלו, אין לו מה לאכול עד שכביכול צריך לאכול ידיו ובשרו, כן הוא הנמשל במי שלא לומד תורה, בהתחלה שוכח קצת, אחר כך שוכח עוד ועוד עד שלא נשאר לו כלום!

שב"ק וילך - שובה - נשאל מרן במהלך הסעודה, לגבי מה שרגיל לומר בשם החזו"א זצ"ל, שאף אם שכח יעלה ויבא בכ"ז עולה למאה ברכות, האם כן הוא גם בשוכח המלך הקדוש, והסתפק בזה מרן.

הוסיפו ושאלו: יש מי שרצה לומר שעשרה שהתפללו במנין ואחד שכח ואמר האל הקדוש במקום המלך הקדוש, לא הוי תפילה בציבור כיון שנמצא שתפללו רק תשעה, האם נכון הדבר. ואמר מרן שפשיטא שאינו נכון, ונחשב לתפילה בציבור [ואין בזה סתירה למה שהשיב לגבי מאה ברכות, ודר"ק].

עשרת ימי תשובה - כשהלך בבית, נאנח מעט בהליכתו. שאלתי: האם משהו כואב לסבא? וענה "כואב לי העבירות".

ליל יום הכיפורים - מרן יצא בס"ד לתפילות בלדרמן. מרן שב לביתו מותש וחלש מהתפילה הארוכה וחשבתי לעצמי שמיד יפנה לנוח, אבל מרן למרות חולשתו הרבה במשך למעלה משעה ישב ואמר את התהילים ורק לאחמ"כ פנה לנוח.

וכן ביום הכיפורים, ג"כ חזר ממוסף חלש מאוד ולא הלך לנוח עד שגמר אמירת התהילים.

מוצאי יום הכפורים תשע"ט - הגעתי לבית מרן, הבית עוד שרה באווירת הקדושה מהיום הקדוש ומרן ישב ולמד. ר'... ביקש ממרן שילך לנוח מעט מכיון שנשאר רק עוד ארבעה דפים לסיום ה"חובות", ואח"כ ישלים. מרן סירב ואמר, "אני כבר גומר", והמשיך ללמוד עד קרוב לשתים עשרה בלילה.

י"ד תשרי - בע"ת שאל, איך להתקרב לקב"ה? השיב לו מרן: ע"י לימוד תורה. וכששאל מה הדרך ליראת שמים? השיב: להתפלל.

הגאון... נכנס ואמר שיש קהילה אצלם של בעלי בתים שקבלו על עצמם לא לדבר בשעת התפילה וקריאת התורה לרפואת שני חולים, וביקש אם מרן יכול לכתוב להם חיזוק. כתב מרן: מצוה גדולה, ויכולה היא שתגן. חיים קניבסקי.

י"ט ראשון סוכות - שאלו בסעודה, מה שהסטיפלר זצ"ל אמר ללמוד מוסר עם הילדים, עד מתי ללמוד איתם? והשיב מרן: עד שלהם יהיה ילדים משלהם...

מוצאי י"ט ראשון - התקיימה שמחת בית השואבה בבית מרן. מרן אמר את שיר המעלות הראשון והאחרון, ובאמצע נגנו וכיבדו את שאר הקהל באמירת המזמורים.

במהלך שמחת בית השואבה ביקשו ברכה לילד כבן שלש, וסירב מרן לברכו כי לא לבש כיפה, ורק אחרי שהלבישו לילד כיפה, התרצה וברך.

ליל י"ז תשרי - שאל אחד שהציעו לו שידוך גיורת, האם זה חסרון? ענה מרן בפליאה: ואהבתם את הגר!

י"ז תשרי - היום היארצייט של הרבנית ע"ה א"ח למרן. מרן אמר את הקדיש שאחר עלינו לשבח.

[סיפר לי אאמו"ר ששאל פעם את מרן הגרא"ל זצוק"ל למה מרן הגר"ח אומר קדיש על הרבנית שלא כדרך העולם שהבעל לא אומר קדיש אלא רק הבנים, ואמר מרן הגרא"ל זצוק"ל שהוא מדין הכרת הטוב, וכשאמר זה למרן, אמר: נכון.]

יום שישי ד' דחוק"מ סוכות - אחד ביקש ברכה לזכור הלימוד. אמר מרן, לזכור הלימוד? ללמוד מאה ואחד פעמים! לילדה שנושר השיער, שאל האבא מה לעשות? ענה מרן, שילמד מסכת נזיר ויסתדר א"ה.

אברך שאל, שעושה בר מצוה היום בלילה לבנו, והכין סעודה גדולה. והעירו לו שאע"פ שסעודת בר מצוה עושים בדרך כלל בלילה, אבל קיי"ל שכבוד יום עדיף משל לילה ואולי עדיף שיעשה בשבת בבוקר, האם נכון כן? ענה מרן, יכול לעשות בלילה.

ביקשו ברכה עבור תומך תורה "שכמה שיתן שיהיה לו פי חמישים", אמר מרן "אם מגיע לו".

ליל שב"ק חוק"מ סוכות - חצי שעה לפני חצות התעורר מרן משנתו ואמר לי "אע"פ שאני אוחז בבא קמא, חלמתי שאני לומד זבחים"...

קם בחצות ללמוד כדרכו, ולאחר מכן חזר לנוח. בארבע לפנות בוקר התעורר ושאל: "מה שלום דוקטור רוטשילד? נפטר? חלמתי עליו" (א.ה. לאחמ"כ התברר שבאותו הזמן באמת הוא נפטר, וכידוע שהיה מקורב מאוד למרן ואביו זצוק"ל ואכמ"ל).

הושענא רבה - מרן נשאר ניעור כל הלילה, כמנהג, למד כל החובות ואמר את כל התיקון. אחה"צ למד שנים מקרא ותרגום עם רש"י על וזאת הברכה, וכן למד ספרי וסיים את הספרי. אח"כ למרות העייפות הגדולה לאחר לילה ללא שינה ניגש לארון הספרים והוציא מדרשים על וזאת הברכה, ולמד ילקוט שמעוני ומדרש רבה.

שאלו למרן, בדבר מי שהציעו לו להיות סנדק בברית לנכדו בתור סבא, אבל הוא חושב שיותר מתאים וראוי לתת לאחד מצדיקי הדור, וביקשו לשאול למי ליתן? אמר מרן: הוא גם צדיק... אמר השואל, הוא אמנם צדיק אבל לא מצדיקי הדור, ולדעתו יותר מתאים לכבד מישהו מצדיקי הדור, נענה מרן ואמר, דווקא בגלל שמסרב לקחת סימן הדבר שהוא צדיק... וראוי שיקח את המצווה לעצמו.

יום ג' איסרו חג - שאלו, אברך שאין בידו אמצעים רבים אלא רק חובות, ומציעים שידוך לביתו בחור מאוד טוב האם לגשת, והשיב מרן, כן.

יום רביעי כ"ד תשרי - שאלו למרן בשם קבוצה של בעלי בתים שסיימו ללמוד מסכת שבת, וכעת שואלים מה ללמוד הלאה. אמר מרן, שילמדו עירובין. הוסיף השואל לטעון שמכיון והם בעלי בתים ולא רגילים בלימוד כ"כ לכאורה יהיה קשה להם ללמוד עירובין? וענה מרן: זה לא קשה! וחזר ואמר בעוז: אם לומדים טוב, זה לא קשה!

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

🏠 רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

☎ 053-3145900 📠 077-2092005

ניתן לתרום גם במכשיירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש לחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שיי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 שלוחה-1586

קהילות 073-2757000 שלוחה-4310

שְׁנַיִם קְדֻמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלֵי הַדּוֹרוֹת

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להנ"ל

אֲדוֹנֵנו הַגָּאוֹן הַחֲסִיד רַבִּי אֱלִיהוּ זִי"ע מוֹיִלְנָא

שעבירה היא כמו אש שורפת (אורחות ישר סימן י"ג).

הגהות הגר"א

אמר רבינו כי במסכת תמורה יש ברש"י הרבה 'לישנא אחרינא', כי היה לו גמרא ירושלמי ושם היה גירסא אחרת ממה שבידינו, וצריכים כל פעם להבין איזה גירסא היתה לפניו. ובהגהות הגר"א שעל רש"י רואים דברים מפליאים, האיך שכיון לאמת, כי הוא כותב כיצד צריכה להיות הגירסא, ובאמת בשיטה מקובצת שנדפס רק שנים אחרי כן רואים שהוא צדק.

והוסיף: כאשר החזון איש ראה את הגר"א בסדר זרעים, אחרי שהוכנס בדפוס וילנא, הוא התבטא פעם 'שהוא סידר מחדש את זרעים', כי הרי אין לנו גמרא בבלי על זרעים.

במסכת ביכורים פרק ב' הלכה ב' יש שם דבר שאף אחד לא ידע להסביר אותו, והגר"א פירש אותו, וכותב שהפירוש יקר ואין לגלות אותו רק לצנועין. ואכן כיון לאמת כי כגירסתו כתב הר"ש סיריליאו (כל משאלותיך, עמוד של"ג)

חשיבות התלמיד חכם

שאלו את הגר"א אם כל מה שכתוב בראשית חכמה בעונשי הגיהנום וכו' אכן זה כך?, אמר הגר"א: כן אבל עם התלמיד חכם מתחשבים אחרת לגביו (כל משאלותיך עמוד נ"ג).

ברכת הגר"א

העיד רבינו: סיפר לי דודי רבי מאיר קרליץ זצ"ל, שהוא הכיר זקן מופלג בוילנא, שסיפר לו הזקן, שפעם אחת הגר"א בא ליקח מים מן החבית הגדולה שהיתה בבית הכנסת, אבל המים נגמרו, והוא היה ילד והבחין בזה, ורץ הביתה להביא לו כוס מים. והגר"א שמח ובירכו, שיחיה מאה שנה.

וכשהזקן הוא כבר היה בגיל תשעים ושמונה נחלה, וכבר חשבו שזה הסוף, אבל הזקן אמר למשפחה שאין צריך לדאוג כי הרי הגר"א אמר שיחיה מאה שנה. ואכן כך הוה.

חסורי מחסרא

בשם הגר"א ז"ל, שבכל מקום בש"ס שכתוב 'חסורי מחסרא והכי קתני' יש טעם על פי קבלה מדוע מלכתחילה לא כתבו הברייתא באופן הנכון.

לא לעזוב שידוך

אמר רבינו שלא נכון לעזוב שידוך אחרי שכבר קבעו בני הזוג וסיכמו על הנישואין, ובשם הגר"א אומרים שעדיף לינשא ולהתגרש מאשר לעזוב שידוך.

והעובדא היתה, שאימי ע"ה היתה מנהלת הבית של פליטות המלחמה, ובחור חשוב אחד, שהיה רק עוד קודם המלחמה בוילנא, בא אליה הרבה לבקש שתמצא לו שידוך והיא אכן ניסתה כמה פעמים אבל אף פעם לא הצליחה, ופעם סיפר לה שהוא יודע את הסיבה.

וסיפר. שכשהיה חתן גילה בעיה רפואית אצל הכלה והלך לשאול פי רשכבה"ג רבי חיים עוזר מוילנא, ואחרי שהוא שמע את השאלה הוא השיב לו שבמקרה שלו לא יעזוב, ואמר לו בשם הגר"א שעדיף לגרש אשה מאשר לעזוב שידוך. והסברא בזה כי הוא חשב שאחרי הנישואין הוא יוכל להסתדר ולהתרגל לבעיה ההיא, אבל אותו שואל קיבל את הדברים בתמימות, ונשא אותו ולמחרת החתונה כתב לה גט, ולכן לא זכה להינשא את סוף חייו.

קדושת הסיפורים אודותיו

נשאל רבינו על ספרי צדיקים שאין בהן שום פסוקים וחז"ל, האם יש בהן קדושה. והשיב שיש, כי כל ספר שמביא יראת שמים כגון סיפורים על הגר"א וכדו' יש קדושה ומותר להניחו גם על גמרא, והוסיף בלשונו - וכי הספר 'עליות אליהו' אודות הגר"א ז"ל אין בו קדושה!?! (רשימות הגר"א מן)

תלמידי הגר"א

אמר רבינו: מוחזק אצלנו שאנו נחשבים תלמידי תלמידי וכו' של רבינו הגר"א ז"ל והולכים בעיקרי פסקיו.

והרבה מאוד מההנהגות בהלכה של רבינו הם על פי הגר"א ז"ל. ויסופר, שכעשרים שנה לפני פטירת רבינו, כשהחל נכדו רבי אי"ש שטינמן לסדר לדפוס את הנהגותיו של רבינו, והביא לו לעבור על הדפים, התפלא רבינו באומרו בענווה מפליגה: מה הענין בזה, והרי אין בי משהו מיוחד, אני עושה הכל על פי מה שכתוב במשנה ברורה או בהגאון ז"ל, או מה שראיתי בבית אצל החזון איש ואצל אבא ז"ל...

היכן תלמידי הגר"א

סיפר רבינו: שאלו פעם את החזון איש היכן תלמידיו של הגר"א, הרי היו לו תלמידים, והיה צריך להיות שתלמידיו יהיו גם כן 'גר"א קטן'... וענה החזון איש שלהגר"א לא היו תלמידים! היו באים אליו רק כמה פעמים בשנה.

הגר"א מוואליזין היה תלמידו של הגר"א בקבלה, אבל לא נחשב תלמיד לגמרי רק בדברים כלליים (ספר כל משאלותיך, עמוד רכ"ז)

כל מה שאומר לך בעל הבית עשה

'פעם אחת בהיות הגר"א בדרך, ולן אצל איש ישר - הולך, בערב נתן הבעל הבית לפניו לאכול והפצירו לאכול, וישם בפיו והקיאן, כי נתקלקלה אצטומכתו, ויבא בעל הבית ומצא הקערה שלימה כבתחילה, ויפצר אותו עוד פעם ויחל לאכול, והקיאן שוב, ועשה כך ג' או ד' פעמים. ושאל אותו אחד מגדולי תלמידיו המפורסמים שהיו עמו בדרך, מדוע מצער נפשו כאשר לא תוכל שאת אותו העת לאכול, והשיב הלא אמרו חז"ל כל מה שאומר לך בעל הבית עשה, ובכל מקום שנאמר עשה, אפילו בדברי סופרים שיעורו לקיים עד שתצא נפשו" (בן הגר"א בהקדמת השולחן ערוך אורח חיים).

ואמר רבינו כי אף שעובדא זו נכתבה על ידי בנו של הגר"א, אינו מאמין לה כי בודאי לא התכוין בעל הבית לזה (רשימות הגר"א מן, וראה בנוסח אחר בספרו כל משאלותיך עמוד תרס"ו).

שיעור ביטול תורה

אמרו על הגר"א שאמר בשעת פטירתו כמה רגעים ביטלתי מן התורה (אורחות ישר סימן ב', וראה שם שכתב שזה דווקא לבעלי מדרגה גדולה, אבל בסתם איסור דברים בטלים הוא שאם מדבר עשר דקות כבר צריך להיות אכפת לו).

סימן מובהק לחילוני

סח רבינו: מספרים על אדונו הגר"א מוילנא זי"ע, שפעם יצא עם אחד מתלמידיו לגן מסוים ובאותו הזמן שהה שם גם מלך רוסיא והתחפש כאדם פשוט, וכשראה המלך הוא את הגר"א ירק בגנאי לעברו, אמר הגר"א לתלמידו, זה סימן מובהק שהוא עמלקי אמיתי. (וכנראה לא יכול הגר"א היה להרוג אותו משום סכנה).

המתיקות שב'ביאור הגר"א'

ידוע כי 'ביאור הגר"א' שעל שולחן ערוך הוא מקורות לדברי השולחן ערוך, ברמזים וקיצורים של עין שם ושם וכו'. ובדרך כלל הלומדים מתקשים ללמוד בו במרוצה, יען כל מקור ומקור צריך עיון כדי להבין להיכן ירמזון מיליו.

אבל כשהיה רבינו לומד בחברותא שולחן ערוך והיו מגיעים לביאור הגר"א, היה קורא במהירות את כל דבריו, כי הכל היה נהיר לו, וכשראה שהחברותא אינו מבין היה אומר מיד בעל פה את הסוגיות אליהם מציין הגר"א, והיה אצלו כמין שעשוע שנהנה ללמוד את דבריו.

יראת חטא

מספרים על הגר"א שפעם נגע בשבת בלי כוונה במוקצה, ונתעלף. וזה ענין יראת חטא, שזה מראה שיש לו אמונה חושית, שמרגיש